

Základy tradiční akupunktury

MUDr. Václav Kajdoš

Obsah

Část první

Kapitola první	6
Základní filosofické pojmy	6
Kapitola druhá	11
Dráhy a aktivní body	11
Kapitola třetí	19
Dvanáct ťingů	19
Dráha plic	21
Dráha tračnicku	21
Dráha žaludku	22
Dráha sleziny	22
Dráha srdce	23
Dráha střeva	23
Dráha měchýře	23
Dráha ledvin	24
Dráha oběhu	24
Dráha tří ohňů	25
Dráha žlučníku	25
Dráha jater	26
Kapitola čtvrtá	26
Nástroje a technika	26
Kapitola pátá	29
Základní pravidla nabodávání	29
Kapitola první	33
Teorie wu sing	33
Kapitola druhá	40
Diagnostika podle pohmatu	40
Kapitola třetí	45
Antické body	45
Kapitola čtvrtá	49
Energetická regulace	49
Kapitola pátá	54
Mimořádné dráhy	54

1. ŽEN MO.....	56
2. TU MO.....	57
3. JIN WEJ	58
4. JANG WEJ.....	58
5. JANG ŤIAO.....	59
6. JIN ŤIAO	59
7. ČHUNG MO.....	60
8. TCHAJ MO	60
Úvod	68
Kapitola první	68
Příčiny onemocnění.....	68
1. VÍTR /povětrí/	69
2. HORKOST A OHEŇ	69
3. VLHKOST	70
4. SUCHO	70
5. CHLAD	70
Kapitola druhá	72
Chorobné syndromy	72
a/ Syndrom taj jang	72
b/ Syndrom jang ming	72
c/ Syndrom šao jang.....	73
d/ Syndrom taj jin.....	73
e/ Syndrom šao jin.....	73
g/ Syndrom čchue jin.....	74
Kapitola třetí.....	75
Ukázky z tradiční terapie	75
1/ Nemoci způsobené větrem, který přímo zasahuje cíl.....	75
2/ Nemoci způsobené útokem vnější energie.....	76
3/ Průjmy.....	76
4/ Zácpa	76
5/ Bolestivé močení.....	77
6/ Kašel	77
7/ Astma bronchiale	77
8/ Bolesti hlavy	78

9/ Bolesti v krajině žaludeční.....	79
10/ Bolesti v bederní a křížové oblasti	79
11/ Revmatismus.....	80
12/ Obrny	81
13/ Hluchota a hučení v uších	81
14/ Nemoci oční	82
15/ Nemoci nosní	82
16/ Nemoci zubní	83
Techniky nabodávání.....	84
a/ Technika tlumivá	84
b/ Technika budivá	84
Bolesti neviscerální.....	85
Jednostranné neviscerální bolesti	85
a/ bolesti plošné, většího rozsahu:.....	85
b/ Plošné bolesti s centrem nad kostěným výběžkem	86
c/ Bolesti pásovitě	87
Oboustranné neviscerální bolesti.....	91
Léčba neviscerálních bolestí.....	94
Bolesti horní končetiny.....	95
Bolesti ramenního kloubu	95
Bolesti paže	96
Bolesti loketního kloubu.....	96
Bolesti v předloktí.....	97
Bolesti v zápěstí.....	97
Bolesti v ruce	97
Bolesti prstů ruky.....	98
Bolesti dolní končetiny	99
Bolesti sedacího nervu	99
Bolesti kyčle.....	99
Bolesti stehna	100
Bolesti kolena	100
Bolesti lýtky	101
Bolesti hlezna	102
Bolesti nohy.....	102

Bolesti prstců.....	103
Bolesti v oblasti hlavy.....	104
Bolesti tváře.....	104
Bolesti ušní.....	106
Bolesti zubní.....	107
Bolesti v oblasti krku.....	107
Bolesti kraniálně od C7.....	108
Bolesti přímo na C7.....	108
Tortikolis.....	108
Bolesti v zádech.....	109
Bolesti ve střední čáře.....	109
Bolesti zadní stěny hrudní a lopatek.....	109
Bolesti bederní páteře.....	110
Bolesti bederní.....	110
Bolesti v křížích.....	110
Bolesti kostrče.....	111
Bolesti přední stěny hrudní.....	111
Bolesti povrchní.....	111
Bolesti sternální.....	111
Bolesti prsu.....	112
Bolesti v prekordiu.....	112
Bolesti stěny břichní.....	113
Bolesti ve střední čáře.....	113
Bolesti viscerální.....	113
Bolesti hlavy a krku.....	113
Bolesti hlavy.....	113
Bolesti v krku.....	115
Bolesti v jícnu.....	116
Bolesti v oblasti hrudní.....	117
Bolesti při angině pectoris.....	117
Bolest plic, pohrudnice a průdušek.....	117
Bolesti v oblasti břichní.....	118
Bolesti žaludeční.....	118
Bolesti jater a žlučníku.....	120

Bolesti střevního původu.....	121
Bolesti ledvin a měchýře	122
Bolesti malé pánve a pohlavních orgánů	124
Dráha plic.....	130
Dráha tračníku	131
Dráha žaludku.....	131
Dráha sleziny	135
Dráha srdce.....	137
Dráha střeva	138
Dráha měchýře	140
Dráha ledvin	141
Dráha žlučníku	143
Dráha jater.....	145
Žen mo.....	146
Tu mo.....	146
Seznam literatury	149

Část první

Kapitola první

Základní filosofické pojmy

Od nepaměti byli Číňané hlavně a především národem rolníků. Zabývali se obděláváním půdy, tím co z ní roste a co živí je a jejich stáda. Půda a její bohatství tvořilo podstatnou část jejich světa. Protože si brzy povšimli úzkých vztahů mezi úrodou a změnami klimatu, nemohla je nezaujmout pravidelnost, se kterou se střídají roční doby a s jakou putují nebeská tělesa po obloze. Zejména slunce a luna.

Takže čínský rolník, který poprvé zasunul do země hůl a začal sledovat pohyb jejího stínu, vynalezl, nevěda o tom, první chronometr. Stín hole byl nejkratší v poledne, kdy slunce kulminovalo na obloze, nejdelší zrána a k večeru. Porovnáváním délky stínu bylo snadné nejen určovat čas, ale i roční doby, protože s pohybem slunce se měnila i celková délka stínu podle toho, zda v kraji vládla zima nebo léto, jaro či podzim. A tak ten neznámý rolník učinil zcela mimoděk mimořádný objev, který měl rozhodující význam pro celý vývoj tradičního myšlení a v neposlední řadě pro tradiční medicínu.

Zjistil totiž, že v zásadě je analogie mezi dvanácti dvouhodinami jednoho dne a mezi dvanácti měsíci jednoho roku. Takže jitro je v tomto kontextu analogické jaru, poledne létu, odpoledne podzimu a noc zimě. A tak jako se aktivita člověka zrána probouzí, raší i listí stromů a keřů zjara, jako aktivita člověka vrcholí v poledne, tak dozrává i rostlinný svět v létě. V podvečer síly člověka slábnou a rostlinstvo vydává své plody, v noci pak člověk usíná jako příroda v zimě. A tak zcela v duchu taoistické filosofie odpovídá v životě člověka jitro dětství, léto mládí, podzim zralému věku a zima stáří. Koloběh života přírody i člověka, který je jen její součástí - tedy běží jako ty hodiny v neustálém střídání dnů, ročních období a životních etap...

A v každé formě má tento koloběh aktivity přírody a člověka vlnovitý charakter věčné oscilace mezi dvěma formami existence, které Číňané nazvali jin jang. Tyto dva pojmy jsou těžko přeložitelné, protože jsou na jedné straně příliš vágní a na straně druhé příliš přesné. Všeobecně řečeno jin představuje všechno, co je pasivní a jang všechno, co je aktivní. Uvedme si pro lepší pochopení menší tabulku, ze které na několika případech nám velmi rychle vysvitne rozdíl i vzájemná sepratost těchto pojmů:

jang	jin
den	noc
světlo	tma
léto	zima
teplo	chlad
suchý	vlhký
vnější	vnitřní
muž	žena
práce	klid
nebe	země
aktivita	pasivita

Již na těchto několika příkladech je nápadné, že nejde tak o protikladné jako spíše o doplňující se pojmy, protože prvé nemůže být bez druhého, jinak by pojem sám ztratil smysl. Rovněž nelze pojmy jin jang chápat jako duální, neboť právě ony tvoří jeden celek či různé aspekty jednoho

celku. Číňané nemají spojku a tak ani nelze říci jin a jang nýbrž vždy jen jin jang bez spojovacího a mezi nimi. Tím je i schematicky podtržena celistvost a sounáležitost obou celků.

Pokud bychom chtěli vyjádřit vzájemné působení obou těchto principů, mohli bychom si je představit nejspíše jako navzájem se rodící a ohrožující prvky - noc dává zrod dni a den noci, léto zimě a zima létu. Ani člověk se nevyhne těmto kosmickým vlivům, také on jim podléhá jako celá příroda, jako oba principy, které jsou poslušny jen vesmírného zákona, jemuž říká východní filosofie tao.

A tak taoistická filosofie umísťuje člověka jako ostatně celou přírodu mezi tyto dvě kosmické síly. Modrá obloha je dráhou slunce a tedy jang, zatím co chladná a temná země je jin. Protože obloha je oblá, je kruh symbolem kosmu a času, kdežto země - omezená a plochá - má za symbol čtverec. Tento symbol splňovaly i staré čínské mince, které měly tvar kruhu a uprostřed něho čtverhranný výřez. / Obr. č. 1. /

A z nehmotného aktivního nebe a hmotné pasivní země se zrodil člověk a jeho tělo tedy je výsledkem souhry dvou sil, jin jang. On sám je těmito silami stvořen a jeho životní i fyziologické rytmy se podřizují oscilacím obou principů, jakož i kosmickému rytmu dne a noci a střídajících se ročních období.

Abychom se však vrátili k symbolu primitivních hodin - k té holi, kterou neznámý rolník v minulosti zasadil do země, aby z ní vyčetl běh času. Třeba si uvědomit, že převážný díl čínského území je lokalizován na severní polokouli. Když se tedy člověk obrátil tváří k jihu, odkud přece přichází životodárné teplo a světlo od slunce, pak má východ po ruce levé, kdežto západ po ruce pravé, zatím co za zády je chladný sever. Protože však východ a jaro a světlo je jang, kdežto západ a podzim a šero jin, chápou taoisté a s nimi i tradiční medicína levou stranu jako stranu -jang - kladný princip - kdežto pravou stranu jako jin - záporný princip.

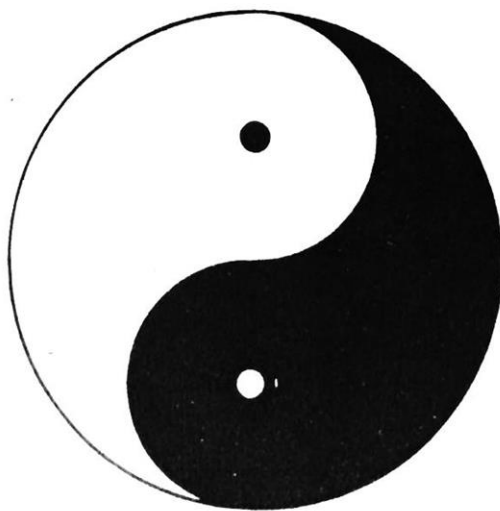
Jestliže tedy převažuje v levé polovině těla princip jang a v pravé polovině jin, je tomu obdobně i ve směru vertikálním. A stejným myšlenkovým pochodem není nesnadno usoudit, že hlava je jang - protože je nejbližší nebi, sídlu všeho jangu, zatím co nohy jsou jin, protože jsou blízké zemi, sídlu všeho jinu. Čím více sestupujeme k zemi, tím více se mění původní převaha jangu v rovnovážný stav s jinem a asi od pásu či od bránice začíná nabývat převahy jin.

Tak prosté to ovšem zas není, protože mezi hru dvou principů se vsouvá člověk. Protože pak pro člověka je nejdůležitější zase jen člověk, rozdělili si dávní léčitelé lidské tělo na tři části nebo spíše poschodí: hlavu s krkem, hrudník s horními a břicho s dolními končetinami. Toto rozdělení pak patří ke každé jednotlivé etáži, takže při vertikálním dělení lidského těla lze pro každý oddíl z těch tří vyvodit rovněž tři části: horní přináleží jangu, střední člověku a dolní jinu. Abychom si lépe mohli představit subtilnost východního myšlení, přihlédněme k těmto úvahám:

Horní část hlavy je od přirozenosti nebeská a subtilní a tedy Jang. Jang se obráží i v očích, neboť ony spatřují to, co je na věcech nehmotné - tvary, barvy a světlo. Hmotné jin složky oči nevnímají. Dolní část hlavy odpovídá naopak jinu a je pozemsky hmotná, jak dokumentují ústa přijímající potravu. Střední část mezi očima a ústy náleží člověku a je tak něco uprostřed, zároveň hmotná i subtilní - zkrátka, jako člověk. Nos totiž nasává nejen materiální složku zevního prostředí, totiž vzduch a co k němu patří, ale i tu část nehmotnou jako vůně...

Obr.č. 1. Symbol pro čínskou minci

Obr.č. 2. Symbol pro jin jang

Podobně se rozděluje trup na část horní, hrudní, kde se nachází rytmicky se pohybující útroby plíce a srdce, část střední čili nadbříšek a část dolní, pod úrovní pupku. Ta horní s rytmicky pracujícím srdcem a plícemi tolik připomíná pravidelné pohyby nebeských těles, že byla bez rozpaků přisouzena principu jang, kdežto ta dolní principu jin, protože obsahuje orgány odevzdávající zemi nespotřebované zbytky potravy prostřednictvím tlustého střeva a měchýře. Část mezi dolním okrajem hrudního koše a pupkem, tedy nadbříšek, se vklíní mezi jang a jin a orgány v něm obsažené provádějí transformaci subtilních i hmotných látek z potravy a dechu v látky, kterých mohou orgány použít. Tento střed představuje centrum syntézy a v přeneseném smyslu člověka. A tím se i symbolický koloběh uzavírá neboť i v přírodě představuje člověk takovou syntézu obou principů jin jang.

Abychom se však vrátili k principu polarity, jak jej představuje souhra mezi jin jang, jsou obě složky nejen rozdílné, ale i neoddělitelné. Jeden dává vznik druhému, v nejvyšší náplni jangu je nepatrná příměs jinu a v nejvyšší náplni jinu je nepatrná příměs jangu. Tento vztah dokonale vyjadřuje symbolický obraz obou /obr. č. 2. / principů v kruhu rozděleném sinusoidou, ten známý symbol dvou "ryb". Kruh představuje kosmos a v jeho levé straně a svou silnější částí - hlavou - vzhůru je umístěna světlá ryba - jang - kdežto po pravé straně hlavou dolů ryba tmavá - jin. V obou rozšířených částech či hlavách jsou malé kroužky opačných barev, tedy v hlavě světlé ryby kroužek tmavý, v hlavě tmavé ryby kroužek světlý. Tím má být naznačeno, že v principu jednom je již zárodek principu druhého. Když pak protínáme tento kruhový symbol myšlenkovou horizontálou, vidíme, že ať postupujeme odshora dolů nebo odzdele nahoru, nikdy horizontála nezachytí jen jednu barvu, jen jeden princip, ale vždycky principy oba. Vidíme také, že s postupem vzhůru, k nebi, narůstá účast světlé ryby a naopak, při sestupu dolu nabývá převahy součást tmavá - jin.

Skrývá se tedy pod symbolem jin jang i univerzální kosmický zákon taoismu, že totiž nemůže být nic absolutního, ale naopak všechno je závislé na relativních vztazích. A dále, že oba principy se nejen jeden, rodí z druhého, ale navzájem se i přitahují, aby stále znovu obnovovaly neustále narušovanou rovnováhu.

Tuto rytmickou pulzaci kosmu i života nacházíme jak v okolní přírodě, tak u jednotlivých orgánů lidského těla. Například při srdeční činnosti představuje systola jang a diastola jin, čili údobí aktivity srdečního svalu je střídáno údobím pasivity, relaxace a uvolnění. Nádech je střídán výdechem, kontrakce relaxací, bdění spánkem atd. Totéž přirozeně platí nejen pro orgány, ale i pro jejich skladebné částice - buňky a celý biologický mikrosvět.

Rytmické střídání tedy představuje u principů jin jang binární dynamismus - sílu. Když k němu přistupuje element třetí, mění se tato souhra v systém ternární, vyjadřující v podstatě strukturu - hmotu. Jinými slovy, kde střídání jin jang představuje pohyb, tam představa nebe - člověk - země již symbolizuje architekturu přírody. Této skutečnosti si povšimli již dávní filosofové a vyvodili z ní závěry. Pro taoistickou medicínu představuje každá choroba disharmonií mezi pohybem - binární princip - a strukturou - ternární princip. A podle příznaků pak rozlišovali mezi projevy jang, tedy nadbytku jako jsou horečky, bolesti nebo křeče - a mezi projevy jin čili nedostatku - jako jsou obrny nebo kareční stavy.

Jestli tedy již v dávných dobách léčitelé objevili, že nohou pomocí jehel ovlivňovat chorobné stavy, bylo jejich nadšení ještě větší, když zjistili, že podle techniky manipulace s Jehlami mohou působit jak budivě - ve smyslu jang - tak tlumivě - ve smyslu jin. Účelem bylo znovuobnovení dynamické rovnováhy mezi oběma principy.

Bájný císař mytických dob Chuang Ti je citován v jedné z nejstarších čínských - a světových - knih, které se dochovaly prakticky ve stejné podobě až do dnešních dnů. Kniha se jmenuje „Něj ťing su wen“ a je to encyklopedie přírodopisných, historických a filosofických poznatků, psaná ve formě dialogu mezi císařem a jeho ministrem a lékařem v jedné osobě. Uveďme si část citátu, ve kterém císař praví „... můj lid je nemocen. Chci, aby se přestaly předepisovat léky, po kterých můj lid ještě více choří... Chci, aby se napříště víc používalo tajemných jehel z kovu, aby se jimi nabodávaly ťingy a ovlivňovaly aktivní body a čchi a aby tak byla /v jejich tělech/ znovunastolena správná harmonie...“

Vidíme tedy, že před bezmála čtyřmi a půl tisíci lety stál i před čínskými vládci podobný problém, jakému v současné době čelí celé lidstvo - totiž léková narkomanie. Nás ovšem spíše zajímá, co mínil vládce tou tajemnou čchi a o jakou harmonii se jedná.

Jestliže je možno považovat prohlášení žlutého císaře za oficiální uvedení akupunktury do medicíny a její slavnostní inauguraci, pak je to v souvislosti se silou, kterou tradiční medicína nazývá čchi nebo chi.

Většina moderních, zejména francouzských - autorů tento název překládá jako energie či éter nebo plyn. Filosofičtěji založeni učenci jako například Čchang Caj z období dynastie Sung však za čchi pokládal nehmotnou a neviditelnou látku, která je podkladem pro všechno hmotné, tedy v tom smyslu, že tvary a hmota se z této nediferencované pralátky čchi teprve diferencovala. S určitým překvapením shledáváme, že filosof před více než jedním tisícem let již postuloval existenci hmoty a energie a jejich vzájemnou zaměnitelnost. Čchi je kosmickým symbolem té síly, která se skrývá v atomu, i v celém vesmíru.

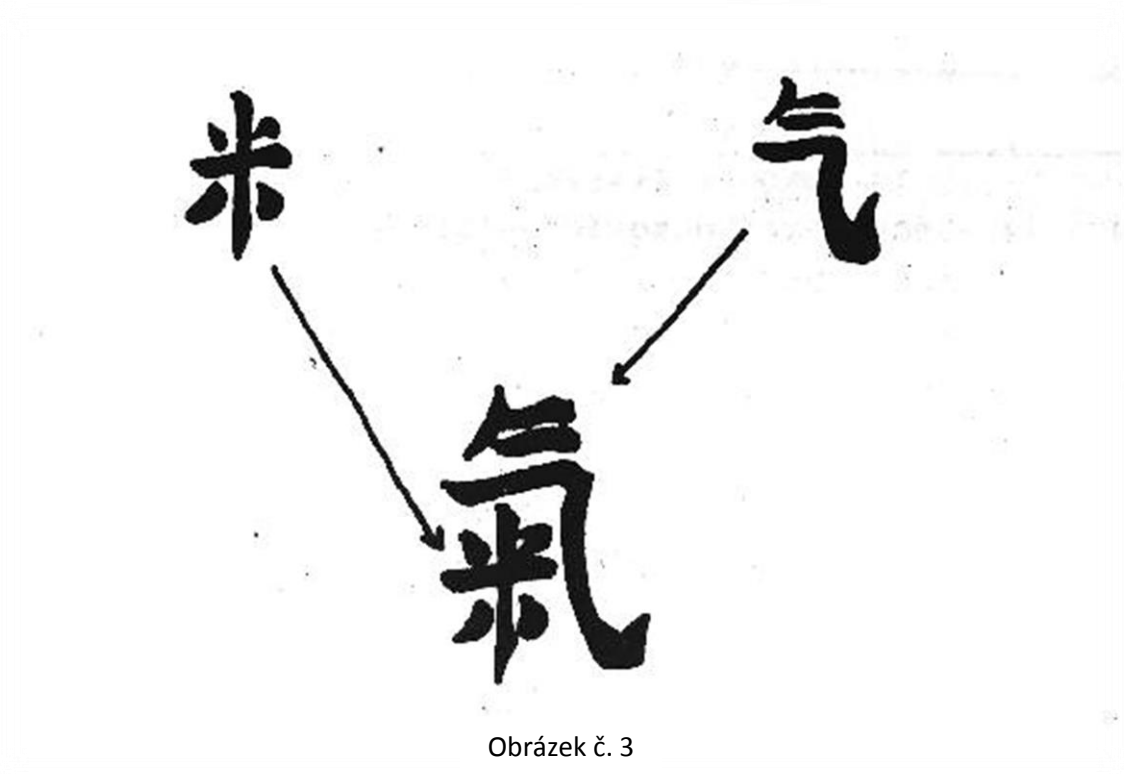
Je-li čchi podkladem veškeré hmoty, pak její druhou vlastností je i její dynamika, totiž schopnost tuto skrytou sílu obrátit v energii, neboli uvolnit její pracovní schopnost. Je přirozeně možné ji vnímat prostřednictvím jejích projevů - tepla, světla, pohybu - tedy schopností vykonávat práci. Jak praví Ling Čchu: *"Čchi lze vnímat a chápat pouze prostřednictvím jejích hmotných proměn..."* Také zde, jako u pojmů jin jang jsou pojmy čchi a hmota neoddělitelné a odděleně nepředstavitelné.

A je přirozené, že když se čchi projevuje v přírodě neživé, bude hrát ještě významnější roli u bytostí živých, protože právě u těch probíhá energetická výměna nejvýrazněji a málem by se dalo říci, že čím je tato výměna výraznější, tím jsou organismy živější, život lze ostatně definovat jako mnohaúrovňovou variaci na téma proměny hmoty v energii a naopak. Pro tradiční lékaře - filosofy však věci nestojí tak, jako by čchi "oživovala" hmotu živých těl, ale spíše jako kdyby se ona sama orientovala a v tělech vytvářela jakousi auto integraci, jak to vysvětluje již citovaný mudrc Ling Čchu: *"Živé bytosti nelze chápat pouze jako hmotu oživenou energií. Tato energie právě hmotu orientuje - rovněž jako určitou formu energie - směrem k fenoménu života."*

Živý tvor tedy představuje energii, která žije a je oživena sama sebou, protože *"člověk a nebe jsou stejné podstaty"* podle slov jiného mudrce Tung Čchung Čua. Ovšem, člověk, jako živý tvor, je fyziologicky neustále vnořen do rytmu jin jang jako ryba do vody a jeho tělo ani jinak žít neumí. /Obr. č. 3/.

Na obrázku vidíme hieroglyf pojmu čchi. Dolní symbol je, jak vidíme, spojením dvou horních symbolů čínského písma. A jako čchi samotná, též její písemné vyjádření je složeninou dvou zcela odlišných prvků. Pravá část je nehmotná, nebeská, a je symbolem nehmatatelné energie kosmu - čte se jako plyn nebo opar. Druhá část na levé straně obrázku je symbolem pro rýži a tedy potravy čili pro hmotu a pozemskost. Ze syntézy hmotného a nehmotného, nebo lépe, z obou stránek jedné věci, se skládá čchi jako vyjádření symbolické představy života.

Pojednali jsme o pojmu čchi tak podrobně proto, že je to hlavní symbol, se kterým operuje tradiční medicína všeobecně a akupunktura zvláště. Pro akupunkturisty klasické školy je základním postulátem docílit harmonického vztahu v koloběhu čchi v těle. Je přirozené, že tak, jak nám to klasická medicína východu předkládá, nemůžeme čchi převzít a bez rozpaků ji zařadit do kontextu moderní medicíny, protože ta pracuje se zcela jinými představami a pojmy. Proto žádáme čtenáře o trpělivost, jestliže se bude zdát, že nazíráme na některé skutečnosti poněkud jinak, než jak je zvykem.

Obrázek č. 3

Kapitola druhá

Dráhy a aktivní body

Akupunktura je - jak název napovídá - složenina ze dvou latinských slov: acus - jehla - a pungere - bodati. Jehly zaváděné do kůže nemocným totiž byly to nejnápadnější, co překvapilo první Evropany, kteří se v šestnáctém a sedmáctém století poprvé seznamovali s čínskou kulturou a tedy i medicínským uměním. Nemohli přirozeně vědět, že hlavní nejsou ty jehly, ale spíš místa, do kterých jsou zaváděny.

Tato místa jsou známa od nepaměti a mají samozřejmě původ v čiré empirii. Trvalo celá tisíciletí, než jich klasická medicína nasbírala tolik, aby je mohla zařadit do spořádaného taoistického obrazu světa - totiž třistašedesátpět na každé straně těla. Tento počet souhlasil s počtem dní v roce a taoisté byli spokojeni.

Ve skutečnosti je jich daleko více, jak se podařilo zjistit zejména v posledních letech díky detektorům. Jenže pro tradiční akupunkturu bylo to číslo důležité. Místa jsou to velmi nepatrná a jejich plošný celek dohromady nepředstavuje snad ani jedno procento povrchu kůže.

Jsou to ovšem místečka podivuhodná, protože jejich stimulace, ať už kovem či ohněm nebo jinými prostředky, výrazně ovlivňuje fyziologické i patologické děje v organismu člověka i zvířete. Pozorně a hodně jemně palpujícímu bříšku prstu vyšetřujícího lékaře se většinou jeví jako mělké propadlinky či spíš jenom jako snížený turgor či tonus v místě bodu. Prst zkušenějšího akupunkturisty do těchto míst snadno zapadne, což většinou vyvolá u pacienta lehký povzdech, někdy i zasténání. Body jsou totiž na palpaci citlivější než okolní kůže, ano, někdy velmi výrazně i u jedince docela zdravého a nepocítujícího žádných potíží. Číňané je nazvali sue čili důlky, což je sice výstižné, ale zdaleka nepostihuje veškeré vlastnosti těchto míst. Protože jsou jejich rozměry nepatrné, nazýváme je raději "body" a protože se jejich prostřednictvím dají ovlivňovat různé děje v organismu, je oficiálně přijat název: aktivní body.

Tyto body jsou rozloženy po povrchu hlavy, trupu a končetin a to nikterak nahodile. Naopak, většina je seřazena jako neviditelné korálky na nitkách v řadách za sebou. Většinou pak tyto řady bodů - korálků probíhají paralelně s dlouhou osou trupu a končetin a už tato skutečnost přímo vybízela k tomu, aby si je jejich uživatelé pro lepší grafickou úpravnost a ovšem i zapamatování v duchu spojili, takže vznikly pomyslné linie, křižující se na povrchu trupu a končetin jako spojovací čáry mezi aktivními body.

Podle účinků, jakých se docílovalo drážděním jednotlivých aktivních bodů, podařilo se časem tradičním teoretikům rozdělit tyto linie na dvanáct na každé straně těla, což přesně odpovídalo dvanácti dvouhodinám dne, dvanácti měsícům roku a dvanácti orgánům, jak je zná čínská medicína.

Je štěstím, že většina těchto spíše filosoficky než anatomicky podložených celků se zhruba kryje s podobnými systémy, jak je známe i z moderní medicíny. Ovšem vyskytují se tu i značné rozdíly, a abychom je překlenuli, musíme se pozdržet popisem jejich průběhů i jejich funkcí. Bohužel těm čtenářům, které tradiční medicína a akupunktura právem láká, nutno říci, že chtějí-li mít v akupunktuře úspěchy, musejí si osvojit základní pojmy klasické medicíny a k těm bezesporu patří i znalost dvanácti orgánových soustav a jejich drah na povrchu těla. Je to nezbytné proto, že každý z dvanácti systémů odpovídá jednomu orgánovému celku a jeho fyziologii i patologii. Čínská medicína je nazývá ťingy, západní lékaři někdy meridiány, my jsme přijali jako nejvýstižnější termín dráhy. Hieroglyf na obrázku /obr. č. 4/ vysvětluje funkci ťingu opsaně a básnicky, ale dokonale. Levá část znaku představuje symbol pro hedvábí, část znaku vpravo nahoře symbol podzemního proudu a část znaku vpravo dole symbol práce v stylizovaném hieroglyfu motyky. Výsledkem je asi taková charakteristika: neviditelné proudění, jemné jako hedvábí, velice účinné - jinými slovy ťing - řečiště pro čchi.

Obrázek č. 4

O průběhu jednotlivých drah si povíme v další kapitole. Nyní však nebude na škodu věnovati se alespoň stručně popisu deseti respektive dvanácti orgánů, jejichž odrazem na povrchu těla jsou dráhy. Aktivní body na těchto drahách totiž mohou ovlivnit jak funkci, tak i patologické pochody v dotyčných orgánech - podle druhu stimulace - a v praxi se tak skutečně děje. I když staří Číňané neměli o tvaru a funkci jednotlivých orgánů přesnou představu a některé orgány - jako CNS - ani neznali, dokázali vytvořit teoreticky dokonale skloubený systém propojených a navzájem se doplňujících vztahů mezi orgány.

Příčiny, proč u tak nadaného a přemýšlivého národa patologie a anatomie zůstávaly dlouhou dobu zanedbávanou popelkou, jsou nasnadě, když přihlídneme k historickému kontextu. Tato

konservativní a pevně skloubená agrární společnost byla ovládána nikoli feudálními svazky jako středověký západní stát, ale rodinnými pouty. S tím souvisí i přehnaná úcta k předkům, zejména těm, kteří už nežijí a jsou tedy ještě úctyhodnější. Představa, že by někdo - byť z pochopitelné zvědavosti - rozřezával tělo zesnulého a prohlížel si jeho vnitřnosti, byla pro celou východní společnost něčím nepředstavitelně šokujícím. Proto se, až na malé výjimky, pitvy lékařům zásadně nepovolovaly a když, tedy jen u zločinců a "obyčejných lidí" - a jejich tělesné schránky se přirozeně nemohly srovnávat s těly ctihodných lidí. Prostě vědomosti takto nabyté, nebyly ostatními lékaři a "ctihodnými lidmi" brány na zřetel. Za to málo, co se lékaři o lidském těle ve staré Číně dozvěděli, vděčí katům.

Ano, katovské řemeslo bylo, v rozporu s tehdejšími názory evropského středověku, který kata držel ve všeobecném opovržení, v Číně řemeslem velmi vážným a jeho mistři, mnohdy dosahující mandarínské klobouku, dovedli vymýšlet ta nejstrašlivější a nejsubtilnější muka. Protože jim, z celkem pochopitelných důvodů mučení nešťastníci předčasně omdlávali, zvali si mistři katovského řemesla často k ruce lékaře, kteří je udržovali při plném vědomí, aby o nic nepřišli. Začasté přitom bývali svědky stahování z kůže a laparotomií zaživa a měli příležitost nahlédnout do nitra organismu a spatřit tak orgány "v plné práci". Na podrobnější zkoumání přirozeně nebyl čas a patrně ani motiv.

Ovšem při této nechutné podívané se všimli, že v trupu existuje řada orgánů rozličných tvarů, velikostí i funkcí a že některé z nich při nedelikátním zacházení silně krvácejí a jsou vůbec velmi choulostivé, protože při jejich poranění mučení rychle hynuli. Nazvali tyto orgány *cang* to jest hluboko uložené a k životu nezbytné. Naopak jiné orgány, které i po větším poranění nevedly k bezprostřední ztrátě života a většinou obsahovaly menší či větší prostor s tekutým či hustým obsahem, byly nazvány orgány *fu* čili orgány, které mají spojitost s vnějším prostředím. Tyto "duté" orgány přisoudili principu *jang*, ty hluboké a "hutné" principu *jin*.

Kromě toho si všimli, že různé orgány se i jinak chovají rozdílně. Tak orgány v hrudním koši, které se stahují a roztahují jako srdce a plíce, odpovídají touto činností taoistické představě, podle které je nejvyšší část trupu povahy nebeské a tedy *jang*, i když oba orgány jsou *jin*.

Ve střední části trupu, v nadbříšku, jsou uloženy slezina a játra z orgánů *cang* a žaludek a žlučník z orgánů *fu*, poměr je dva ku dvěma a orgány v této části těla jsou v rovnováze.

V podbříšku našli z orgánů *cang* ledviny a z orgánů *fu* tračník a střevo a měchýř. Protože však většina těchto orgánů slouží eliminaci hmotných a pozemských látek, je i charakteristika této oblasti jako *jin* zcela zřejmá.

Abychom si to tedy zrekapitulovali: tradiční medicína počítá celkem s deseti vnitřními orgány - pěti hutnými *cang* a pěti dutými *fu*. Jak řečeno výše, anatomie a funkce mozku a nervů jim zůstala neznámá. Pokud jde o pochopení funkce jednotlivých orgánů, shodli se v celku s moderními představami, ovšem značně zjednodušenými. Na druhé straně však poměrně záhy pochopili, že například srdce je "pumpou" ženoucí v hloubi těla krev, o čemž v té době evropská medicína neměla ani zdání.

Jsou tedy dráhy čili *ťingy* vodičem čehosi subtilnějšího než tekutiny a plynů a po tom, co jsme si již řekli, není také nesnadné pochopit, čeho. Ano, rozvádějí *čchi*, která je životním fluidem organismu a která jej organizuje a spojuje jeho funkce do koordinovaného celku.

Při plnění tohoto úkolu spoléhá hlavně na dva koordinující systémy poněkud nezvyklých jmen, to jest na orgán *Obalu srdce* čili prostě *Oběhu* a orgán *Tří ohňů* /nebo *Ohříváčů*/. *Tři ohně* jsou tvůrcem a *Oběh* rozváděčem energie *čchi*, kterou oba dodávali nejprve orgánům *cang* a potom orgánům *fu*. Přitom však se ona sama poněkud diferencuje, aby mohla tím lip plnit svou funkci.

A tak se *čchi* kroužící v hloubi těla mezi pěti orgány podobá "živému ohni či míze stromové, zvolna a neustále protékající v nitru tkání, které ji obklopují..." Západně vzdělanému lékaři tento popis poněkud připomíná funkci vegetativního nervstva. Tuto hlubokou *čchi* v nitru orgánů nazývají tradiční lékaři *jung* a je to energie niterná, která v první řadě udržuje vnitřní orgány *cang* ve správné funkci a s vnějším prostředím má styk pouze zprostředkovaný. Je to ta nejzákladnější a nejsubtilnější esence života.

Zprostředkovatelem mezi ní a vněškem je druhý typ *čchi* zvaný *wej* volně přeloženo "stráž nebo hlídka". Tato *čchi* krouží v tkáních pod povrchem těla a je zodpovědná za jejich reakce na zevní

proměny - na chlad a zimu, horko či sucho. Někteří autoři ji nazývají obranná čchi, protože podle tradičních představ chrání povrchní partie těla, aby jimi dovnitř nepronikl nepřítel - třeba v podobě patogenních nepřátelských energií, jak o tom budeme mluvit později. Její hlavní oblast působení je kůže a podkoží a tak nepřekvapuje, že každá dráha obsahuje a přepravuje hlavně tuto energii wej, která pochází z energie jung toho kterého orgánu dutého či plného, fu či cang. Pak je již jasné, že každá vnitřní porucha se nutně promítá na povrchu, protože narušená jung čchi plodí narušenou wej čchi.

A naopak, každý útok na wej čchi má za následek narušení jung čchi, třeba i nepřímou cestou. A proto i sue čili aktivní body na jednotlivých drahách mohou aktivně zasahovat při poruchách orgánů vzdálených a hluboko uložených.

Kromě představ o charakteru orgánů dutých a plných, povrchních a hlubokých - lépe řečeno orgánů, které mají styk se zevnějškem přímý a orgánů, které jej mají jen zprostředkovaný, se tradičním lékařem vnucovala i představa možnosti, jak je zařadit do celkového obrazu světa z hlediska taoismu. Z tohoto pohledu tu nebylo vážnějších problémů - orgány plné a hluboké jsou po energetické stránce přirozeně jin, orgány duté a povrchní jsou stejně přirozeně jang.

My ovšem z předchozího víme, že jin nemůže být bez jangu a tak se brzy začaly projevovat jisté rozdíly. Například některé orgány cang - tedy jin - jsou více jin než jiné cang orgány /tak třeba játra, slezina a ledviny jsou více jin než plíce a srdce, protože jsou nehybné, zatím co plíce a srdce se aktivně pohybují. Analogicky jsou i některé orgány fu více jang než jiné duté orgány/.

V průběhu ťingů je zajímavá ta okolnost, že ačkoli všechny probíhají paralelně s dlouhou osou trupu a končetin, končí jedním svým koncem buď na hlavě, nebo na hrudníku. Vzhledem k tomu, že u stojícího člověka je hlava výše než hrudník, tedy blíže k nebi a více jang, začínají na ní a končí v ní dráhy orgánů fu jang - zatím co na hrudníku končí a začínají dráhy orgánů cang - jin. Ostatně i klinické projevy některých onemocnění tomu dávají za pravdu, jak se o tom zmiňuje francouzský badatel ve staročínské medicíně Jacques Lavier, autor četných traktátů na toto téma. Vždyť většina patologických účinků horka - jang - se projevuje symptomy cefalickými - bolestmi hlavy, závratěmi, hučením v uších atd., kdežto naopak účinky chladu - jin - se projevují spíše symptomy torakálními - kašlem, nachlazením, rýmou atd.

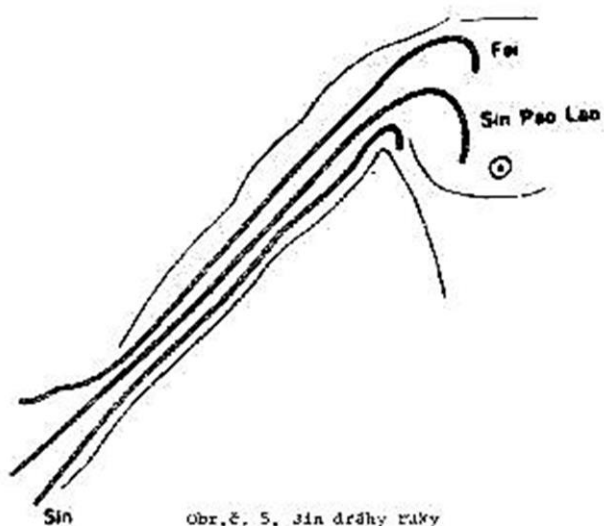
Pokud jde o topické rozložení, dráhy orgánů cang probíhají převážně po vnitřních plochách končetin a přední ploše trupu, zatím co dráhy orgánů fu probíhají převážně po plochách hřbetních a postranních.

Následující obrázky předvádějí názorně průběhy jednotlivých ťingů, i když jen schematicky. /Obr. č. 5. - 8. /

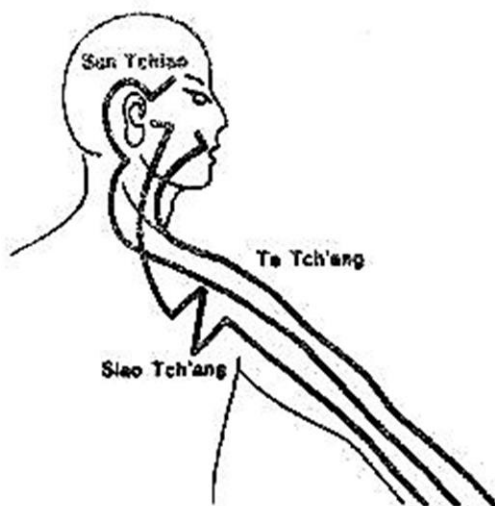
Nyní se nám vnučuje otázka, jak v drahách proudí energie čchi?

Podle klasického popisu asi takhle: „... a vycházejíc z cang orgánů, vynořuje se energie na hrudníku v ťingu plic a sleduje jeho průběh až k palci ruky. Poté přechází na ukazovák do ťingu tlustého střeva, které v úrovni krku přijímá vnitřní větev vycházející z orgánu tlustého střeva, a dospívá až k nosu. Energie se pak objevuje pod okem v ťingu žaludku - který v oblasti ramene přijímá vnitřní větev, vycházející z orgánů žaludku a dospívá až k druhému prstu nohy. Energie pak přechází k palci nohy do ťingu sleziny, pak znovu stoupá k hrudníku, když byla v krajině tříselné přijata vnitřní větev z orgánu sleziny. Na konci tohoto ťingu energie opět sestupuje do orgánů cang..., potom vycházejíc z orgánů cang vynořuje se na hrudníku v ťingu srdce a proudí jím až k malíčku ruky. Na konci tohoto prstu přechází do ťingu tenkého střeva, které přijímá na krku vnitřní větev z orgánu tenkého střeva, a dospívá tak až k boltci. Nato se energie znovu objevuje u oka v ťingu měchýře, který přijímá v bederní oblasti vnitřní větev vycházející z orgánu měchýře, a dospívá až k malíčku nohy. Energie pak přechází na plošky nohy do ťingu ledvin a stoupá k hrudníku, když byla přijata ve slabině vnitřní větev z orgánu ledvin. Na konci tohoto ťingu se znovu energie zanořuje do orgánů cang... a pak, vycházejíc z orgánů cang, znovu se vynořuje na hrudníku v ťingu oběhu a sleduje jej až k prostředníku ruky. Poté energie přechází na prsteník do ťingu tří ohňů, který přijímá svou vnitřní větev z orgánu tří ohňů, a dospívá až k oku. Energie se pak u oka znovu objevuje v ťingu žlučníku, který přijímá v oblasti ramene vnitřní větev vycházející z orgánu žlučníku, a dospívá až ke čtvrtému prstci

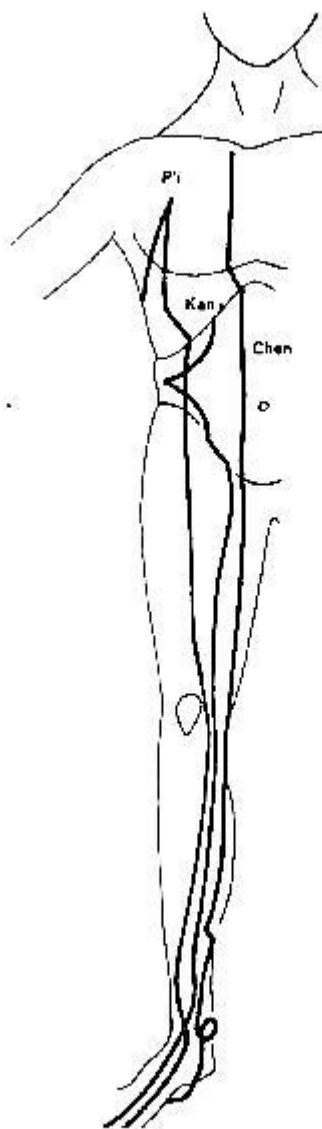
nohy. Energie pak přechází na palec nohy do řingu jater a odtamtud stoupá k hrudníku, když byla ve slabíně přijata vnitřní větev vycházející z orgánu jater. Na konci tohoto řingu pak opětně vchází do orgánů cang... a znovu se objevuje v řingu plic a tak dále a tak dále...”

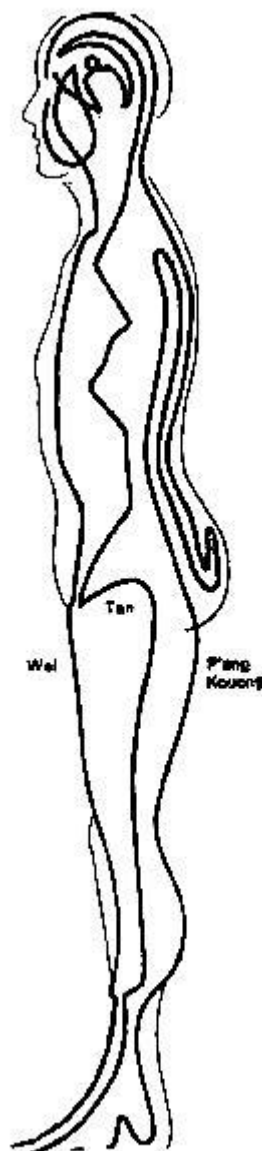
Obr. 5. Jin dráhy ruky

Obr. 6. Jang dráhy ruky

Obr. 7. Jin dráha nohy

Obr. 8. Jang dráha nohy

Vidíme tedy, že v průběhu povrchních drah je jakýsi systém, ba přímo velmi přísný řád. Energie přitom putuje téměř rytmicky ve směru: orgány cang - hrudník - ruka - hlava - nohy - hrudník - orgány cang atd. I v tomto trojitém oběhu je zachováván řád: dráha horní končetiny spjatá s cangem periodického orgánu - dráha horní končetiny spjatá s fu peristaltického orgánu - dráha dolní končetiny spjatá s fu zásobníkového orgánu - dráha dolní končetiny spjatá s cangem nehybným.

Kromě toho se v předpokládaném proudění čchi skrývá určitý rytmus, poněvadž energie přechází z orgánu cang do orgánu fu, čili jin se střídá s jangem a naopak. Neuškodí předvést si pro lepší pochopení a názornost grafické uspořádání jednotlivých drah podle charakteristik:

Jang povaha	Horní konec	Funkce	Dolní konec	Dráha
				Tračníku
		Peristaltika	Ruka /jang/	Tří ohňů
Fu	Hlava			Střevo
				Měchýře
		Zásobárna	Noha /jin/	Žlučníku
				Žaludku
				Plic
		Periodicita	Ruka /jang/	Oběhu
Cang	Hrudník			Srdce
				Slezina
		Nehybnost	Noha /jin/	Jater
				Ledvin

Kdybychom si situaci znázornili graficky, vyjdou najevo velmi zajímavé skutečnosti, které dávají hlouběji nahlédnout do tajů tradičního uvažování. Vidíme pak, že lze dvanáct ťingů čili drah rozdělit na čtyři skupiny:

- a/ tři jin dráhy horní končetiny, v nichž energie narůstá, ač jsou povahy jin - plíce, srdce a oběh
- b/ tři jang dráhy horní končetiny, v nichž energie vrcholí - tračník, tři ohně, střevo
- c/ tři jang dráhy dolní končetiny, v nichž energie začíná klesat - žaludek, žlučník a měchýř
- d/ tři jin dráhy dolní končetiny, v nichž energie klesá - slezina, játra a ledviny.

Od této poslední skupiny se dráhy noří do hloubi k orgánům cang, aby v nich nabraly sílu a znovu se vynořily s další čtveřicí drah, jež opakuje postup: ruka jin - ruka jang - noha jang - noha jin.

Vrátíme-li se k výše popsanému průběhu drah, vidíme, že se každá čtveřice začíná či vynořuje z hrudníku a opět se do něj vrací. Z toho plyne, že nejnižší energetická náplň čchi je v oblasti hrudní, dosahuje jisté rovnováhy v oblasti ruky a nohy a nejvyšší je na hlavě.

Abychom čtenáře nemátli v pojmech, musíme při tomto teoretickém uvažování stále opakovat, že nelze zaměňovat pojmy čchi s převládajícími vlivy principů jin jang. Není tedy přípustné říkat energie jin a energie jang, protože pokud jde o ni samotnou, je všude a vždy táž. Má však potenciály, které se mění podle situace a jin jang jí dodávají charakteristiky relativních stavů. Energie v orgánech plynoucí je sice stejná, ale aby mohla uplatnit svou funkci, je výše uvedenými principy definována a orientována. Totéž platí pro energii jung a energii wej, které lze ostatně klidně popsat jako druhotné výrazy pro jin jang. Už samotný fakt, že dráhy probíhají po povrchu těla, naznačuje, že jsou pod převažujícím vlivem principu jang. Jejich průběh vnitřní, čili větve vycházející z vnitřních orgánů nebo se k nim vracějící, je ovšem pod převažujícím vlivem principu jin.

Z celého popisu proudění čchi také jasně plyne, proč tak povrchní zákrok jako je nábodávání jehlami, může mít a mívá tak hlubokou a rozsáhlou odezvu v hluboko uložených a vzdálených orgánech. V tradičním pojetí totiž orgán a jeho funkce tvoří s příslušným ťingem energetickou jednotku.

Při změnách zevního prostředí přirozeně i organismus reaguje příslušnými fyziologickými pochody. Zde se uplatňuje, zvláště u méně závažných změn, zejména povrchní energie wej a její regulační mechanismy, takže některé poruchy zevních partií do hlubokého systému vnitřních orgánů, kde spojení prostředku energie jung, ani neproniknou.

Jaké je spojení mezi jednotlivými drahami a tedy orgánovými systémy?

Existují komunikační soustavy v tradiční medicíně, obecně nazývané maj nebo mo. Jsou trojího druhu:

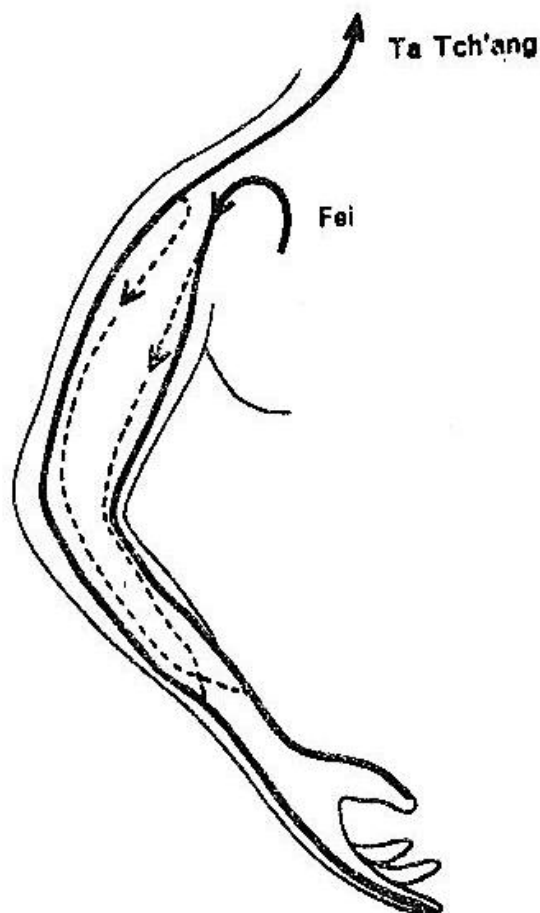
1/ lao mo, čili spojky /obr. č. 9/,

které navzájem spojují dráhy opačných principů probíhající na horních a dolních končetinách - tedy dráhy jin s drahami jang a naopak. Protože existuje vcelku dvanáct drah, jde o šest dvojic drah, tři na horní a tři na dolní končetině a ty jsou spojeny vždy dvěma lao mo: jedna lao mo vychází z dráhy jang a končí v dráze lin, druhá vychází z dráhy jin a končí v dráze jang.

z dráhy plic do dráhy tračnicku z dráhy tračnicku do dráhy plic
z dráhy žaludku do dráhy sleziny z dráhy sleziny do dráhy žaludku
z dráhy srdce do dráhy střeva z dráhy střeva do dráhy srdce

z dráhy měchýře do dráhy ledvin z dráhy ledvin do dráhy měchýře
z dráhy oběhu do dráhy tří ohňů z dráhy tří ohňů do dráhy oběhu
z dráhy žlučníku do dráhy jater
z dráhy jater do dráhy žlučníku.

Lao mo mají všeobecně řečeno za úkol přepouštět nadbytečnou energii z jedné dráhy do druhé, aby tak bylo dosaženo rovnoměrné náplně - hrají vlastně úlohu elektrických šuntů.

Obrázek č. 9

2/ TU MO a ŽEN MO

Jestliže se lao mo zabývají hlavně odstraňováním přebytků energie z drah, pak existuje další soustava drah, které dovedou vyrovnávat nejenom stavy nadbytku, ale i nedostatku v energetické náplni drah. Jsou to dráhy tu mo a žen mo.

Obě jsou uloženy a probíhají v střední čáře trupu. Tu mo je dráha jang a je uložena vzadu, vychází od kostrče vzhůru nad trny obratlů, přes lebku a nos a končí u horní čelisti. Žen mo, její protějšek, je dráha jin a leží vpředu. Vychází z rozkroku a také stoupá vzhůru ve střední čáře trupu přes břicho a hrudník a končí na bradě. Na dráze tu mo leží 27 aktivních bodů, na dráze žen mo 24. Jejich poloha je popsána na konci publikace.

Někdy se názvy těchto drah překládají jako dráha vládce pro tu mo a dráha početí pro žen mo. Přitom tu mo svou funkcí zhruba odpovídá mozku a míše, čili centrální nervové soustavě, zatím co žen mo autonomnímu či vegetativnímu nervstvu. Protože co do obsahu principů jin jang je jejich charakter ostře odlišen a jejich poloha v ose lidského těla strategicky velmi výhodná, můžeme je považovat za hlavní vyrovnávací orgány nejen u poruch nervových, ale i energetických diskrepancí mezi jednotlivými drahami. Do drah dočasně nedostatečně naplněných dodávají chybějící energii čchi, z drah dočasně přeplněných ji odebírají. Oproti spojkám lao mo jsou uloženy spíše periferněji a centrálně, takže mohou díky napojení na trávicí orgány, do jisté míry disponovat i hloubkovou energií jung a ovlivňovat její koloběh.

3/ Třetím regulačním energetickým systémem je šest zvláštních drah s podivným průběhem i charakteristikami. Staří akupunkturisté jim říkali čchi mo čili mimořádné, zvláštní nebo dokonce zázračné dráhy - a někdy k nim počítali a počítají i tu mo a žen mo. Práce s nimi vyžaduje poněkud podrobnější znalosti, a proto si o nich promluvíme důkladněji dále.

Kapitola třetí

Dvanáct t'ingů

V úvodních kapitolách jsme se seznámili se základními teoretickými představami tradiční akupunktury. Nyní bych rád co nejstručněji, ale také co nejvýstižněji popsal konkrétní substrát, který je předmětem její pozornosti, totiž to, co stimuluje zaváděním jehel nebo nahříváním. Ano jsou to aktivní body, ale to není vše.

Jak jsem se již pokusil naznačit, tím, že stimuluje aktivní bod, stimuluje podle tradice především dráhu, na které tento bod leží. V tomto pohledu si chtě nechtě musíme představit dráhu jako zcela konkrétní jednotku, už také proto, že spolu s orgánem, ke kterému patří a podle kterého je nazvána, představuje energetické kontinuum. V tradiční medicíně je zásah na aktivním bodě především zásahem na dráze a současně na orgánu, který je s ní spojen.

Víme již, že na dvanácti drahách, které probíhají po povrchu lidského těla, leží mnoho set aktivních bodů, ale klasická akupunktura si z nich vybírá jen některé.

Počet bodů na jednotlivých drahách se značně liší, ale opravdu nutné je znát u každé dráhy základních šest aktivních bodů, protože většina zásahů na drahách se děje prostřednictvím právě těchto šesti bodů. Proto jim věnujeme hlavní pozornost i v následujícím popisu jednotlivých drah. Názvy těchto bodů do jisté míry naznačují též směr našeho zásahu, protože stimulace každého z nich má na dráhu a tedy na orgán, který symbolizuje, odlišný efekt. Jsou to:

1/ bod tlumivý, který nabodáváme při přebytku energie v dráze a orgánu;

2/ bod budivý, který nabodáváme při nedostatku energie v dráze a v orgánu;

3/ bod pramene, který podporuje a zesiluje účinek nabodnutí jak tlumivého tak budivého bodu, je tedy v jistém smyslu ambivalentní, jako samotný se nabodává hlavně u chronických onemocnění;

4/ bod přechodu luo je vlastně vyústěním lao mo, o kterých byla řeč v předchozí kapitole a stimulujeme jej především tam, kde jsou v náplni drah sdružených a opačného principu velké rozdíly. Nabodnutím bodu luo se nadbytek energie převádí z dráhy přeplněné do dráhy prázdné;

5/ bod souhlasný šu podporuje stimulaci předchozích aktivních bodů zejména ve smyslu tlumivém. Je používán hlavně u nemocí s chronickým průběhem a to spolu s bodem pramene. Liší se hlavně tím, že - překvapivě - neleží na své vlastní dráze, ale na zádech na vnitřní větvi dráhy měchýře, která probíhá paravertebrálně;

6/ bod poplašný mo rovněž neleží na vlastní dráze, ale na drahách, které probíhají na přední ploše trupu. Podle tradiční akupunktury se poplašné body stávají spontánně a palpačně bolestivými, jestliže je dráha nebo orgán, se kterým je poplašný bod spojen narušen. Mají tedy tyto body i diagnostický význam při hledání postižené dráhy.

Tolik úvodem k této kapitole. V následujícím textu si popíšeme jednotlivé klasické dráhy a to jejich průběh - velmi stručně /podrobný popis všech bodů podle jednotlivých drah je na konci publikace/. Popíšeme si jejich základní charakteristiky, protože někdy už podle symptomatologie může akupunkturista poznat, která dráha je postižená. Z aktivních bodů si popíšeme polohu specifických šesti bodů každé dráhy, protože k tomu, abychom se pokusili ovlivnit pohyb energie v drahách, to postačí.

U každé dráhy tedy uvedeme:

a/ stručný průběh dráhy a její symptomatologii

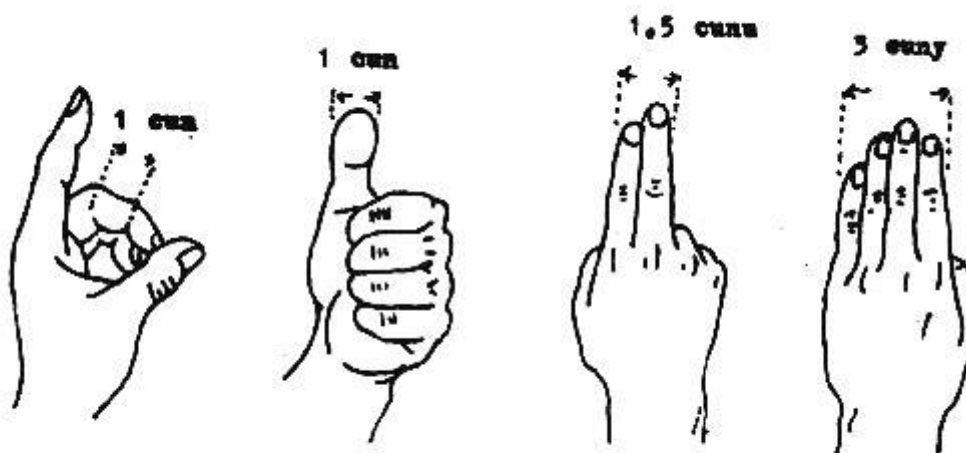
b/ údaje o době maximální aktivity

c/ popis polohy šesti specifických bodů, spolu s číselným názvem bodu v českém přepisu, jak je schválen Orientálním ústavem ČSAV. Čísla jednotlivých bodů odpovídají jejich pořadí na dráze ve směru předpokládaného toku energie čchi.

d/ konečně u každé dráhy uvádíme počet aktivních bodů, které na ní leží.

Ještě poznámku technickou:

K vyhledávání bodů na povrchu těla máme k dispozici vícero technik. Nejvíce používaná je v současné době technika pomocí měrných jednotek zvaných cuny, česky bychom řekli palce. Jsou různá hlediska, jak tyto palce posuzovat, ale osobně doporučuji používat tak zvaného "osobního cunu", který je pro každého pacienta normálně rostlého dostatečně specifický. I když jsme si vědomi, že tato metoda není dostatečně přesná a nemůže nahradit metodu určování aktivních bodů pomocí elektrických detektorů, je rychlá a pro běžné účely postačí. /Obr. č. 9a./

Obr.č. 9a. Měrné cuny a jejich praktická aplikace

Cun je:

a/ délka daná vzdáleností mezi radiálními konci záhybů mezičlánkových kloubů prostředníku ruky;
b/ šířka mezičlánkového kloubu palce ruky, rozumí se, že nemocného.

Délky cunů prostě nanášíme na příslušnou část těla nebo dráhu a upřesňujeme tak polohu bodu. Výhodné je spojovat dva či více prstů, abychom dostali dva či tři cuny jedním měřením, jak to naznačuje obrázek.

Dráha plic

Hlavní dráha plic začíná na hrudníku v druhém mezižebří a končí u radiální strany báze nehtů palce ruky. Odtamtud energie přechází k prvnímu bodu dráhy tračníku, která je sdruženou drahou dráhy plic.

Při chorobném postižení této dráhy se objevují tyto příznaky: kašel, dýchavičnost, dušnost, oslabení dechu, vykašlávání krve, zánět horních cest dýchacích, hrtanu, duševní stísněnost a bolesti v přední části ramenního kloubu vyzařující do paže. Dráha plic dosahuje maximální energetické náplně **mezi 3. - 5. hodinou ranní.**

a/ bod tlumivý: čch'ce, pátý bod dráhy plic. Uprostřed loketní rýhy radiálně od šlachy bicepsu při flexi v lokti,

b/ bod budivý: tchaj juan, devátý bod dráhy plic. Při radiálním konci volární zápěstní rýhy, u arterie,

c/ bod pramene: tchaj juan, devátý bod dráhy plic, identický s bodem budivým,

d/ bod přechodu: Lie čchue, sedmý bod dráhy plic. Nad radiálním okrajem capituli radii, 1,5 cunu proximálně od zápěstní rýhy a proc. styloides radii,

e/ bod souhlavný: fej šu, třináctý bod dráhy měchýře, laterálně od dolního okraje trnu třetího hrudního obratle,

f/ bod poplašný: čung fu, první bod plic. V druhém mezižebří v prodloužení přední axilární rýhy proximálně.

Dráha plic je převážně jin a přebírá energii od dráhy jater, aby ji předala do dráhy tračníku.

Má 9 bodů.

Dráha tračníku

Začíná při radiálním okraji nehtového lůžka ukazováku a probíhá proximálně přes hřbetní stranu ruky, předloktí a paže k rameni a dál přes postranní část krku a dolní čelisti k chřípí nosnímu. Odtamtud energie přechází do dráhy žaludku.

Při chorobném postižení této dráhy se objevují tyto příznaky: bolesti v břiše, kručení, průjmy nebo zácpa, bolesti a zduření sliznic v krku, bolesti zubů, rýma, krvácení z nosu, zánětlivé pochody, bolesti nebo pocit chladu v průběhu dráhy. Maximální energetické náplně dosahuje dráha tračníku **mezi 5. -7. hodinou ranní.**

a/ bod tlumivý: san tian, třetí bod tračníku. Na radiální hraně ukazováku proximálně od hlavičky druhého metakarpu,

b/ bod budivý: čchu čch, jedenáctý bod tračníku. Na radiálním konci loketního záhybu,

c/ bod pramene: che ku, čtvrtý bod tračníku. V úhlu mezi bázemi prvního a druhého metakarpu,

d/ bod přechodu luo - pchien li, šestý bod tračníku. Na radiálním okraji diafýzy radia 3 cuny proximálně od hřbetní zápěstní rýhy,

e/ bod souhlavný: ta čchang su, dvacátý pátý měchýře. Laterálně od spodního okraje trnu čtvrtého bederního obratle,

f/ bod poplašný: tchien šu, dvacátý pátý bod dráhy žaludku, dva cuny laterálně od pupku.

Dráha tračnicku je jang a přebírá energii od dráhy plic, aby ji předala do dráhy žaludku. **Má 20 bodů.**

Dráha žaludku

Začíná pod očnicí a sestupuje přes tvář, krk a přední plochu hrudníku a břicha do třísla a odtamtud po přední ploše stehna a bérce až k noze a končí zevně od báze nehtu druhého prstce nohy. Odtamtud energie přechází do dráhy sleziny, která je sdruženým orgánem žaludku.

Při chorobném postižení dráhy žaludku se objevují tyto příznaky: hlad, meteorismus, otoky, bolesti v krajině žaludeční, nevolnost a zvracení. Skleslý koutek ústní /paresa n. facialis/, bolesti v krku, krvácení z nosu, bolesti v průběhu dráhy žaludku, onemocnění působením horka, zmatenost. Dráha žaludku dosahuje maximální energetické náplně **od 7. - 9. hodiny ranní.**

a/ bod tlumivý: li tuej, čtyřicátý pátý žaludku. Při fibulární straně báze nehtů druhého prstce nohy,

b/ bod budivý: tie si, čtyřicátý první žaludku. V ohybu nártu v prohlubíně mezi šlachami m. extensor hallucis et digg. longus,

c/ bod pramene: čchung jang – čtyřicátý druhý žaludku – na spojnici mezi tie si a meziprstním prostorem 2. A 3. Prstců, 1,5 cunu distálně od tie si,

d/ bod přechodu - luo: feng lung, čtyřicátý žaludku - na přední ploše bérce 8 cunů distálně od kolenní štěrbiny,

e/ bod souhlasný šu: wej šu, dvacátý prvý měchýře. 1,5 cunu laterálně od trupu dvanáctého hrudního obratle,

f/ bod poplašný - mo: čung wan, dvanáctý žen mo - uprostřed na spojnici mezi pupkem a proc. xyfoides.

Dráha žaludku je jang a přebírá energii z dráhy tlustého střeva, aby ji předávala do dráhy sleziny. **Má 45 bodů.**

Dráha sleziny

Začíná tibiálně od báze nehtu palce nohy a stoupá po tibiální hraně nohy, lýtka, stehna a po břišní straně až k hrudníku, kde v šestém mezižebří končí. Odtamtud předává energii do následující dráhy srdce.

Při chorobném postižení dráhy sleziny se objevují tyto příznaky: bolesti žaludku, bolesti v nadbřišku, zvracení všeho, co nemocný požije, časté říhání, měkká stolice až průjmy, ikterus. Pocit tíhy v celém těle, bolesti u kořene jazyka, zduření, bolesti nebo pocit chladu na vnitřní straně kolenního kloubu. Dráha sleziny dosahuje maximální energetické náplně **mezi 9. - 11. hodinou dopolední.**

a/ bod tlumivý: šang čchiou, pátý bod sleziny. Před a pod vnitřním kotníkem nohy, kde se křížuje kolmice vedená při jeho přední hraně s horizontálou vedenou při jeho hrotu,

b/ bod budivý: ta tu, druhý bod sleziny. Na mediální hraně palce nohy distálně od báze základního článku,

c/ bod pramene: tchaj paj, třetí bod sleziny. Na vnitřní hraně nohy, proximálně od hlavice prvního metatarsu,

d/ bod přechodu luo: kung sun, čtvrtý sleziny. Na vnitřní hraně nohy distálně od báze prvního metatarsu,

e/ bod souhlasný šu: pchi šu, dvacátý měchýře. 1,5 cunu laterálně od trnu jedenáctého hrudního obratle,

f/ bod poplašný mo: čang men - třináctý bod jater. V podžebří při hrotu volného jedenáctého žebra.

Dráha sleziny je převážně jin a přebírá energii od dráhy žaludku, aby ji předala do dráhy srdce. **Má 21 bodů.**

Dráha srdce

Začíná uprostřed podpažní jamky a končí radiálně od báze nehtu malíčku ruky. Předává energii dráze střeva na téměř prstě.

Při chorobném postižení této dráhy se objevují tyto příznaky: bolesti u srdce, sucho v krku, žízeň, nažloutlé skléry, bolesti v boku a v paži podél průběhu dráhy, bolesti a pocit horkosti v dlaních, pocit horkosti v celém těle, horečky. Dráha srdce dosahuje maximální energetické náplně **od 11. - 13. hodin v poledne.**

a/ bod tlumivý: šen men, sedmý bod dráhy srdce. Při ulnárním konci volární zápěstní rýhy radiálně od šlachy m. flexor carpi ulnaris,

b/ bod budivý: šao čung, devátý bod dráhy srdce. Radiálně od báze nehtu malíčku ruky,

c/ bod pramene: šen men, sedmý bod srdce,

d/ bod přechodu luo: tchung li, pátý bod srdce, 1 cun proximálně od šen men,

e/ bod souhlasný: sin šu, patnáctý bod dráhy měchýře. Mezi lopatkami laterálně od trnu pátého hradního obratle,

f/ bod poplašný: ťu čchue, čtrnáctý bod dráhy žen mo ve střední čáře, 6 cunů kraniálně od pupku nebo nad hrotem mečovitého výběžku.

Dráha srdce je převážně jin a přebírá energii z dráhy sleziny, aby ji předala dál do dráhy střeva. **Má 9 bodů.**

Dráha střeva

Začíná ulnárně od báze nehtů malíku ruky, stoupá po zevní a zadní straně horní končetiny, přes zadní plochu lopatky a postranní část krku na tvář, kde končí před ušním boltcem. Odtamtud předává energii do dráhy měchýře.

Při chorobném postižení dráhy střeva se objevují tyto příznaky: bolesti v podbřišku, bolesti v krajině bederní vyzařující do ramen, bolesti v zadní a zevní oblasti ramenního kloubu a paže. Dráha střeva dosahuje maxima energetické náplně v době **mezi 13. - 15. hodinou odpolední.**

a/ bod tlumivý: siao chaj, osmý bod střeva. Nad ulnární jamkou loketní uprostřed mezi hrotem zevního epikondylu a olecranon ulnae,

b/ bod budivý: chou si, třetí bod dráhy střeva. Při ulnární hraně ruky proximálně od hlavičky pátého metakarpu,

c/ bod pramene: wan ku, čtvrtý bod dráhy střeva. Při ulnární hraně ruky distálně od báze pátého metakarpu,

d/ bod přechodu: č' čeng, sedmý bod střeva. Při dorsální a ulnární hraně předloktí, 5 cunů proximálně od zápěstní rýhy,

e/ bod souhlasný: siao čchang eu, dvacátý sedmý bod dráhy měchýře. 1,5 cunu laterálně od střední čáry v úrovni prvního sakrálního otvoru,

f/ bod poplašný: kuan juan, čtvrtý bod dráhy žen mo, na střední čáře podbřišku 2 pětiny vzdálenosti mezi pupkem a symfýzou.

Dráha střeva je převážně jang a přebírá energii od dráhy srdce, aby ji předala dále do dráhy měchýře. **Má 19 bodů.**

Dráha měchýře

Začíná u vnitřního koutku oka na hlavě a probíhá pak přes temeno lebky, šíjí a zadní část trupu více méně paralelně s dlouhou osou těla, přechází přes oblast křížovou do dolních končetin a

po jejich zadní ploše k noze, kde končí ulnárně od báze nehtu malíčku nohy. Odtamtud předává energii do dráhy ledvin.

Při chorobném postižení dráhy měchýře se objevují tyto příznaky: obtížné a časté močení, stavy pomatenosti, bolesti oční, krvácení z nosu, bolesti hlavy a bolesti v průběhu dráhy. Dráha měchýře dosahuje maximální náplně v **době od 15. - 17. hodiny odpolední**.

a/ bod tlumivý: šu ku, šedesáté pátý měchýře. Na fibulární hraně nohy, proximálně od hlavičky pátého metatarsu,

b/ bod budivý: č 'jin, šedesátý sedmý měchýře. Fibulárně od báze nehtu malíčku nohy,

c/ bod pramene: ťing ku, šedesátý čtvrtý měchýře. Na fibulární hraně nohy, distálně od báze pátého metatarsu,

d/ bod přechodu luo: fej jang, padesátý osmý měchýře. Na zadní a fibulární straně lýtky, těsně při zadní hraně fibuly, 7 cunů proximálně od zevního kotníku,

e/ bod souhlasný šu: pchang šu, dvacátý osmý bod měchýře, v úrovni druhého otvoru. 1,5 cunu laterálně od střední čáry,

f/ bod poplašný mo: čung tí, třetí bod žen mo. 1 pětinu vzdálenosti pupek symfýza nad symfýzou.

Dráha měchýře je převážně jang a přebírá energii od dráhy tenkého střeva, aby ji předala dále do dráhy ledvin. **Má 67 bodů.**

Dráha ledvin

Začíná na plosce nohy a stoupá po vnitřní ploše dolní končetiny do třísla a odtamtud vzhůru přes břicho a hrudník až ke klíční kosti. Svou energii pak předává do dráhy oběhu.

Při chorobném postižení dráhy ledvin se objevují tyto příznaky: kašel s krvavou expektorací, astma, suchý jazyk, záněty a bolesti v hltanu, bolesti v krajině ledvin, otoky, zácpa, průjmy, bolesti v oblasti páteře a na vnitřní ploše stehen, obrny, horkost na plosce nohy. Dráha ledvin dosahuje maxima energetické náplně **mezi 17. - 19. hodinou odpolední**.

a/ bod tlumivý: - jsou dva

aa/ jung čchuan, první ledvin na plosce nohy v rýze, která vznikne při ohnutí prstců plantárně, mezi bázemi prvního a třetího prstce,

bb/ žan ku, druhý ledvin, na tibiální hraně nohy pod tuber ossis navicularis pedis,

b/ bod budivý: fu liou, sedmý ledvin. 3 cuny proximálně nad vnitřním kotníkem při předním okraji Achillovy šlachy,

c/ bod pramene: tchaj si, šestý ledvin. Za vnitřním kotníkem mezi ním a Achillovou šlachou

d/ bod přechodu luo: ta čung, pátý ledvin. Za vnitřním kotníkem před úponem Achillovy šlachy ke calcaneu,

e/ bod souhlasný šu: šen šu, dvacátý třetí měchýře. 1,5 cunu laterálně od trnu druhého bederního obratle,

f/ bod poplašný mo: ťing men, dvacátý pátý žlučníku. Nad koncem dvanáctého žebra.

Dráha ledvin je převážně jin a přebírá energii z dráhy měchýře, aby ji předala do dráhy oběhu. **Má 27 bodů.**

Dráha oběhu

Dráha oběhu začíná ve čtvrtém mezižebří laterálně od prsní bradavky, přechází pak na přední a palmární plochu paže a předloktí a končí radiálně od báze nehtu prostředníku ruky. Odevzdává svou energii do dráhy Tří ohňů.

Při chorobném postižení dráhy oběhu se objevují tyto příznaky: bolesti u srdce, bušení srdce, strach, stavy pomatenosti, onemocnění podpažních lymfatických žláz, ztuhlost šíje a horkost v dlaních. Maximální energetické náplně dosahuje tato dráha **mezi 19. - 21. hodinou večerní**.

- a/ bod tlumivý:** ta ling sedmý bod dráhy oběhu. Uprostřed palmární zápěstní rýhy, radiálně od m. palmaris longus,
- b/ bod budivý:** čung čchung, devátý bod oběhu, radiálně od báze nehtu prostředníku ruky,
- c/ bod pramene:** ta ling, sedmý bod dráhy oběhu,
- d/ bod přechodu, luo:** nej kuan, šestý bod oběhu. 2 cuny nad palmární zápěstní rýhou mezi šlachami m. flexor palmaris longus a carpi radialis,
- e/ bod souhlasný šu:** tue jin šu - čtrnáctý bod měchyře na zádech mezi lopatkami, 1,5 cunu laterálně od trnu čtvrtého hrudního obratle,
- f/ bod poplašný mo:** šan čung, sedmnáctý žen mo uprostřed sternu v úrovni čtvrtého mezižebří.

Dráha oběhu je převážně jin, přebírá energii z dráhy ledvin, aby ji předala do dráhy tří ohňů.

Má 9 bodů.

Dráha tří ohňů

Začíná ulárně od báze nehtu prsteníku ruky a stoupá po hřbetní ploše ruky, předloktí a po zevní ploše paže k rameni a odtamtud přes nadpaží po postranní části krku k hlavě. Obkružuje zezadu boltec a směřuje k zevnímu koutku oka. Svou energii pak předává do dráhy žlučníku.

Při chorobném postižení dráhy se objevují tyto příznaky: poruchy trávení, meteorismus, otoky, málo moči, hluchota, hučení v uších, záněty a bolesti v krku, zánětlivé otoky tváří, bolesti v průběhu dráhy. Dráha tří ohňů dosahuje maxima energetické náplně **od 21. - 23. hodiny noční.**

- a/ bod tlumivý:** tchien ťing, desátý bod tří ohňů. Při ohnutém lokti ve fossa olecrani, 1 cun nad hrotem olecranu,
- b/ bod budivý:** čung ču, třetí tří ohňů. Na hřbetě ruky v prohlubíně proximálně od hlavičky čtvrtého metakarpu mezi čtvrtým a pátým metakarpem,
- c/ bod pramene:** jang čch', čtvrtý bod tří ohňů. Uprostřed dorsální zápěstní rýhy proximálně od báze čtvrtého metakarpu,
- d/ bod přechodu luo:** waj kuan, na hřbetní straně předloktí, mezi radiem a ulnou, dva cuny proximálně od jang čch'. Je to pátý bod tří ohňů,
- e/ bod souhlasný šu:** sa ťiao šu, 1,5 cunu laterálně od trnu prvního bederního obratle,
- f/ bod poplašný - mo:** š'měn, pátý bod žen mo, tři pětiny vzdálenosti pupek - symfýza nad symfýzou.

Dráha tří ohňů je převážně jang. Přebírá energii z dráhy oběhu, aby ji předala do dráhy žlučníku. **Má 23 bodů.**

Dráha žlučníku

Začíná u zevního koutku oka, složitě křížuje oblast spánkovou, sestupuje po postranní ploše krku, hrudníku a břicha ke kyčli, odtamtud sleduje zevní plochu stehna a lýtka a končí zevně od báze nehtové čtvrtého prstce nohy. Odevzdává svou energii do dráhy jater.

Při chorobném postižení dráhy žlučníku se objevují tyto příznaky: hořko v ústech, mžitky před očima, světloplachost, nemoci zaviněné chladem, bolesti hlavy, bolesti čelisti a v okolí zevního koutku očního, zduření a bolesti podpaží, bolesti v kyčli, v hrudníku a na zevní ploše stehna a lýtka, pocit horka při zevním fibulárním okraji nohy. Dráha žlučníku dosahuje maxima energetické náplně **od 23. - 1. hodiny noční.**

- a/ bod tlumivý:** jang fu, třicátý osmý žlučníku, u zadního okraje fibuly, čtyři cuny nad zevním kotníkem,
- b/ bod budivý:** sia si, čtyřicátý třetí žlučníku, v distálním konci jamky mezi čtvrtým a pátým metatarssem, na hřbetě nohy,

c/ bod pramene: čchiou su, čtyřicátý bod žlučníku, v jamce před a pod zevním kotníkem,
d/ bod přechodu luo: kuang ming, třicátý sedmý žlučníku. U zadního okraje fibuly pět cunů proximálně od zevního kotníku,
e/ bod souhlasný šu: tan šu, devatenáctý měchýře. 1,5 cunu laterálně od trnu desátého hrudního obratle,
f/ bod poplašný mo: ž 'sue dvacátý čtvrtý žlučníku, kde kolmice vedena středem klíčku křížuje sedmé mezižebří.

Dráha žlučníku je převážně jang a přebírá energii od dráhy tří ohňů, aby ji předala do dráhy jater. **Má 44 bodů.**

Dráha jater

Začíná fibulárně od báze nehtu palce nohy, stoupá po vnitřní straně lýtky a stehna až k tříslu. Odtamtud přechází na břišní stěnu a končí v šestém mezižebří přímo pod bradavkou. Předává energii dráze plic.

Při chorobném postižení dráhy jater se objevují tyto příznaky: bolesti v bederní oblasti, nemožnost předklonu nebo záklonu, pocit plnosti v hrudníku, zvracení a nevolnost, poruchy mikce, onemocnění mužských a ženských pohlavních orgánů. Dráha jater dosahuje energetického maxima **mezi 1. - 3. hodinou noční.**

a/ bod tlumivý: sing ťian druhý bod jater. Půl cunu proximálně od okraje kožní řasy mezi palcem a druhým prstcem,

b/ bod budivý: čchu čchuan osmý bod jater. Při vnitřním konci zákolenní rýhy,

c/ bod pramene: tchaj čchung, třetí jater. 2 cuny proximálně od okraje kožní řasy mezi palcem a druhým prstcem,

d/ bod přechodu luo: li kou, pátý bod jater. Při zadním okraji tibie 5 cunu proximálně nad vnitřním kotníkem,

e/ bod souhlasný šu: kan šu, osmnáctý bod měchýře, 1.5 cunu laterálně od trnu devátého hrudního obratle,

f/ bod poplašný mo: čchi men, čtrnáctý bod jater. Na přední stěně hrudní přímo pod bradavkou v šestém mezižebří.

Dráha jater převážně jin, odebírá svou energii z dráhy žlučníku, aby ji předala do dráhy plic. **Má 14 bodů.**

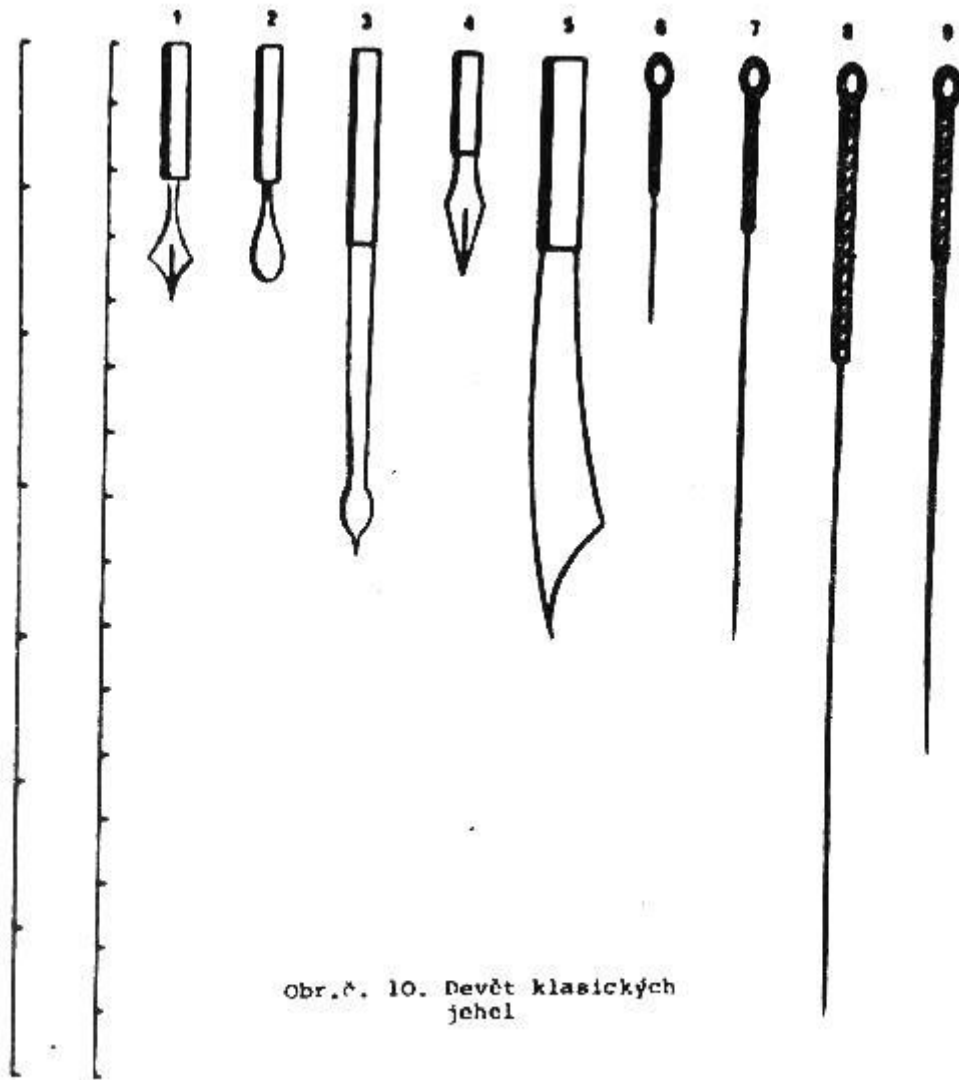
Kapitola čtvrtá

Nástroje a technika

Již v předchozích kapitolách, jsme si pověděli, že hlavním cílem akupunktury je stimulace aktivních bodů. Možných způsobů stimulace je více, zvláště v poslední době, kdy k tradičním způsobům přistupují nové, dříve neznámé - například elektřina nebo laser či magnety... Nejznámější je ovšem ten způsob, který dal akupunkturu své jméno, totiž kovové jehly. V zemích Dálného východu se hojně používalo a používá i tepla v podobě požehování, jak o tom promluvíme v dalším. Tyto dvě metody - kov jehel a oheň z hořících bylin - se doplňovaly, protože podle tradičních představ jehly působily tlumivě a rozháněly nahromaděnou energii, kdežto požehování energii vyčerpanému organismu dodávalo. Ostatně čínský název pro akupunkturu je čen ťiou, čili kov - oheň.

Jisté je, že ve své době byly jehly známkou technického pokroku, který navázal na objev a zpracování kovů. Dříve se aktivní body dráždily vším, co bylo ostré - kamennými, kostěnými či dřevěnými hroty, patrně rovněž s uspokojivým výsledkem.

Tradiční akupunktura od nepaměti používala devíti modelů jehel a z nich se vyvinuly nyníjší prakticky jednotné tvary. Na obrázku jsou jednotlivé typy jehel pro lepší názornost číslovány. /Obr. č. 10. /

Obr. č. 10. Devět klasických jehel

1/ Jehla č. 1

Tvarem se podobá šípku a nehodí se k zavádění do hloubky. Akupunkturista s ní pouze počukává místo aktivního bodu, ke kterému chce z okolních tkání "přivolat" čchi. Je to jehla s účinkem budivým.

2/ Jehla č. 2

„Kulatá jehla“ má zaoblený hrot z nekovového materiálu a není tedy vlastně jehlou v pravém slova smyslu. Její pomocí se aktivní body masírují, zejména u pacientů citlivých a bázlivých, kteří jehly nesnášejí nebo z nich mají strach.

3/ Jehla č. 3

Je delší než předchozí a má zakulacený hrot, ze kterého však vybíhá krátká ostrá špička. Také tímto hrotem můžeme proniknout do povrchových vrstev pokožky, ale ne dál.

4/ Jehla č. 4

Má tvar trojhranu s velmi ostrým hrotem. Používá se jen k nabodávání některých bodů, ze kterých chceme vypustit pár kapek krve - tradiční lékaři věřili, že tak vypustí spolu s krví i čchi, která je v ní prý obsažena.

5/ Jehla č. 5

Tvarem se podobá saracénské šavli a dříve byla používána rovněž nikoli k nabodávání, jako spíš k vypouštění hnisu z povrchních hnisavých abscesů kožních. Byla tedy i dříve nástrojem spíš chirurgickým a s pravou akupunkturou měla asi málo společného.

Těchto pět typů se v modernější akupunktuře nepoužívá, zato čtyři následující se staly modely pro dnešní běžně dostupné jehly.

6/ Jehla č. 6

Má docela krátký hrot a její účinek je povrchní, také prý přivolává povrchní energii do stimulovaného bodu. Používá se pro akutní revmatické kloubní záněty, zejména na drobných kloubech.

7/ Jehla č. 7

Je podstatně delší než předchozí a má po svém zavedení do hloubky vypustit chorobnou energii, která tam vznikla namísto energie jung. Má být pružná a dobře ohebná.

8/ Jehla č. 8

Je dvakrát delší než předchozí a používá se jí jen pro hodné hluboko uložené body.

9/ Jehla č. 9

„Ohnivá jehla“ má být měděná a poměrně silná - až jeden mm v průměru. Kuriózní název se vysvětluje tím, že po zavedení do tkání nebo předtím se nahřívá teplem moxy nebo přímého ohně - například nad zapalovačem. Zejména u svalových bolestí se účinky takových kombinací léčebných zákroků chválí.

Většina jehel je z oceli variabilní kvality - až na tu měděnou, přirozeně. Má to výhodu snadné, manipulace a jistě také bezpečnosti, protože ocelové jehly se tak snadno nelámou.

Nicméně u některých autorů na západě se stále udržuje od minulého století představa, že klasičtí akupunkturisté operovali výhradně a jehlami zlatými a stříbrnými. Jehlami stříbrnými při tlumení energetického nadbytku, jehlami zlatými při buzení a energetickém nedostatku. Pokud máme možnost opatřit si tyto jehly od zlatníka, máme o problém méně. Při zkoumání elektrických potenciálů různých kovů sovětský autoři Vogralik a Jonin zjistili nápadné rozdíly mezi zlatem a stříbrem, takže není pochyby, že i fyziologické působení bude odlišné. To mohou potvrdit i z vlastní praxe, kde buzení prováděné zlatou jehlou má výraznější účinky než buzení jehlou ocelovou, zejména v aurikuloterapii...

Pokud tradiční lékaři neměli zlaté a stříbrné jehly, používali takové techniky zavádění jehel, které samy o sobě vedly k stimulaci tlumivé nebo budivé, podle okolností.

Při nedostatku energie používali metody zvané pu čili budivé, při nadbytku metody sie - tlumivé.

Tak v případě prvého, tedy při nedostatku energie v příslušném aktivním bodě nebo dráze bývá kůže nemocného měkká, chabá až hadrovitá. Zaváděná jehla pak snadno vniká do uvolněné pokožky se slabým tonusem. Ovšem akupunkturista se nesnaží pronikat do hloubky, ale zůstává spíš při povrchním vpichu v kůži a otáčí držátkem jehly doleva a doprava mezi palcem a ukazovákem, jako kdyby těmito krouživými pohyby chtěl přivolat z okolí energii, která bodu schází. Po celou dobu manipulace jehlu nepouští z ruky, aby kontakt léčitele s jehlou a povrchem těla byl nepřerušen. A nemylme se - volaná energie se skutečně po určité době - většinou po několika sekundách - dostaví. Objektivně se to projevuje tím, že se kůže kolem otáčejícího se hrotu jehly sevře. Akupunkturista pak zcela zřetelně pocítuje zvýšený odpor, se kterým se pohyby jehly setkávají. Chvíli vyčká a potom náhle a rychle jehlu z kůže vytáhne. Při tomto úkonu musí rovněž cítit odpor, přiloží tedy na místo vpichu bříško prstu a chvíli je krouživými pohyby masíruje, jako kdyby chtěl otvor po jehle "ucpat" a zabránit tak dalšímu úniku energie...

Vidíme tedy, že metoda pu, budivá, je velmi rychlá, i když pro pacienta nepříliš příjemná.

Při nadbytku energie v tkáních, což bývá daleko častější případ, vniká jehla v akupunkturistově ruce do tkání rychle a forsírovaně a hrouží se až po danou hloubku. Jakmile je zavedena do aktivního bodu, pouští ji akupunkturista z ruky a ponechává ji trčet v tkáni. Jakmile se touto jehlou z přeplněného místa vyprázdní nadbytečná energie, povolí okolní svalstvo a kůže a jehla se dá bez obtíží vytáhnout. Někdy to trvá delší dobu, ale většinou se při tomto tlumivém způsobu stává, že křeč povolí po deseti patnácti minutách. Podle pravidel tradiční akupunktury by se tlumivě působící jehla neměla vytažovat brzy, nýbrž až když při vytahování neklade nejmenší odpor. Po dobu, co setrvává v tkáních, není radno na ni sahat ani s ní manipulovat - u rozporu s některými modernějšími technikami.

Jiným způsobem stimulace aktivních bodů je požehování čili moxa. Používá se k tomu doutnající drtě ze sušeného pelyňku /Artemisia vulg. var. Indica/. Léčebný zásah teplem se používá - jak bylo řečeno - u stavů nedostatkových, tedy budivě. Pokud není k dispozici originální pelyněk už zpracovaný v igelitových sáčkích, stačí i drť z pelyňku evropského, ovšem prosetá a pro jistotu ještě rozemletá kávo-mlýnkem, aby stejnoměrně hořela.

Takto připravená masa měkce vlnitého charakteru se dá hníst do kuliček velikosti hrášku i menších, nebo z ní můžeme modelovat útvary třeba trojboké pyramidky a to tak, že masu uchopíme mezi bříška palce ukazováku a prostředníku pravé ruky a bříškem levého ukazováku ji zamáčkneme do prohlubinky, kterou vytvářejí ve špetce bříška tří prstů. Potom takto vzniklý kónus přiložíme na aktivní bod, který chceme stimulovat, když jsme předtím kůži na tomto místě navlhčili nebo potřeli mastí. Pak špičku kónusu nebo kuličky zapálíme, nejlépe orientální zápalnou tyčinkou, ale hodí se k tomu i opatrně manipulovaná zápalka.

Pelyněk hoří pozvolna a tak se teplo zvětšuje snesitelnou měrou. Pacienti obvykle cítí v místě bodu příjemné a stále se zvětšující teplo, které se jen pomalu mění v silný pal. V té chvíli hořící noxu odstraňujeme rychlým pohybem nebo ji prostě sklepneme do umývadla. Většinou se na jeden aktivní bod přikládá více kónusů za sebou a ty si připravuje akupunkturista předem.

Poněkud jinou modifikací tepelné stimulace je tíou neboli požehování v pravém slova smyslu. Činíme tak u citlivějších nebo přestrasených jedinců a dětí. Tak se například mezi kůží a kónusek vkládá nějaká rostlinná látka jako lístky zázvoru či česneku, někdy postačí i plátek cibule, zde nelze popřít i určité působení derivační, pochodící z rostliny samotné, která podporuje budivý efekt moxy.

Jednoduchý a v moderní době nejvíc používaný způsob moxy spočívá v aplikaci tak zvaných moxových cigaret. Jsou to připravené masy pelyňku plněné do tlustých válečků z papíru, někdy rozdělené na pravidelné úseky, abychom líp odhadli dobu hoření - takový jeden úsek hoří přibližně deset minut. Hořící konec "cigarety" se drží nad místem aktivního bodu asi tři centimetry od kůže, aby nedošlo k popálenině. Řídíme se přitom reakcí pacienta, který by měl během celé operace cítit příjemné teplo a nikoli pal. Doba aplikace je různá, ale vcelku postačí ji držet nad bodem tak dlouho, až místo zrudne a začne se potit.

Obvykle se této metody málokdy používá tak, že by s cigaretou zacházel akupunkturista sám, na to by sotva našel čas a trpělivost. Aplikaci provádějí felčaři nebo sami pacienti, kterým lékař označí místa na kůži, která si potom doma sami nahřívají. Je to sice postup symptomatický, ale někdy značně uleví v bolestech.

Kapitola pátá

Základní pravidla nabodávání

Jeden německý akupunkturista se pokoušel přirovnat akupunkturální tíngy k vodičům elektrické energie a jednotlivé orgánové systémy k bateriím v tomto uzavřeném koloběhu. Zásahy na jednotlivých vodičích přirovnávali k pokusu uvést nestejně nabitě "baterie" aspoň do té míry do pořádku, aby se nestaly nebezpečím pro celý systém energetického rozvodu v organismu. Zapojení

těchto "baterií-orgánů" pak bylo možno chápat jako sériové, jestliže akupunkturista postupoval podle tradiční představy o oběhu energie z orgánu do orgánu, anebo paralelní, jestliže se bral v potaz vztah polárně opačných, ale navzájem spolu spjatých orgánových dvojic podle jin jang principu. Přirovnání sice není stoprocentní a neseďi naprosto dokonale, ale trefně vystihuje dva nejčastěji používané terapeutické systémy tradiční akupunktury. O prvním si promluvíme v této kapitole, protože je považován za snadnější než druhý, o němž bude řeč dále.

Zopakujme si tedy, jak podle tradičních představ v těle koluje životní energie od orgánu k orgánu. Začíná v orgánu či dráze plic a pokračuje takto dále: tračník - žaludek - slezina - srdce - střevo - měchýř - ledviny - oběh - tři ohně - žlučník - játra - plíce a tak dále.

Podle klasiků však není náplň energie ve všech orgánech stejná v každou denní dobu, nýbrž neustále se mění. Je to jako energetická vlna, která se šíří uzavřeným systémem drah a jejíž vrchol prochází každým orgánem dvě hodiny. Tento hypotetický a zdánlivě nesmyslný postulát je ovšem překvapivě potvrzován symptomatologií některých onemocnění, která mají určitou periodicitu a skutečně vykazují změny v intenzitě příznaků nebo jejich incidenci - jako třeba bolesti hlavy...

Posloupnost této "vlny" pak vytváří tak zvané "orgánové hodiny", podle kterých se někteří východní i západní akupunkturisté při nabodávání řídí. Jelikož to ale je v praxi dost obtížné, používá se jejich znalosti spíš k upřesňování diagnostiky, kdykoli pátráme po dráze, která je narušena a jak je narušena, totiž ve smyslu nadbytku či nedostatku, z toho důvodu je nezbytné, aby si každý akupunkturista, který chce postupovat podle tradičních pravidel, vštípil orgánové hodiny do paměti. Není to tak těžké, jak by se na první pohled zdálo, protože - jak uvidíte - je to jen opakování koloběhu energie v horárním cyklu. A znalost posloupnosti energetického postupu z dráhy do dráhy je rovněž požadavkem, od kterého nelze ustoupit...

Tak tedy, začínáme opět drahou plic, protože čchi je podobna dechu a tímto orgánem se dostává do těla. Maximum energetické náplně pro orgán plic je mezi 3. - 5. hodinou ranní. Pro snazší pochopení lze toto tvrzení obrátit a říkat, že tato doba představuje časové rozmezí, kdy je ten který orgán navyklý přijímat větší dávku energie než je obvyklé - a když ji neobdrží, má to horší následky než v době, kdy jeho energetická náplň nebo nároky jsou menší či minimální - čili podle zákona rovnováhy za dvanáct hodin, tj. mezi třetí a pátou hodinou odpolední.

Další postup je už známý: od 5. - 7. hodiny je maximální náplň energie v orgánu tračníku, od 7. - 9. hodiny v orgánu žaludku, od 9. - 11. hodiny v orgánu sleziny, od 11. - 13. hodiny v orgánu srdce, od 13. - 15. hodiny v orgánu střeva, od 15. - 17. hodiny v orgánu měchýře, od 17. - 19. hodiny v orgánu ledvin, od 19. - 21. hodiny v orgánu oběhu, od 21. - 23. hodiny v orgánu tří ohňů, od 23. - 1. hodiny v orgánu žlučníku, od 1. - 3. hodiny v orgánu jater atd.

Nutnost zapamatovat si postup energie z orgánu do orgánu je podtrhována také skutečností, že vztahy mezi časově determinovanými orgány jsou z hlediska tradiční akupunktury významné. Jak tedy akupunkturista postupuje?

1.

Nejjednodušší postup je ten, že po zjištění, který orgán je nejvíc narušen a v jakém smyslu, stimuluje jeho dráhu buď ve smyslu budivém nebo tlumivém - budivém tehdy, je-li energetická náplň dráhy nedostatečná, tlumivém tehdy, je-li náplň nadměrná. V případě prvním použije techniku pu, jak je popsána výše, a to na budivém bodě dráhy, v druhém techniku sie, na tlumivém bodě dráhy. Jestli je efekt nedostatečný, nebo jde-li o chronické onemocnění, přidá bod pramene nebo body souhlasně na zádech.

Tato metoda je sice prostá a řekl bych i účinná, ale rutinovaní akupunkturisté staré školy ji považují za primitivní. Jejich subtilní a rafinované myšlení je tak přímočarým zásahem přímo znechuceno. Než by volili zásah na narušené dráze, dávají přednost ovlivňování nepřímému. To znamená, že zásah provedou na dráze, která má k narušené dráze určité vztahy. Racionálně vzato, je tak najednou postiženo více drah a proto i výsledky bývají jistější než po zásahu na toliko jedné dráze.

Existuje řada pravidel, podle kterých tradiční akupunkturisté postupují. Především je to:

2.

Pravidlo matka -syn

Teoreticky vychází z předpokladu, že energie plyne z dráhy do dráhy a z orgánu do orgánu jedním pevně stanoveným směrem. V tomto smyslu je pak orgán nebo dráha předcházející tu postiženou "matkou" její a orgán či dráha následující za ní jejím "synem". Tak například plíce jsou matkou tračnicku, tračník žaludku, žaludek sleziny atd. A analogicky jsou plíce synem jater, tračník synem plic, žaludek synem tračnicku apod. Když chceme zasáhnout narušenou dráhu a orgán, zasáhneme jeho matku a jeho syna.

Postupuje se tak, že když chceme příslušnou dráhu ovlivnit budivě, povzbudíme její matku a utlumíme jejího syna. Při tlumení je postup opačný: matku utlumíme a syna povzbudíme. Záměr je jasný: při budivém postupu přeplníme dráhu předchozí - matku - a ta bude postupně přepouštět svůj energetický přebytek synovi ve směru toku energie. Dráhu syna naopak přitlumíme, aby po matce nežádal tolik energie.

A naopak v případě tlumivého postupu přitlumíme matku a ta bude synovi dodávat méně energie než dřív, kdežto syna povzbudíme, aby od své matky žádal víc energie.

Uvedme si názorný příklad. Shledáme, že dráha plic je nedostatečně naplněna energií a že tedy orgán jí odpovídající trpí nedostatkem. Povzbudíme tedy matku a tou je dráha jater, tím, že zavedeme jehlu - třeba zlatou - budivým způsobem do jejího osmého bodu v zákolení, to je totiž její budivý bod. Zásah doplníme utlumením syna plic a tím je tračník. Nabodneme tedy třetí bod dráhy tračnicku, radiálně od hlavice druhého metakarpu tlumivě, s ponecháním jehly - třeba stříbrné - na delší dobu v tkáních. Tento zákrok by měl vést k žádoucímu výsledku, protože tento bod je tlumivým bodem pro dráhu tračnicku.

Druhý případ může nastat tehdy, jestliže zjistíme, že dráha plic - abychom zůstali u předchozího příkladu - je energií přeplněna. Tady je postup opačný - dráhu jater - matku - utlumíme tím, že nabodneme její druhý bod fibulárně od báze palce nohy, třeba stříbrnou jehlou. To proto, aby ztlumená dráha odevzdávala svému synu, plicím, menší množství energie a dala jí tak možnost vydechnout.

Dále povzbudíme syna plic, dráhu tračnicku, tím, že nabodneme její jedenáctý budivý bod na laterální straně lokte. Takto povzbuzená dráha bude žádat víc energie od "matky" a tou jsou, jak víme, plíce. Výsledkem bude zeslabená dráha plic, jak bylo cílem zákroku.

3.

Pravidlo manžel - manželka

Tohoto pravidla se v praxi méně používá. Je založeno na představě, že orgány, jejichž místa pro pohmat tepu na arteria radialis leží na stejných místech opačných zápěstí - viz dále - jsou přirozenými antagonisty. Vzniká nám tak šest dvojic orgánů: srdce - plíce, střevo - tračník, játra - slezina, žlučník - žaludek, ledviny - oběh, měchýř - tři ohně. Když chceme některý z nich povzbudit, nezasahujeme přímo na něm, ale na dráze jeho antagonisty. Tak, chceme-li povzbudit dráhu plic, můžeme toho docílit dle výše uvedeného pravidla tím, že utlumíme jeho antagonistu, totiž srdce. Nabodneme tedy sedmý bod dráhy srdce v zápěstí, protože to je tlumivý bod té dráhy. Naopak, při nadměrné náplni dráhy plic povzbudíme dráhu srdce nabodnutím jejího devátého bodu na radiálním okraji nehtu malíčku ruky. Analogicky je takto možno postupovat u všech ostatních drah.

4.

Pravidlo půlnoc - poledne

Také toto pravidlo využívá přirozeného antagonismu mezi drahami a orgány. Zde je však kritériem rozdíl časový - totiž dvanáct hodin. Uvedli jsme si výše časový rozvrh, podle kterého v určité době vrcholí náplň energie v určité dráze. Přitom dostáváme zajímavé souvislosti:

hodina	dráha	hodina	dráha
3 – 5	plíce	15 – 17	měchýř
5 – 7	tračník	17 – 19	ledviny
7 – 9	žaludek	19 – 21	oběh
9 – 11	slezina	21 – 23	tři ohně
11 – 13	srdce	23 – 1	žlučník
13 – 15	střevo	1 – 3	játra

V proudu času jsou tedy antagonisty: plíce - měchýř, tračník - ledviny, žaludek - oběh, slezina - tři ohně, srdce - žlučník a střevo - játra. Praktický postup je pak stejný jako u pravidla manžel - manželka. Posílení jedné části dvojice znamená automaticky oslabení druhé části. A naopak, utlumení jednoho člena automaticky povzbuzuje člena druhého.

Chceme-li tedy povzbudit slabou náplň dráhy plic, utlumíme dráhu, která následuje o dvanáct hodin za energetickým vrcholem dráhy plic - čili v tomto případě dráhu měchýře. Nabodneme tedy její tlumivý bod a tím je šedesátý pátý bod měchýře na zevní hraně nohy u hlavičky pátého metatarsu. Naopak, když chceme příliš silnou náplň plic utlumit, povzbudíme dráhu měchýře tak, že nabodneme její šedesátý sedmý bod zevně od nehtu malíčku nohy, to je totiž její budivý bod.

V běžné praxi se tohoto pravidla relativně málo používá, ale při terapii algických syndromů podle tradičních pravidel je jeho použití účinné.

5.

Pravidlo malého a velkého nabodávání

O pravidlech s těmito podivnými názvy se zmiňují jen pro úplnost, ale v praxi se s nimi relativně často shledáváme. Používají se nejčastěji u algických syndromů lokalizovaných na končetinách.

Malé nabodávání či malá punktura se provádí tak, že si nejprve pečlivě zjistíme lokalizaci maximální bolesti a dráhy, která bolestivou oblastí prochází, respektive procházejí. Postup je zpravidla ten, že nejprve nabodneme na nejvíc podezřelé dráze ten bod, který je ve směru toku čchi a tedy ve směru číslování aktivních bodů poslední před hranicí bolestivé oblasti a na druhém místě bod, který je na dotýčné dráze první za bolestivou oblastí. Orámujeme si tak bolestivou zónu většinou tlumivou technikou tak, že buď použijeme stříbrných jehel, nebo jehlu ponecháme v tkáních déle, asi čtvrt hodiny, jestliže zjistíme, že v postižené oblasti jsou místa na pohmat bolestivá, vyhmátneme z nich bod nejcitlivější, takzvané centrum bolesti, a nabodneme jej tlumivě jako poslední. Po jisté době jehly odstraníme a zákrok je hotov. Je ovšem nutno znát přesně body na drahách a samozřejmě průběh drah samotných. Tato "anatomie" akupunktury se může některým kolegům zdát zbytečná, ale osvojení si některých základních poznatků je při tradiční akupunktuře nezbytné a bohatě se vyplatí na podstatně vylepšeních výsledcích. Lokalizaci jednotlivých bodů lze vyhledat celkem snadno v seznamu bodů na konci publikace, ale kromě toho by měl každý lékař znát průběhy drah naprosto přesně, jestliže tvrdí, že se zabývá tradiční technikou akupunktury. Bolesti se totiž většinou promítají dalekosáhle do průběhu drah, a když je známe, nebývá stanovení narušené dráhy - obvykle kausálního viníka na potížích - velký problém. Velké nabodávání je poněkud složitější operací a na tomto místě budiž pouze řečeno, že tato metoda využívá principu lateralit v průběhu klasických drah. Až na žen mo a tu mo jsou všechny klasické dráhy párové, jinými slovy, každá dráha má dvě větve, pravou a levou. Protože pak víme, že bolesti mohou vzniknout jak při přeplněné tak při nedostatečně naplněné větvi i jedné dráhy, dá se mnohdy úspěšně zasáhnout na druhé větvi téže dráhy, čili na straně opačné od strany postižené. Většinou po pravdě řečeno na velmi vzdálených místech.

Tímto sdělením končí naše kapitola a také první část této publikace, díl, který by měl být vodítkem i méně zkušeným akupunkturistům a jehož poznatky se dají relativně dobře zvládnout. V

dalším díle se pokusíme naznačit, jak se vylíčené poznatky dají prohloubit a upřesnit. Jinými slovy, jak se provádí klasická energetická terapie, což je hlavním a vlastním posláním tradiční akupunktury.

Část druhá

Zákony energetické regulace

Kapitola první

Teorie wu sing

Teorie wu sing znamená nauku o pěti energetických stavech, čili, jak se opsaně říká, o pěti elementech.

Již v prvním díle si zajisté čtenář povšiml, jak důležité je určit, který orgán je narušen a tedy zodpovědný za daný chorobný stav. Jistěže mnoho nám řekne již anamnéza, vyptávání se pacienta, jeho vzhled, způsob mluvy a výraz v obličeji, lesk očí, zabarvení a tvar jazyka a barva kůže. S tím vším klasická čínská medicína počítá a veškeré poznatky takto získané prostřednictvím našich smyslů, jsou cennými kaménky, ze kterých si tradiční lékař - akupunkturista - skládá pestrou mosaiku své diagnózy. Nicméně veškerý celek jeho vjemů je zabarven subjektivizmem a každému přemýšlivému lékaři moderní školy se nutně vnucuje ta palčivá a netrpělivá otázka: jak zjistíme, který orgán a která dráha jsou narušeny?

Odpověď je stručná: diagnostickým pohmatem tepu.

Čínská diagnostika pomocí pohmatu tepu je velmi starobylá, proto také opředená pavučinou legend a mysterií. Pro nepoučeného hraničí s šarlatánstvím nebo čtením z ruky, západně vzdělaného lékaře zarazí a někdy překvapuje přesností diagnostických výpovědí, zvláště u zkušených jedinců, kteří se jí zabývají dlouhá léta.

Možná ale, že skutečnost je daleko prostší.

At mi vážení kolegové odpustí, jestliže si dovolím malé myšlenkové extempore.

Možná že naivní, ale snad stojí za úvahu.

Nejen východní akupunktura a indická jóga, také západní chiropraktici a před nimi lazebníci a maséři si při své praxi povšimli případů překvapující úlevy až uzdravení po manuálních zákrocích na místech mnohdy značně vzdálených od postižených orgánů.

Aniž bylo nutno příliš zabředávat do složitostí ontogenetických lze říci, že příroda se ráda opakuje i u téhož druhu a v menších rozměrech formy - asi tak jako primitivní model atomu vypadá jako hrubá napodobenina kosmické planetární soustavy, s jádrem okolo kterého krouží elektrony jako planety okolo slunce. Velmi nepřesnou obdobou je i biologický model buňky s centrálním jádrem a obklopující je protoplasmou - a ve velkém se to projevuje i v hierarchickém uspořádání orgánů v organismu.

Jedině tak si lze představit, když už ne vysvětlit, například funkci aurikuloterapie. Tato dosud nejrozšířenější odnož moderní akupunktury využívá nedávno objevené skutečnosti, že ušní boltec představuje reflektorický "panel" na němž se zobrazují různé orgány a části těla v přesném ontogenetickém uspořádání a anatomickém rozmístění, podobné panely ovšem lze nalézt na ruce, na noze, na nose, nebo na jazyku, či jimi může být celá břišní plocha. V poslední době prokazuje Voll zajímavé souvislosti mezi zubními segmenty, které nazývá odontomy a vzdálenými orgány. Poněkud zapomenuté učení o fokálních ložiscích tu znovu ožívá v jiném hávu a perspektivnějších souvislostech.

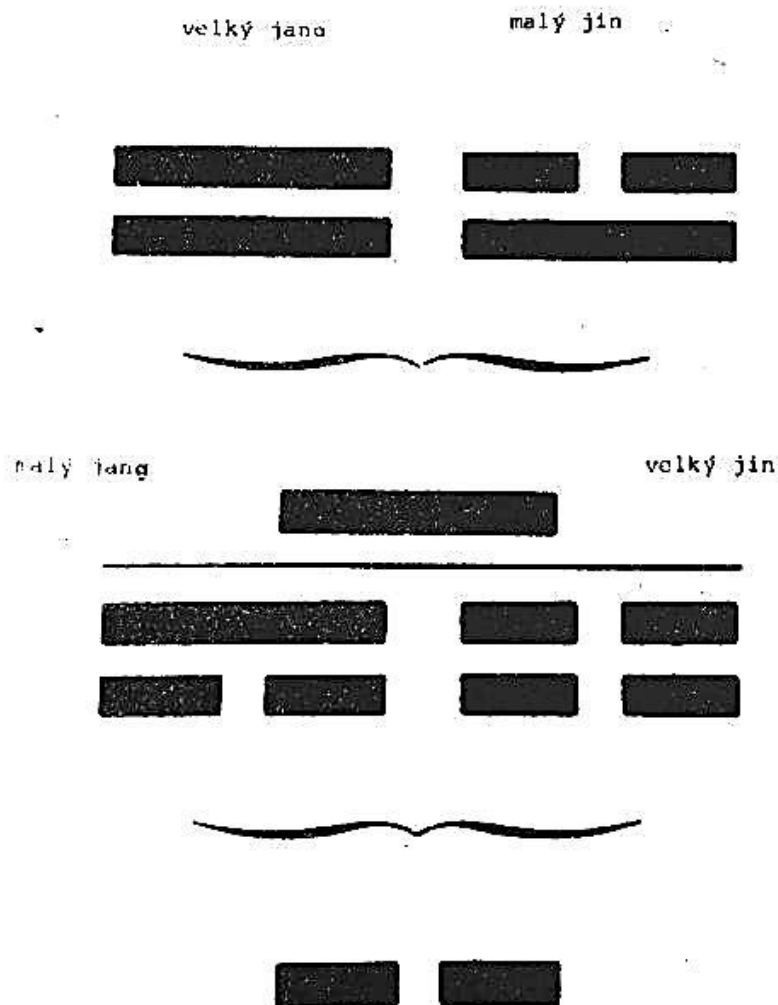
Aniž by chtěl apodikticky vyzdvihovat tuto tendenci přírody k neustálé perpetuaci tvaru a struktury od největších do nejmenších rozměrů u jednotlivých organismů, i takto se lze zamýšlet při

posuzování tvrzení tradiční akupunktury, že pouhou palpací tepu na obou radiálních tepnách lze o organismu získat cenné informace. Než ale přistoupíme k popisu techniky vyšetřování tepu, musíme se seznámit s učením o pěti elementech, nebo - jak zní klasický název - o pěti energetických stavech.

Jak jsme si už pověděli na začátku, celá čínská kultura a tedy i akupunktura vyrůstala v zemědělské společnosti, pevně spjaté s půdou a klimatem a jeho proměnami. Tento úzký vztah mezi přírodou a člověkem čili - chceme-li - mezi kosmem, člověkem a zemí proniká celé myšlení a život východního člověka. Není tedy divu, že pronikl i filosofii jeho lékařských věd. Protože účinky energie a její proměny mohl pozorovat na svém okolí, nepředpokládal, že by tomu mohlo být jinak i v ohledech medicínských.

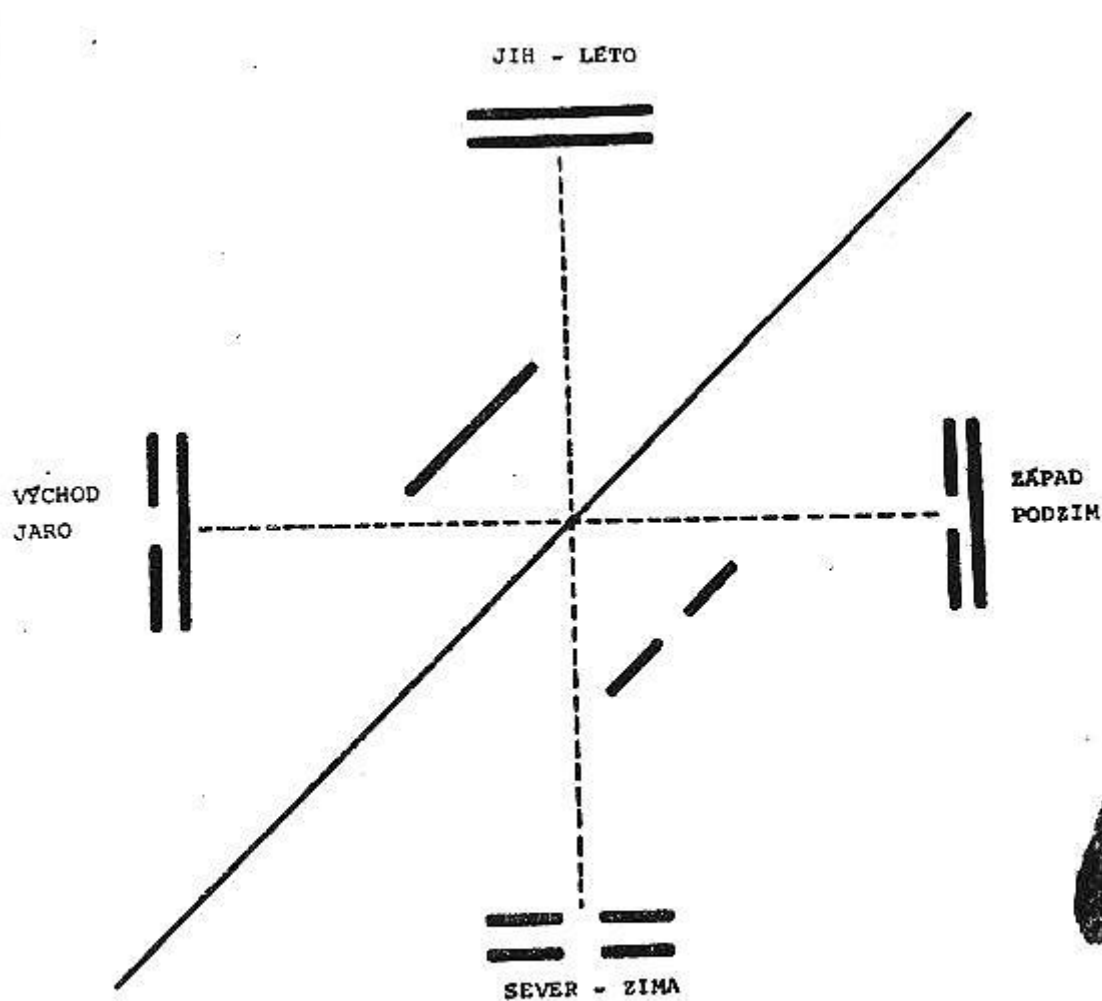
Jestliže hluboko uložené orgány cang samy generují energii jung a wej a jestliže tato energie proudí v drahách na povrchu a v hloubi těla, pak se tím dostává nitro do přímého styku s energií kosmickou, do které je vše živé a neživé ponořeno. Je potom pochopitelné, že zevní prostředí formuje do značné míry člověka a jím vytvářenou energii a naopak, že člověk si tuto vnější kosmickou energii vypůjčuje z prostředí například dechem nebo přívodem potravin.

Člověk si přirozeně všiml vlivu proměn zevního prostředí, jako klimatu a střídání ročních období, musel si tedy povšimnout i vibrace celé přírody mezi póly jin jang. V souladu se střídáním čtyř ročních období začal rozeznávat čtyři základní stavy kosmické energie a názorně si je zobrazoval v grafických symbolech. Princip jang přitom označili plnou silnou čarou —, princip jin čarou přerušovanou — —, čili vlastně dvěma čarami kratšími. Zdvojením čar v obou symbolech vznikly pak obrazy velkého jangu a velkého jinu. /Obr. č. 11/.

Obr. č. 11. Definice čtyř obrazů

Když si čtyři roční údobí graficky rozložíme do kříže, stačí už jen dosadit na místa čtyř světových stran a ročních údobí tyto symboly kosmické energie, jak je to vidět na obrázku. /Obr. č. 12/.

Obr.č. 12. Obraz čtyř světových stran

Tak jižní stranu nahoře zaujme léto symbolizováno velkým jangem, čili dvěma čarami, severní stranu dole zima symbolizovaná velkým jinem se dvěma rozdělenými čarami. Mezi tyto krajní extrémy pak vsunuli taoističtí filosofové na levou stranu čili východ jaro symbolizované dělenou jinovou čarou nad plnou čarou jangovou čili "malý jang". Vpravo, naproti jaru, je symbol podzimu, "malý jin" s plnou jangovou čarou nad rozdělenou čarou jinovou.

Když nyní pozorujeme tento křížový obrazec, vidíme, že přírodovědnou analogii lze zpestřit ještě tím, že k jaru přidružíme představu jitra, k létu poledne, k podzimu večera a k zimě noci. Pozorujeme-li pak, jak narůstá energie jang od jara k létu a energie jin od podzimu k zimě, vidíme, že ve směru hodinových ručiček energie v levé půli obrazce narůstá od půlnoci k poledni, v pravé polovině pak klesá od poledne k půlnoci. Můžeme podle toho označit malý a velký jang jako kardinální stavy dynamické, kdežto malý a velký jin jako kardinální stavy statické.

Dělicí linie mezi těmito dynamickými a statickými stavy vede šikmo mezi půlnocí a jitem v levé dolní polovině obrazce a mezi polednem a večerem v pravé horní polovině obrazce. Tato dělicí čára přirozeně prochází místem, odkud člověk pozoruje vesmír, jinými slovy zemi.

Když v této kosmické hře přidáme k symbolům jin jang čili bigramům vždy jeden znak jin nebo jang, stanou se z nich ony pověstné trigramy, které se skládají ze tří čar buď plných nebo lomených, jin nebo jang. Tak vznikne se všemi kombinacemi osm trigramů čili kua, které zdvojeny dávají šedesát čtyři hexagramů - symbolů o šesti čarách - pro polomystickou, polofilosofickou Knihu změn čili I t'ing, která tvoří základ staročínské filosofie a mantiky. Když si ale rozdělíme osm kua do osmihranného obrazce a rozdělíme si jejich vzájemné vzdálenosti na polovinu, vznikne - samozřejmě náhodou - rozdělením pětáctřiceti stupňů dělicí čáry mezi dynamickými a statickými stavy dělicí čára o sklonu dvaadvaceti stupňů a třiceti minut, což je téměř přesně sklon zemské osy oproti ekliptice...

Nás však ani tolik nezajímají tyto bizarní astronomické hříčky jako spíš otázka, jak to v taoistickém schématu změn vypadá s pohybem energie - ať kosmické či lidské...

Jak vidno na obrázku, pohyb čchi se děje ve směru hodinových ručiček a to od energetické prázdnoty zimy či severu přes postupné narůstání čchi v místě jara či východu až k jejímu vrcholení v místě jihu či léta. Od vrcholícího bodu někdy na konci léta energie ubývá a to postupně přes podzim či západ až k energetické prázdnotě zimy a severu. A koloběh začíná znovu.

Máme zde tedy čtyři základní čili kardinální stavy, které jsou vyjádřeny střídáním denních fází a ročních období. Ty však bylo nutno nějak spoutat společným jmenovatelem, neutrálním středem. Tím se stala představa země, ten v čínské filosofii neodpovídá žádnému ročnímu údobí, je tedy jakýmsi symbolickým středem roku a čistě z důvodů teoretických se vkládá někam na rozhraní dynamické a statické části našeho kolotoče - jinými slovy, vklíňuje se mezi jang a jin. Odtud ono bizarní pojmenování "páté údobí" roku, nad kterým si někdy západní filosofové lámali hlavu samými dohady. /Obr. č. 13a/.

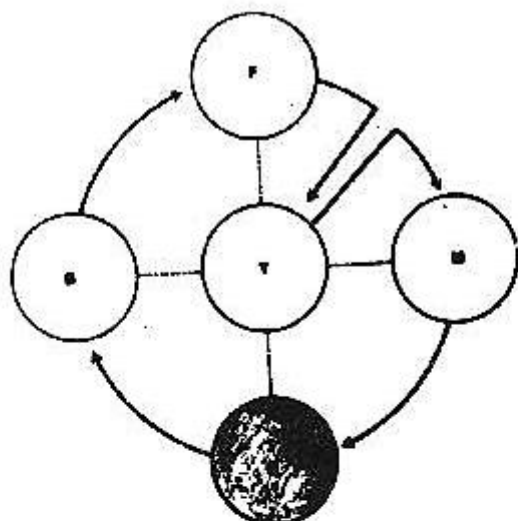
Postupně však tento kardinální pátý stav, stav země změnil místo a ze středu byl odsunut na okraj kruhu čtyř období a to - zcela v souladu - právě pověděným - mezi léto a podzim. A tím byl počet kardinálních stavů doplněn na pět. Protože původním překladatelům lékařských textů na západě připomínaly Hippokratovy elementy, pojmenovali je tak, a u některých evropských autorů jim to zůstalo. /Obr. č. 13b/.

Vzniklo tedy učení o pěti elementárních nebo energetických stavech a na východě je pojmenovali velmi obecnými a přitom básnickými termíny, protože čím obecnější pojmenování, tím širší platnost. Z uvedeného je jisté i našim čtenářům jasné, že nejde o žádné "prvky" čili "elementy" jako u antické řecké školy, třebaže se názvy většinou shodují.

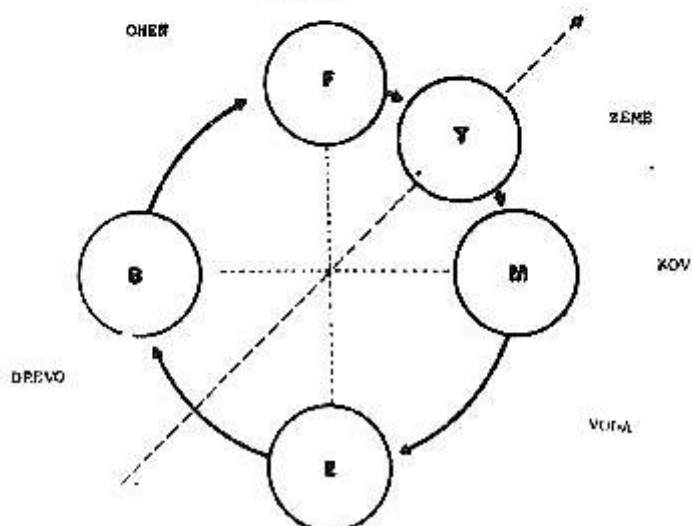
Pět dynamických stavů obdrželo názvy: dřevo či mu, oheň či chuo, země či tchu, kov či čing a voda či šuej. Náš výsledný obrazec tedy vpravdě vypadá takto /obr. č. 14 na str. 45/.

Tyto symbolické názvy tedy byly dosazeny na místa původních světových stran, ročních období a denních fází.

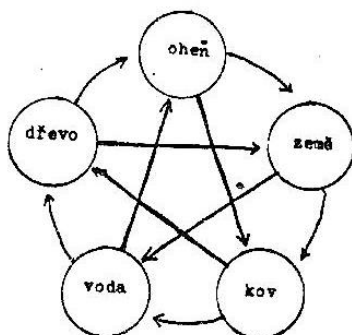
Aby odlišnost jednotlivých energetických stavů ještě více vynikla, byla každému přisouzena jedna z barev: zelená dřevu, rudá ohni, žlutá zemi, bílá kovu a černá vodě. Některé představy jsou opravdu těžce pochopitelné, na příklad proč má voda černou barvu. Nu, voda je přirozeným symbolem prapodstaty jin - a vyznačuje se tedy naprostým nedostatkem světla - jangu. Ovšem zajímavé jsou některé shody relativně moderního data: zelená odpovídá dřevu a bílá kovu, obě barvy pak jsou na původním obrazci čtyř období proti sobě a znamenají jakousi relativní energetickou vyváženost mezi prázdnotou a plností jangu či jinu. Zkoumáme-li však rozložené barevné spektrum podle toho, jak narůstá vlnová délka jednotlivých barev, vidíme, že zelená je na rozhraní mezi barvami chladnými a barvami teplými. Bílá je naproti ní, jestliže se díváme na čtyřhran ročních období, jestliže místo rozkládání světelného spektra takové spektrum složíme, dostaneme barvu bílou, odpovídající všem barvám. Barva rudá odpovídá ohni, kdežto žlutá, barva země, je zároveň barvou středu a je zajímavé, že žlutá čára sodíku leží uprostřed spektra.

Obr. 5. 13a. Křížové rozložení pěti elementů

Obr. 5. 13b. Přemístění elementu Země od středu k periferii

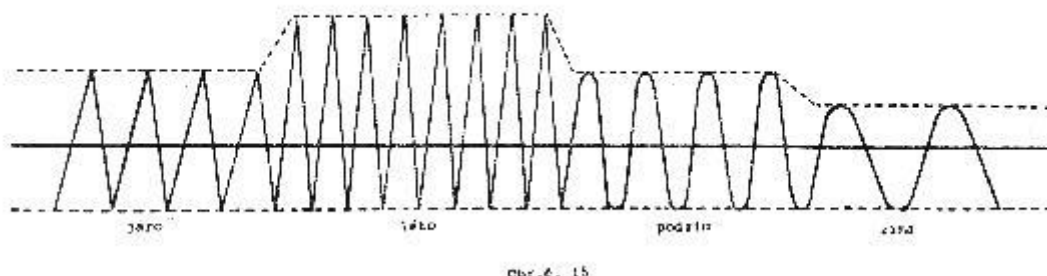

Obr. 6. 14. Cyklus šeng a čch' v koloběhu pěti elementů

Číňané chápou roční období tak, že jedno rodí druhé - zima rodí jaro, jaro rodí léto, léto podzim a podzim zimu atd. Tomuto rodivému cyklu říká tradiční filosofie šeng - dávat život /Obr. č. 14/. Abychom lépe pochopili další výhody, musíme se vrátit, aspoň na chvíli, k proměnlivé energii ročních období, jak je znázorňuje známý křížový obrazec. Vidíme, že na jižní, letní straně energetická náplň vrcholí, kdežto na zimní, severní straně je energie téměř vyčerpána. Přeplnění a prázdnota, jsou tedy přirozenými antagonisty v cyklickém dění jang jin. Energie totiž narůstá směrem k vrcholu - létu, jihu, poledni - nejprve neviditelně od prázdnoty ke stavu zrodu - jaru, východu, jitru - později viditelně - od zrodu k vrcholu - létu, jihu, poledni. Tento děj je aktivní.

Naopak od vrcholení k prázdnotě energie ubývá a ona přímo "padá" dolů, prochází okamžikem rovnovážného stavu - západ, podzim, podvečer - aby klesala až k prázdnotě - severu, zimě, půlnoci. Tato část děje je pasivní.

Znázorníme-li si proměny energie graficky jako vlny vibrující okolo středové osy, pak její výkyvy směrem nahoru jsou vyznačením převažující tendence jang principu, výkyvy směrem dolů známkou převažující tendence jin principu /Obr. č. 15/.

A tak tedy vidíme, že na jaře má energie hodnoty střední, ale se značně aktivním potenciálem, jak to naznačují ostré hroty vln. V létě energie dosahuje maxima a její jang složka nápadně převažuje nad složkou jin. Na podzim se velikost vln vrací k původní výchozí hodnotě, ta však už není maskována ostrými hroty potenciálu, protože ten už energie ztratila. V zimě konečně jsou vlny ještě zaoblenější a převaha dolní, jin složky, je zcela zřetelná.

Nyní je nám již pochopitelnější vztah šeng mezi jednotlivými energetickými stavy, které se rozvinuly na obvod kruhu, jak vidno na obrázku. Pak je možná i taková interpretace "živení", která tvrdí, že dřevo živí oheň, oheň živí zemi, země živí kov, kov živí vodu a voda živí dřevo atd. V tomto smyslu, totiž ve směru hodinových ručiček, je možné chápat každý energetický stav jako matku vztahu, který za ním následuje, ale současně i jako dítě čili syna stavu předcházejícího.

Kromě tohoto harmonického cyklu šeng však existuje i jiný, méně harmonický, který se nazývá kou - volně přeloženo "podrobování". Tradiční medicína jej definuje takto: dřevo si podrobuje zemi, protože ji pokrývá a bere z ní výživu. Země si podrobuje vodu, protože ji vsakuje a omezuje břehy a hrázemi. Voda si podrobuje oheň, protože jej zhasíná, oheň si podrobuje kov, protože jej taví a změkčuje, aby se stal kujným, kov si podrobuje dřevo, protože jej seká a řeže.

Z toho tedy plyne, že každý z výše popsaných pěti energetických stavů má složité vztahy ke čtyřem ostatním a to asi v tomto smyslu: "rodí své dítě, je zrozen svou matkou, podrobuje si svého vnuka a je podrobován vlastní babičkou".

Jestliže se celý kosmos a příroda řídí proměnlivostí pěti energetických stavů, je přirozené, že se jí nevyhne ani živý organismus: tedy ani člověk. Také lékaři filosofové staré Číny si povšimli, že hluboké orgány cang sledují ve své filosofii určitý rytmus, který je úzce spjat s cykličností ročních období. Proto také věřili, že játra vykazují maximum aktivity na jaře a minimum na podzim, že srdce je neaktivnější v létě a nejméně aktivní v zimě. Plíce jsou neaktivnější na podzim a nejméně aktivní na jaře, ledviny pak jsou neaktivnější v zimě a nejméně aktivní v létě. Pouze pátému z energetických

stavů, slezině a endokrinní funkci pankreatu se žádná variabilita nepřiznává, pokud jde o roční údobí. To je z hlediska tradiční medicíny logické, protože jde o orgán středu, o "páté období"...

A tak byl každému energetickému stavu a jeho symbolu přisouzen jeden z pěti orgánů "cang", dřevu játra, ohni srdce a oběh, zemi slezina, kovu plíce a vodě ledviny. Přitom si musíme pamatovat, že každý z energetických stavů - nebo raději a kratčeji elementů - prochází dvěma fázemi podle polarity jin jang: fází koncentrace, což je jang, fází manifestace, což je jin. Jinými slovy, fáze koncentrace odpovídá utajené energii, která se ještě neprojevuje, fáze manifestace je pak projevem této utajené energie, která však tím, že energii projeví a tedy vydá, energii ztrácí a je proto jin. Tyto fáze se také dají označit plus a minus.

Protože orgánů cang je pět, je jejich fází dvojnásobný počet, tedy deset. Čínský název pro ně je kan. Co označují jednotlivé kany u orgánů?

U srdce jde evidentně o diastolu a systolu... Během diastoly se plní srdeční dutiny krví - koncentrace, systola krev vypuzuje - manifestace. U plic je to inspirium a expirium, inspirium je koncentrace, naplnění plic vzduchem - expirium je manifestace vypuzení vzduchu. U ledvin by první fáze, koncentrace, odpovídala tvorbě hormonů nadledvinek, druhá, manifestace jejich vypuzení do krevního oběhu. Stejně tak játra produkují, zadržují a koncentrují látky ve fázi první a vypuzují je do oběhu ve fázi druhé, manifestační. Na rozhraní mezi rytmickými orgány hrudními a nehybnými orgány břišními je orgán sleziny, která spolu s pankreatem tvoří orgán, či dvoj orgán. Svou funkcí lymfatické soustavy uzlin a miznic spolu se složitou a velevýznamnou soustavou imunobiologických mechanismů se přibližuje oběma rytmickým orgánům plicím a srdci, svou endokrinní funkcí orgánům jater a ledvin, protože jako ony odevzdává v manifestační fázi do oběhu své produkty.

Když si nyní předvedeme fyziologickou souhru mezi orgány cang ve smyslu kou, čili podrobování, jak si ji představuje tradiční medicína, musíme vzít na vědomí dynamickou bivalenci každého orgánu cang. Jednotlivé energetické stavy či elementy se navzájem ovládají tak, že jang fáze jednoho orgánu si podrobuje jin fází orgánu druhého. Jinými slovy koncentrační fáze jednoho orgánu si podrobuje manifestační funkci orgánu druhého.

Takže: srdeční diastola ovládá plicní expirium, jaterní metabolická produkce ovládá funkci sleziny, tvorbu leukocytů a vyplavování insulínu, koncentrace insulínu ovládá vypuzování hormonů nadledvinek, koncentrace hormonů nadledvinek ovládá srdeční systolu atd.,

Energie kolující mezi orgány cang vytváří uzavřený koloběh. Touto energií - jak je přirozené - je jisté ona k životu nezbytná energie jung, o které byla zmínka výše. Tradice ji přirovnává k životu kypícímu v městě uzavřeném hradbami, na kterých bdí strážce a obránci - energie wej. Na tomto vnitřním dění se orgány fu podílejí jen zprostředkovaně a to prostřednictvím těch orgánů cang, které jsou s nimi sdruženy v jednotlivých energetických stavech nebo elementech. Tak jsou sdruženími orgány pro element dřeva játra a žlučník, pro element ohně srdce a střevo, ale také oběh a tři ohně, pro element zemi slezina a žaludek, pro element kovu plíce a tračník, pro element vody ledviny a měchýř.

Takže pod jeden energetický stav spadá vždy jeden orgán jin a jeden orgán jang neboli, jeden orgán cang a jeden orgán fu.

Protože deset či dvanáct orgánových soustav by vyčerpávajícím způsobem neobsáhlo popis celého těla, byly do systému wu sing zařazeny i ostatní tělesné tkáně a to asi takto:

dřevo	ohně	země	kov	voda
svaly	kev	pojivo	kůže	kosti

Závěrem shrnujeme tuto kapitolu asi v tom smyslu, že tak zvaných elementů představuje pět dynamických stavů, které bychom mohli přirovnat k pěti druhům vlnění o různém tvaru, amplitudě a frekvenci vln. Ty potom oživují různé části organismu.

Tyto části čili energetické sektory se vždy skládají z jednoho orgánu cang a jeho ťingu, čili dráhy, která jej znázorňuje na povrchu těla. Dále z jednoho orgánu fu rovněž doprovázeného svým ťingem. Takový energetický sektor zahrnuje celou řadu tkáňových, nervových a psychických prvků.

Pánem každého sektoru, který si podržuje vlastní energii, je cang. Periodicky a v přesně dané době vstupuje do styku s orgánem fu, se kterým je sdružen, a jeho prostřednictvím se zevním prostředím.

Každý energetický sektor má svůj vlastní rytmus, který je dán charakterem vlastní specifické vlny a vstupuje do resonance čili souzvuku vždycky tehdy, když se tento rytmus objeví i v cykličnosti zevního prostředí. Konečně je těchto pět energetických sektorů ve vzájemných vztazích podle modalit cyklů šeng a kou.

Kapitola druhá

Diagnostika podle pohmatu

Možno říci, že tepová diagnostika je nejen jedním z nejzajímavějších, ale ve svých implikacích i nejpodivuhodnějších jevů čínské akupunktury tradičního typu. Kromě toho je diagnostickou procedurou, jejíž ovládnutí je naprostou nezbytností pro každého lékaře, který si chce osvojit postupy tradiční akupunktury.

Mnoho západních lékařů, kteří se povrchně seznámili s touto zajímavou diagnostickou modalitou, se většinou zaleklo jejích záludných úskalí a rychle zatroubili k ústupu. Jedni ji odbyli tvrzením, že je to metoda obsoletní, založená na mystických a eo ipso nesmyslných postulátech a že zabývat se jí by bylo ztrátou času. Jiní, opatrnější, se tak hluboko poklonili před její neproniknutelností a orientální tajuplností, že jim docela ušlo, jak cenného pomocníka se vzdávají.

Skutečnost je taková, že zvládnout umění tepové diagnostiky je sice náročné - jako je náročné naučit se poslechu a poklepu - ale obavy před její obtížností jsou značně přehnané. Je s výhodou, jestliže začínající akupunkturista má k dispozici zkušenějšího druha či dokonce učitele, který by mu ukázal cestu, ale v žádném případě k tomu není třeba žádného guru ani dlouhých let učedníkování. Pokud pak někteří méně poučení pochybují i o objektivnosti výsledků takto dosažených, mohou jen dodat, že stejně tak je možno pochybovat o objektivnosti poklepu a poslechu - abychom zůstali u výše uvedeného příkladu - ale i palpáce chirurgické či gynekologické, kde výsledky různých vyšetřujících lékařů rovněž nejsou přesně identické. Ovšem skutečnost, že se odborníci při těchto vyšetřovacích metodách založených na použití smyslů " jako tepová diagnostika - mnohdy neshodnou, není důvodem k zavržení samotné metody. Je přirozeně možno se pýt o tom, co vlastně takto získané výsledky oznamují, ale pokud postupuje akupunkturista podle tradičních kritérií, dává tato metoda jednoznačně výborné výsledky.

Co vlastně zjišťujeme při pohmatovém vyšetřování tepu?

Odpověď je prostá: tepovou vlnu. Lékařův prst přiložený ke stěně vyšetřované tepny vnímá rytmické záchvěvy, které jsou výsledkem rytmické změny tlaku krevní tekutiny v nitru cévy. Tento tlak způsobuje rytmická smršťování svaloviny srdečních komor, přenášené do periferie. Tepová vlna tak postupuje svalovinou tepenné roury a je vnímána jako rytmické záchvěvy - tep.

Z toho plyne, že tep - jak to označuje ostatně i název - je vlastní pouze tepnám čili arteriím s relativně dobře vyvinutou svalovinou. Podle taoistických představ o trojím dělení lidského těla - na hlavu, hrudník a břicho - bylo pro každou část hledáno a nalezeno místo, kde lékař vyšetřoval tep oné oblasti - na hlavě, na horních a dolních končetinách. Později bylo od tohoto zdlouhavého a nepohodlného způsobu upuštěno a po mnoha pokusech se tradiční lékaři shodli, že nejdůležitější a pro lékaře i nemocného nejvýhodnější je vyšetřovat tep na obou zápěstních tepnách, čili na arteria radialis.

Jako předtím jiné filosofické a kosmické funkce, ani tep a jeho proměny se nevyhnuli zařazení do celkové symfonie kosmu. V zásadě se tradiční lékaři shodli na čtyřech základních typech tepů,

přirozeně podle koloběhu čtyř ročních údobí. I my jsme si tuto představu z předchozích kapitol zajisté zvykli natolik, že nám to značně napomůže k rozlišování a zvládnutí různých tepových kvalit. V mnoha starých spisech jsou pocity lékaře vnímajícího tep líčeny básnickým a nadsazeným popisem - například "tep jako stočené lano", "jako prýstící pramen" nebo "jako vibrující struna", abych uvedl aspoň některé. Jiní autoři užívali k popisu tepu představy barev a rozeznávali pak patero tepů - zelený, rudý, žlutý, bílý a černý /podle seřazení pěti elementů počínajíc dřevem/. Pro běžnou praxi však postačí seznámit se se čtyřmi základními druhy tepů, které tradice už z výukových důvodů přiřazuje k ročním údobím.

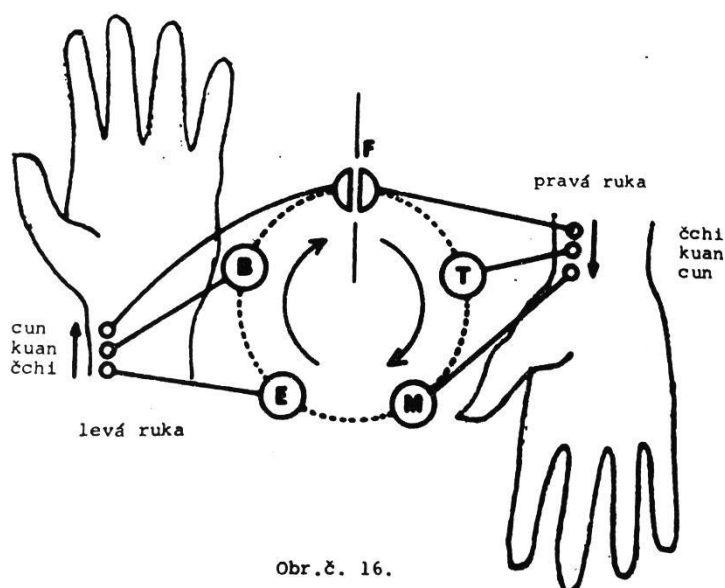
- a/ tep jarní** je napjatý a připomíná rozkmitanou strunu. Tím má být vyjádřen jeho skrytý potenciál, který narůstá;
- b/ tep letní** je plný tep a připomíná řeku, která se rozlévá z břehů - symbolizuje vrcholící energii uprostřed léta;
- c/ tep podzimní** je klidnější, plyne hladce a tepna je dobře stlačitelná. Vyjadřuje poklid podzimního rovnovážného stavu;
- d/ tep zimní** je zanořen v hloubi jako potok v hlubokém korytě, tepová vlna poměrně špatně hmatná. Je výrazem energetické prázdnoty tohoto údobí.

Obvykle hmatáme při každém vyšetření víc než jeden typ z právě popsaných modalit a to bez ohledu na roční údobí. Je však snadno ověřitelnou pravdou, že kvalita hmataných tepů skutečně odpovídá jak údobí, tak orgánu, jehož energetickou naplň, máme posuzovat. I podle tradice byly považovány tepy, které neodpovídaly sezonním výkyvům, za tepy chorobné.

Zkoumání tepů má starou historii a i podoba, v jaké je v současné době prováděno, se datuje od třetího století našeho letopočtu, kdy vyšetření tepu usjednotil velký lékař té epochy Wang Šu Che.

I u zdravého člověka dochází k nepatrným tepovým výkyvům mezi levou a pravou stranou, protože levostranná radiální tepna tepe o zlomek vteřiny dřív než pravostranná. Tento stav je fyziologický a je dán poněkud komplikovanějšími poměry anatomickými na straně pravé, kdy arteria subclavia nevychází přímo z aorty jako na straně levé, ale ze společného truncus brachiocephalicus a tak se krev dostaví teprve z něho do arteria brachialis a radialis. Ovšem pro taoisty je tato skutečnost dalším potvrzením přednostního postavení levé strany - jang oproti straně pravé, která je jin.

Není tedy divu, že pro tradiční lékaře je tep, který hmatáme nad levou arteria radialis odrazem narůstání energie směrem od předloktí k zápěstí, tedy od elementu vody k elementu ohně - postup jang - kdežto tep nad pravou arteria radialis představuje postup jin - rovněž směrem distálním a to od elementu ohně k elementu kovu. /Obr. č. 16. /.

Obr. č. 16.

Jak čtenář zajisté postřehl, provádí se tradiční pohnat tepu na obou zápěstích a nikoli pouze na jedné ruce, jak to provádějí lékaři na západě. Ovšem také není jeho hlavním cílem zjištění tepové frekvence - jako na západě. Tím je - ať se to zdá jakkoli podivné - posouzení tepové amplitudy čili náplně čchi v orgánech.

Jak se to dělá?

Tradiční medicína si k tomuto účelu úseky radiálních tepen na obou zápěstích rozdělila na tři části. Na tyto tři části, čili úseky, vyšetřující lékař přikládá břiška posledních článků tří prstů - ukazováku, prostředníku a prsteníku - a to buď pravé, nebo levé ruky. Prsty tedy na úsecích vyšetřované tepny volně vedle sebe spočívají a vnímají úderu tepové vlny. Orientujícím prstem je tu prostředník, který se klade na místo tepny v úrovni nejvíce vyčnívajícího výběžku apofyzy radia. Bříško prostředníku tedy spočine na tomto středním úseku tepny nazývaném kuan čili zámek - snad pro jeho klíčový význam - a ukazován a prsteník zaujmou místa po jeho obou stranách. Část ležící proximálně od kuan, směrem k předloktí, se nazývá čchi a část ležící distálně k dlaní, se jmenuje cun. Nezáleží tedy tolik na ruce, kterou vyšetřující používá, ani na tom, jak klade prsty - zda směrem k okraji radia nebo naopak. Osobně volím techniku takovou, že pacienta nechám ulehnout naznak s oběma rukama volně vedle trupu v supinaci.

Při vlastním vyšetření používám bříšek prstů levé ruky - snad také proto, že tato ruka nebývá pracovně tak vytížená jako ruka pravá a má tedy v konečcích prstů jemnější cit, nevím, aspoň mně se to tak zdá. Bříška položím na popsané úseky tepny a sunu je od okraje radia až k šlaše m. flexor carpi radialis až naleznu nejvhodnější pozici, kde vyhmatávám tepnu v celé šíři všech tří úseků. Apexy posledních článků se mají tepny dotýkat stejnoměrně, a v tomto okamžiku se jimi nořím do hloubi, abych si ujasnil skutečný průběh arteria radialis. Ta totiž ani v tak krátkém úseku nemusí být rovná, obvykle se mírně stáčí nebo probíhá šikmo - a tip je v tom, aby všechny tři prsty ležely plně na jejím průběhu. Když celou tepnu hmatám nade vši pochybnost - někdy pomáhá lehká dorzální flexe pacientovy ruky - stlačím ji až téměř k vymizení tepu a pozvolna uvolňuji. Povolím tlak asi do stlačení polovičního průměru tepny a věnuji se pak soustředěně vnímání tepové vlny, která doráží současně na všechna tři bříška či apexy prstů.

A zde se začátečníci obvykle dopouštějí té chyby, že se jich zmocní netrpělivost. Ostatně i někteří akupunkturisté, jako Bischko, radí nevyšetřovat příliš dlouho. Osobně s tím nesouhlasím, protože obvykle trvá nějakou chvíli, než se nemocný uklidní tak, aby z vyšetření bylo možné udělat validní závěry. To se ostatně pozná podle toho, že se tep uklidní. Je nutné se při vyšetření neuspěchat a vyčkat nejméně po dobu deseti vteřin a potom teprve vnímat co nejpozorněji tlak tepové vlny, čili "píseň tepu". Myslím, že i k přibližnému ocenění tepu na jedné ruce je třeba počítat nejméně s půl minutou, spíš ovšem s jednou minutou.

Po chvíli, když se tep pacienta uklidní, jako on sám, začne být i počínajícímu tepovému diagnostikovi zřejmé, že tepová vlna nedopadá na všech místech na vyšetřující bříška prstů se stejnou intenzitou. Ano, na některých místech tepe velmi zřetelně a jiná ji ani nevnímají. Postupem času a se vzrůstajícím cvikem roste přirozeně i schopnost jemnějšího vnímání a rozlišování i tak jemných rozdílů a změn, které zpočátku vyšetřující ani nevnímal. Vcelku jsem přesvědčen, že při pilném vyšetřování tepu u různých jedinců a i u sebe se může většina akupunkturistů v době poměrně krátké - i během několika měsíců - docela slušně aspoň v hrubých rysech orientovat v pohmatu tepu, což obvykle postačuje k běžné praxi.

Tento právě popsaný způsob vyšetřování, kdy tepnu stlačujeme asi do poloviny jejího průměru, se nazývá hluboký tep a podává nám všeobecné vzato informaci o energetickém stavu hlubokých cang orgánů, čili o celkovém stavu aktivity principu jin v organismu. Jakmile jsme s hlubokým pohmatem skončili, přecházíme na vyšetření tepu povrchního, který nás informuje o stavu orgánů povrchních, fu. Podle síly vnímaného tepu pak rozeznáváme zhruba tepy plné a tepy prázdné, ty plné dorážejí na bříška dotýčných prstů s různě velkou silou, ty prázdné málo nebo téměř vůbec ne, některé z nich jsou docela nehmatné. Protože každému místu, kde vyšetřujeme tepy, je přiznán určitý orgán - pro hluboký pohmat orgán hluboký, pro povrchní pohmat orgán povrchní,

vyvozuje tradiční akupunktura podle svého zákona analogie souvztažnost mezi úderem tepové vlny na určitém ze tří vyšetřovaných úseků tepny a mezi orgánem, který tomuto místu odpovídá podle zákona pěti elementů. Výtečně to znázorňuje obrázek.

Tak po přiložení bříšek prstů na místo nejbližší dlani - cun - hmatáme při povrchním pohmatu na levé ruce náplň orgánu střeva, na pravé ruce na témže místě náplň tračnicku. Místo prostředního úseku, tedy kuan, odpovídá při povrchním pohmatu na levé ruce žlučníku, na pravé žaludku a místo čchi, nejbližše předloktí a proximálně od kuan, na levé ruce měchýři, na pravé třem ohňům. Opakuji tedy, že povrchní tepy odpovídají dutým orgánům fu a jsou pod vlivem principu jang.

Když vyšetřující lékař stlačí vřetenní tepnu do poloviny jejího průměru, měl by podle tradiční medicíny získat přehled o stavu náplně hlubokých orgánů cang, které ovládá jin. Když si je promítneme na úseku obou vřetenních tepen, zjistíme již bez překvapení, že jsou to orgány s již vyjmenovanými sdružené. Tak tedy na místě cun levé ruky je to srdce, na témže místě pravé ruky plíce, na místě kuan vlevo játra, vpravo slezina, na úseku čchi vlevo ledviny, vpravo oběh.

Vidíme tedy, že na levé ruce leží tep srdeční pod tepen střeva, tep jater pod tepen žlučníku a tep ledvin pod tepem měchýře. Na pravé ruce tep plic pod tepem tračnicku, tep sleziny pod tepem žaludku a tep oběhu pod tepem tří ohňů. Toto uložení není tedy náhodné a má i terapeutický význam, jak se můžeme přesvědčit, když nahlédneme zpět do prvního dílu, kde se hovoří o tradičních pravidlech nabodávání.

Kromě toho si můžeme povšimnout, že rozložení orgánů na úsecích obou vřetenních tepen sleduje i zákonitost podle pěti elementů: na pravé ruce jsou to ve směru distálním, tedy k dlani element ohně - oběh a tři ohně, dále element země - slezina a žaludek a element kovu - plíce a tračník. Analogicky na ruce levé - jsou to elementy vodní - ledviny a měchýře /pokračuje za elementem kovu/, dále element dřeva - játra a žlučník, a konečně element ohně /srdce a střeva/. Oheň se tedy rozdělil a přijal kromě původního srdce a střeva ještě další dva koordinující orgány.

Pro objasnění si dovoluji ukázat na příkladu, jak se při vyšetření postupuje a jaká je terapeutická aplikace získaných informací. /Obr. č. 17. /.

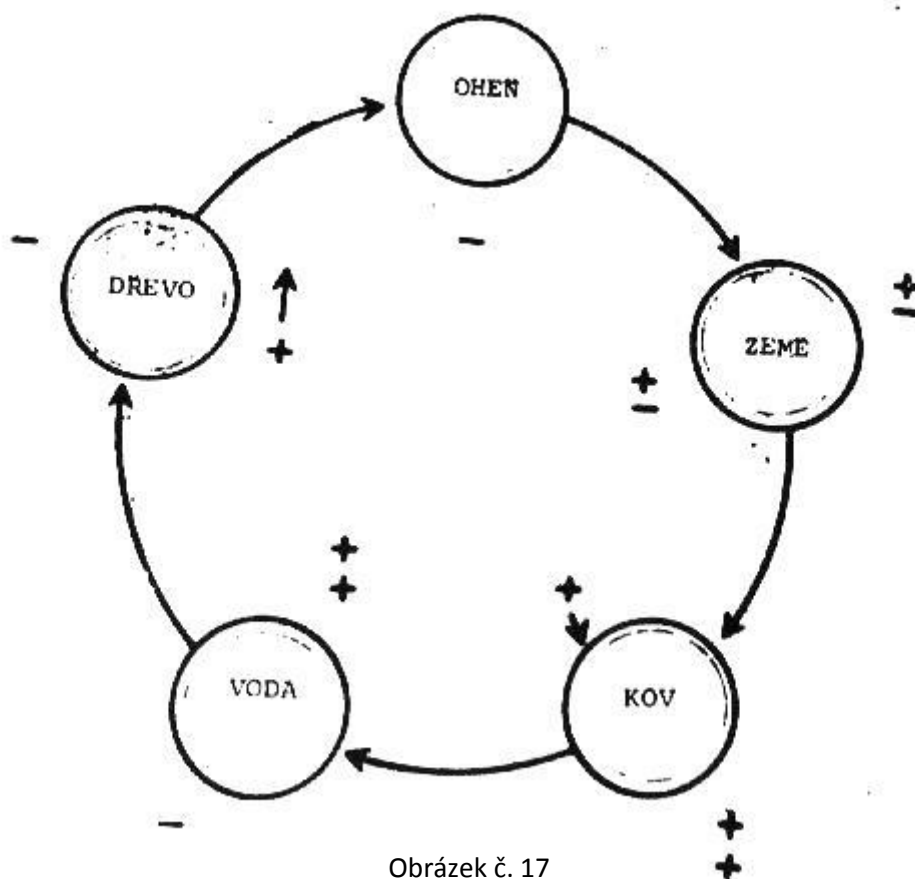
Dejme tomu, že nás navštíví pacient v zimním období. Anamnéza a klinické vyšetření neposkytují žádný patologický nálezn, pacient si také na nic nestěžuje. Při palpaci tepů by mely vzhledem k zimnímu období ukazovat asi tento obraz:

tep dřeva:	jater	střední a poněkud napjatý	- probouzí se
tep ohně:	srdce	malý a stlačitelný	- spí
tep země:	sleziny	střední a dobře hmatný	- neutrální
tep kovu:	plic	střední a stlačitelný	- usíná
tep vody:	ledvin	silný a překypující	- vrcholí

U pacienta však při palpaci tepu nalezneme tento obraz:

tep dřeva:	jater	malý a stlačitelný	- nenormální
tep ohně:	srdce	malý a stlačitelný	- normální
tep země:	sleziny	střední a dobře hmatný	- normální
tep kovu:	plic	silný a překypující	- nenormální
tep vody:	ledvin	malý a stlačitelný	- nenormální

Netřeba dodávat, že při pohmatu tepu ponecháváme tepy povrchní bez povšimnutí, protože ty se podle ročních období nemění, jsou pouze výrazem okamžitého a měnlivého stavu toho kterého orgánu a málokdy patognomické.

Obrázek č. 17

V našem případě tedy jsme shledali odchylku od normy na třech tepech, kde tedy o postižení tří elementů. Protože jde o zimní údobí, měl by mít nejvýraznější tep element vodní, ten však je podle pohmatu v nedostatku a prázdný, nebo aspoň zeslabený. Čili, jak by řekl tradiční lékař, "není živěn svou matkou", kovem, který by měl usínat a který přesto zachoval maximum své energie. Důsledkem nedostatku vodního elementu je, že dřevo - dítě vody - není správně vyživováno. Namísto toho, aby se probouzelo, zůstává v hlubokém spánku, jako by byl podzim...

Abychom znovuobnovili rovnováhu, zvolíme na dráze vody - na dráze ledvin - ten antický bod, který odpovídá kovu /viz dále/ a nabodneme jej ve smyslu budivém, tedy pu. Tento zákrok povzbudí vodu, protože jsme zakročili přímo na její dráze, a to tak, že přivolá energii od jeho "matky", kovu, neboť na bod této dráhy, který odpovídá kovu, jsme přece zapůsobili...

V drtivé většině případů se kvality tepu prakticky okamžitě změní a to tak, že vodní element se naplní, kov se vyprázdní a játra, čili dřevo, se začnou probouzet. Cyklus šeng, kdy jeden element podporuje druhý v souladném sledu, je znovuobnoven.

Někdy se ovšem může stát, že tepy na tento jednoduchý zákrok jednou jehlou nebudou reagovat, nejspíše proto, že proces trvá již nějakou dobu a stav se fixoval. V tomto případě jsme akcí na kovovém bodě vodní dráhy tuto dráhu pouze připravili pro energii, které se však "nechce" z kovu k vodě... Proto jí trochu pomůžeme tím, že nabodneme, tentokrát ve smyslu tlumivém na dráze kovu - plicní - bod, který odpovídá vodě.

Vidíme tedy, že podle zákona pěti elementů se nepočítá s body tlumivými a budivými, jak jsme to popsali dříve, nicméně v mnohém spolu souhlasí a je tedy možné tvrdit, že počátky jejich kvalifikace začínají právě někdy kolem vzniku wu sing.

Uvedme si ještě jiný příklad:

Máme pacienta, u kterého zjistím tento nález v létě:

dřevo:	tep střední a stlačitelný	- usíná
oheň:	silný a přetékaající	- vrcholí
země:	střední a dobře hmatný	- neutrální
kov:	malý a stlačitelný	- spí
voda:	malý a stlačitelný	- spí

Tyto teple jsou vcelku normální, ale tep pro element kov je malý a stlačitelný, téměř nehmatný. Zde nemůžeme říci, že "matka neživí své dítě" protože tep země je normální. V tomto případě je porucha zaviněna nedostatečným převodem energie ve smyslu kou, tedy od ohně ke kovu. Abychom tento cyklus obnovili, postupujeme stejně jako v případě předchozím: nejprve povzbudíme na dráze kovu její ohnivý bod - mimochodem jde o 10. bod na dráze plíc - abychom tak přivolali energii z ohně do kovu, poté, je-li to ještě nutné a jestliže nenastalo zlepšení stavu tepů - utlumíme na dráze ohně její kovový bod - 4. bod srdce - abychom zahnali energii ohně k elementu kovu...

Kapitola třetí

Antické body

Antické, čili starodávňé body jsou nejučinnější aktivní body, se kterými počítala tradiční akupunktura. Podobně jako specifické body, o kterých jsme hovořili, a které jsme popsali u jednotlivých drah, také antické body jsou rozloženy na těchto drahách a mnohé z nich jsou totožné s body specifickými. Jenže zde je každý z nich podřízen vlivu některého z elementů či energetických stavů. Ba, obrazně by se dalo říci, že každý z nich je jakýmsi "vyslancem" svého elementu na té které dráze.

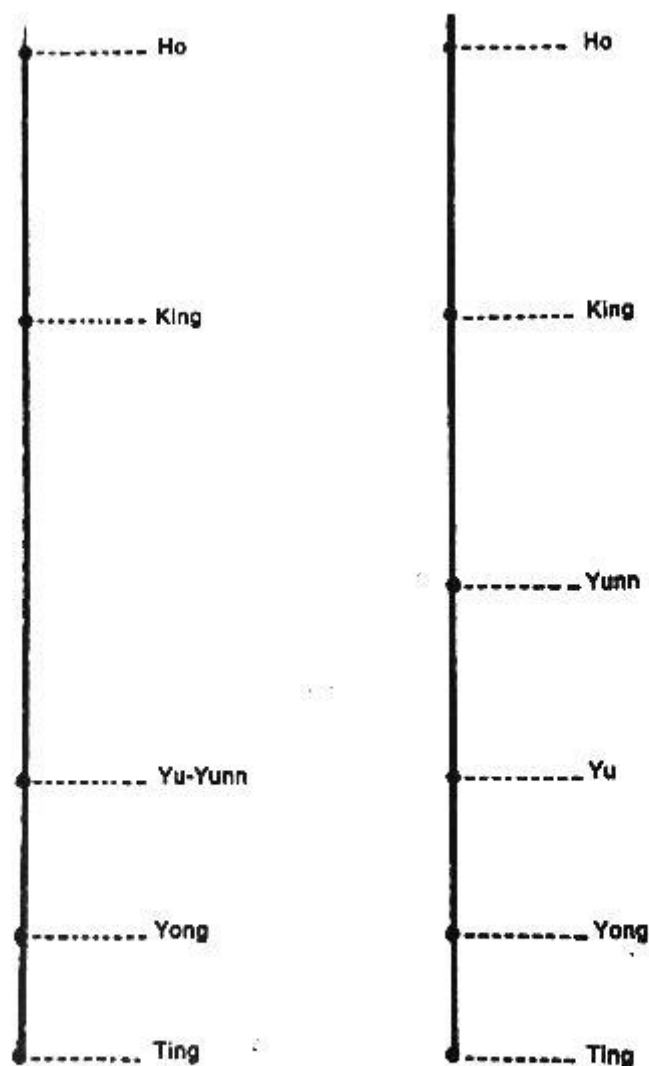
Hlavní rozdíl je v tom, že jejich vlastnosti nejsou chápány tak přímočaře a - sit venia verbo - naivně jako u bodů specifických, kde rozeznáváme body budivé, tlumivé, převodové atd. Antické body naproti tomu můžeme nabodávat budivě i tlumivě podle zvolené techniky. Jejich rozmístění na drahách je dáno jejich účelem - a tím je ovlivňování energetického proudu v drahách. Protože i z praxe víme, že dráhy lze nejlépe ovlivnit prostřednictvím bodů v jejich distálních úsecích - mezi špičkami prstů a prstů a lokty či kolena, jsou i antické body rozloženy v těchto částech končetin. Zajímavé ostatně je, že i moderní měřné metody, kterými se snaží různí badatelé objektivně prokázat elektrické vlastnosti aktivních bodů, nasvědčují tomu, že tyto "body vzdáleného účinku" jsou daleko pružnější ve své odpovědi na různé stimuly a jejich nabodávání je účinnější než nabodávání jiných bodů.

Je ovšem pravda, že i na trupu a hlavě zavádíme při tradiční akupunktuře jehly, ale těmi ovlivňujeme jen povrchní větve tak zvaných tendinomuskulárních drah, což jsou povrchně probíhající paralely k orgánovým drahám. Jejich úkolem je převádět energii k neorgánovým tkáním jako je pokožka, vazivo, svaly a kosti. Až na malé rozdíly sledují průběh klasických drah, vůči kterým jsou považovány za jangové. Nabodávání bodů na trupu a hlavě sice přináší úlevu, ale neovlivní hluboký oběh orgánů cang. Jak orgány cang tak orgány fu lze účinně stimulovat pouze přes antické body.

Existuje ještě jeden zajímavý rozdíl mezi specifickými body, kterých je pro každý orgán šest a mezi body antickými. Pro orgány hluboké, cang, je těchto bodů na každé dráze jen pět, kdežto pro orgány fu jich je na každé dráze šest.

Těchto pět respektive šest antických bodů tvoří ve skutečnosti distální body jednotlivých klasických drah na začátku či konci dráhy. Již jejich názvy popisující vodní tok vysvětlující do jisté míry jejich funkci. Jsou to body ting, jung, ťu a ťun, ťing a chuo /Obr. č. 18 /.

Nyní si popíšeme vlastnosti jednotlivých antických bodů počínaje nejdáltnějšími až k těm proximálním.

Obr.č. 18. Pět antických bodů jin drah a šest antických bodů jang drah

1/ TING

Znamená pramen nebo studánka a je to místo, kudy do dotyčné dráhy vchází energie odjinud. Zasahujeme na něm tehdy, když chceme povzbudit zablokovanou energetickou náplň v některé oblasti nebo na dráze. Například při bolestech na přední ploše ramene zabraňující zvedat paži v ramenním kloubu nemocného, ke kromě místních bolestivých bodů dle tradiční medicíny vhodné nabodávat i ting body obou sdružených drah, které bolestivou oblastí procházejí - tedy 11. bod plic a 1. bod tračníku. To proto, že bolesti v této oblasti spolu s příslušnými fyziologicko-patologickými následky /například ztuhlé rameno/ připisuje tradiční akupunktura stáze energie v místních tendinomuskulárních drahách.

2/ JUNG

Znamená potok nebo horskou bystřinu. Stimulací tohoto bodu probouzíme horkost nebo chlad, podle toho o jakou dráhu jde, zda jin nebo jang. Krom toho se nabodnutím tohoto bodu zrychluje proud energie v dané dráze.

Tak například při migrenózních bolestech hlavy v oblasti spánkové /podle tradice způsobených nedostatečnou energetickou cirkulací v dráhách tří ohňů a žlučníku/ zpravidla nestačí nabodnout palpačně bolestivá místa na hlavě. Pro trvalejší efekt je nutné ošetřit i bod jung, to znamená 2. bod tří ohňů a 43. bod žlučníku.

3/ TU

Znamená větší tok, který už je schopen něco přepravovat - spíš tedy říčku či větší potok. Z hlediska tradiční patogeneze je to místo, kudy může patogenní energie zvenčí vniknout do těla a vyvolat nemoc. Nabodnutím tohoto bodu tuto patogenní energii rozptýlíme, ale také přivoláme z okolí do dráhy obrannou energii wej.

Například při prázdnosti orgánu a dráhy jater, která bývá obvykle způsobená slabostí vodního elementu, nabodáváme kromě posílení dráhy ledvin u jater body jung a tu, tj. 2. a 3. bod dráhy jater, abychom proud energie urychlili a zesílili.

4/ ŤUN

Znamená začátek proudu po splnutí říček. Při nabodnutí tohoto bodu přivádíme do dráhy energii z orgánu, který je s ním sdružen. Připomíná tedy výše uvedené body luo, liší se však od nich tím, že do bodů ťun přitéká energie z bodů luo jejich sdružené dráhy, ale z dráhy neodtéká. U drah jin splývají body ťu a ťun v jeden bod.

5/ ŤING

Znamená odbočku nebo místo obratu. V tomto bodě se podle tradice koncentruje energie, aby mohla být vyvedena do okolí dráhy. Negativní energie zvenčí se v tomto místě může dostat do dráhy samotné a pevně se usadit v jejím okolí. Nabodnutím tohoto bodu se tělesná energie uvede do pohybu a přivolá odjinud, aby se mohla pustit do boje s patogenní zevní energií. Jde-li o dráhu orgánu cang, tedy jinovou, pak je tento bod místem, kde obranná energie wej slábne a ztrácí se v okolí, ve svalovině a kostech. Jde-li o dráhu orgánu fu, tedy jangovou, pak energie wej odtamtud proudí do bodu Ho a odtamtud do orgánu fu nebo do okolí.

Tak například u dnavého záchvatu bolestí v oblasti palce nohy se nabodávají body ťing a ťu u drah sleziny a jater. Nabodnutí bodů ťu u jinové dráhy utlumí vniklou patogenní energii z okolí, po nabodnutí bodu ťing se k napadené oblasti začne stahovat obranná energie wej.

6/ HO

Znamená spojení. Tento název mají tyto body proto, že tvoří spojku mezi povrchní a hlubokou částí dráhy, proto nabodnutím tohoto bodu ho lze ovlivnit hlubokou část dráhy a orgán sám.

Podle cyklu wu sing čili pěti energetických stavů jsou antické body u jinových drah přiřazeny pod jednotlivé elementy takto:

ting	-	dřevo	-	jaro
jung	-	oheň	-	léto
ťu a ťun	-	země	-	konec léta
ťing	-	kov	-	podzim
ho	-	voda	-	zima

Podle tradice je to proto, že do chladných jinových drah vniká tepelná energie jang na jaře, prochází jednotlivými body a na podzim bodem ťing dráhu opouští.

Naopak u teplých jangových drah je stav takový, že do nich vniká chladná energie jin na podzim a tím se mění i pořadí, ve kterém jsou jednotlivé body ovládané elementy takto:

ting	-	kov	-	podzim
jung	-	voda	-	zima
tu a tun	-	dřevo	-	jaro
ting	-	oheň	-	léto
HO	-	země	-	pozdní léto

Jak je zjevné, jsou body v tabulkách uloženy na distálních částech končetin v pěti či šesti řadách napříč dlouhé ose končetin, takže není nesnadné vštípit si jejich postupnost a lokalizaci do paměti. Tak body ting jsou vesměs uloženy vedle nehtových bází prstů a prstců, a bývají to začáteční nebo koncové body drah. Body jung jsou uloženy při bázích prstů či prstců, body tu a tun jsou uloženy v oblasti zápěstních či zánártních kostní, body ting v oblasti zápěstí a hlezna a body ho v blízkosti loketních a kolenních kloubů.

Liší se hlavně svou "elementovou" charakteristikou. Stačí si pak zapamatovat, že u jinových drah začíná koloběh elementů od dřeva a končí proximálně vodou, zatím co u drah jangových jsou nejdistančnější body pod vládou kovu a proximální pod vládou země. Jinak je sled stejný jako u wu sing ve smyslu šeng.

Tabulky antických bodů

Dráhy JIN

Dráha	Element	Ting	Jung	Ťu tun	Ťing	Ho
		Dřevo	Oheň	Země	Kov	Voda
Plíce	Kov	11	10	9	8	5
Slezina	Země	1	2	3	5	9
Srdce	Oheň	9	8	7	4	3
Ledviny	Voda	1	2	3	7	10
Játra	Dřevo	1	2	3	4	8
Oběh	Oheň	9	8	7	5	3

Dráhy JANG

Dráha	Element	Ting	Jung	Ťu	Ťun	Ťing	Ho
		Kov	Voda	Dřevo		Oheň	Země
Tračník	Kov	1	2	3	4	5	11
Žaludek	Země	45	44	43	42	41	36
Střevo	Oheň	1	2	3	4	5	8
Měchýř	Voda	67	66	65	64	60	40
Žlučník	Dřevo	44	43	41	40	38	34
Tří ohně	Oheň	1	2	3	4	6	10

Kapitola čtvrtá

Energetická regulace

Existuje více způsobů a pravidel, jak docílit toho, co tradiční medicína nazývá harmonickým vztahem mezi jin jang principy, o některých jsem se zmínil výše. Kritériem pro posuzování, které body nabodávat a jakým způsobem, je kromě klinického hodnocení pro tradiční akupunkturu především tepová diagnostika.

Samozřejmě, že i běžně prováděnou "receptovou" akupunkturou, která operuje s body místními a vzdálenými, lze docílit uspokojivých výsledků. Na druhé straně tam, kde se nám podaří dosáhnout energetického vyrovnání - a to se dá ověřit pohmatem tepu před a po zásahu - jsou výsledky značně lepší. Ani zde sice nedosahujeme vždy stoprocentních výsledků, ale nemocní téměř vždycky udávají, subjektivní úlevu a to mnohdy velmi značnou a dlouhotrvající. Oproti čistě reflexně pojímané akupunkturu se sériemi denních nebo obdenních zákroků pracuje tradiční akupunktura jen s několika málo sezeními a v delších intervalech.

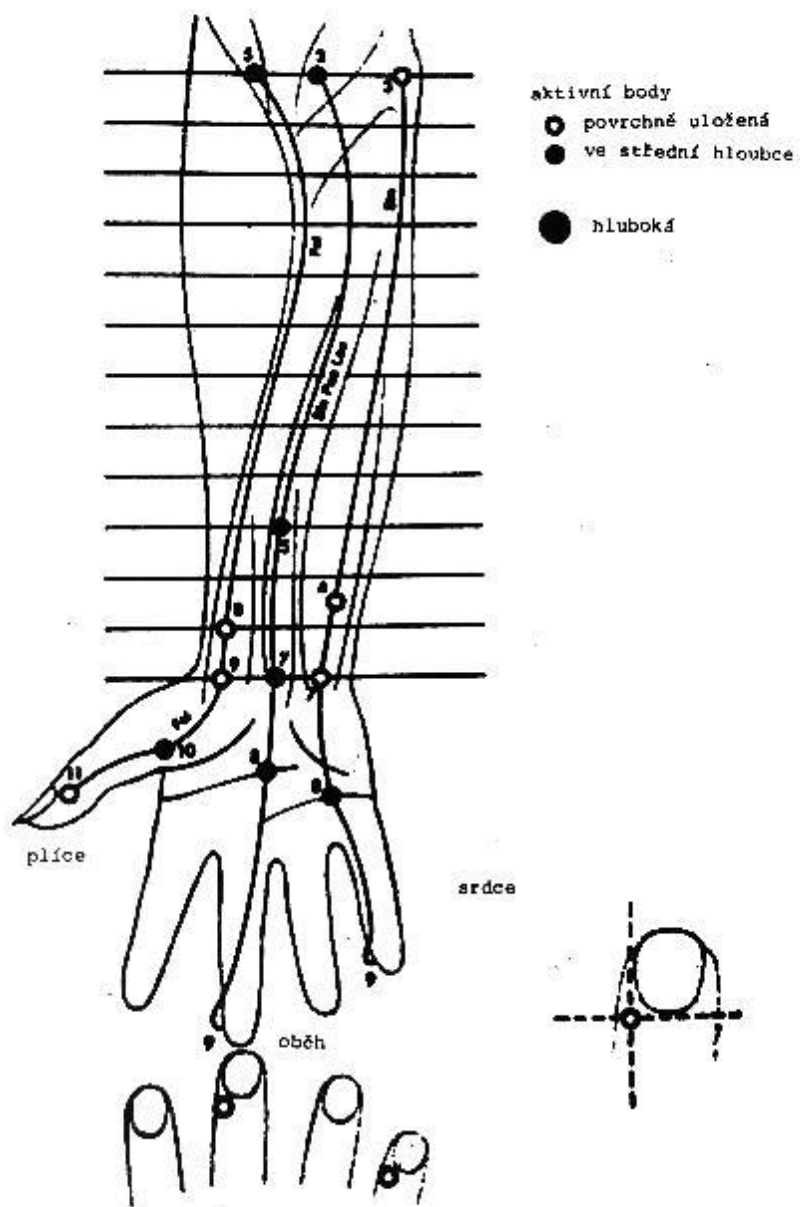
Jen velmi stručně bych zde zopakoval některé postupy, které je radno dodržovat, chceme-li docílit dobrých výsledků.

Pokud jde o techniku nabodávání, řídí se podle toho, zda chceme dotýčný bod a tedy i orgán **povzbudit /pu/ nebo utlumit /sie/**.

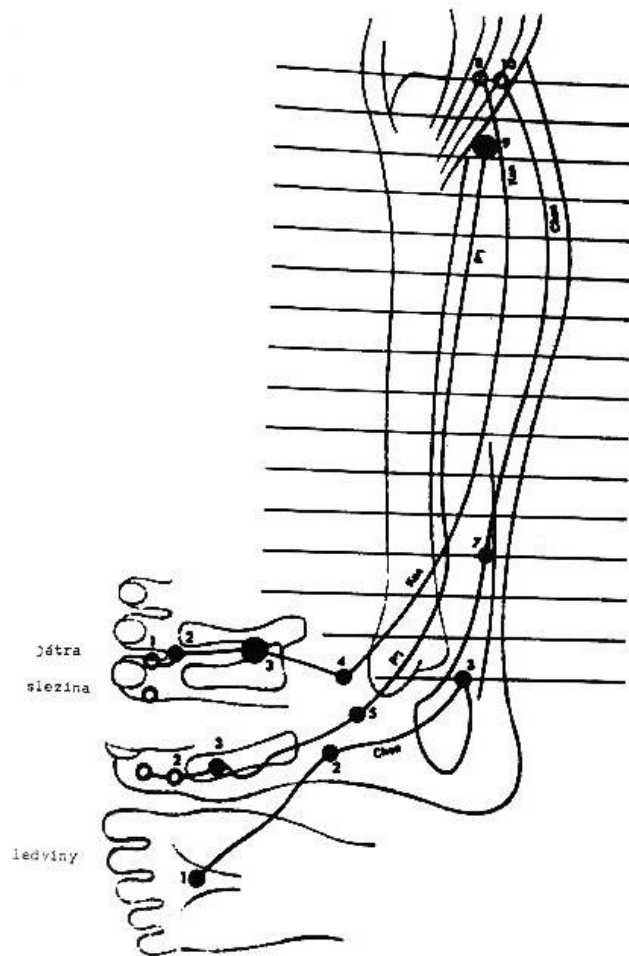
a/ držení jehly je u obou způsobů stejné: pravá ruka drží jehlu za její držádko mezi palcem, ukazovákem a prostředníkem, levá ji přidržuje asi půl centimetru nad hrotem mezi palcem a ukazovákem - třeba mezi vatou a ukazovákem tak, aby kov jehly nepřišel do styku s pokožkou akupunkturisty.

b/ proniknutí kůži se **u metody pu** - při budivém způsobu - děje pomalým způsobem, kdy jehla proniká kůži zvolna až do žádoucí hloubky. Při pronikání do hloubi jehlou neotáčíme, ale ani po dosažení žádoucí hloubky ji pravou rukou nepouštíme. Jakmile je jehla správně zasazena, začneme ji otáčet mezi palce a ukazovákem a to pomalými, stále rychlejšími pohyby, asi deset až patnáct vteřin. Rozhodující pro délku otáčení je, že se kůže okolo otáčeného dřívku jehly smrští, což akupunkturista pozná podle většího odporu při otáčení. V té chvíli, když je sevření kůže kolem jehly zřetelné, jehlu náhle a jedním tahem vytáhneme ven a palec levé ruky přitiskneme na místo vpichu, které chvíli zvolna otáčivými pohyby masírujeme. Při budivém způsobu nabodáváme jen jednostranně a to na straně levé!; **u metody sie** - při tlumivém způsobu - pronikáme pokožkou velmi rychle a pak se noříme do hloubi otáčející jehlou. Když je jehla zasazena přesně v bodě, již s ní neotáčíme ani jinak nemanipulujeme a ponecháme ve tkáních. Vždy po nějaké době se přesvědčujeme, zdali sevření kůže kolem dřívku jehly pominulo natolik, aby se dala bez odporu vytáhnout - někdy doslova sama vyklouzne ven. Vytahujeme pak jehlu pomalu, s přestávkami, a kůži v místě aktivního bodu nemasírujeme. Když ani potom nejde hladce ven, je možno napomoci jí lehkým poškrábáním okolí jehly nehtem. Většinou se to daří již po čtvrt hodině či půlhodině. Při způsobu tlumivém nabodáváme stranu pravou!

V praxi postupujeme tak, že si nejprve zjistíme pohmatem tepu, které orgány jsou oslabeny a které přeplněny a podle toho volíme zásahy na antických bodech příslušných drah. Většinou se zajímáme při všeobecném ovlivnění energetické regulace o teple hlubokých orgánů cang, protože chceme zapůsobit na hloubkovou energii jung. Z toho důvodu k regulaci používáme aktivních bodů plných orgánů cang - jater, srdce, oběhu, sleziny a ledvin. Zde uvádíme účinné body, jejichž čísla jsou použita i na schématu na obrázku, které pro lepší přehled připojujeme. Lokalizace jednotlivých aktivních bodů je uvedena na konci knihy v seznamu. /Obr. č. 19. - 20. /.

Obr.č. 19. Dráhy jin horní končetiny

Obr.č. 20. Dráhy jin dolní končetiny

Body jater

- 1/ jater - ta tun - odpovídá dřevu. Metodou sie /vpravo/ vyprazdňujeme energii dřeva, metodou pu /vlevo/ posilujeme prvek dřeva.
- 2/ jater - sing tian - odpovídá ohni. Metodou sie - vpravo - ženeme energii dřeva k ohni /k srdci nebo oběhu/
- 3/ jater - tchaj čchung - odpovídá zemi. Metodou xie - vpravo - ženeme energii dřeva k zemi - slezině.
- 4/ jater - čung feng - odpovídá kovu - plicím. Metodou pu - vlevo - přitahujeme energii z kovu /plic/ do dřeva.
- 8/ jater - čchu čchuan - odpovídá vodě - ledvinám. Metodou pu vlevo, přitahujeme energii vody do dřeva.

Body srdce

- 9/ srdce - šao čchung - odpovídá dřevu - játrům. Metodou pu vlevo přitahujeme energii dřeva do ohně.
- 8/ srdce - šao fu - odpovídá ohni - srdci. Akce sie vpravo vyhání energii ohně, akce pu vlevo element ohně posiluje.
- 7/ srdce - šen men - odpovídá zemi - slezině. Akce sie vpravo žene energii ohně k zemi.
- 4/ srdce - ling tao - odpovídá kovu - plicím. Akce sie vpravo žene energii ohně ke kovu.
- 3/ srdce - šao chaj - odpovídá vodě - ledvinám. Akce pu vlevo přitahuje energii vody k ohni.

Body oběhu

- 9/ oběhu - čung čchung - odpovídá dřevu - játrům. Akce pu vlevo přitahuje energii dřeva k ohni.

8/ oběhu - lao kung - odpovídá ohni - oběhu. Akce se vpravo vyprazdňuje energii ohně, akce pu vlevo energii ohně posiluje.

7/ oběhu - ta ling - odpovídá zemi - slezině. Akce se vpravo žene energii ohně ke kovu.

5/ oběhu - tien š - odpovídá kovu - plicím. Akce se vpravo žene energii ohně ke kovu.

3/ oběhu - čchu ce - odpovídá vodě - ledvinám. Akce pu vlevo přitahuje energii vody k ohni - oběhu.

Body sleziny

1/ sleziny - jin paj - odpovídá dřevu - játrům. Akce pu vlevo přitahuje energii dřeva k zemi.

2/ sleziny - ta tu - odpovídá ohni - srdci a oběhu. Akce pu vlevo přitahuje energii ohně k zemi.

3/ sleziny - tchaj paj - odpovídá zemi - slezině. Akce se vpravo vyprazdňuje energii země, akce pu vlevo ji posiluje.

5/ sleziny - šang čchiou - odpovídá kovu - plicím. Akce se vpravo žene energii země ke kovu.

9/ sleziny - jin ling čchuan - odpovídá vodě - ledvinám. Akce se vpravo žene energii země k vodě.

Body plic

11/ plic - šao šang - odpovídá dřevu. Akce se vpravo žene energii kovu ke dřevu.

10/ plic - ju ťi - odpovídá ohni - srdci a oběhu. Akce pu vlevo přitahuje energii ohně ke kovu.

9/ plic - tchaj juan - odpovídá zemi - slezině. Akce pu vlevo přitahuje energii země ke kovu.

8/ plic - ťing čchu - odpovídá kovu - plicím. Akce se vpravo zeslabuje energii kovu, akce pu vlevo ji posiluje.

5/ plic - čch'ce - odpovídá vodě - ledvinám. Akce se vpravo žene energii kovu k vodě - od plic k ledvinám.

Body ledvin

1/ ledvin - jang čchuan - odpovídá dřevu - játrům. Akce se vpravo žene energii vody k dřevu.

2/ ledvin - žan ku - odpovídá ohni - srdci a oběhu. Akce se vpravo žene energii vody k ohni.

6/ ledvin - tchaj si - odpovídá zemi - slezině. Akce pu vlevo přivolává energii země k vodě.

7/ ledvin - fu liao - odpovídá kovu - plicím. Akce pu vlevo přivolává energii kovu k vodě.

10/ ledvin - jin ku - odpovídá vodě - ledvinám. Akce se vpravo oslabuje energii vody a akce pu vlevo ji posiluje.

Dodatek od Milady Barešové:

MUDr. Kajdoš tak, jak je zde uvedeno píchal původně. Po cca 5 letech píchal již, tak jak je uvedeno níže, a jak to doporučovala pak MUDr. Barešová:

1/ tonizační strana je levá u muže a sedativní pravá u muže, u ženy je tomu opačně.

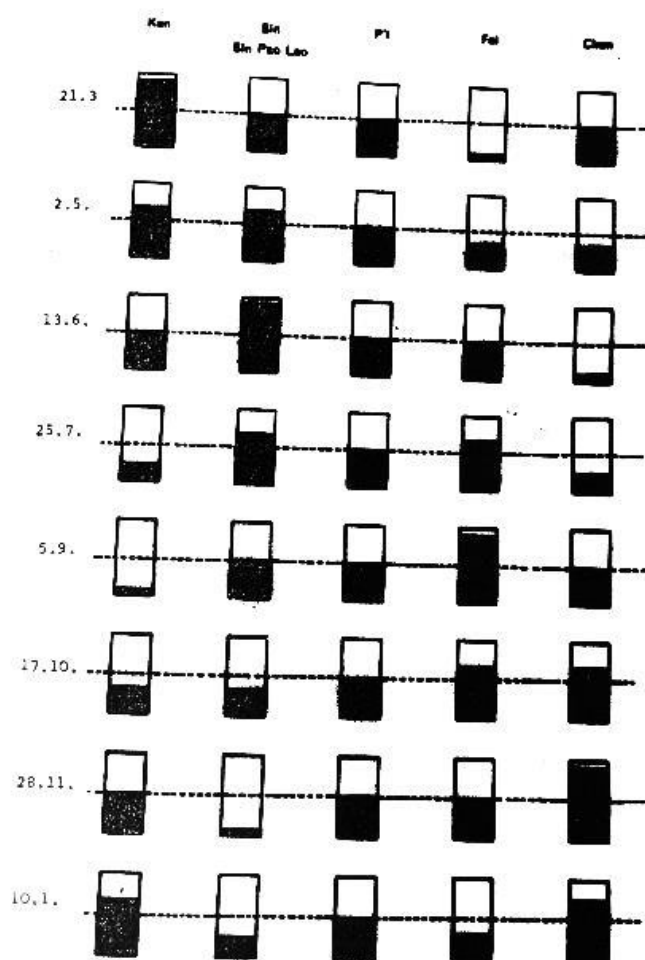
2/ při regulaci energie mezi orgány se nejprve provádí metoda sie, potom teprve pu. Při převody mezi plnými ledvinami a prázdnými játry se nejprve proveden sedativní punktura sie KI1 a potom teprve tonizační pu LR8.

Připojuji pro lepší informaci čtenářů schématické znázornění tepů, jak by měla jejich náplň - amplituda vypadat v různých ročních obdobích. /Obr. č. 21 /. Tato pomůcka je vhodná zejména proto, že se jedním pohledem můžeme orientovat, co je v té které době považováno za normu. Zásadou je upravit zejména tepy orgánů cang a teprve v druhé řadě tepy orgánů fu. K tomu se ovšem běžně nepoužívá uvedeného schématu, ale spíše některého z pravidel uvedených v prvním oddíle této knihy. Oběh energie jung je pro homeostázu nejpodstatnější a teprve později spolu s tím, jak bude akupunkturistova jistota v pohmatu tepů stoupat, je vhodné snažit se o úpravu i povrchových tepů. V praxi tato nutnost málokdy nastává, protože po úpravě tepů hlubokých se tepy povrchní upravují samy.

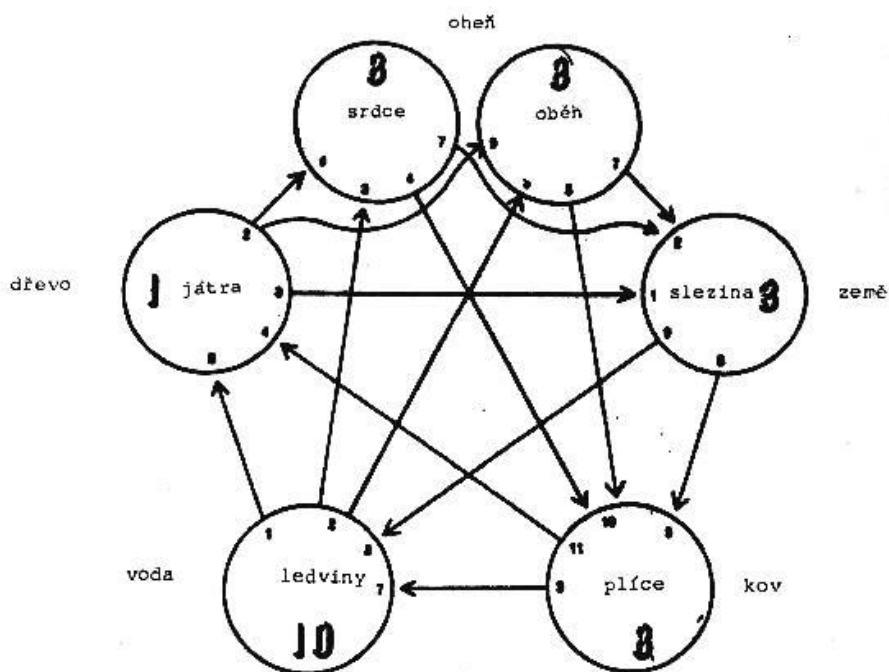
Nakonec ještě několik slov k praktickému použití schématu /obr. č. 22 / pěti elementů: uvedené schéma velmi přehledně shrnuje možné kombinace a umožňuje začátečníkovi rychlou

orientaci, které body použít. Vidíme například, že energetické přebytky v určitých orgánech /a elementech/ můžeme vysílat do ostatních elementů a orgánů v zásadě dvěma způsoby - jednak ve smyslu šeng, čili ve směru hodinových ručiček v kladném sledu k nejbližšímu sousedovi v koloběhu energie, jednak ve smyslu kou, čili ob jeden element. Když například zjistíme prázdnou dráhu plic u astmatika s dušností, přitom ale jeho srdce nebo oheň jsou řádně naplněny a slezina je rovněž dostatečně plněna, můžeme buď přepustit energii z oběhu nebo srdce do plic, nebo ji přepustíme se sleziny do plic.

V případě prvého to provedeme tak, že na schématu vyhledáme v kroužku kov číslo, ke kterému směřuje šipka směřující ke kovu od srdce nebo oběhu. Obě šipky od elementu ohně směřují k číslu 10, což je 10. bod na dráze plic /jung podle antických bodů/. Do tohoto bodu zavedeme jehlu ve smyslu pu a to na levé dlani. Po vytažení jehly a lehkém promasírování bodu si tep ověříme, do jaké míry se poměry změnili, čili zda se tep plic naplnil nebo ne. Jestliže je náplň plicní dráhy stále nedostatečná, nahlédneme znovu do schématu a najdeme si u kroužku oheň číslo, od kterého ona šipka vychází - dejme tomu - z dráhy oběhu. Vidíme, že je jím 5. bod oběhu, který leží na palmární ploše předloktí. Do tohoto bodu na pravé ruce zavedeme jehlu tlumivým způsobem a ponecháme ji v tkáních asi čtvrt až půl hodiny. Prakticky se po takovém zákroku téměř vždy teple upravují, tep plic se naplní a tep oběhu poklesá. Na konci sezení se přesvědčíme, zda se teple u ostatních orgánů rovněž upravili.

Obr. 21. Sezonní výkyvy tepů od dřeva k vodě

Obr.č. 22. Vztahy mezi elementovými body

Poznámka Barešové:

Veškerý mechanismus energetické regulace funguje pouze za podmínky, že nalezneme alespoň trochu hmatný puls v místě obalu srdce. Toto představuje vlastně sílu, kterou je energie z orgánu do orgánu předávána. Prázdný puls v místě obalu srdce se též nazývá "jangová ledvina". Za tohoto stavu nelze energii přesouvat, i když je puls ostatních orgánů dobrý. Při nálezů jangové ledviny je nejprve indikovaná moxa, a to na CV8, event. CV4 a C6. Teprve až se puls obalu srdce naplní, je možno pokračovat v energetické regulaci.

Na závěr této kapitoly bych ještě rád dodal, že ovládnutí tepové diagnostiky je k správnému a úspěšnému provádění tradiční akupunktury naprosto nezbytné. Po určitých počátečních potížích zajisté každému akupunkturistovi přinese velké uspokojení pramenící ve schopnosti ověřovat si a objektivizovat své umění. Tím přestává být závislý na pouhé receptuře aktivních bodů a na čistě lokálně a symptomaticky zaměřeném provádění této starobylé a účinné metody. Z tohoto hlediska je harmonizace tepů bazální terapií v nejširším slova smyslu. Teprve po urovnání tepů můžeme zasáhnout i místně - ovšem s daleko lepšími a rychlejšími výsledky než při akupunktuře recepturní, kde mnohdy počet vpichů má vyvažovat nepřesnost diagnostiky, a častá sezení zvyšují pravděpodobnost efektivního zásahu.

Kapitola pátá

Mimořádné dráhy

Ani v Číně, vlasti akupunktury a tradiční východní medicíny, není znalost mimořádných drah nikterak prastará. Významnější se o nich zmiňuje až věhlasný čínský lékař a polyhistor z šestnáctého

století našeho letopočtu Li ši čen. Tyto dráhy se odlišují od již popsaných klasických dvanácti drah v několika ohledech.

Jejich průběh napodobuje až na jedinou výjimku směr průběhu klasických drah, probíhají totiž paralelně s dlouhou osou těla a končetin, mnohdy se křížují a navzájem se protínají. Dále, tyto dráhy nemají vlastní aktivní body, ty si vypůjčují od dvanácti drah. Jejich průběh je pak dán spojováním známých aktivních bodů pomyslnými spojnicemi. Pro neinformovaného však budiž útechou, že každou mimořádnou dráhu lze ovlivnit z jednoho bodu, kterému se říká "hlavní" nebo kardinální". Také tento bod však leží na některé z klasických drah a jeho symptomatologie ovlivňuje i symptomatologii mimořádné dráhy.

Vcelku je mimořádných drah osm, z toho čtyři podléhají principu jang a čtyři principu jin. Jsou uspořádány do čtyř párů stejného "znaménka" čili charakteru a tak máme dvě dvojice jangových a dvě dvojice jinových drah. Podle tradičních představ stimulace těchto drah, respektive jejich kardinálních a začátečních aktivních bodů, ovládá příliv a odliv energie čchi a jejich okruh působení je tedy značně rozsáhlý. Autor velmi zajímavé práce o těchto drahách, L. C. Hammez z N. Yorku, je nazývá drahami homeostatickými a používá je zejména k vyrovnávání neurohormonálních rozladů.

V praxi se výtečně osvědčují zejména v oněch tolik známých případech polysymptomatických potíží, které uvádějí v zoufalství nejen pacienti, ale i lékaře, kteří se jejich léčbou zabývají. Hlavně tam, kde početnost příznaků a jejich zdánlivá nelogičnost ošetřujícího lékaře svádí, aby je připsal na vrub "neurózám" nebo "psychosomatickým onemocněním" mívají uvážlivě použité zásahy na mimořádných drahách ve většině případů vynikající úspěchy.

Je ovšem nutné - jako u dvanácti klasických drah - aby akupunkturista znal přesný průběh těchto drah, snad ještě podrobněji než u drah klasických. Výběr drah k výkonu se totiž řídí nejen výčtem symptomů - a ty se mohou u více drah překrývat, jak ostatně uvidíme - ale i místem jejich průběhu. Proto u každé dráhy popíšeme průběh tak, aby čtenář získal jasnou představu, kudy dráha doopravdy probíhá. Přesnou lokalizaci bodů na této dráze si ovšem čtenář musí vyhledat v seznamu na konci knihy.

Protože při praktickém ovlivňování každé mimořádné dráhy nabodáváme nejen její kardinální bod, ale i kardinální bod druhé dráhy z každé dvojice - bod sdružený - budeme u každé dráhy popisovat i tento. U těchto drah neexistují body specifické ani antické, protože podle tradice tyto dráhy nejsou vodiči energie jako dráhy klasické, ale klasickému oběhu jen vypomáhají, když nestačí sám zvládnout situaci. Proto nabodnutí a stimulace kardinálního bodu - třeba jen pro místní potíže v jeho okolí - automaticky zapojuje do činnosti mimořádnou dráhu s ním spjatou.

Při nabodávání se v praxi řídíme těmito pravidly.

1/ vždy zasahujeme dvojici mimořádných drah, totiž dráhu, kterou chceme ovlivnit a dráhu s ní sdruženou,

2/ všechny kardinální body jsou lokalizovány v distálních oblastech horních a dolních končetin. Jak kardinální tak sdružený bod nabodáváme pouze na jedné straně a to podle pohlaví pacienta: u žen kardinální bod zvolené dráhy na pravé straně, u mužů na straně levé. U bodů sdružených je tomu právě naopak. V praxi tedy pokaždé zavádíme jehly do ruky na jedné straně a do nohy na straně opačné. Zavedení jehel se děje kolmo do hloubi a nesnažíme se s nimi manipulovat ani dosahovat typických pocitů či tlaku nebo tahu,

3/ nejdříve nabodáváme kardinální bod zvolené mimořádné dráhy, potom chvíli vyčkáme a pak, třeba po několika minutách, zavedeme jehlu i do bodu sdruženého. Jestliže jsme se rozhodli, že zasáhneme i místní body, které leží na mimořádných drahách a k nim patří, nabodneme je jednostranně až po nabodnutí kardinálního bodu. V tom případě ošetříme sdružený bod naposled,

4/ jehly ponecháváme v bodech delší dobu než je běžně zvyklé. Obvykle půl hodiny či hodinu. Akupunkturisté ovládající tepovou diagnostiku, mají v tomto ohledu výhodu - před zásahem si ověří stav tepů a ten potom kontrolují. Jakmile zesílí tep nad místem orgánu, jehož energetická náplň v dotyčné době vrcholí podle "orgánových hodin", čili podle maximálních časů jednotlivých drah - může

jehly vytáhnout a sezení je u konce. Když například zavádíme jehly kolem poledne, kdy vrcholí aktivita orgánu srdce, měl by po jisté době nápadně zesílit jeho tep,

5/ při odstraňování jehel nejprve vyjímáme jehlu z bodu dráhy sdružené a teprve po něm z bodu kardinálního,

6/ chceme-li efekt zásahu ještě lépe pojistit, můžeme po vyjmutí jehel asi na dobu pěti minut nabodnout dráhu sdruženou jako dráhu hlavní, což v praxi znamená, že prostě jehly přehodíme ze strany levé na pravou a naopak. Například při nabodnutí kardinálního bodu nejvíc používané dráhy žen mo /přední střední/, kterým je 7. plicní, nabodneme tento bod u ženy vpravo nad zápěstím, u muže vlevo, a doplníme tento zásah nabodnutím sdruženého bodu 6. ledvin, který je kardinálním, pod pravý vnitřní kotník u ženy a pod levý vnitřní kotník u muže. Podobně přehodíme i body 7. plicní na zápěstí.

Dráhy pro zásah volíme pochopitelně v prvé řadě podle převažujících symptomů, protože tady nám tepová diagnostika moc nepomůže. Také ovšem podle průběhu a lokalizace bodů, které k té které dráze patří. Někdy to není lehké, zejména v případech, kdy podobný průběh některých mimořádných drah způsobuje, že mnoho podobných příznaků lze ovlivnit vícero dráhami - pak ovšem nezbyvá než cesta zkoušek a omylů. Většinou se příznivý efekt dostavuje již po prvním zásahu a dalšími se jen upevňuje. Tam, kde není přesvědčivý ani po dvou či třech opakováních, raději volíme jinou modalitu akupunktury a nesnažíme se od sumace bezúspěšných zásahů očekávat slibnější výsledek. Osobně tuto metodu používám rád a často, zvláště u chronických onemocnění, protože je technicky jednoduchá - většinou jen dvě jehly - a skýtá přitom lepší výsledky bazální terapie než tzv. body vzdáleného účinku. Místně nabodávám body těchto drah jen tehdy, jsou-li na pohmat bolestivé.

1. ŽEN MO

Neboli přední střední dráha, patří k nejčastěji používaným mimořádným drahám. Někdy se řadí k dvanácti klastickým drahám a mnoho z jejich čtyřiašestdesáti aktivních bodů je většinou akupunkturistů dostatečně známo.

Kardinální bod: 7. bod plicní - lie čchue

Sdružený bod: 6. bod ledvin - čao čaj

K vlastním bodům této dráhy patří všech čtyřiašestdesát aktivních bodů od 1. v rozkroku až k poslednímu 24. pod dolním rtem.

Průběh: počátek dráhy je v oblasti orgánu ledvin. Hlavní dráha probíhá ve střední čáře přední strany trupu a krku od prvního do čtyřiašestdesátého bodu pod dolním rtem. Vedlejší větve ústí do žen mo z hloubi a ze stran v bodech 9., 12. a 17. a představují opravdovou sběrnou síť, která stahuje přebytečnou energii z orgánu plic. Druhá přídatná dráha začíná v 24. bodu žen mo, od něhož se vidlicovitě rozdvouje a míří vzhůru přes obě tváře k oběma očnicím a tam se spojuje s body dráhy žaludku. Velmi důležitou spojkou je 15. bod, odkud vedou kolaterály do hloubi dutiny břišní.

Funkce: ovládá všechny jinové dráhy a jejich energii a podporuje činnost orgánů tří ohňů přes 5., 7., 12. a 17. bod. Ovládá oblast hráze, krajiny stydkou, břicho, hrudník, krk, rty, tvář a oči. Úsek od kosti stydké k pupku ovlivňuje sexuální a reprodukční orgány, od pupku k mečovitému výběžku hrudní kosti orgány trávicí a od mečovitého výběžku k bradě srdce a plíce. Žen mo přímo ovlivňuje žlázu štítnou přes bod 22., nepřímo i reprodukční orgány přes 2. a 3. bod. Zásahem na této dráze stimulujeme parasympatikus. Indikační šíře je velmi rozsáhlá. V praxi je tato dráha používaná nejvíce, neboť zahrnuje většinu vegetativně akcentovaných stesků.

Symptomatologie: z gastrointestinálních potíží je to pocit bolestivého napětí v dutině břišní, akutní i chronické průjmky, krvácení do zažívacího traktu. Z urogenitální bolesti v oblasti kýl u mužů, u žen poruchy cyklu, meno- a metroragie. Z ORL oblasti bolesti zubů, bolesti v krku, při polykání, afonie z postižení hlasivek při laryngitidě. Dále poruchy podpůrného aparátu jako lumbago, zejména s pocitem chladu v bederní oblasti. Z poruch respiračních astma, bronchitida, kašel s krvavým spůtem, bolesti v hrudi a u srdce. Z nervových potíží celkové křeče a záchvaty bezvědomí.

Zásah na dráze žen mo je vhodné doplnit zásahem na dráze jin tiao na bodě 6. ledvin - čao chaj opačné strany (Obr. č. 24).

2. TU MO

Neboli zadní střední dráha je do jisté míry protihráčem, ale i doplňujícím partnerem dráhy předchozí. Kdežto však žen mo je převážně jin, má tu mo charakter převážně jangový. Také všech jejich sedmadvacet aktivních bodů je mezi akupunkturisty dobře známo.

Kardinální bod: je 3. bod střeva - chou si

Sdružený bod: je 62. bod měchýře - šen mo

K vlastním bodům této dráhy patří všech 27. Začíná prvním bodem tu mo čchang čchiang v zadní části perinea mezi anusem a hrotem kostrče a končí 27. tu mo v ústní dutině mezi horním rtem a dásní. Probíhá ve střední čáře zadní strany trupu a hlavy, zhruba přes trny obratlů vzhůru po páteři, přes střed lebky, čela a hřbetu nosního do úst.

Stimulace této dráhy působí zejména na CNS včetně míchy a mozku, ale i na podpurný systém páteře a paravertebrální svalstvo.

Průběh: počátek je jako u žen mo v orgánu ledvin. Hlavní dráha probíhá od prvního do sedmadvacátého bodu, existují však dráhy vedlejší, které ji spojují s žen mo v bodech 1. a 13. a s 4. a 12. bodem dráhy žaludku. Krom toho hluboká větev tu mo prochází dásní k 24. bodu žen mo a v oblasti anální k 1. bodu žen mo.

Funkce: je do jisté míry analogická funkci žen mo: ovládá všechny jangové dráhy, kontroluje ochablost jangu v organismu a stimuluje činnost jinových drah. Díky průběhu ovlivňuje okolí hráze, páteř, mozek, hlavu a nos. Přes 4. bod tu mo ovlivňuje hormonální činnost nadledvinek a pohlavním orgánů, nepřímo přes 62. bod měchýře. Stimuluje sympatikus přes 3. bod střeva, ale také mentální činnost.

Symptomatologie: v první řadě to jsou příznaky plynoucí z poruch podpurní soustavy, bolesti v zádech všeobecně, zejména s nadměrnou svalovou rigiditou /jestliže je v dráze přebytek jangu/, nebo s pocitem těžké hlavy /jestliže je jangu nedostatek/. Bolesti v končetinách, zejména dolních, též v kloubech kolenních, bolesti v křížích a v zášijku, zejména s omezením pohybu pro bolest. Z příznaků gastrointestinálních pocit slabosti v nadbříšku, z urogenitálních zástava močení, noční pomočování, sterilita, ale i hemoroidální potíže se zánětem hemoroidálních žil. Z nervových potíží křeče, závratě a bolesti hlavy, zejména s napučenými a slzícíma očima. Pocit mrtvění v akrálních částech končetin. Z ORL příznaků bolesti v krku, zejména s naběhlými krčními uzlinami, neurčité bolesti zubů. Všeobecně příznivě působí zásah na této dráze při subfebrilních nejasné provenience, jako i při nadměrném pocení. Z mentálních příznaků nedostatek vitality a duševní stability.

Některé body z této dráhy jsou důležité:

12. tu mo při svalové slabosti - například u mozkomíšní sklerózy.

13. a 14. tu mo představuje styčné body této dráhy s dráhou měchýře, která ovládá prakticky veškeré zádové svalstvo, a se všemi jangovými dráhami obecně. Budivé nabodávání těchto dvou bodů je vhodné při nervovém zhroucení a hysterii.

19. tu mo ovlivňuje zejména poruchy duševní.

25. tu mo je neocenitelný při kolapsech a osvědčuje se i jako bod první pomoci při náhlém bezvědomí. I pouhé zatlačení nehtem na tento bod přivádí obvykle nemocného k plnému vědomí.

Zásah na této dráze by měl být následován zásahem na dráze jang tiao - 62. bod měchýře (Obr. č. 25).

3. JIN WEJ

Patří k drahám jinovým a má básnický název "zachovatel jinu". Je to dráha, která spojuje veškerou energii jinu. Má velmi úzké vztahy zejména k orgánu ledvin, sleziny a žen mo, z jejichž bodů si některé půjčuje.

Kardinální bod: 6. bod oběhu - nej kuan.

Sdružený bod: 4. bod sleziny - kung sun.

Průběh: začíná v 9. bodě dráhy ledvin v místě, kde se křížují všechny jin dráhy dolní končetiny, stoupá vzhůru navnitř od česky kolenní na přední a vnitřní plochu stehna až k tříslu, kde ústí 13. bod sleziny do postranní části břicha. Dále prochází 15. a 16. bodem sleziny do prsní žlázy až k 14. bodu jater. Odtamtud míří vzhůru a mediálně k žen mo a ústí v bodě 22. a 23: žen mo. Vysílá anastomózy k 1. bodu srdce, k 23. bodu ledvin a k 7., 12. a 13. bodu žen mo.

Funkce: udržuje princip jin a spojuje dráhy jinů, v tom se podobá žen mo. Ovládá vnitřek těla a ovlivňuje činnost vnitřních orgánů či cytoplasmu a má údajně vztahy k žláze štítné a příštítným tělískům. Stimuluje parasymptikus /jako žen mo/.

Symptomatologie: z gastrointestinálních potíží je to zejména nauzea či zvracení, zácpa a vůbec zpomalené trávení, pocit plnosti v břiše, vředová nemoc žaludku a dvanáctníku, někdy i průjmy, hemoroidy s pocitem tlaku a se sklonem ke střevním prolapsům. Z kardiovaskulárních potíží chronické bolesti retrosternální, hypertenze a obtíže pocházející z varixů, zvláště neoperabilních. Neurologické příznaky nejsou příliš výrazné, zato víc psychiatrické: úzkostné a depresivní stavy, noční můra, delirium, pocity plnosti v hlavě. Někdy se na východě používá proti malárii jako adjuvans.

Zásah na této dráze by měl být následován zásahem na sdružené dráze čchung mo - 4. bod sleziny, kung sun (Obr. č. 26).

4. JANG WEJ

Patří k jangovým drahám a má název "zachovatel jangu". Je to dráha, která podle tradice spojuje veškerou energii jang.

Kardinální bod: 5. bod tří ohňů - waj kuan.

Sdružený bod: 41. bod žlučníku - lin čchí.

Průběh: je to velmi dlouhá dráha, táhne se od nártu až k záhlaví, její průběh připomíná průběh dráhy žlučníku, od které si mnohé body vypůjčuje. Analogicky jako dráha jin wej, tato dráha začíná v místě, kde se protínají jangové dráhy nohy, v bodě 63. měchyře pod zevním kotníkem. Odtamtud dráha stoupá vzhůru přes kotník nad diafýzu fibuly, prochází 35. a 29. bodem žlučníku a odtamtud stoupá po boční straně trupu přímo k podpažní zadní rase k 10. bodu střeva a odtamtud po zadní ploše ramene k 15. bodu tří ohňů, dále na postranní plochu krku k 21. bodu žlučníku. Dále pokračuje do záhlaví ke střední čáře přes body 15. a 16. tu mo a znovu odbočuje laterálně k 20. bodu žlučníku a přes body 19., 17., a 15. žlučníku přes temenní oblast k čelu, k 14. bodu žlučníku a zpět k 13. bodu žlučníku, kde končí. Vysílá anastomotické dráhy k žebrům a do hloubky k 15. bodu tu mo a 20. bodu žlučníku.

Funkce: jak napovídá jméno, je ochráncem jangu a je významná zejména u stavů spojených se ztrátou krve, působí při šoku. Spojuje jangové dráhy a ovládá hlavně vnější partie těla /je tedy antagonistkou dráhy jin wej/. Účinný především u chronických onemocnění.

Symptomatologie: kolapsové stavy a bolesti hlavy všeobecně, častá nachlazení spojená s teplotami a nočními poty, onemocnění zubů a krvácení z nosu... Z dermatologických onemocnění záněty, z potíží muskuloskeletálních bolesti v kostech a kloubech, zvláště spojené se zánětlivými otoky, v oblasti hlavy a krku.

Doporučuje se vystřídat zásah na této dráze se zásahem na dráze thaj-mo 41. bod žlučníku - lin čchí. /Obr. č. 27/

5. JANG ŤIAO

Je rovněž jangová dráha a podobá se jak průběhem, tak symptomatologií dráze předchozí.

Kardiální bod: 62. bod dráhy měchýře.

Sdružený bod: 3. bod dráhy střeva.

Nazývá se "urychlovač" jangu nebo "povzbuzovatel" jangu. **Průběh** začíná v 63. bodu měchýře na nártu před zevním kotníkem nohy, směřuje pak k hrotu fibuly k 62. bodu měchýře a odtamtud dozadu k 61. bodu měchýře. Nato stoupá vzhůru po zevní ploše lýtky a stehna přes 59. bod měchýře k 29. bodu žlučníku. Odtamtud pokračuje po boční straně trupu a jako dráha předchozí se zanořuje do 10. bodu střeva nad zadní axilární řasou. Odtamtud však volí jinou cestu dopředu, totiž přes vrchol ramene k bodům 15. a 16. tračnicku. Další průběh dráhy mají postranní plochu krční a vede přes dolní čelist a bradu k ústnímu koutku, kde se zanořuje do 4. bodu žaludku. Přes 3. a 1. bod žaludku přechází k 1. bodu měchýře u vnitřního koutku očního a mohutným obloukem přes čelo, spánek a záhlaví končí ve 20. bodě žlučníku. Poslední úsek prochází však také vnitřní anastomotickou drahou, která směřuje přímo v hloubi od 1. bodu měchýře k 20. bodu žlučníku. V 1. bodě měchýře se spojuje se svým antagonistou, dráhou jin ťiao.

Symptomatologie a funkce: působí jako vyvažující prvek při nedostatku jinu a při nadbytku jangu - kontroluje rozmístění jangu. Ovlivňuje klouby, zejména u mužů. Přímo ovlivňuje hypofýzu a nepřímo kůru nadledvinek. Z muskuloskeletálních potíží kloubní onemocnění mužů, hlavně artritického typu, kde převažují spíše degenerativní změny nad zánětlivými. Zejména jsou to bolestivá kloubní onemocnění spojená s otoky, hlavně dolních končetin, též lumbago a bolesti v zádech všeobecně. Z urogenitálních potíží obtíže prostatické a menopauzální, spíše u mužů. Z neurologických stesků parézy nebo sklon k nim, bolesti hlavy a pocit tíhy v hlavě. Někdy tato dráha příznivě ovlivní nespavost.

Zásah na této dráze se doporučuje vystřídat zásahem na dráze tu mo - na 3. bodě střeva - chou si /Obr. č. 28/.

6. JIN ŤIAO

Je do jisté míry protihráčem dráhy předchozí. Jak název napovídá, jde o dráhu jinovou a ta je silně vázaná na průběh a funkci dráhy ledvin a měchýře.

Kardiální bod: 6. bod dráhy ledvin - čao chaj.

Sdružený bod: 7. bod dráhy plic - lie čchue.

Průběh začíná v 2. bodě ledvin na vnitřním okraji nártu a pokračuje dozadu a vzhůru pod vnitřní kotník k 3. bodu dráhy ledvin. Odtamtud stoupá po vnitřní ploše lýtky k 8. bodu ledvin, tedy k místu, kde se kříží všechny tři jinové dráhy končetiny. Pokračuje dále po vnitřní ploše lýtky, kolena až k symfýze, kde se zanořuje do hloubi trupu ve střední čáře v 2. bodu dráhy žen mo. Na povrch se pak vynořuje až nad klíčkem mezi oběma úpony kývače v 12. bodě dráhy žaludku. Odtamtud stoupá vzhůru k 9. bodu žaludku a pokračuje dál přes dolní čelist a tvář k vnitřnímu koutku oka a vynořuje se tam do začátečního 1. bodu měchýře. V tomto bodě se spojuje se svým protihráčem jang ťiao ale i s dráhou měchýře.

Funkce: ovládá jin na obou stranách těla, upravuje stavy nadbytku jinu a nedostatku jangu. Nepřímo ovlivňuje kůru nadledvinek a pohlavní žlázy včetně hormonů, které produkují. Stimuluje parasympatikus.

Symptomatologie: z muskuloskeletálních potíží stojí v popředí kloubní onemocnění u žen. Z endokrinologicky podmíněných poruch zejména stavy po menopauze u žen, dále poruchy vodního metabolismu - otoky, varixy atd. Z urogenitálních poruch impotence, výtok, dysmenorea, ale současně i frigidita u žen, dysurické potíže a poruchy funkce měchýře. Z gastrointestinálních potíží bolesti v břiše různého původu, zvracení a průjmy, zácpovitá stolice u žen. Z ostatních příznaků bolesti v krku, pocit plnosti v hrudníku a otoky, pocit všeobecné slabosti u žen.

Zásah na této dráze by měl být vystřídán zákrokem na dráze žen mo - 7. bod dráhy plic - liečchue /Obr. č. 29/.

7. ČHUNG MO

Bývá někdy nazýván regulátorem čchi a patří k mimořádným drahám jinovým.

Průběh: tato dráha začíná podle tradičních představ v orgánu ledvin. Vynořuje se však v třísle v místě 11: bodu ledvin vedle symfýzy. Poté pokračuje podél přední střední dráhy žen mo půl cunu laterálně od střední čáry vzhůru a prochází postupně všemi body této dráhy ledvinové na břišní a hrudní stěně. Končí ve 23. bodu dráhy žen mo, kam se dostává z 27. bodu dráhy ledvin. Jeho vnitřní anastomózy zásobují část páteře až do výše ledvin, nato i vnitřek hrudníku.

Kardinální bod: 4. bod sleziny - kung sun.

Sdružený bod: 6. bod oběhu - nej kuan.

Funkce: působí na orgány cang, usnadňuje pohyb čchi, zvláště je-li blokován ve svém průtoku drahami /například u chronické zácpy/. Je velmi důležitým činitelem v distribuci energie jak vrozené - to znamená té, se kterou přichází novorozenec na svět - tak získané, kterou si jedinec vytváří po narození. Má přímé vztahy k dřeni nadledvinek a nepřímé k štítné žláze. Značně ovlivňuje menstruační cyklus a jeho poruchy.

Symptomatologie: z gastrointestinálních potíží blokáda čchi v břišní oblasti, což znamená celou škálu břišních obtíží spojených s plynatostí bolestmi břicha, nechutenstvím, žloutenkou, atonickou zácpou a tenesmy. Též vředová nemoc žaludku. Z urogenitálních potíží noční pomočování, bolestivé močení, páchnoucí moč a otoky dolních končetin jako projev energetické prázdnoty. Z kardiovaskulárních příznaků srdeční palpitace, anginózní bolesti, poruchy srdečního rytmu při zánětech srdečního svalu. Též malarické záchvaty. /Obr. č. 30 /.

8. TCHAJ MO

Neboli "pás" se od ostatních drah liší směrem svého průtoku, který obtáčí trup v úrovni beder horizontálně jako pás, čili navazuje kontakt se všemi drahami mimořádnými i klasickými, které procházejí mezi hlavou a dolními končetinami.

Kardinálním bodem: 41. bod dráhy žlučníku - lin čchi.

Sdruženým bodem: 5. bod dráhy tří ohňů - waj kuan.

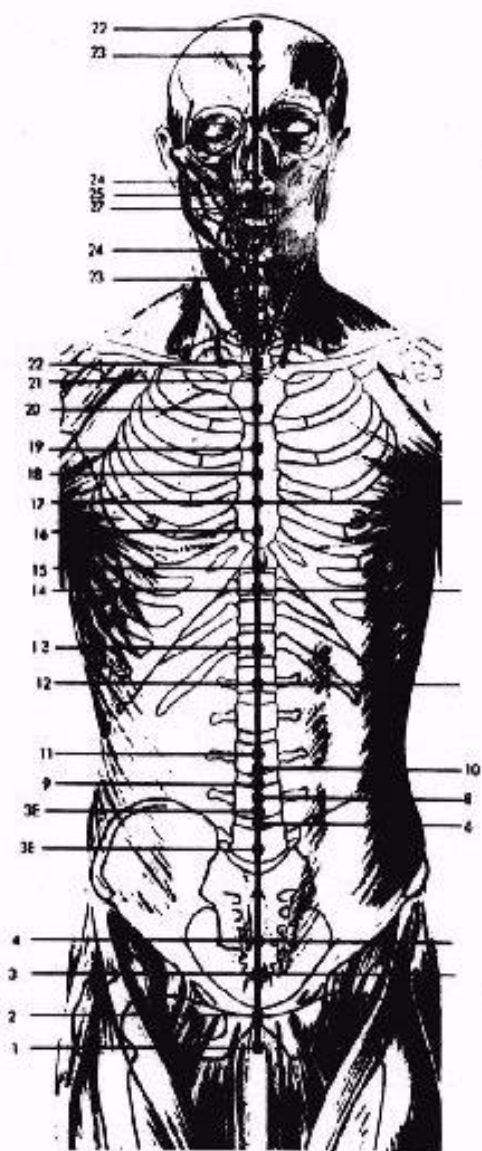
Průběh: začíná ve 26. bodě dráhy žlučníku, podle které nese jméno taj mo či tchaj mo. Odtamtud se obrací nazad, probíhá po horním okraji hřebenů kyčelních kostí ke krajině křížové, při čemž prochází 27. a 28. bodem dráhy žlučníku a obtáčí celý pás i na druhé straně. Na své cestě okolo trupu křížuje průběhy žen mo, ledvin, žaludku, sleziny, jater, žlučníku a obě větve měchýřové dráhy na každé straně, jakož i tu mo.

Funkce: stabilizuje čchi ve všech drahách tím, že ji sbírá z dráhy žlučníku. Vyvažuje nerovnováhu mezi jin jang dolních končetin, protože ji všechny křížují. Uchovává jang. Analogicky ovládá hlavně krajinu křížovou a oba boky. Fysiologický je tedy regulátorem čchi a má přímé vztahy k reprodukčnímu systému, nepřímé k štítné žláze.

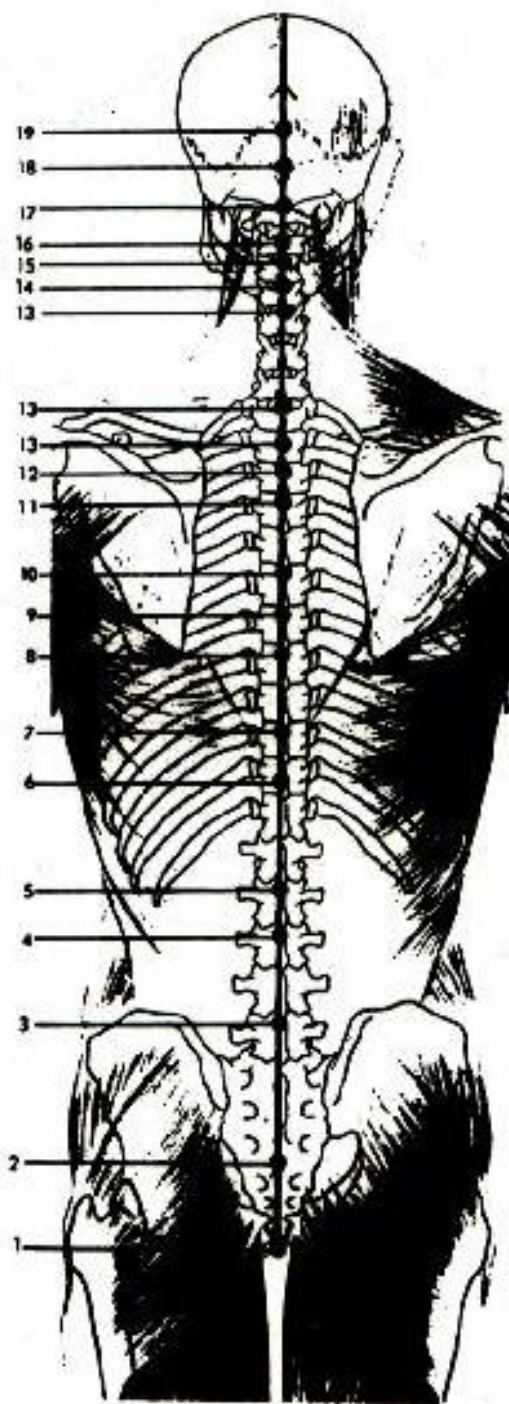
Symptomatologie: z neurologických příznaků je predominantní migréna, zejména hemikranického typu s maximem bolestí v krajině spánkové, dále bolesti všeho druhu nebo nemoci, u kterých bolest tvoří dominantní příznak, tedy bolesti hlavy, šíjního svalstva, dolních končetin. Současně i svalové a kostní, resp. kloubové příznaky spojené s pocitem chladu, artritické stesky zejména kolenních a kyčelních kloubů. Dále nemoci oční spojené s konjunktivitidou, hučení v uších a časté krční angíny.

Je výhodné vystřídát zákrok na tchaj mo se zákrokem na sdružené dráze jang wej - čili zásahem na bodě waj kuan, 5. bod tří ohňů...

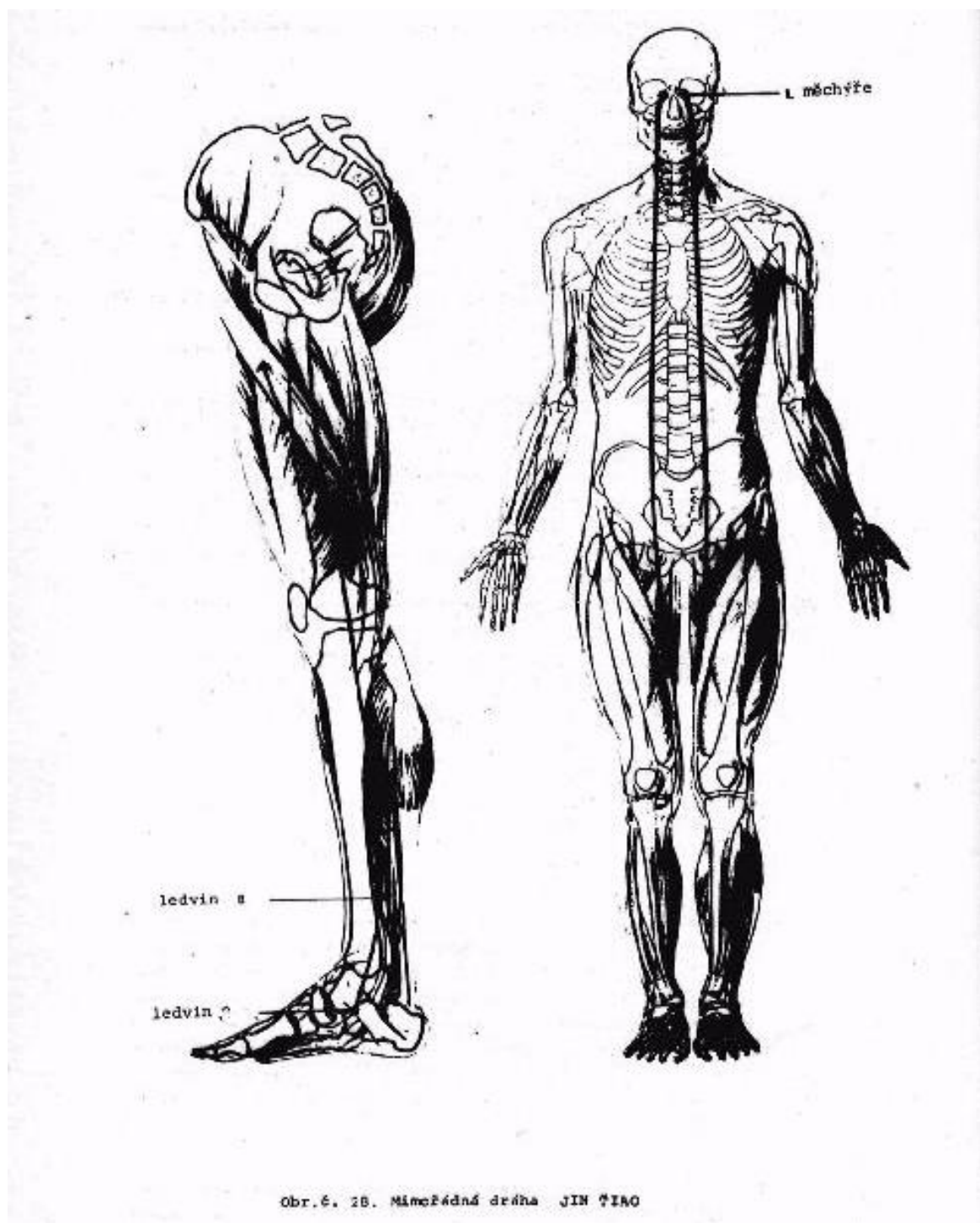
Práce s mimořádnými drahami vyžaduje již určitou praxi v akupunktuře, zejména důkladnou znalost průběhu drah. Na druhé straně si akupunkturista, který ji ovládá, ušetří mnoho zbytečných zákroků a jehel. Právě tady lze mnohdy uspět tam, kde předchozí nabodávání mnoha bodů bylo bez efektu - a to někdy zákrokem na jednom či dvou bodech.

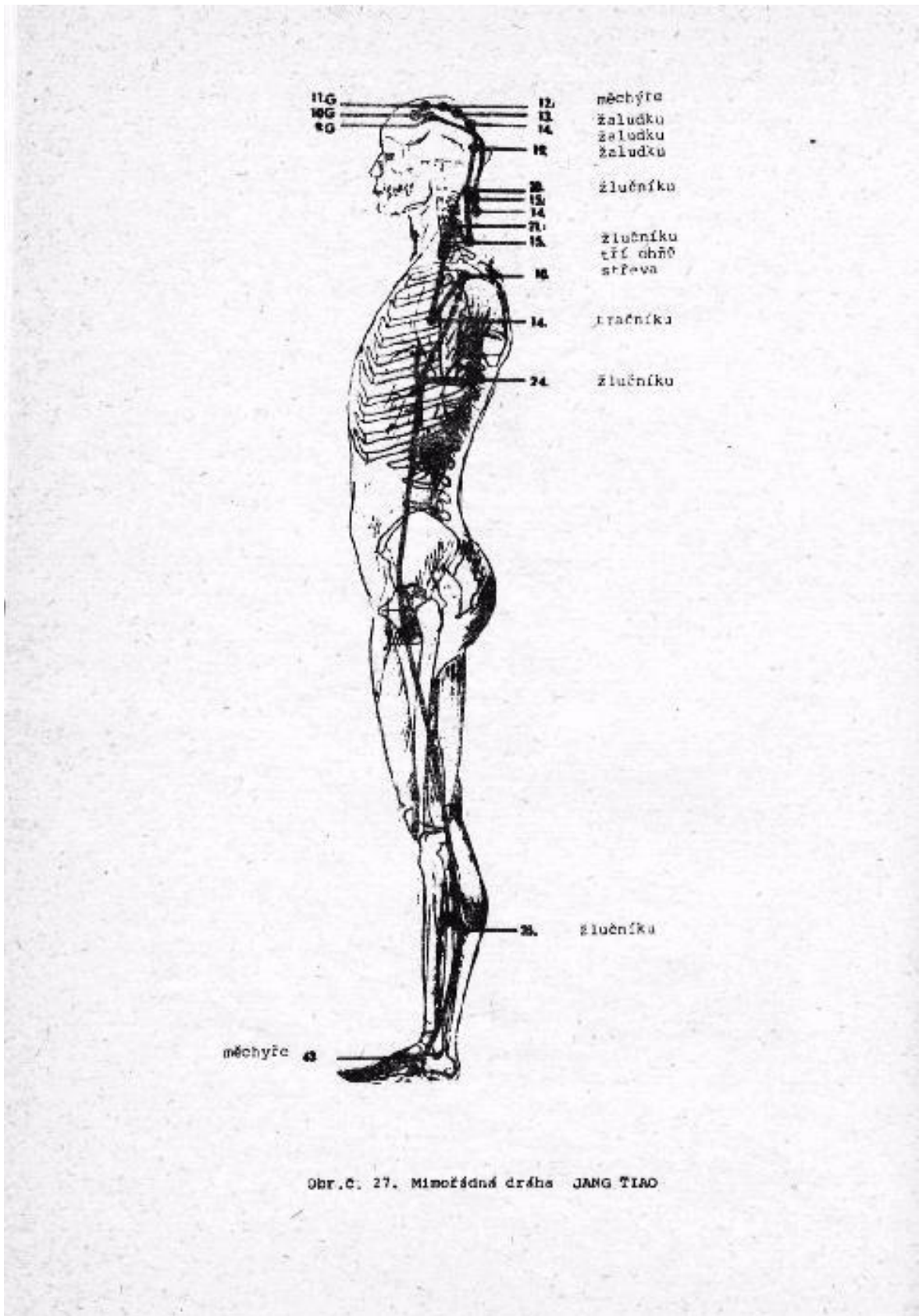
Obr. 6. 23. Mimořádná dráha ŠEN MC

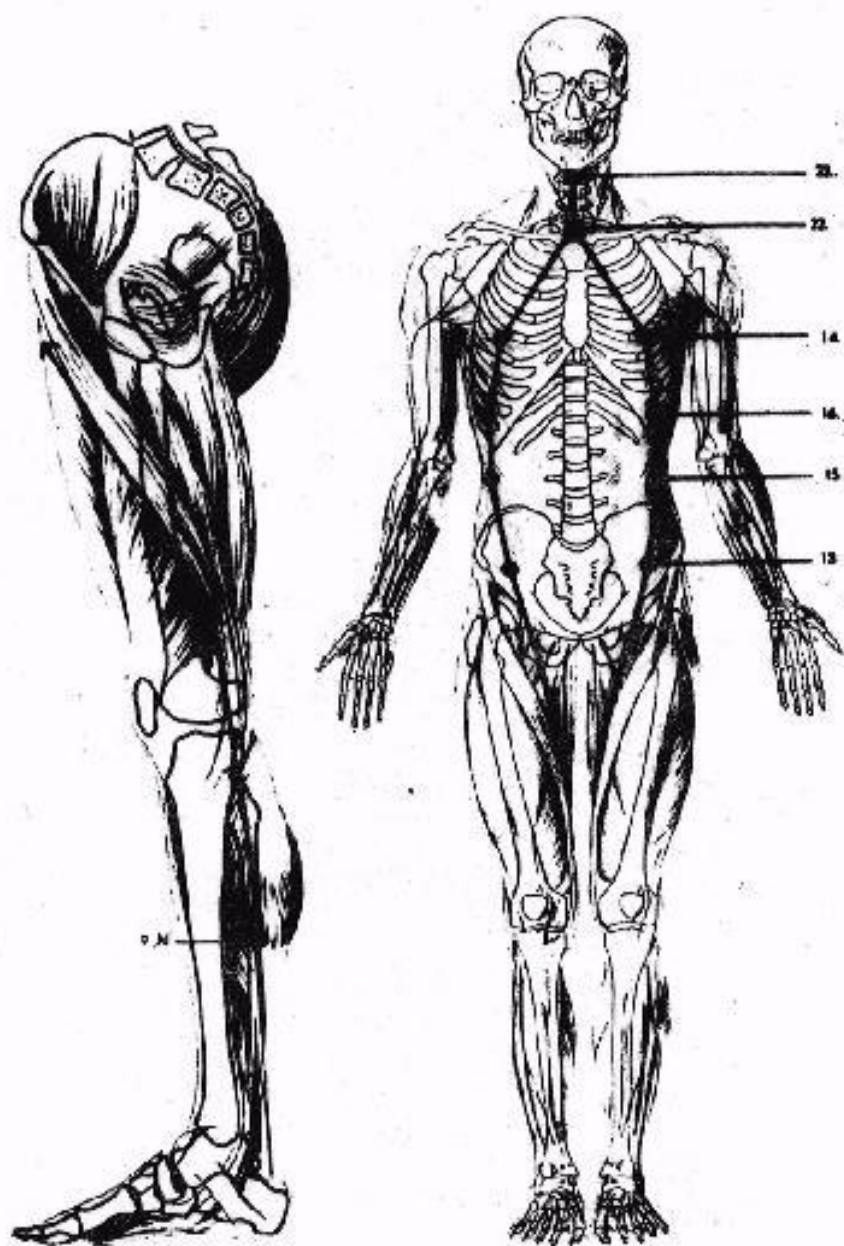

Obr. 8. 24. Nimořádáná dráha TU MO

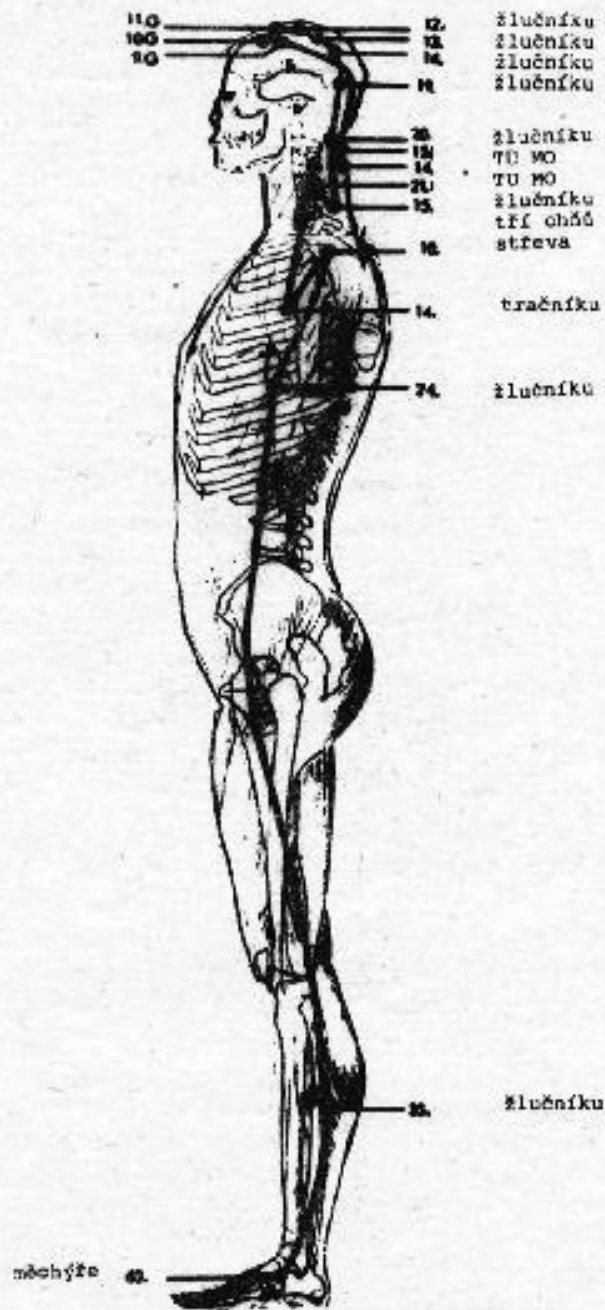

Obr. 6. 26. Měchýřná dráha JIN QIAO

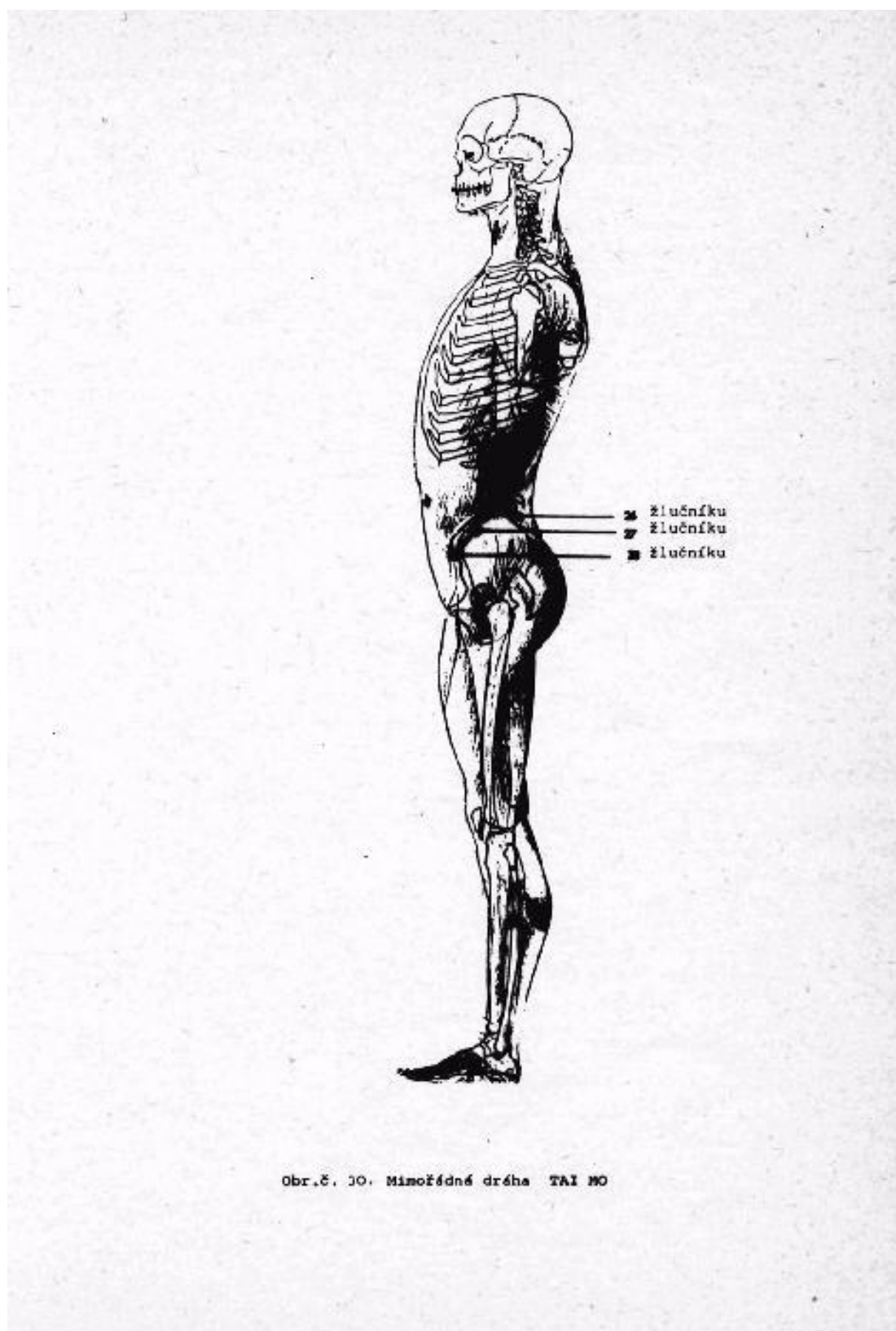

Obr. č. 25. Něcofédné dréha JIN NEJ

Obr.č. 26. Mimořádná dráha JANG WEJ

Obr.č. 30. Mimořádná dráha TAI MO

Část třetí

Tradiční patologie a terapie

Úvod

Jak jsme si řekli již v úvodních kapitolách, je u klasické neboli tradiční akupunktury prvořadou zásadou staré české úsloví: dvakrát měř a jednou řež! Snad až na to, že dvakrát rozhodně nestačí. Mnozí z lékařů nabodávajících jehly totiž odmítají velké rozvažování, které body vybrat a jakým způsobem s nimi manipulovat, protože to považují za zbytečné. Jako podklad terapeutického plánu jim stačí klinický náález a diagnóza, jak jim rozumí moderní lékařská věda. V tomto ohledu nelze přirozeně nic namítat.

Naproti tomu však nelze nevidět krátkozrakost, se kterou někteří lékaři odmítají předem rozvahy založené na jiném způsobu myšlení, než je moderní lékař navyklý. Pomineme-li celkem zjevný fakt, že je to i pohodlnější, okrádá se tak náš lékař o uspokojení, jaké skýtá úsporné a rychlé řešení mnoha případů, nad nimiž byla obrazně řečeno "zlomená hůl". Skutečnost, že některé představy a formulace nám připadají nezvyklé a někdy i nesmyslné, lze přičíst spíš na vrub návyku k obrazným podobenstvím, která jsou východním národům tak drahá. Na druhé straně efekty takto docílené, jsou prokazatelně nejméně tak dobré, jako pouhá kombinace blízkých a vzdálených bodů. Ostatně, kdyby tomu tak nebylo, dávno by ty barvitě východní představy přestaly evropské lékaře zajímat.

Malý rozsah této publikace neumožňuje příliš podrobné informace o východní diagnostice a technice vyšetřování, jak se učí na tradičních školách. Nemohl jsem do textu začlenit na příklad vyšetřování jazyka, očí, nosu, barvy obličeje, rtů atd., protože jednak tyto metody vyžadují dlouholeté cvičení, jednak modernímu lékaři nepodávají tak rozhodující informace, aby stálo za to se jimi prokousávat. Na druhé straně jsem však považoval za nutné našeho lékaře akupunkturistu seznámit alespoň s těmi nejzákladnějšími představami čínské patologie, zejména pokud jde o symptomatologii jednotlivých orgánů a jejich drah. Kromě tepové diagnostiky je to totiž jediný spolehlivý způsob, jak určit orgán zodpovědný za možný úspěšný zákrok.

Kapitola první

Příčiny onemocnění

Podle klasických autorů se příčiny nemocí, čili narušené harmonie mezi jednotlivými orgánovými systémy dají rozdělit do dvou skupin: na nemoci z příčin vnitřních a na nemoci z příčin zevních. K příčinám vnitřním patří zejména výkyvy duševní rovnováhy. Podle taoistického vzoru jsou i tyto přiřazovány k jednotlivým energetickým stavům, čili elementům.

Tak nadměrný hněv poškozuje játra či dřevo
 nadměrná radost poškozuje srdce či oheň
 nadměrné hloubání poškozuje slezinu či zemi
 nadměrný smutek a starost poškozuje plíce či kov
 nadměrná úzkost a strach poškozuje ledviny či vodu

Když tedy nadměrná radost poškodí tělo zevnitř, může pak být tím snadněji napadeno škodlivým ohněm zvenčí. Ten pak proniká do povrchových vrstev organismu. Analogicky záchvat

zlosti či hněvu natolik oslabuje orgán jater vnitřka, že do něj snadno proniká zhoubná energie větru, který odpovídá dřevu.

Příčiny zevní rovněž podléhají zákonům pěti elementů a je jich rovněž pět, i když někteří autoři jich udávají šest.

Tyto zevní příčiny bývají souhrnně nazývané škodlivé energie a jeden z největších znalců tradiční školy, profesor Nguyen van Nghi, pro ně razí termín patogenní bioklimatická energie. Myslím, že to je výstižný název, protože je to celá řada příčin, od čistě fyzikálních jako změny v klimatu a počasí, tak k čistě biologickým, jako jsou bakteriální infekce. Ty tradiční lékaři samozřejmě neznali, ačkoli něco tušili, jak vyplývá z výroku, obsaženého v medicínském kánonu tradiční medicíny Nej ťingu: "Když člověk podléhá útoku patogenní bioklimatické energie, pak musela být jeho vlastní energetická základna již zeslabena." Jinými slovy, jen zeslabený organismus může být napaden vnějšími příčinami.

Které to jsou?

Vítr	-	jaro	-	játra	-	dřevo
Oheň a horkost	-	léto	-	srdce	-	oheň
Vlhkost	-	pozdní léto	-	slezina	-	země
Suchost	-	podzim	-	plíce	-	kov
Chlad	-	zima	-	ledviny	-	voda

Tyto názvy nám mohou připadat značně vágní a neurčité, jejich účinky na jednotlivé orgány jsou však dosti typické a proto stojí za to probrat si je jednu po druhé:

1. VÍTR /povětrí/

Je hlavní energií jarního údobí a původcem četných nemocí, které vznikají hlavně proto, že byla narušena rovnováha mezi chladem zimy a vlhkem pozdního léta a také proto, že kůže neplní svůj ochranný úkol.

V zásadě mohou nastat dvě eventuality:

a/ vítr pronikne do povrchních vrstev organismu, do tak zvaných tendinomuskulárních drah a způsobí řadu méně významných příznaků, nazývaných u nás běžně nachlazení - rýma, bolesti hlavy, kašel a kýchaní. Když pronikne do Velkého jangu /čímž je myšlen systém dvou jangových drah - střeva a měchýře, které představují nejzevnější vrstvu obranné soustavy těla/ přidává se teplota, pocení až mrazení.

b/ vítr pronikne hlouběji, do hlavních drah orgánů fu a cang. Tento "útok větru přímo do cíle" je již vážnou záležitostí a projeví se ochrnutím ústních a očních svalů nebo dokonce celé poloviny těla a všeobecnou apatií. V lehčích případech lze poruchu vyléčit, jinak přechází do chronického stavu a pak je léčba obtížná a s malým výhledem do budoucna.

Protože vítr se kombinuje s jinými druhy patogenních energií, vzniká celá pestrá škála velmi komplikovaných syndromů a symptomů.

2. HORKOST A OHEŇ

Je hlavní patogenní energií letního údobí a proto od přirozenosti jang. Především napadá oběh, ale nikoli srdce /jak by se dalo čekat, protože srdce nemůže být patogenními energiemi přímo napadeno - to totiž vede k okamžité smrti/. Projeví se to pak příznaky dušnosti, astmatických záchvatů mírného stupně. Když však vnikne do hloubi těla a napadne hluboké orgány, může vyvolat náhle mdloby s šedou barvou obličeje, chladným potem a sotva hmatným tepem - tedy šokový stav. Pocit zimomřivosti a chladných končetin, bolesti hlavy a břicha mohou zpestřovat celkový obraz.

Oheň je vyšším stupněm horkosti a může způsobit těžké onemocnění tím, že "spaluje" duté orgány fu a ničí tělesné šťávy. Sem zařazuje tradiční medicína všechna onemocnění doprovázená vysokými teplotami a delirantními stavy. Kromě toho k symptomatologii patří bolesti u srdce, žízeň, bolesti v krku a zarudlé oči. Také karbunkly a abscesy jsou údajně zaviněny patogenním ohněm.

Zejména však je třeba pamatovat na nebezpečí, kdy se za určitých okolností může proměnit energie pěti orgánů /hlubokých, cang/ v zhoubný "vnitřní oheň" a ten pak napadá vlastní orgány, ve kterých k takové proměně dojde...

3. VLHKOST

Je hlavní patogenní bioklimatickou energií sklonku léta. Podle klasiků je "těžká a nečistá", tedy od přirozenosti jin povahy. Choroby, které zaviňuje, mají většinou chronický charakter a zejména se vyznačují zhoršováním při každé změně počasí. Podle toho, kam vlhkost v organismu proniká, rozeznává tradiční medicína její příznaky:

Když vnikne do horních partií těla, projeví se to pocitem tíhy a zaujatosti v hlavě, otokem v oblasti nosní, astmatickými příznaky anebo kožními edémy.

Když vnikne do dolních partií těla, projeví se to otoky kolem nártů a častým nutkáním k močení.

Když vnikne do zevních vrstev těla, projeví se to horečkou a mrazením, potem, únavou, bolestmi kloubů a generalizovanými edémy.

Když vnikne do hloubi těla, projeví se to svíráním u srdce, nevolností, zvracením, plynatostí a kašovitou stolicí.

4. SUCHO

Je hlavní patogenní bioklimatickou energií podzimu a je charakterem jang. Hlavními příznaky jsou sucho v ústech, žízeň, sucho v krku a nose, vyschlá kůže s ragádami, málo moči a zácpa. Když vnikne do těla na začátku podzimu, kdy horkost léta doznívá, projevuje se to teplotami, žízní, pocením, suchostí v nose, bolestmi na hrudníku, kašlem a eventuálně krví ve sputu. Když vnikne do těla koncem podzimu, kdy začínají chladna, projeví se to lehkými bolestmi hlavy, kašlem, otoky v oblasti nosní, ale nikoli pocením...

5. CHLAD

Je hlavní patogenní bioklimatickou energií v období zimy, ale může se objevit i v jiných ročních údobích. Charakterem patří k principu jin.

Když vnikne do povrchních vrstev těla, do kůže, podkoží a muskulokutánních drah, vyvolává tak zvané nemoci z prochlazení. Vyznačují se zimomřivostí, teplotami nebo pocením, poruchou dechu, bolestmi hlavy a svalovou ztuhlostí.

Když chlad pronikne do nitra organismu, tedy do hlavních drah, pak působí přímé napadení chladem a to se projeví bolestmi v kloubech. Když pronikne přímo do orgánů cang a fu, vyvolá zvracení, průjmy, bolesti a škroukání v břišní dutině. Chlad se může kombinovat s větrem a vlhkostí.

Jak patogenní bioklimatické energie vnikají do organismu?

K tomu je třeba si ozřejmit některé vztahy, o kterých jsme se v kapitolech o drahách mohli zmínit jen náznakově. Jak víme, existuje dvanáct drah klasických a ty jsou rozděleny na dvojice, ve kterých je vždy jeden orgán cang a jeden orgán fu, čili na orgány sdružené, se kterými operuje tradiční medicína.

Jiné rozdělení k sobě řadí šest orgánů jang a šest orgánů jin, takže vzniknou dvojice orgánů a tedy i drah o stejném znaménku. Hlavním dělítkem je hloubka jejich průběhu, protože útok na dráhy a orgány zvenčí probíhá podle jistých zákonitostí.

Všeobecně řečeno zpočátku, kdy je základní energetická náplň těla dobrá, nebývá organismus ještě zeslaben a silně se brání. Hlavními příznaky bývají obvykle teploty, horkost, přeplnění cév - prostě dosti akutní příznaky jang. Postupně se však prudké projevy mění v mírnější, přecházejí v méně prudké a jang se pozvolna mění v jin. Tu pak převažují příznaky chladu a prázdnoty. Postupně však, spolu s tím, jak bioklimatická energie proniká stále hlouběji do nitra organismu, prochází přes systémy orgánů /a drah/ pojmenované tchaj jang, šao jang a jang ming, až dosáhne úroveň orgánů jin.

V tom okamžiku ustávají příznaky jang a mění se v příznaky jin - podle toho, který orgán je zasažen nejvíc. Tomuto postupu se říká "zevní příznaky se mění v příznaky vnitřní". Jako první bývá vždy napadán dutý orgán jang, protože do orgánů jin se patogenní energie nemůže přímo dostat - leda by byly již před napadením ve stavu energetické prázdnoty.

Také se může stát, že se příznaky vnitřní - například při poruše orgánu sleziny: zvracení, nauzea, průjmová stolice, nafouklé břicho a chladné končetiny - se začínají měnit na jangové příznaky: žízeň, horečka, zácpa. To je prognosticky považováno za dobré znamení, protože povrchní, jangové onemocnění se snadněji léčí než onemocnění jin - hloubkové. Takovému postupu nemoci se říká: "vnitřní příznaky se mění v zevní".

Když patogenní energie napadá jakýkoli organismus, musí proniknout různými vrstvami. Na odpor se jí staví především vlastní energie nemocného a ta bývá různého druhu.

Předně je to již zmíněná energie wej "hlídka na hradbách", kterou generuje orgán tří ohňů, respektive jeho dolní krb. Tato energie je v podstatě povahy jang a takové jsou i příznaky, kterými se obrana organismu navenek projevuje - horečky, bolesti - čili projevy energetického přeplnění. Jestliže je obrana dobře zkonsolidovaná a energie wej silná, nedostane se nepřítel dále než do povrchových vrstev a drah a celá věc se odbude teplotami a rýmou, popřípadě lehčím nachlazením.

Jestliže však je patogenní energie silnější, pak pronikne z povrchních do hlubších vrstev, tedy do hlavních drah. Když se ani v nich nesetká s odporem, postupuje dál, do orgánů - a to nejprve do dutých orgánů fu. Když se v tomto stadiu obranná energie postaví na odpor, ale není natolik silná, aby útočnicka vypudila, zůstává nemoc ve stavu relativního klidu /chronická/. Když pak organismus zesílí natolik, aby byl s to útočnicka vypudit, anebo když se zasáhne vhodnou terapií, příznaky odezní a onemocnění je zlikvidováno. Když ale je organismus a tedy orgány oslaben, může se stát, že patogenní energie proniká dál a nakonec vniká až do vnitřních orgánů a tam napadne jejich základní energii jung.

Ta se v takovém případě začíná měnit a přetvářet orgány a celé orgánové systémy v něco cizího, tělu nepřátelského. I jejich energie se promění na energii, která je tělu cizí a nepřátelská a vztahy mezi orgány se změní. Pak už jeden orgán nepodporuje druhý, jak to učí nauka o pěti elementech, ale dokonce se vzájemně napadají a cyklus šeng se pak mění v cyklus kou.

Postupně dochází k poruchám, které se množí a kupí na sebe jako havarující vozidla na dálnici, takže nakonec jsou komunikace mezi jednotlivými orgány narušeny tak, že každý systém pracuje na vlastní pěst a bez cíle, a některé jsou energií přeplněny a doslova ucpány, druhé zejí prázdnotou. Výsledek takového stavu je nepředstavitelné seskupení příznaků a syndromů, které uvádějí zejména západně vzdělaného lékaře, navyklého na chladnou logiku klasické patologie, do zoufalství a mnohdy do medicínského nihilismu...

Postup patogenních energií, čili nepřátelských zevních činitelů, do nitra organismu zachovává určitá pravidla určité pořadí a myslím, že nebude nezajímavé si o něm říci. Jako první bývají napadeny jang dráhy a orgány asi v tomto pořadí:

taj jang	tenké střevo a měchýř	protože se otvírá ven
šao jang	tří ohně a žlučník	protože tvoří střed
jang ming	tlusté střevo a žaludek	protože se otvírá dovnitř

Po orgánech jang napadají patogenní bioklimatické energie orgány jin - cang a to v tomto pořadí:

taj jin	slezina a plíce	protože se otevírají ven
čchue jin	játra a oběh	uprostřed
šao jin	ledviny a srdce	otvírá se dovnitř.

Kapitola druhá

Chorobné syndromy

Tradiční medicína je tak bohatá na popisy různých chorobných stavů, že v této publikaci prostě není místo na jejich prostý výčet. Považuji však za nutné, aby se náš čtenář seznámil aspoň s těmi základními typy, protože není vyloučeno, že se s nimi v praxi často setká - ba je to dokonce pravděpodobné. Názvy vítr, horkost, chlad, atd. zajisté bere tak, jak bylo zamýšleno, totiž cum grano salis. Také úmyslně neuvádím kvality tepů, které někteří autoři k jednotlivým syndromům přiřazují, protože jednak je jich příliš mnoho a vyžadují léta učení a jednak výhody jejich znalostí nevyváží komplikace, které by zaváděním tohoto faktoru do našeho skromného pojednání vznikly. V punktu tepové diagnostiky v zásadě postačí, když se čtenář přidrží našeho výše popsaného návodu a bude se tepové diskrepance snažit vyrovnávat ve formě bazální terapie.

Protože máme dvanáct orgánů a drah, máme také šest syndromů, tři jang a tři jin. V souladu s pronikáním patogenní energie do nitra organismu volíme tutéž posloupnost při vyjmenovávání a popisu příznakových souborů. První na řadě je tedy:

a/ Syndrom taj jang

Jak víme, zahrnuje tento syndrom souhrn příznaků týkajících se orgánu střeva a měchýře. Podle toho, o jakou noxu se jedná, liší se i příznaky, někdy dost nepatrně. Některé jsou společné, jako zimomřivost pro nedostatek energie wej, teplota jako projev boje energie wej s patogenní energií a bolesti hlavy jako výraz poruchy oběhu energie z ruky k noze. Následující tabulka nepotřebuje komentáře:

Příčina	Symptomy všeobecné	Speciální
Vítr	Teploty, přecitlivělost proti větru, ztuhlost šijního svalstva, pocení	Přecitlivělost proti větru, pocení
Chlad	Teploty, přecitlivělost proti chladu, bolesti a ztuhlost v celém těle, bolesti kloubů, nevolnost, závratě, astma	Přecitlivělost proti chladu, bez pocení
Horkost	Teploty, bez přecitlivělosti proti větru nebo chladu, bolesti hlavy a žízeň	Velká žízeň

Terapie spočívá v podpoře pocení. Nabodávají se aktivní body 9. a 10. dráhy plic tlumivě, tím nabodnutím potlačíme teploty a horkost. Budivým nabodáváním 1. a 2. bodu dráhy sleziny vyvoláme pocení.

Analogicky se toto pravidlo dá použít v našich podmínkách při začínajících nemocích "z nachlazení" či chřipek.

b/ Syndrom jang ming

Zahrnuje souhrn příznaků a onemocnění orgánu tračníku a žaludku. Příznaky vyvolává pronikání patogenní energií až k nejhlubší vrstvě orgánů jang. Tato energie pochází přirozeně z taj jang, který se neubrání, protože proti útočné energii nebylo dostatečně rychle zakročeno. Zde tedy energie proniká do nitra a zasahuje nejprve dráhy a posléze i orgány jang mingu, čili tlusté střevo a žaludek. Podle toho, kam se útočné vlivy dostaly, projeví se i příznaky, jak naznačuje tabulka:

Napadeny	Hlavní příznaky	Vedlejší příznaky
Dráhy žaludku a tračníku	Vysoké teploty, přecitlivělost na chlad i horkost, žízeň, pot, úzkost	Bolesti břicha a zácpa chybí
Orgány žaludku a tlustého střeva	Intermitentní večerní teploty, žízeň, úzkost, tuhé nafouklé břicho, bolesti okolí pupku, obstipace, delirium, světloplachost	Bolesti břicha, nadmutí, zácpa

1/ Podle knihy SU WEN, která představuje kánon tradiční medicíny, je vhodné v případě, kdy nepřátelská energie pronikla do organismu, ale nevnikla ještě do orgánů a nachází se v jejich drahách, tlumivě nabodnout dvoj orgán šao jang, který je mezi taj jang a jang ming /v praxi 10. bod tří ohňů a 40. bod žlučníku/, budivě potom dvoj orgán taj jin, který leží navnitř od jang ming jako nejzevnější uložený dvoj orgán jin /v praxi 2. bod sleziny a 9. bod plic/.

2/ V případě, když se útočné energii podařilo prolomit obranný val a pronikla do samotných orgánů jang ming, nabodávání se body ho na dráze žaludku /36., 37., 39. /.

c/ Syndrom šao jang

Zahrnuje souhrn příznaků mezivrstvy mezi dvoj orgány taj jang a jang ming, totiž dvoj orgánů tří ohňů a žlučníku. Tento syndrom nás informuje, že patogenní energie již opustila taj jang, ale nedospěla ještě do jang ming. Jestliže je obranná energie wej natolik silná, že vetřelce vyžene, nemocný se uzdraví. V případě opačném vniká do jang ming, jak jsme to popsali výše, nebo zůstává v šao jang a vytváří příznaky šao jang. Jsou to tyto: střídavé horečky a třesavka, hořká chuť v ústech, bolesti u srdce a časté zvracení, nechutenství, vyschlost hrdla, světloplachost, boleti v hrudníku, žebrech a hýžděové krajině.

Zde se nabízí jediný zásah: "postup usmíření", jak praví básnický klasik. Usmíření se provádí tak, že se nabodnou body ũ a lo z antických bodů a to na drahách jang mingu a taj jinu, čili žaludku, tračníku, plic a sleziny. Nabodnutím antického bodu ũ přepouštíme přitom energii z nitra ven, nabodnutím bodu Luo ze zevnějška dovnitř organismu.

d/ Syndrom taj jin

Onemocnění jang mingu a taj jinu jsou onemocnění střední tělové vrstvy, počítáme-li směr postupu od taj jangu k šao jinu, čili zvenčí dovnitř. Jde o onemocnění orgánů plic a sleziny.

Příznaky taj jinu jsou tyto: vzedmuté břicho, občas břišní bolesti, zvracení, průjmy, schází však žízeň, dále nechutenství a slabý tep. Obě dráhy jsou do jisté míry sdružené - žaludek z jang mingu a slezina s taj jinu, proto mají onemocnění jang mingu a taj jinu jakousi společnou fyziologickou příčinu - oslabení jangu ve středním ohříváči /či ohni/, který klasikové umísťují do okolí malé křivky žaludku.

Naopak při chronickém onemocnění taj jinu se patogenní energie shromažďuje v organismu - chlad a vlhkost - což může způsobit ikterus zvláštního temného zabarvení. Že by dysfunkce nadledvin?

Pokud jde o léčebný zásah, můžeme se pokusit vyrovnat poměr jin jang a to tak, že nabodneme 3. a 4. bod sleziny a bod luó žaludku /40. bod/. Zásadní rozdíly mezi syndromy jang ming a taj jin jsou tyto:

jang ming	prudké horečky, velká žízeň	silný tep
taj jin	bez teplot, průjmy, není žízeň	slabý tep

e/ Syndrom šao jin

Vyznačuje se oslabením jangové energie srdce a ledvin. Energie typu jin je v těchto orgánech tak silná, že patogenní energie se neuplatní - proto se nemocem šao jin říká "nemoci zaviněné

prázdnou chladu". Naopak, když je jejich jin v nedostatku, zvyšuje se převaha jangu, pak se nemocí říká "prázdnost horka".

	Podstatné příznaky	Specifické příznaky
Prázdnost chladu	Ospalost, zimomřivost, průjmy, studené končetiny, spí schoulen	Ledové končetiny
Prázdnost horka	Úzkost, bolesti u srdce, v krku, průjmy, sucho v krku, nevydrží ležet	Bolesti na hrudi

Jak se léčí syndrom šao jin?

Při prázdnosti chladu je nutno podpořit jang a vrátit jej na správné místo. Vyrovnáme energetické rozdíly mezi drahami sleziny a žaludkem buď podle klasických pravidel nebo bodem luo, jde o orgány sdružené.

Při prázdnosti horka jsou obě složky, jin a jang, v prázdnosti. Je nutné v takovém případě budivě nabodnout dráhu žaludku a sleziny.

g/ Syndrom čchue jin

Nalézá se mezi taj jin a šao jin jako prostřední vrstva a je analogem šao jangu u drah jangových. Leží mezi zevním a vnitřním jinem. Příznaky se dají seskupit do čtyř skupin?

"Horkost nahoře, chlad dole"

Vzniká bloádou jednoho ze tří ohňů, které jsou generátory energie a to horního ohně. Tento stav vyvolává žízeň, pocit horkosti, která stoupá ke hrudi a všeobecný pocit tepla. Bolesti u srdce. Tím, že škodlivý chlad klesá dolů do oblasti středního a dolního ohně, objevuje se zvracení, kdykoliv nemocný něco požije. Hlad, ale současně neschopnost něco pozřít a podržet.

Léčí se budivým nabodáváním orgánů oběhu a jater /9. bod oběhu a 8. bod jater/.

"Střídavé vítězství horkosti a chladu"

Projevuje se střídavou zimnicí a horečkou. Základní energie je vyčerpána a patogenní energie v plnosti. Výsledkem je postup choroby. Při převaze horkosti je základní energie dostatečně silná, aby se dokázala prosadit. Většinou se jí podaří patogenní vlivy zatlačit. Nemoc ustupuje.

Terapeuticky je podle klasiků třeba vždy, když se objeví příznaky chladu a horkosti, budivě nabodávat taj jin, čili dráhu plic a sleziny /9. bod dráhy plic a 3. bod dráhy sleziny/.

"Chlad v čchue jin"

Je syndrom, který ohlašuje, že patogenní energie pronikla až do jater, což se klinicky projevů studenými končetinami a slabým, sotva hmatným tepem. Znamená to prázdnost krve, která je bez energetického náboje. V takovém případě radí klasici nabodávat klasické antické body jung, tú a tun - například 2., 3., a 4. bod na dráze jater.

"Horkost v čchue jin"

Je stav, kdy škodlivá horkost je nucena zůstat "dole" a vyvolává prudké průjmy křečovitého charakteru u přeplněného jangu. Zde je řešení jednoduché a spočívá v tlumivém nabodávání antického bodu tun /3. bod dráhy jater/.

Jak čtenář zajisté pochopil, jsou výše uvedené ukázky skutečně pouhými ukázkami v pravém slova smyslu a zdaleka nevyčerpávají bohatou pokladnici čínské medicínské moudrosti. Šlo mi spíš o to, zainteresovanému čtenáři poskytnout poněkud jiný náhled na provozování lékařství, než jsme

zvyklí. Pro zájemce je dost příležitosti ověřit si aspoň základy tepové diagnostiky, aby si sám mohl porovnat její nález s anamnestickými údaji pacienta a také výsledek léčebného zákroku či postupu.

Naštěstí je pravidlem, že po adekvátním zákroku jehlami se tep pacienta upravuje a subjektivní a objektivní stav lepší, někdy přímo před očima. Tím samozřejmě není ještě zcela vyhráno, protože tepová úprava je jen dočasnou úpravou nerovnováhy mezi orgány uvnitř organismu. Zdůrazňuji tu dočasnost, protože právě ona nám dává příležitost koncentrovat v následující fázi akupunkturní zásah na skutečné stesky a bolesti, se kterými nemocný přichází do léčení. Někdy je až překvapující, jak nemocný, v předchozích sezeních na akupunkturu refrakterní, začíná po tepovém vyrovnání i na ostatní léčbu kladně reagovat. Při příštím sezení ovšem bude s největší pravděpodobností tep opět rozladěn a bude tedy třeba dalšího zásahu tímto směrem zaměřeného. Nepochybně však jich nebude tolik, jako při akupunktuře, když se soustředujeme jen a výhradně na pacientovi stesky a nepozeptáme se činitele nejdůležitějšího.

Kapitola třetí

Ukázky z tradiční terapie

I když se budeme snažit vybírat ty syndromy, které jsou nám, západně vzdělaným lékařům relativně běžné, nelze se přece jen vyhnout některým poněkud nezvyklým názvům. Ovšem, ani to barvitě názvosloví nelze oddělit od tradičního způsobu myšlení, je jenom třeba za tyto nevědecké výrazy dosadit pojmy nám blízké - vítr, o kterém byla řeč v předchozích kapitolách, lze tedy chápat spíš ve smyslu starodávného "povětrí", tedy náhlé změny počasí či barometrického tlaku, horko pak jako starodávno "horkost", kterou nyní považujeme za tehdejší výraz pro mikrobiální napadení organismu atd.

1/ Nemoci způsobené větrem, který přímo zasahuje cíl

V podstatě rozlišujeme dva způsoby, kterými může "vítr" napadnout člověka: buď napadne přímo orgány - ať fu nebo cang - nebo dráhy, které jsou s těmito orgány spjaté.

a/ V případě prvého je diagnóza jasná a snadná: nemocný upadá do bezvědomí. Musíme však rozlišit, zda jde o přeplnění orgánů energií, která je v nich doslova zablokována, nebo o její náhlou ztrátu. Při energetické pletore má nemocný zavřená ústa, zarudlý obličej, sevřené pěsti, stertorózní dech a tvrdý tep, při energetickém nedostatku naopak zavřené oči a otevřená ústa, uvolněné pěsti a paže, sténavý dech, kdy se chřípí zachvívá, může mimovolně odcházet moč, nastat hojné pocení a slabý tep.

Jaký je terapeutický postup:

V případě přeplnění /pletory/ musíme nejdříve rozptýlit škodlivou horkost a obnovit cirkulaci energie. Toto lze dosáhnout poměrně snadno tím, že nabodneme všechny body t'ing na ruku a nohu, čili všechny koncové nebo začáteční body všech drah. Kromě toho je radno ošetřit též 19. bod dráhy tu mo na temeni hlavy.

V případě nedostatku musíme nejdříve posílit jang: zde je výhodné místo jehel použít pozhování na 4., 6. a 8. bodě žen mo. Nahříváme uvedené místa tak dlouho, pokud se končetiny neoteplí a pacient se nepřestane potit.

b/ Když vítr napadne nejdříve dráhy, nedochází obvykle k bezvědomí, ale k částečnému, většinou jednostrannému ochrnutí lícního nervu. Tady někdy tradiční medicína doporučuje nabodávání opačné strany. Konkrétně tedy tyto body: 7. a 3. bod žaludku, 4. bod tračnicku a 3. bod jater. Je-li potřeba, mohou se přidat ještě body 20. tračnicku, 17. tří ohňů, 18. střeva, 14. žlučníku atd.

Při hemiplegii jednostranné se nejdříve nabodávají body zdravé strany: 4., 11. bod tračnicku, 10., 15., 17. a 5. bod tří ohňů na horních a 34. a 30. bod žlučníku, 39. bod žlučníku a 36. bod žaludku.

U zastaralých případů se doporučuje po nabodnutí strany zdravé nabodávat i nemocnou a po vytažení jehel aspoň některé důležité body požehovat - 11. tračníku a 34. žlučníku.

2/ Nemoci způsobené útokem vnější energie

Jde převážně o povrchní napadení organismu patogenními energiemi větru nebo chladu. Příznaky jsou typické pro choroby z nachlazení, tedy profuzní rýma, ucpaný nos, horečky, zimomřivost, bolesti v krku a hlavě, kašel.

Základní onemocnění vyžaduje nabodnutí těchto bodů:

- 20. bod žlučníku
- 11. a 12. bod měchýře
- 4. tračníku
- 5. tří ohňů
- 7. ledvin

Při převaze příznaků v oblasti nosní můžeme přidat

- 20. tračníku
- 23. tu mo

Při mučivém kašli

- 7. a 9. bod plic

Při bolestech hlavy

- mimořádný bod taj jang vedle orbity na spánku
- 16. bod tu mo

3/ Průjmy

Průjmy se dělí na dvojí - ty, které jsou způsobeny chladem - jin, a ty, které jsou způsobeny horkostí - jang. V případě prvého se to projevuje kručením v břiše /borborygmy/, bolestmi břicha obecně, vodnatou stolicí a nestrávenými zbytky nebo světlou stolicí. Tep je pomalý. V případě druhém je stolice spíše tužší a páchnoucí, bývá pálení v okolí análním, žízeň, oligurie. Tep bývá rychlý.

Jako základní léčba se u obou typů nabodávají tyto body:

- 20. a 21. měchýře
- 25. a 36. žaludku
- 12. a 6. žen mo

Někdy je možno přidat

- 4. a 6. bod sleziny

U průjmů jin, tedy způsobených chladem, možno doplnit požehování bodů

- 20., 21., 25. měchýře
- 25. žaludku
- 6. žen mo

4/ Zácpa

Podle tradice má zácpa původ v mnoha okolnostech, ale nejčastěji jde o poruchu nejdolnějšího z tří ohňů. Možno nabodávat či požehovat tyto body:

- 25. a 36. žaludku

- 12. žen mo
- 6. tří ohňů

5/ Bolestivé močení

Podle tradice vzniká nepříjemné onemocnění kromě zjevných příčin jako obstrukce či zánět buď poruchou v souhře v orgánu tří ohňů, nebo proto, že se v orgánu měchýře nahromadila patogenní energie.

Základní léčba spočívá v nabodávání těchto bodů:

- 28. měchýře
- 3. žen mo
- 6. sleziny

6/ Kašel

Při kašli rozeznává tradiční medicína dvojí druh: kašel ze zevních příčin a kašel vnitřního původu. V prvním případě vnikla do povrchových vrstev organismu patogenní energie, a proto nemůže volně cirkulovat energie plicního orgánu. Tento stav se projeví horečkami, zimomřivostí, ucpaným nosem, zastřeným hlasem a kašlem s obtížným vykašláváním. V druhém případě, totiž u kašle vnitřního původu, jde o prázdnotu jinu, takže plíce "vysychají" /plíce jsou orgán jin a jakožto takové pociťují nelibě nedostatek jim vlastního principu/. Projeví se to klinicky suchým kašlem, pálením a bolestmi v krku, kašel je bolestivý a obtížný.

U kašle z vnějších příčin nabodáváme tyto body:

- 11., 12. a 13. bod měchýře
- 4. tračnicku
- 9. plic

U kašle z vnitřních příčin

- 13. měchýře
- 1., 5., 10. plic
- 36. žaludku
- 3. ledvin

Někdy je výhodné požehovat - zejména body:

- 13. a 30. měchýře
- 12. žen mo

7/ Astma bronchiale

Astma je podle tradičních představ dvojího typu: astma, čili dušnost vnějšího původu a dušnost vnitřního původu. V prvním případě jde o následek nedokonale vyhojeného onemocnění po útoku patogenní energie - chladu - v případě druhém o nedostatek energie v dráze ledvin. V obojím případě převládá mezi příznaky dušnost.

U astmatu z vnějších příčin nemocný v záchvatu hrbí záda a zvedá ramena, má pocit plnosti na hrudi a nevydrží v poloze vleže. U astmatu vnitřního původu je dýchání abdominální a slabé, nevydatné, končetiny velmi chladné. Bývá pocit palpitace - bušení v krajině srdeční - a pocení.

U astmatu zevního původu se při léčbě zaměřujeme převážně na orgán plic, u astmatu vnitřního původu na orgán ledvin.

V prvním případě nabodáváme tlumivě tyto body:

12., 13, měchýře
5. plic
40. žaludku

K tomuto základnímu souboru možno přidat ještě tyto body:

11. měchýře
17. žen mo
8. plic

V druhém případě se budivě nabodávají a pak požehují body:

23. a 38. měchýře
27. ledvin
4. žen mo
40. žaludku

8/ Bolesti hlavy

Tradiční medicína rozeznává i zde dva druhy bolestí: bolesti hlavy zevního původu - prostředkovaných patogenními energiemi /jejich terapie je shodná s léčbou nemocí způsobených útokem vnější energie na počátku této kapitoly/ a bolesti hlavy zaviněné vnitřními příčinami. Tyto poslední rozdělujeme opět do dvou skupin a to podle jejich energetického stavu - bolesti hlavy z plnosti a bolesti hlavy z nedostatku energie. Bolesti hlavy z plnosti se projevují zejména žaludečními potížemi, spojenými někdy se zvracením hlenovitého obsahu, nepříjemným tlakem na hrudi, plynatostí, kyselým říháním a zácpou. Bolesti hlavy z nedostatku mívají většinou záchvatovitý charakter a obvykle se dostavují po tělesné a duševní námaze - nemocní bývají málomluvní, asteničtí a trpící dušností.

Léčení obou druhů bolesti se zaměřuje na stejné aktivní body. Jenže při plnosti je nabodáváme a při nedostatku požehujeme.

Jsou to body:

14., 19. tu mo
8., 40. žaludku
20. žlučníku
4. tračníku
7. ledvin
taj jang na spáncích

Jestliže jsou žaludeční potíže výraznější, přidáváme

25. a 40. bod žaludku
20. a 21. měchýře
12. žen mo

Podle lokalizace bolestí nabodáváme body::

V čelní krajině: 23. tu mo
14. žlučníku
8. žaludku
4. tračníku
2. měchýře

Na temeni: 20. tu mo
7., 60., 67. měchýře

V záhlaví: 20. žlučníku

11., 19., 60. měchýře
Na spáncích: taj jang
1. žaludku
43., 7. žlučníku
3., 20. tří ohňů
7. plic

9/ Bolesti v krajině žaludeční

Existuje mnoho příčin žaludečních bolestí.

Vcelku lze říci, že nejčastější jsou původu alimentárního a pak psychického, či lépe psychosomatického. Starosti, hněv a zlobení, zejména však úzkost a úzkostlivost uvádějí soustavu obou drah elementu země, to jest žaludku a sleziny do neustálého vlnobití stresových situací a tím se podstatně narušuje koloběh celkové energie v organismu.

Bolesti se obvykle soustřeďují do oblasti středního ohně, kde se podle tradice vytváří energie jung, tedy ta vnitřní, co zásobuje uzavřený systém hlubokých orgánů cang. Ta nemůže cirkulovat a to se projeví bolestmi. Krom toho narušený energetický oběh žaludek - slezina umožňuje případné nepřátelské energii z jater, aby vnikla do žaludečních drah a narušila tak produkci energie čímž trpí celý organismus.

Jako u většiny chorobných syndromů, také u žaludečních bolestí se projevují příznaky jak plnosti, tak nedostatku. Při něm si nemocný neustále tře nebo masíruje břišní stěnu, což nedělá, když jde o energetickou plnost a kdy jakýkoliv dotek a masáž břišní stěny bývá spíše nepříjemný. K terapii používáme tyto body pro oba typy - při plnosti nabodáváme, při nedostatku požehujeme:

12. žen mo
6. oběhu
36. žaludku

Podle potřeby k této základní soustavě můžeme přidat tyto body:

20., 21. měchýře
19., 40. žaludku

Při břišních bolestech, které jsou soustředěny do okolí pupku, můžeme použít jako základní sestavu tyto body:

6., 8., 10. žen mo
25., 36., 40. žaludku

Při břišních bolestech spíše v oblasti podbříšku použijeme body:

4. žen mo
29. žaludku
6. sleziny
2. jater

Vzdělanému evropskému lékaři je ovšem jasné, že při jakémkoli náznaku peritoneálního dráždění je další terapie podřízena rozhodnutí chirurga a akupunktura může být pouze doprovodnou a adjuvantní složkou komplexní léčby.

10/ Bolesti v bederní a křížové oblasti

Jsou podle tradičního učení zaviněny útokem patogenní energie - chladu - zvenčí, nebo oslabení energetického potenciálu orgánu ledvin. Energetický útok zvenčí má za následek velmi prudké a skličující bolesti, jak praví kanón čínské medicínské moudrosti SU WEN. Často vystřelují do

stehna a zhoršují se při vlhkém nebo zamračeném počasí. Nemocný má v postižené oblasti výrazný pocit chladu. Bolesti omezují shýbání, napřimování a otáčení trupu. Naproti tomu bolesti zaviněné energetickou slabostí ledvin bývají zpočátku jen nepatrné a sotva postřehnutelné, ponenáhlu se však podstatně zhoršují. Nemocný bývá při nich ochablý a deprimovaný.

Základní terapie pozůstává ze stimulace těchto bodů:

2. a 4. tu mo

30. žlučníku

31., 23., 47., 54. (40.), 57., 60. měchýře

Jako v předchozích případech, bolesti chladové potíráme nabodáváním jehel, bolesti z oslabení ledvin požehováním těchto bodů.

Abychom si mohli aspoň zhruba vytvořit představu o tom, která dráha je nejpravděpodobněji postižena, uvádím zde seznam některých zajímavých modalit.

Tak při postižení dráhy měchýře vyznačují bolesti podle páteře vzhůru až k šíji a dolů až ke kostrči. Zde považuje tradiční akupunktura za důležité nabodnout 54. (40.) bod měchýře a nechat vyklouznou několik kapek krve.

Při postižení dráhy žlučníku má nemocný pocit bodavých bolestí, pro které se nedokáže ani sehnout ani napřimit nebo otočit. Dráhu nabodneme na 34. žlučníku a necháme přitom uklouznout několik kapek krve.

Při postižení dráhy žaludku se nemocný nedokáže otáčet. Podle tradice jde v tomto případě o nerovnováhu v rozdělení energie mezi horní a dolní část těla, snažíme se o její znovunastolení tím, že nabodneme tři body na přední ploše bérce: 36., 37., 39. bod žaludku.

Při postižení dráhy ledvin se bolesti projevují hlavně uvnitř v hloubi těla a před páteří. Nabodáváme body 2. a 6. (4.) ledvin a necháme krváct.

Při postižení povrchových - muskulotendinosních - drah může dojít až k vyznačování bolestí k rameni a k inkontinenci moči. Nabodáváme 54. (40.) měchýře. Mnohdy se objevují pocity tísnícího až škrtivého pásu.

Při postižení mimořádné dráhy jang tiao bývají v oblasti ledvin hmatné drobné hrbolky svalových zatvrdlin. V tomto případě nabodáváme 59., 61. a 62. měchýře.

Při postižení mimořádné dráhy jang wej se projevívá v oblasti bederní mírné prosáknutí. Zde pomáhá nabodnutí 35. žlučníku a 63. měchýře.

Při postižení mimořádné dráhy čung mo se nemocný nemůže ohýbat ani dopředu ani dozadu, obvykle po zvedání těžkých břemen. Zde pomáhá bod: 52., 53. a 54. (40.) měchýře.

Při postižení mimořádné dráhy tu mo bývá přítomno pocení. Nabodává se bod 3., 4. a 5. tu mo.

Při postižení mimořádné dráhy jin čhiao vyznačují bolesti k hrudníku, nemocný má pocit, jako by mu mělo prasknout v zádech. Nabodává se bod 4. a 8. ledvin.

Při postižení dráhy žen mo bývaly obvyklé teploty, někdy i močová inkontinence. Nabodávají se body 36., 37. a 39. žaludku.

11/ Revmatismus

Syndromy shrnuté pod pojmem revmatismus - čili kloubní onemocnění netraumatického původu, bývají zaviněny trojicí patogenních činitelů: větru, chladu a vlhkosti. Ty pak zůstávají vězet v hlavních a vedlejších drahách, protože nemohou proudit dál, a to zejména nikoli v okolí kloubů a svalů. Z antických bodů se právě ťing výtečně hodí k tomu, aby takovou patogenní energii rozváděl a rozptyloval.

Typickými příznaky bývají prudké bolesti, někdy s pocitem tíhy uvnitř kloubů a palpační bolestivost. Podle toho, který patogenní činitel revmatismus zavinil, liší se vzájemně i příznaky, které vyvolává. Tak vítr způsobuje revmatismus se stěhovavými bolestmi, které přecházejí z kloubu do

kloubu, respektive z jedné svalové oblasti do druhé. Chlad zaviňuje revmatismus s bodavými bolestmi a vlhkost revmatismus s pevně lokalizovanými bolestmi. U většiny revmatických potíží dochází k značným proměnám intenzity podle ročních období a podle náhlých klimatických změn, ale převážná část nemocných špatně snáší chlad a naopak dobře teplo.

Aktivní body, kterých lze při revmatických potížích použít, si můžeme rozdělit pro lepší přehled do tří skupin:

Pro oblast horních končetin jsou nejvhodnější tyto body:

- 4., 11. a 15. bod tračníku
- 5. a 21. bod tří ohňů
- 3. bod střeva

Pro oblast dolních končetin jsou to tyto body:

- 60. bod měchýře
- 7. bod jater
- 34. a 36. bod žaludku
- 30. a 31. bod žlučníku

Pro oblast zad a páteře můžeme volit tyto body:

- 41. žaludku
- 4. tu mo
- 30. žlučníku
- 54., 23., 60. měchýře

Je přirozené, že toto jsou jen základní sestavy aktivních bodů, které lze dost obtížně vynechat. Další možno přidat podle lokalizace obtíží respektive podle místní palpační bolestivosti. Někdy je vhodné navázat na jehly požeheváním.

12/ Obrny

Předem je nutno upozornit, že tento pojem neznamená obrny v našem slova smyslu, totiž poruchy podmíněné cerebrální příhodou. Podstatnými příznaky je slabost a ochablost postižených končetin, kterými nemocný nemůže pohybovat. Dřív či později dochází k svalové atrofii.

Terapeuticky zasahujeme při postižení horních končetin tak, že jako základní sestavu nabodáváme tyto body:

- 4., 11., 15. tračníku

Při postižení dolních končetin nabodáváme tyto body:

- 30. a 34. žlučníku

13/ Hluchota a hučení v uších

Hučení v uších může být podle tradičních názorů projev jak plnosti, tak nedostatku energie. Jestliže zatlačíme na boltec prstem a hučení se zmírní, pak jde o nedostatek, v případě opačném o plnost. Jestliže hluchota vznikne náhle, pak jde o plnost, jestliže vzniká pozvolna, jde o nedostatek.

Při plnosti se jako základní terapie doporučuje nabodávání

- 2. a 43. bod žlučníku
- 3. a 17. bod tří ohňů

Dodatečně je možné přidat

- 19. bod střeva
- 4. bod tračníku
- 41. bod žlučníku

Kromě toho 4. bod tlustého střeva a 11. bod plic, jestliže porucha vznikla z vnějších příčin a 9. srdce a 9. oběhu, jestliže vznikla z vnitřních příčin.

Při prázdnotě výše uvedené body nabodáváme budivě a přidáváme k nim event. 23. bod měchýře a 36. bod žaludku.

14/ Nemoci oční

U většiny očních onemocnění se po akupunktuře stav příliš nezlepší, ale jsou některá onemocnění, kde se osvědčuje znamenitě:

a/ conjunctivitis se světloplachostí a zvýšeným slzením nabodneme body:

- taj jang
- 1. bod měchýře
- 4. bod tračníku
- 23. tu mo

b/ zvýšené slzení, bez bolestí a zánětu

- 20. a 41. bod žlučníku
- 1. a 18. bod měchýře
- 8. bod žaludku

c/ mžitky před očima - bez zánětu a slzení

- 20. bod žlučníku
 - 1., 2., 18. bod měchýře
 - 6. bod střeva
 - 36. bod žaludku
- U posledních dvou se doporučuje požehování

d/ šeroslepost

- 1. a 18. měchýře
- 4. tračníku
- 36. žaludku

15/ Nemoci nosní

Omezíme se jen na nejlépe ovlivnitelné syndromy

a/ rýma s ucpáváním nosu

- 7. měchýře
- 20. tračníku

b/ krvácení z nosu

- 22. a 23. tu mo
- 1., 4. a 20. Tračníku
- 3. jater

e/ rýma akutní i chronická, včetně alergické

7. měchýře

4. a 20. tračníku

20. žlučníku

16/ Nemoci zubní

Při bolesti zubů je akupunktura velmi účinná, ale musíme ji považovat za paliativní metodu první pomoci. Tím chci říct, že po zklidnění bolesti je nutno navštívit zubního lékaře pro definitivní pomoc, jinak hrozí komplikace.

Při nadbytku energie či plnosti platí tato klasická sestava:

4. tračníku

2., 3. a 44. žaludku

Při nedostatku energie kromě těchto bodů nabodáváme budivě:

2. bod jater a 4. bod ledvin

Při postižení horních zubů: 3. a 2. bod žaludku

Při postižení dolních zubů: 8. a 2. bod žaludku

Těchto několik ukázek by mělo posloužit jako příklad, jak je možné body při různých potížích a onemocnění stimulovat, rozhodně nikoli jako závazné představy a už vůbec ne náhradou za vlastní rozbor příkladu a výběr bodů. Také zde by mělo předcházet vyrovnání tepových diskrepancí a teprve v druhé řadě pokus o zásah místních potíží.

Část čtvrtá

Léčba algických stavů tradiční akupunkturou

/Zpracováno podle J. E. H. Niboyeta/

V této části předkládám čtenářské veřejnosti praktické návody pro léčbu většiny bolestivých stavů podle pravidel tradiční medicíny. Většina uvedených sestav a kombinací aktivních bodů je převzata z vynikající práce klasika francouzské akupunktury, J.E.H. Niboyeta.

Na první pohled by tento soubor návodů mohl připomínat "kuchyňskou recepturu", před níž jsou akupunkturisté varování, a někteří začínající akupunkturisté se možná zaradují, jak je snadné léčit bolesti všeho druhu. Tyto kolegy bych rád upozornil na skutečnost, že tyto sestavy se osvědčují pouze při současném dodržování všech ostatních pravidel tradiční akupunktury, tedy v kombinaci s tepovou diagnostikou a znalostí anatomického průběhu drah klasických i mimořádných. U jednotlivých syndromů uvádíme tři body: mimořádné dráhy použitelné v daném případě, body hlavní a body vedlejší. Hlavní body jsou nepominutelné a musejí být přednostně nabodávány za všech okolností, z vedlejších si vybíráme ty, které se svou lokalizací a modalitami hodí pro ten který případ. Zvolíme-li pro zákrok mimořádnou dráhu, postupujeme tak, jak bylo v příslušné kapitole o mimořádných drahách vyloženo.

Při volbě hlavních bodů však musíme dbát určitých pravidel. Patří-li tyto body k šesti specifickým bodům klasických drah, jak jsme o nich hovořili v prvním oddíle této publikace, musíme si nejdříve ověřit, zda na tepu těchto drah nezjistíme úchyly ve smyslu plus či mínus s ohledem na roční dobu. Pak je nabodáváme postupně jeden za druhým, jak jsou uváděny v kombinacích, až se

bolesti zmírní nebo vymizí. Přitom nabodáváme budivě při bolestech typu jin a tlumivě při bolestech typu jang.

Jestliže tep dráhy, k níž uváděný hlavní bod patří, vykazuje úchytky ve smyslu nadbytku či nedostatku energie, postupujeme takto:

a/ při nadbytku se vyhneme bodům, které by mohly tento nadbytek zvětšit, tedy bodům budivým a poplašným. Naopak budeme nabodávat ty, které by tento nadbytek vyrovnávaly. Když je například hlavním bodem tlumivý, nabodneme jej tlumivě, ať jde o bolest typu jin nebo jang.

b/ při nedostatku se vyhneme bodům, jejichž nabodnutí by tento nedostatek ještě zvětšili - například bodům tlumivým. Jestliže však je jako hlavní bod uveden bod budivý, nabodneme jej budivě.

Uvedme si jako příklad, že mezi hlavními body pro daný typ bolesti je 38. bod žlučníku - jang fu. Tento bod je tlumivým bodem žlučnickové dráhy. Předtím než jej nabodneme, zjistíme si, jak to vypadá s tepem žlučníku. Když je tento tep v nadbytku, je vše v pořádku a můžeme tedy tento bod klidně nabodnout tlumivým způsobem, protože tím zasahujeme jak proti bolesti, tak proti poruše energetické náplně dráhy. Naopak při nedostatečné náplni tepu dráhy žlučníku bychom stav ještě zhoršili, a proto se v takovém případě tomuto bodu vyhneme.

Jestliže uváděné hlavní body k šesti základním bodům nepatří, nemusíme se ohlížet na tepy a nabodáváme jeden po druhém tak, až docílíme zřetelné úlevy od bolesti. Jakmile pacient udá, že se bolest zmírní nebo mizí, ustáváme s nabodáváním a další body nestimulujeme.

Body vedlejší ovlivňují velmi úzkou oblast určitých typů bolesti a jejich účinek je tedy omezen na potírání jen tohoto druhu bolesti, pro jaké jsou uváděny, nikoli pro jiné. Vybíráme z nich pouze ty, které co možná přesně odpovídají symptomatologii bolesti.

Techniky nabodávání

Jak už jsme si pověděli v předchozích kapitolách, v podstatě rozeznáváme dva typy nabodávací techniky - budivou a tlumivou. Protože při algii se od výše uvedeného popisu poněkud liší, probereme si je ještě jednou:

a/ Technika tlumivá

Používáme k ní pokud možno stříbrné jehly nebo krátké jehly ocelové. Nemocného vyzveme, aby se nadechl a v inspiriu pronikneme jehlou naráz do hloubi asi půl až jednoho centimetru nad aktivním bodem.

Jakmile jehla sedí v kůži, uchopíme ji za držádelko a velice jemně a pomalu - jako bychom ji chtěli vytáhnout - s ní otáčíme ve směru hodinových ručiček nebo proti němu, při čemž se nemocného stále vyptáváme, zda má pocit úlevy a kdy je tento pocit nejzřetelnější. Tam, kde jsme to přehnali, a nemocný udá zvýšenou bolest, pootočíme jehlou trochu zpátky, až dosáhneme maximálního pocitu úlevy. Jestliže není úleva od bolesti úplná, používáme postupně další body, třeba i vedlejší. Musíme si však učinit zásadou, že jakmile ústupu potíží dosáhneme - nemocného totiž nabodáváme pouze tehdy, má-li bolest a nikoli v době mimo ně - ustáváme v nabodávání a další body už nestimulujeme, i kdyby byly podle modalit sebe více indikovány.

Jakmile je jehla ve správné poloze, ponecháme ji asi čtvrt hodiny na místě a poté ji pomalu a přerušovaně pozvolna vytahujeme.

b/ Technika budivá

Při ní používáme zlatých jehel a nabodáváme nemocného ve výdechové, expirační fázi. Jehlu zavádíme nikoli najednou hlubokým vpichem, ale postupně, na dvakrát nebo na třikrát. Jako v předchozím případě otáčíme i zde jehlou k dosažení maximální úlevy, ale jehlu při tom poněkud stlačujeme jakoby dolů, do tkáně. Někdy je třeba jehlu nahřát buď moxou, nebo plamenem zapalovače, zvláště to bývá úspěšné při kloubních bolestech typu jin. Na konci sezení vytáhneme

jehlu jediným rychlým pohybem a nikoli přerušovaně jako v předchozím případě. Trvání sezení je rovněž čtvrt hodiny a nikoli několik vteřin, jako v popise v prvním oddíle publikace.

Všeobecně si bolesti rozdělujeme na bolesti spíše jangové, neviscerální, které se týkají podpůrného aparátu a svalů a všeobecně povrchu těla a bolesti viscerální, tedy spíše jinové, kdy bývají zaviněny poruchou vnitřních orgánů.

Bolesti neviscerální

Než přikročíme k vlastním návodům, musíme si podrobně objasnit všeobecné postupy při léčbě tohoto typu bolesti. Rozdělíme si k tomuto účelu bolesti neviscerální a jednostranné nebo oboustranné.

Jednostranné neviscerální bolesti

Ty mohou být opět plošné nebo pásovitě a podle toho je různá i jejich terapie.

a/ bolesti plošné, většího rozsahu:

jsou bolesti, kde pásovitý charakter bolesti není zřejmý a jsou tedy podle tradičního učení zaviněny poruchou dráhy, která touto plochou prochází. Většinou to bývá dráha, jejíž tep je oproti tepu ostatních drah v této oblasti zřetelně zvýšen. Mohou nastat tyto eventuality:

- dráhy procházející bolestivou zónou jsou stejné povahy - jang nebo jin
- dráhy procházející bolestivou zónou jsou rozdílné povahy
- dráhy procházející bolestivou zónou jsou mimořádné nebo patří k větším mimořádných drah

Dráhy jsou stejné povahy

Zde budou největším diagnostickým problémem rozsáhlejší bolestivé zóny, jimiž prochází více drah. Jak poznáme, která z drah procházejících udanou zónou je ta postižena? Odpověď nám dá pohmat tepu. Tep dráhy, která je za bolesti odpovědná, je totiž obvykle více naplněn oproti ostatním. Když sledujeme anatomický průběh drah, pak je to většinou ona, která vede středem oblasti nebo jejíž body jsou na pohmat bolestivé.

V takovém případě se nám jako terapie nabízí:

a/ postup zvaný "malé nabodávání"

b/ postup zvaný "symetrický bod"

Pouze u bolesti traumatického původu začínáme postupem zvaným "velké nabodávání".

a/ postup zvaný "malé nabodávání"

Osvědčuje se u tohoto typu bolesti nejčastěji. Nejprve určíme dráhu, která je za bolesti zodpovědná a jejíž tep bývá většinou zvýšen. Na této dráze si nejprve ve směru pomyslného toku energie najdeme bod nejbližší hranici bolestivé zóny. Tento bod nabodáváme tlumivě podle výše uvedeného návodu. V druhé fázi vyhledáme na téže dráze první bod za bolestivou zónou a rovněž jej nabodáváme tlumivě, zejména když bolesti přetrvávají. V třetí fázi vyhledáme bod maximální bolestivosti - pokud je to možné, samozřejmě. Nabodneme jej tlumivě. Jestliže v této fázi bolesti ustanou, končíme s akupunkturou. Jestliže přetrvávají, jde nejspíš o omyl v diagnóze a musíme pak vyzkoušet body další dráhy procházející bolestivou zónou nebo přejít k postupu zvanému "symetrický bod".

b/ postup zvaný "symetrický bod"

Zásah zde provádíme tak, že si vyhledáme na nemocné straně maximální bolestivost, ale nenabodneme jej. Nyní vyhledáme na druhé straně, opačné bolesti, jeho zrcadlový bod a ten nabodneme budivě, zlatou jehlou. Obvykle vede spojení těchto obou technik k podstatné úlevě od bolesti. Jestliže ne, musíme zkorigovat volbu správné dráhy, která danou oblast prochází. Je také

možné, že dráha byla zvolena správně, ale že se nepodařilo dostatečně odčerpat přebytek její energetické náplně. V tom případě zkusíme tlumivě nabodnout její bod pramene, pouze na bolestivé straně. Někdy se stává, že jede o bolest plošnou, ale o menší bolesti pásovité, které ovšem musíme ošetřit odlišným způsobem, tak zvaným pravidlem "liou čou", jak bude pojednáno později.

Dráhy jsou rozdílné povahy

Většinou půjde o plošné bolesti, které zasahují vnitřní či vnější plochu některé končetiny. Obvykle je narušena nejméně jedna dráha jang a jedna jin, při čemž obě procházejí postiženou oblastí. Palpací tepu většinou můžeme odlišit postižené dráhy, pokud se nedají jasně odlišit anatomicky /což se ale většinou podaří, jestliže si jejich průběh osvěžíme nahlédnutím do ilustrací, které jejich průběh schematicky znázorňují/. Mohou nastat tyto eventuality: postižené dráhy mohou být sdružené, nebo nemusí být sdružené nebo jde o mimořádnou dráhu či dráhy.

a/ narušené dráhy jsou sdružené

Což bývá nejčastější případ. Například na paži probíhá bolestivou plochou více drah rozdílného charakteru a tep nám ukáže, že nejvíce narušeny jsou dráhy plic a tračnicku, tedy obě navzájem sdružené dráhy. Většinou půjde o povrchnější bolesti, protože hlubší a pronikavější bolest je vlastností téměř výlučně bolestí pásovitých. V daném případě použijeme k terapii bodu luo, čili bodu přechodu té dráhy, která je oproti sdružené dráze více naplněná. Pohmat tepu nám přesně udá, která z obou drah je v nadbytku. Dejme tomu, že dráha plic má větší náplň než dráha tračnicku a my tedy nabodneme tlumivě 7. bod dráhy plic - lie čchue na straně bolesti. Jestliže bolest neustoupí, přejdeme k druhé fázi, tedy jako kdyby dráhy nebyli sdružené.

B/ narušené dráhy nejsou sdružené

Dejme tomu, že jde o dráhu tračnicku na straně jedné - jang - a dráhu oběhu na straně druhé - jin. V tomto případě je použití bodu luo neúčinné. Tradiční medicína v takovém případě doporučuje použít bodu pramene a to obou drah. V konkrétním případě jsou to 7. bod oběhu - ta ling a 4. bod tračnicku - che ku. Jestliže po nabodnutí těchto bodů nenastane podstatná úleva, použijeme podle dále uvedených pravidel nejprve body hlavní, a když ani to nepovede k zdárnému výsledku, body vedlejší podle charakteru bolestí - jak jsou uvedeny v následujících tabulkách pro jednotlivé symptomy.

Bolestivou oblastí prochází jedna z mimořádných drah

Tento případ nastává zřídka, protože poruchy mimořádných drah většinou nevyvolávají plošné, nýbrž pásovité bolesti. Nicméně se může stát, že mimořádná dráha nebo její větve způsobí i plošné bolesti, ale v tom případě musí být na tepu zjištělná všeobecná převaha jangu - zvýšené povrchní teploty. V praxi dochází k plošným bolestem pouze při narušení dráhy tu mo - v tom případě bolesti jsou lokalizovány v zádech až k dolnímu okraji hrudníku - a při narušení dráhy tchaj mo - pak převažují bolesti v oblasti ramene, pánve, hýždí a méně často kolenou.

V případě narušení tu mo nabodáváme tlumivě její kardinální bod 3. bod střeva - chou si a přidáme eventuálně ještě vstupní bod této dráhy 1. bod tu moc - čchang čchiang, rovněž tlumivě. V případě narušení tchaj mo nabodneme její kardinální bod 41. bod žlučníku - lin čch'a to budivě, zlatou jehlou, ale na opačné straně než je bolest, když to nestačí, doplníme tlumivým nabodnutím stříbrnou jehlou na straně bolesti.

b/ Plošné bolesti s centrem nad kostěným výběžkem

Typický příkladem může být epicondilitis humeri lateralis nebo medialis. Zde nám pohmat tepu nepomůže a začínáme tedy s tím, že si pečlivou palpací vymezíme místo, kde je pohmat nebo tlak nejbolestivější. Do tohoto místa zavedeme stříbrnou jehlu a pootáčíme s ní, až nám pacient udá nejpříjemnější subjektivní pocit. Když tento zákrok nepostačí, objednáme pacienta na příští sezení, při kterém bolestivou plošku ohraničíme několika stříbrnými jehlami v kruhu. Máme ovšem i možnost,

použít pravidla o symetrickém bodě, kdy nabodneme na nebolestivé straně bod uložený symetricky proti bodu, kde je střed bolesti. Výsledky ovšem nebývají v tomto případě tak dobré.

c/ Bolesti pásovitě

Můžeme si rozdělit na bolesti pásovitě podlouhlé a bolesti pásovitě cirkulární či příčné - podle toho, jak jsou situovány oproti dlouhé ose těla. V praxi se bude jednat o bolesti na končetinách a to většinou paralelně v jejich ose. Jako první příklad si vezmeme:

1/ Podlouhlé bolesti pásové

Ty mohou být zaviněny poruchou v mimořádné dráze nebo v jedné či více drahách normálních.

1a/ Bolesti vyvolané poruchou mimořádné dráhy

Problém je v jejich správné diagnostice. I zde je podstatná tepová diagnostika, protože k poruše mimořádné dráhy může dojít jen tehdy, jestliže je možno na tepech vysledovat jasnou převahu tepů jang nebo tepů jin. Podle toho je pak možno volbu zúžit a vybrat z drah buď jin nebo jang mimořádnou dráhu. Je přirozené, že i tu je nutné, aby byly bolesti situovány nad narušenou dráhou nebo blízko ní. Při sledování tepu si musíme všimnout i tak zvaného fenomény "flankového", totiž výkyvu tepu na postranní stěně arteria radialis. Při pozorné palpaci tepu lehce popojíždíme bříškem hmatajícího prstu ke stranám arteria radialis. Obvykle bývá na straně tepny, kde je postranní tep, čili "flank" nejvýraznější, větev příslušné dráhy narušená.

Dalším příznakem, který naznačuje pravděpodobnost účasti mimořádné dráhy na daných bolestech, je tak zvaný fenomén "vlny". Jdeme-li bříškem prstu po průběhu mimořádné dráhy ve směru toku energie, udává nemocný bolest, která předchází pohyb prstu, jakoby před ním. Lékaři ji cítí v těžko definovatelném pocitu napětí či otoku - v takovém případě jde skutečně o postižení mimořádné dráhy ve smyslu tradiční medicíny. Podle ní totiž vzniká bolest nad mimořádnou dráhou zejména tehdy, když nestačí rozvádět přebytečnou energii - jang či jin. Jde pak o nedostatečnou prostupnost postižené dráhy a její větve a musíme ji tedy pro nadměrný energetický tok otevřít. To se stane zásahem na jejím začátečním nebo kardinálním bodě na straně opačné bolesti, nebo přímým zásahem nad bolestivou větví dráhy, která je přeplněna energií. Jinými slovy, můžeme přebytku buď otevřít stavidla a přepustit jej do prázdného systému nebo povzbudit tok energie přímo na straně nemocné čili bolestivé.

1aa/ "Velké nabodávání mimořádné dráhy"

Podle tradičních představ by mělo otevřít uzavřenou větev dráhy. Nabodneme tedy budivě, zlatou jehlou, první začáteční bod mimořádné dráhy na straně opačné bolesti. Důvodem je výše uvedená představa, že z bolestivé přeplněné větve přilákáme do nebolestivé uzavřené větve přebytek energie a tím dosáhneme rovnoměrného jejího rozdělení. Jestliže se výsledek nedostaví, přikročíme k dalšímu kroku, totiž k budivému kroku - k nabodnutí kardinálního bodu mimořádné dráhy opět na straně opačné než je bolest. Jestliže se ani nyní žádoucí výsledek nedostaví, přistoupíme k třetímu kroku, totiž k nabodnutí mimořádné dráhy s postiženou dráhou sdružené a to v jejím kardinálním bodě /pro osvěžení paměti doporučuji obrátit se znovu na kapitolu o mimořádných drahách - i když se tam popisovaná technika od této poněkud liší, výsledky jsou dobré/.

Jako příklad si uveďme pravostrannou bolest, která je - jak tomu začasť bývá při ischialgiích - lokalizovaná v průběhu mimořádné dráhy jang čchiao mo. Začínáme budivým nabodáváním vstupního bodu - 62. měchýře - zlatou jehlou, a to na levé noze pod zevním kotníkem. Jestliže se bolest nezmiří, můžeme druhý krok - nabodnutí kardinálního bodu přeskočit, protože šen men plní u této mimořádné dráhy obojí funkci. Přikročíme tedy přímo k nabodnutí bodu čchang čchiang 1. tu mo na hrotu kostrče, což je začáteční bod dráhy tu mo, která je sdružená s dráhou jang čchiao mo. Nabodávání završíme nabodnutím bodu chou si - 3. bod střevo - na levé ruce zlatou jehlou.

Když ani tento zákrok nestačí, přistoupíme k druhému způsobu ovlivnění mimořádné dráhy, totiž:

1ab/ k přímému zásahu na bolestivé větvi mimořádné dráhy

V tomto případě předpokládáme, že bolesti vyvěrají přímo z postižené bolestivé větve dráhy, kde je oběh energie narušen. Abychom oběh znovuobnovili, zasáhneme na vstupních a výstupních bodech. Nejprve tlumivě nabodáváme vstupní a současně i kardinální bod na bolestivé straně a větvi mimořádné dráhy. V druhé fázi vyhledáme v průběhu postižené větve nejbližší bolestivý bod ve směru energetického toku a nabodneme jej stříbrnou jehlou. V třetí fázi vyhledáme další bolestivý bod za tímto bodem, ve směru dráhy, ať je to bod patřící k normální sestavě dráhových bodů nebo bod spontánně bolestivý /a si/, zkrátka bod na tlak bolestivý. Také tento bod nabodneme stříbrnou jehlou. Čtvrtá fáze pozůstává z masážních třecích pohybů. Použijeme radiální okraj bříška palce pravé ruky, kterou přikládáme těsně nad zasazenou jehlu prvního bolestivého bodu a přeježdíme jím velmi zvolna a zprvu jen nepatrným tlakem po směru dráhy k dalšímu bolestivému bodu a zasazené jehle. Provádíme více pasů průměrně asi 10 - 15, při čemž postupně zesilujeme tlak. V úspěšném případě by mělo s každým pasem ubývat bolesti, kterou jakoby "hrneme" palcem před sebou po kůži. Jestliže se bolest v postiženém úseku vytratí, přistoupíme k další, páté fázi. Vyhledáme další bod nad posledním nabodnutým a je-li bolestivý, nabodneme jej tlumivě stříbrnou jehlou a opět masírujeme úsek odzdoła nahoru od předposlední k poslední jehle do vymizení bolesti. Jehlu z prvního bolestivého bodu vytahujeme a použijeme ji pro další bolestivý bod, pak masírujeme a tak dále.

Jako příklad si opět vezmeme zmíněnou mimořádnou dráhu jang tiao mo. Její porucha se projevuje bolestí zevní plochy lýtka a stehna pravé dolní končetiny. V první fázi tedy nabodneme, tlumí ve, stříbrnou jehlou vstupní a kardinální bod této dráhy a tím je šen mo - 62. měchyře - pouze na bolestivé straně. V druhé fázi vyhledáme první bolestivý bod nad ním, tedy kraniálně v průběhu dráhy - dejme tomu, že je jím 38. žlučníku 'či jang fu. Tento bod nabodneme tlumivě stříbrnou jehlou. V třetí fázi vyhledáme další silně bolestivý bod kraniálně od jang fu a tin bude patrně některý 2 bodů a si čili nepravidelných protože stálým bodem této dráhy je až 29. žlučníku. Též do tohoto bodu zavedeme stříbrnou jehlu tlumivým způsobem. V následující fázi provádíme masáž od jehly v bodě jang fu k jehle v následujícím bolestivém bodě. Jakmile bolest mezi těmito jehlami vymizí, vyhledáme další bolestivé místo v bodě výše v průběhu dráhy. Odstraníme pak jehlu z bodu jang fu a zavedeme ji opět tlumivě do onoho dalšího bodu a opět masírujeme odzdoła nahoru. A tak dále až k vymizení bolesti v celém traktu.

1b/ Bolesti vyvolané poruchou klasických, nemimořádných drah

V tomto případě může nastat několik eventualit, a proto budeme pojednávat přesně o bolestech pásovitého charakteru, které jsou situovány do průběhu jediné dráhy, dále o bolestech na více drahách téhož typu /jin nebo jang/ a konečně o bolestech na dráhách rozdílného typu.

1ba/ Bolesti v průběhu jediné dráhy

Zde tradiční akupunktura předpokládá příčinu bolesti buď v narušeném vedení energie přímo v bolestivé větvi postižené dráhy, nebo v nerovnováze mezi oběma větvemi stejné dráhy. Bolestivá větev dráhy má v tomto případě oproti větvi nebolestivé, nadbytek energie. Již klinicky bývá její diagnostika poměrně snadná. Bolestivý pás bývá většinou velmi úzký, málokdy širší než dva cuny, má omezenou délku a většinou je mimo klouby. Na tepech se projevuje již zmíněným fenoménem "flanku".

K tomu je třeba říci toto:

I méně zkušeným akupunkturistům je poměrně brzy zjevné, že pohmat tepu nebývá stejný v celém rozsahu jednoho prstového úseku. Ač to zní paradoxně, lze po určité době při pozorném pohmatu zjistit i takové jemnosti, že pravý či levý okraj arteria radialis má silnější nebo slabší tep. Či jinými slovy, že hmatajícímu prstu předává více energie buď při pravém či při levém okraji, ať v hloubi

či na povrchu. Z toho tradiční medicína vyvozuje, že na straně, kde je "flank" tepny vnímán silněji, je i energetická převaha v příslušné větvi dráhy.

Mohou tedy nastat tři eventuality:

Bud je tep podezřelé dráhy zdůrazněn na straně bolesti, nebo na straně nebolestivé, nebo nehmatáme vůbec žádný rozdíl.

aa/ boční fenomén /flank/ je zdůrazněn na straně bolesti:

Zde tradiční medicína předpokládá, že bolest je zaviněna přeplněním bolestivé větve dráhy a akupunkturistovou úlohou je tedy, aby tuto větev vyprázdnil od nadbytku energie. K tomu použijeme pravidla "Velikého nabodávání" a k zásahu si vybereme přechodový bod luó /který obě větve dráhy spojuje/. Nabodneme jej budivě, zlatou jehlou, na nebolestivé straně. Podle klasických představ tímto zásahem energii jednak vypustíme z přeplněné větve a zároveň prázdňovou větev povzbudíme k vyšší aktivitě - ta si pak energii přetáhne. Když tento zásah nepostačí, doplníme zásah nabodnutím opětně budivým, bodu luó dráhy, která je vůči postižené dráze ve vztahu podle pravidla "půlnoc - poledne". /Tedy vzdálena o 12 hodin maximální aktivity v čase - viz kapitolu o změnách náplně po dvou hodinách a příslušnou tabulku/. Nabodnutí provedeme na opačné straně než je bolest.

Vezměme jako příklad bolesti v průběhu dráhy střeva na pravé horní končetině. V tomto případě nabodneme zlatou jehlou či budivě bod luó této dráhy a tím je 7. Bod střeva - č'čeng, na levé straně. Jestliže výsledek není uspokojivý, přidáme budivě nabodnutí bodu luó dráhy jater, která je podle pravidla půlnoc poledne o 12 hodin časově vzdálená od maximálního času dráhy střeva /maximální náplň dráhy střeva je totiž od 13 - 15 hodin, maximální náplň dráhy jater od 1-3 hodin/.

Jestliže ani po tomto zásahu nedojde ke zlepšení, přecházíme k pravidlu liou čou klasických drah /viz dále/.

bb/ boční fenomén je zdůrazněn na straně nebolestivé:

Tento případ se stává málokdy, ale občas se s ním shledáme. Bolest bývá palčivá, ale častěji je doprovázena mravenčením. Tradiční medicína z toho usuzuje, že bolestivá dráha má nedostatek energie a ten je důvodem bolestí. Zde použijeme do jisté míry rovněž pravidla "Velkého nabodávání", ale tak, že tlumivě, stříbrnou jehlou, nabodáváme bod luó nebolesti ve strany. Když se stav nezlepší, nabodáváme budivě - tedy na budivém bodě - dráhu, která je vůči postižené dráze symetrická podle místa pohmatu tepu - čili podle pravidla manžel - manželka. Tentokrát ovšem zasahujeme pouze na větvi, která je nebolestivá. Při negativním výsledku je možno zkusit ještě tlumivě nabodnutí dráhy, která je s postiženou drahou sdružená.

Vezměme si například bolesti situované v průběhu dráhy tří ohňů a to její pravé větve. Její tep odpovídá třetí poloze na pravém zápěstí - místo „čchi" a při pohmatu vykazuje levostranný boční fenomén. Nejprve tlumivě nabodneme stříbrnou jehlou bod luó tří ohňů - waj kuan na straně nebolestivé, tedy vlevo. Nestačí-li to, povzbudíme dráhu příslušnou podle pravidla manžel - manželka a tou je dráha měchýře - protože její tep leží na levém zápěstí, rovněž v poloze čchi, je tedy symetrická místu tepu tří ohňů. Budivým bodem dráhy měchýře je č'jin čili 67. bod měchýře a ten nabodneme zlatou jehlou na straně opačné bolesti, tedy vlevo. Když ani nyní nedojdeme k cíli, nabodáváme, opět na nebolestivé straně 7. Bod oběhu - ta ling stříbrnou jehlou. Tento bod je v levém zápěstí, protože dráha oběhu je s drahou tří ohňů sdružená.

cc/ tep který odpovídá postižené dráze, nemá boční fenomén:

Tento případ je v praxi tak řídký, že lze usuzovat spíše na omyl v diagnostice tepu. Jestliže však přesto výše uvedené postupy selhávají, nezbyvá než předpokládat i tuto eventualitu a postupovat tak, že nabodneme tlumivě tak zvané skupinové body luó. Jsou to body, kterými lze ovlivnit trojice drah stejného typu na horních a dolních končetinách.

Jsou to tyto body:

5. bod oběhu - tien š" - pro jin dráhy horních končetin

8. bod tří ohňů	- san jang luo	- pro jang dráhy horních končetin
6. bod sleziny	- saň jin tiao	- pro jin dráhy dolních končetin
39. bod žlučníku	- suan čung	- pro jang dráhy dolních končetin

Pravidlo liou čou klasických drah

Podobá se pravidlu „velké nabodávání mimořádných drah“, které bylo popsáno výše. Na narušené dráze nejprve vyhledáme první z bodů bolestivé větve dráhy, který je před začátkem bolestivé oblasti, či bolestivého pásu, kterým dráha prochází a to vzhledem k pomyslnému toku energie. Tento bod nabodáváme tlumivě stříbrnou jehlou.

Nyní vyhledané bod další na pohmat bolestivý a rovněž jej nabodneme stříbrnou jehlou. Nato provádíme palcovou masáž od první jehly podél dráhy směrem toku energie k druhé jehle - jak to bylo popsáno u mimořádných drah. Po masáži vyhledáme další bolestivý bod na dráze a zavádíme do něj stříbrnou jehlu, pak odstraníme první zavedenou jehlu a stejně postupujeme dále.

1bb/ bolesti v průběhu více drah stejného charakteru

Bolestivé plochy jsou v tomto případě rozsáhlejší. Mohou nastat dvě alternativy

aa/ bolest zahrnuje více drah, ale jen jedna s nich je narušena. Diagnóza je tu snadná, protože jednak bývá tato dráha uložena v ose bolestivé plochy. Jednak mívá zvýšený boční fenomén na svém tepovém místě. V tomto případě pak postupujeme stejně jako v předchozí kapitole, tedy jako kdyby byla narušena jen jedna dráha.

bb/ bolesti jsou vyvolány poruchou více drah stejného charakteru. Vyšetřením tepu zjistíme nadbytek u více drah oproti drahám opačného charakteru - například při rozsáhlých bolestech zevní plochy paže zjistíme dejme tomu zvýšenou náplň nad místy tepu tračnicku, střeva a tří ohňů oproti tepům jinovým - plic, oběhu a srdce. Kromě toho jsou bolesti v tomto případě hlubší a pronikavější a mají větší intenzitu. Léčba zahrnuje nabodávání skupinových bodu luo, jak jsou popsány výše a to na bolestivé straně. Postup je takový, že nejprve povzbudíme skupinový bod luo drah opačného typu na straně nebolestivé a utlumíme skupinový bod luo na straně bolesti. Při bolestech zevní plochy paže, kudy procházejí dráhy tračnicku, tří ohňů a střeva, nabodneme budivě bod luo jinových drah na straně nebolestivé - je jím 5. bod oběhu - tien č' - a poté utlumíme skupinový bod luo jangových drah stříbrnou jehlou na straně bolesti - a tím je 8. bod tří ohňů - san jang luo. Jiná možnost je použít pravidla "Velkého nabodávání" na skupinových bodech luo. Nabodáváme pouze skupinový bod luo na nebolestivé straně a to budivě, zlatou jehlou. Například při bolestech zevní plochy pravé paže nabodneme 8. bod tří ohnu san jang luo na straně levé budivě a nato 5. bod oběhu - tien č'- rovněž na straně nebolestivé a to tlumivě. Je výhodné tyto postupy eventuálně kombinovat, protože se tím podle tradičních představ dokonale vyrovná energetická náplň obou postižených dráhových trojic.

1bc/ bolesti v průběhu více drah rozdílného charakteru

Tyto bolesti bývají většinou velmi rozsáhlé a mnohdy obemykají větší část objemu končetiny současně na zevní i na vnitřní ploše. Podle tradice jsou zaviněny energetickou poruchou ve více drahách rozdílného charakteru. Zde použijeme poměrně málo známého pravidla: hostitel - host.

V první době pečlivě vyšetříme, které dráhy jang či jin procházejí zónou zvýšené bolestivosti. Nejprve zasáhneme na této dráze a poté na dráze s ní sdružené. První dráhu nazýváme hostitel, druhou host. Nejprve tedy tlumíme na bolestivé straně bod luo hostitele, totiž dráhy, která prochází nejbolestivější zónou oblasti. V druhé době tlumíme - rovněž na bolestivé straně - bod pramene dráhy sdružené s dráhou hostitele - tedy hosta.

Dejme tomu, že u nemocného shledáme bolest na zevní a vnitřní straně pravého stehna, při čemž maximální bolest je možno vysledovat nad průběhem dráhy žlučníku. Začneme tedy s tím, že utlumíme její bod luo - 37. žlučníku - kuang ming - stříbrnou jehlou na pravém lýtku, v druhé době

pak bod pramene jeho dráhy sdružené - samozřejmě je to dráha jater a bodem pramene je tchaj čchung - 3. jater, na pravém nártu.

1bd/ Cirkulární bolesti pásovité

Jde o poměrně vzácné případy, kdy tyto bolesti svírají obvod údů jako těsné náramky nebo prstence. Jejich terapie je poněkud rozdílná podle toho, jak jsou tyto prstence široké.

U bolestí, které jsou vnímány jako úzké pásy či prstence téměř zcela svírající končetinu ať v oblasti kloubů nebo mimo ně je postup velmi prostý, protože je prakticky vždy řeší tlumivý zásah stříbrnou jehlou na 30. bod měchýře - pai chuan šu - nad 4. sakrálním otvorem. Pokud tento bod přesně zasáhneme, nebývá tu větších problémů.

U bolestí, které jsou vnímány jako široké pásy či náramky, nebývá pocit svírání tak výrazný a málokdy objímají končetinu v celém rozsahu a objemu. Zde musíme nejdřív určit dráhy, které postiženou oblastí probíhají a potom palpujeme jejich tepy. Ty, které jsou oproti ostatním v nadbytku, můžeme pak nabodnout v bodě luo na bolestivé straně ve smyslu budivém. Při nedostatečném efektu nabodáváme tlumivě stříbrnou jehlou bod pramene dráhy, která následuje za dráhou, jejíž bod luo jsme předtím užili - na bolestivé straně.

Dejme tomu, že známe širší cirkulární bolest nad pravým hlezenním kloubem, jejíž plochu procházejí dráhy jater, sleziny a ledvin. Při palpaci zjistíme. Že nejvíce naplněný tep má dráha jater. V prvním době tedy nabodáváme bod luo jater a to budivě zlatou jehlou na končetině, kde je bolest, tedy vpravo. Je to bod 5. jater - li kou. V druhé době nabodáváme bod pramene dráhy plic, protože ta následuje v oběhu energie za dráhou jater. Tímto bodem je 9. plic - tchaj juan a nabodneme jej stříbrnou jehlou a to rovněž na bolestivé straně.

Oboustranné neviscerální bolesti

V této kapitole pojednáme krátce o bolestech, které jsou situovány oboustranně, ovšem více méně symetricky, takže jejich bolestivé zóny jsou místa, kudy procházejí stejné dráhy. Nepatří sem, tedy takové bolesti, jejichž oblasti jsou protínány drahami různými a které tedy jsou uloženy asymetricky. Vždy musí být zasaženy obě větve postižené dráhy. Samozřejmě, že totéž platí i o účasti mimořádných drah.

Mohou tedy nastat tyto alternativy:

- 1/ oboustranné bolesti nad průběhem mimořádné dráhy nebo jejich větví
- 2/ oboustranné bolesti situované v průběhu jedné klasické dráhy
- 3/ oboustranné bolesti v průběhu více drah téhož charakteru
- 4/ oboustranné bolesti v průběhu více drah rozdílné povahy.

1. Oboustranné bolesti nad průběhem mimořádné dráhy

Jsou velmi vzácné. Jejich diagnostika je snadná, protože vyžaduje, aby při pohmatu tepů byl vždy nadbytek buď nad tepy jang nebo jin, podle toho, o jaký typ mimořádné dráhy jde. Kromě toho jsou bolesti lokalizovány výhradně na trupu, nikdy na končetinách. Nejčastější lokalizací jsou ramena a bederní oblast. V první době tlumíme stříbrnou jehlou oba vstupní body příslušné dráhy, v druhé době použijeme výše popsané masáže celého průběhu dráhy, která probíhá bolestivou oblastí. Tak při postižení dráhy jang wej masírujeme její průběh vzestupně u tchaj mo cirkulárně a u tu mo vzestupně po obou stranách páteře a potom zpátky dolů podle větví dráhy.

2. Oboustranné bolesti na průběhu jedné dráhy

Bývají z větší části symetrické a navzájem oddělené, nesplývají tedy uprostřed trupu. Tep dráhy, která je za bolesti zodpovědná, je oproti ostatním, jež by připadaly v úvahu, téměř vždycky v nadbytku. Terapie je prostá – tlumivě stříbrnými jehlami nabodáváme oba body pramene a eventuálně i oba tlumivé body dotyčné dráhy, než přejdeme na symptomatické vedlejší body podle níže uvedených tabulek.

3. Oboustranné bolesti nad více drahami stejného charakteru

Jsou stejné jako předchozí, ale zaujímají větší rozlohu. Jestliže nám tep ukáže, že za bolesti je zodpovědná pouze jedna dráha, pak postupujeme jako v předchozí kapitole. Jestliže však shledáme poruchu u více drah téže povahy či charakteru, a to tak, že jejich tepy jsou zvýšené, zatímco jejich antagonisté, dráhy opačného znaménka jsou naopak naplněny nedostatečně, pak postupujeme tak, že oboustranné utlumíme skupinové body těchto drah a poté povzbudíme, rovněž oboustranně, skupinový bod těchto drah antagonistické skupiny.

4. Oboustranné bolesti na průběhu více drah rozdílného charakteru

Tyto bolesti nacházíme výhradně u kloubů a bývají podloženy většími strukturálními změnami, takže léčebné efekty akupunktury jsou u nich málokdy účinné. Používáme pouze symptomatické body z uvedených návodů.

Abychom tedy shrnuli dosavadní popis všeobecných zásahů při algických syndromech, musíme zdůraznit, že mají předcházet použití níže uvedených schémat. K těm se utíkáme hlavně tehdy, když všeobecné zásahy neuspějí nebo když chceme jejich efekt doplnit a upevnit. Je ovšem možné vybrat si účinné body - například hlavní a doplnit je body vedlejšími podle modalit bolesti a většinou uspějeme, ovšem bez celkového pokusu uvést organismus do homeostázy bývají výsledky přece jen výrazně horší a příznivý efekt mává obvykle kratší trvání.

Protože jsme si vědomi, že výše uvedené všeobecné návody mohou svou mnohotvárností a neočekávaností vyvolat v hlavách některých akupunkturistů zmatek, uvádíme ještě jednou krátkou schématickou tabulku, kde tyto techniky přehledně uspořádáváme, takže si každý lékař může podle klinického a tepového nálezu pohodlně nalézt tu správnou modalitu a podle ní pak se vrátit k příslušnému textu, kde je rozvedena podrobně. Po určitém cviku se vyhledávání stane zbytečným, ale pro začínající adepty tradiční akupunktury je to dobrá pomůcka.

I. Bolesti jednostranné

A/ Bolesti plošné:

a/ bolesti na větší ploše

aa/ dráhy procházející plochou jsou stejného charakteru:

"malé nabodávání" postižené dráhy, „symetrický bod" buď na bodu nejbližším bodu maximální bolestivosti nebo bodu symetrického k bodu maximální bolestivosti

bb/ dráhy jsou rozdílného charakteru:

jsou sdružené - tlumivě nabodnutí bodu této dráhy, která má na tepu vyšší náplň a to na straně bolesti, jestliže to nestačí:

nejsou sdružené - tlumivé nabodnutí bodu pramene postižené dráhy na straně bolesti nebo malé nabodávání nad každou dráhou symetrický bod

cc/ bolestivou oblastí prochází mimořádná dráha zodpovědná za bolest:

- buďivý zásah nad jejím kardinálním bodem na straně opačné /pro tu mo krom toho tlumivý zásah na 1. bodu tu mo/

b/ bolesti na malé ploše nad kostním výběžkem:

- nabodnutí bodu maximální bolestivosti obkroužení stříbrnými jehlami

B/ Bolesti pásovité:

a/ v úzkých pásech nad jednou dráhou:

aa/ dráha je mimořádná:

budivý zásah na jejím kardinálním a vstupním bodě při nález "vlny": "Velké nabodávání mimořádné dráhy" /liou čou mimořádné dráhy/

bb/ dráha je klasická:

- její tep vykazuje silnější boční fenomén na straně bolesti:

- "velké nabodávání"
- "velké nabodávání půlnoc – poledne“
- tlumivý zásah na bodě luo na straně bolesti
- "liou čou klasické dráhy"

- její tep vykazuje boční fenomén silnější na straně opačné bolesti :

- tlumivý zásah na bodě luo nebolestivé strany, poté podle pravidla manžel-manželka, budivý zásah na dráze /v budivém bodě/ na nebolestivé straně
- tlumivě na bodě luo dráhy sdružené
- „liou čou klasické dráhy"

- její tep nevykazuje boční fenomén

- pro začátek "velké nabodávání" - hostitel - host
- tlumivě skupinový bod luo pro postiženou dráhu
- "liou čou klasické dráhy"

b/ pásovitě bolesti nad více drahami

aa/ dráhy jsou stejného charakteru:

- tlumivý zásah na skupinovém bodě luo těchto drah, nejprve na straně bolesti,
- potom /při nedostatečné náplni sdružených drah/: skupinový bod luo sdružených drah na straně bolesti budivě
- skupinový bod luo postižených drah na straně bolesti opačné - rovněž budivě
- skupinový bod luo sdružených drah na straně opačné bolesti - tlumivě

bb/ dráhy jsou rozdílného charakteru:

- buď tlumíme bod luo té dráhy, jejíž průběh je nejbližší bolestivé oblasti a poté tlumíme bod pramene dráhy za ní následující, obojí na straně bolesti, nebo ošetříme dráhy jin a jang každou zvlášť podle popsaných technik

C/ Bolesti cirkulární

a/ prstencovité

- tlumivý zásah na 30. bodě měchýře - pai chuan šu /"bod bílého prstence- - rozuměj svěrače! /

b/ náramkovité

- budivý zásah na bodě luo té dráhy, která vykazuje největší náplň tepu a to na straně bolesti
- tlumivý zásah na bodě pramene dráhy, která za ní následuje v toku energie, rovněž na straně bolesti

II. Bolesti oboustranné

a/ na mimořádnou drahou:

- aa/ tlumivý zásah na jejím kardinálním a vstupním bodě
- bb/ vzestupná masáž jejího průběhu

b/ nad jednou klasickou drahou:

budivý zásah nad oběma jejími body pramene – oboustranně

c/ nad více klasickými drahami stejného charakteru:

aa/ tlumivý zásah na příslušných skupinových bodech luo

bb/ je-li třeba, přidat budivý zásah na skupinových bodech luo drah s nedostatečnou náplní

d/ nad více drahami rozdílného charakteru

zde není indikován jednotný postup, zpravidla nelze učinit více než vyrovnávat energetickou náplň a mírnit potíže pomocí vedlejších bodů podle modalit.

Léčba neviscerálních bolestí

Možná, že se bude čtenářům na první pohled zdát, že jim v následujících návodech pro léčbu určitých anatomicky definovaných bolestivých syndromů předkládáme jakousi kuchařku s recepturami aktivních bodů, před kterými jsme v předchozím textu několikrát důrazně varovali. Doufám však, že z toho, co jsme v předchozí kapitole tak důkladně popsali, vysvitne pravý opak. Je ovšem nutné, aby každý akupunkturista, který se rozhodne postupovat podle tradičních pokynů, volil zásahy na akupunkturálních bodech podle vlastního uvážení a vždycky případ od případu, ať mu příznaky připadají sebepodobnější. Vždyť i u běžně prováděné akupunktury, která je založena na kombinaci stimulace bodů všeobecného účinku s body místními se efekty terapie navzájem liší. Objektivní nález tedy hraje i u tradiční akupunktury prvořadou úlohu, ať jde o pečlivé topologické sledování lokalizace bolestí a jejího porovnávání s průběhem klasických nebo mimořádných drah, nebo o doplňující je nález tepový. Zejména pak tepová diagnostika je pro diagnostiku postižené dráhy rozhodující a tím také pro hodnocení provedeného zákroku a tedy i prognózu.

Radil bych tedy toto: u bolestí neviscerálních - kam spadá většina případů, které se k akupunkturistovi dostanou, použít v prvních sezeních nejprve všeobecné postupy, o kterých jsme tak obšírně hovořili. A teprve v dalším, kdy se tepy vyrovnávají a obtíže poněkud utlumují, přejít na níže popsané sestavy bodů.

Tyto body jsou v podstatě dvojího druhu:

a/ body hlavní, které mají rozhodující účinek na určitou lokalitu bolesti a které nelze v žádném případě vynechat z léčebného programu,

b/ body vedlejší, kterých je víc a obvykle nemají tak silný účinek, ale v rámci vlastní modalit jsou nenahraditelné.

Přirozeně, že v tom případě vybíráme jen ty nejnnutnější, které jsou indikovány pro ten který specifický stesk pacienta. Pokud jde o techniku tlumivou či budivou, tu nám napoví tep dráhy, na které tyto body - ať hlavní nebo vedlejší - leží. Takže, když zjistíme u budivého bodu některé dráhy na tepu, že je v nadbytku, nebudeme tento bod nabodávat, protože bychom situaci nemocného zhoršili. Totéž platí pro bod tlumivý.

K tomu některé poznámky:

1/ U bolestí traumatického původu, ať jsou kdekoli na těle, zasahujeme zpočátku vždycky podle pravidla "Velkého nabodávání".

2/ Bolesti neurčité a bloudivé nepříliš dlouhého trvání často výrazně zmírní budivé nabodnutí 67. bodu měchýře. Bolesti bez přesné lokalizace dovede někdy naopak utišit tlumivý zásah na bodu 41. žlučníku a 35. žlučníku.

3/ tlumivý zásah na bodech 3. sleziny a 2. jater je vždycky indikován u bolestí provázených kontrakturami nebo křečemi.

- 4/ tlumivý zásah na 5. sleziny je indikován u bolestí více kloubů.
 5/ tlumivý zásah na bodě 30. žlučníku je indikován u větších bolestí, které nemocný lokalizuje do kostí.
 6/ tlumivý zásah na bodě 7. plic je indikován při bolestech provázených pocitu palčivosti - a při popáleninách.
 7/ tlumivý zásah na bodě 34. žlučníku je indikován zejména u bolestí čistě svalových.

Bolesti horní končetiny

Bolesti ramenního kloubu

1/ mimořádná dráha:	tchaj mo – kardinální bod 41. bod žlučníku lin čch´
2/ hlavní body:	ťien ču ku /extra bod na vrcholu akromionu/ 4. bod ledvin ta čung /nabodneme budivě na straně opačné od bolesti/ 5. bod plic – čch´ce
3/ vedlejší body:	
<u>a/ podle lokalizace:</u>	
přední plocha ramene	15. bod tračnicku – ťien ju
horní a zevní plocha	14. bod tří ohňů – ťien liao
zadní plocha	10. bod střeva – nao šu
v hloubi kloubu	14. bod tračnicku – pi nao
<u>b/ podle vyzařování:</u>	
do podpaží	20. bod sleziny – čou žung
do podpaží a paže	42. bod žlučníku – ťi wu chuej
do zad	38. bod měchýře – kao chuang
	13. bod měchýře – fej šu
do šíje	37. bod žlučníku – kuang ming /budivě na nebolestivé straně, pak:/ 20. bod žlučníku – feng čch´
	17. bod žlučníku – wan ku
do lopatky	62. bod měchýře – šen mo 12. bod žaludku – čchue pen
<u>c/ podle modalit:</u>	
pohyb nezhoršuje	16. bod tračnicku – tú ku 10. bod tří ohňů – tchien ťing
zhoršuje pohyb k hlavě dopředu a do stran	1. bod tří ohňů – kuan čchung 2. bod plic – jun men 15. bod tračnicku – ťien ju 13. bod tračnicku – wu li 12. bod střeva – ping feng
zhoršuje zvedání paže	3. bod tračnicku – san tien 22. bod ledvin – pu lang
pohyb dozadu	9. bod střeva – ťien čen 2. bod plic – jun men
dozadu k šíji	37. bod žlučníku – kuang ming /budivě na nebolestivé straně/ 9. bod střeva – ťien čen

při kroužení ramen	21. bod žlučníku – tien t'ing
	10. bod tří ohňů – tchien t'ing
při oblékání	11. bod tří ohňů - čching leng juan
	1. bod tří ohňů – kuan čchung
s vystřelováním, „mravenci“	10. bod střeva – nao šu

Bolesti paže

1/ mimořádná dráha:	jang wej – kardinální bod 5. bod tří ohňů – waj kuan
2/ hlavní body:	tien ču ku /extra bod na vrcholu akromionu/ 15. bod tračnicku – tien ju
3/ vedlejší body:	
<u>a/ podle lokalizace:</u>	
přední strana paže	13. bod tračnicku – wu li
zevní a zadní strana	13. bod tří ohňů – nao chuej
v blízkosti lokte	11. bod tračnicku – čchu čch´
	5. bod plic – čch´ce
všechny svaly paže	8. bod střeva – siao chaj
<u>b/ podle vyzařování:</u>	
do podpaží	42. bod žlučníku – ti wu chuej
<u>c/ podle modalit:</u>	
s mravenčením	10. bod střeva – nao ju
s pocitem noční ztuhlosti	3. bod ledvin – tchaj si
	41. bod žlučníku – lin čch´
s kontrakturou bicepsu	15. bod tračnicku – tien ju
při oblékání	1. bod tří ohňů – kuan čchung

Bolesti loketního kloubu

1/ mimořádná dráha:	neurčena
2/ hlavní body:	11. bod tračnicku – čchu čch´
	5. plic – čch´ce
	3. bod oběhu – čchu ce
3/ vedlejší body:	
<u>a/podle lokalizace:</u>	
zadní strana	čou tchien /extra bod na špičce olekranonu/ 10. bod tří ohňů – tchien t'ing
vnitřní strana	3. bod srdce – šao chaj 5. bod plic – čch´ce
<u>b/podle vyzařování:</u>	
vzhůru do paže	10. bod střeva – nao ju 5. bod srdce – tchung li
<u>c/ podle modalit:</u>	
omezuje pohyb v lokti	42. bod žlučníku – ti wu chuej
nemůže ohnout ani natáhnout	13. bod tří ohňů – nao chuej
s mravenčením a bolestí	10. bod střeva – nao ju

Bolesti v předloktí

1/ mimořádná dráha:

2/ hlavní bod:

3/ vedlejší body:

a/ podle lokalizace

volární strana

dorsální strana

b/ podle vyzařování

až k lokti

k zápěstí

c/ podle modalit

při pronaci a supinaci

s mravenčením

s pocitem svěráku

jang wej – kardinální bod 5. tří ohňů waj kuan

5. bod tří ohňů – waj kuan

7. bod plíc – lie čchue

10. bod tračníku – šou san li

4. bod střeva – wan ku

11. bod tračníku – čchu čch´

er paj /extra bod, jde o dva body na volární straně předloktí na rozhraní distální a střední třetiny, jeden ulnárně od šlachy m. palmaris longus, druhý radiálně od m. flexor carpi radialis/

10. bod tračníku – šou san li

7. bod střeva – č´čeng

10. bod tří ohňů – tchien ťing

10. bod střeva – nao ju

5. bod tří ohňů – waj kuan

Bolesti v zápěstí

1/ mimořádná dráha:

2/ hlavní body:

3/vedlejší body:

a/ podle lokalizace

volární strana

dorsální strana

b/ podle vyzařování

do předloktí

do ruky

c/ podle modalit

pocit blokády dlaně

pocit blokády hřbetu

s vystřelováním

jin wej, kardinální bod 6. bod oběhu – nej kuan

4. bod střeva – wan ku

6. bod plíc – kchung cuej

6. bod oběhu – nej kuan

5. bod tří ohňů – waj kuan

10. bod tračníku – šou san li

2. bod tří ohňů – jie men

9. bod plíc – tchaj juan

7. bod oběhu – ta ling

4. bod tří ohňů – jang čch´

10. bod tří ohňů – tchien ťing

Bolesti v ruce

1/mimořádná dráha:

A/ bolesti hřbetní strany ruky

2/ hlavní body:

jang wej, kardinální bod 5. bod tří ohňů – waj kuan

waj lao kchung /extra bod, leží na hřbetě ruky uprostřed při ulnární straně diafýzy III. metakarpu/

ta tu ruky /extra bod, leží radiálně od středu diafýzy II. metakarpu na hřbetu ruky/

3/ vedlejší body:

jsou tytéž, jako při bolestech prstů viz níže
kromě toho:

4. střeva – wan ku
kou kchu /extra bod, napravo a nalevo od kořene nehtu palce ruky, asi půl centimetru od nehtového úhlu/
čchung čchuan /extra bod, leží na hřbetu ruky radiálně od šlachy extenzoru II. prstu distálně od lig. carpi dorsale/

B/ bolesti dlaňové strany ruky

2/ hlavní body:

10. bod plic – ju ti
8. bod oběhu – lao kchung

3/ vedlejší body

stejně jako u bolestí prstů, kromě toho:

při teplých rukách

7. bod oběhu – ta ling

při chladných rukách

3. bod ledvin – tchaj si

při křečích v ruce

3. bod srdce – šao chaj

8. bod oběhu – lao kchung

4. bod střeva – wan ku

Bolesti prstů ruky

1/ mimořádná dráha:

jang wej, kardinální bod 5. bod tří ohňů – waj kuan

2/ hlavní body:

6. bod plic – kchung cuej

„pět tygrů“ /tyto body leží mimo dráhy a to na hřbetních stranách pěti prstů ruky, přesně uprostřed proximálních mezičláňkových kloubů/

pro palec

ta ku kchung

pro ukazovák

wuchu ukazovánu

pro prostředník

čung kchu

pro prsteník

wuchu prsteníku

pro malík

siao ku kchung

3/ vedlejší body:

a/podle vyzařování

na hřbetní stranu ruky

10. bod tračníku – šou san li

do dlaně ruky

9. bod plic – tchaj juan

10. bod plic – ju ti

b/podle modalit

s pocitem mrtvého prstu

11. bod plic – šao šang

se změnami citlivosti

š'čchuan /extra body, jejich pět, leží na špičkách prstů rukou/

11. bod plic – šao šang

š'čchuan

42. bod žlučníku – ti wu chuej

pocit rozdrčeného prstu

28. bod žlučníku – wej tao

s mravenčením

3. bod srdce – čao chaj

při roztažení prstů

4. bod tří ohňů – jang čch'

při flexi prstů

4. bod střeva – wan ku

obtížný pohyb prstů

3. bod tří ohňů – čung ču

bolest při natažení prstu

44. bod žaludku – nej tching

3. bod tří ohňů – čung ču

Bolesti dolní končetiny

Bolesti sedacího nervu

Právě u bolestí sedacího nervu je nezbytné použít v první řadě všeobecné postupy, jak jsme je popsali v úvodní části. Nejčastěji půjde o pravidlo „velké nabodávání“ na dráze měchýře nebo žlučníku, podle toho, kde jsou větší bolesti. Může být také postižena mimořádná dráha jang tia mo a tu může být užitečné již popsané pravidlo „liou čou mimořádných drah“.

1/ mimořádná dráha:	jang tia, kardiální bod je 62. bod měchýře – šen mo
2/ hlavní body:	
ve všech případech	30. bod žlučníku – chuan tchiao
ischialgie kraniální	31. bod měchýře – šang liao /oblast hýždí a kříže/
ischialgie kaudální	60. bod měchýře – kchun lun /dolní končetina/
3/ vedlejší body	
<u>a/ podle lokalizace</u>	
zadní strana stehna	54. bod měchýře (40.) – wej chung 51. bod měchýře – jin men
zevní strana stehna	32. bod žlučníku – chung tu 33. bod žlučníku – jang kuan
lýtko	34. bod žlučníku – jang ling čchuan
koleny	54. (40.) bod měchýře – wej chung 6. bod sleziny – san jin tia
<u>b/ podle vyzařování</u>	
do hýždě	49. bod měchýře – č' pien
do vnitřní plochy stehna	50. bod měchýře – čcheng fu
do nohy a paty	61. bod měchýře – pchu šen
<u>c/ podle modalit</u>	
s křečemi	58. bod měchýře – fej jang
se stažením bederního svalstva	7. bod oběhu – ta ling
s mravenčením	32. bod žaludku – fu tchu
při neúspěších předchozích bodů	2 body lan men /extra body, leží na vrcholu či nejvíc vystupujícím bodě vnitřního a vnějšího kotníku/

Bolesti kyčle

1/ mimořádné dráhy:	jang tia, kardiální bod 62. bod měchýře – šen mo tchaj mo, kardiální bod 41. bod žlučníku – lin čch'
2/ body hlavní:	30. bod žlučníku – chuan tchiao 36. bod žaludku – san li
3/ body vedlejší:	
<u>a/ podle lokalizace</u>	
zadní strana	54. (40.) bod měchýře – wej chung
zevní strana	34. bod žlučníku – jang ling čchuan
v hloubce kloubu	5. bod sleziny – šang čchiou
povrchně	26. bod žlučníku – tchaj mo

<u>b/podle vyzařování</u> na vnitřní stranu stehna	29. bod žlučníku – tú liao 8. bod jater – čchu čchuan 10. bod ledvin – jin ku
<u>c/podle modalit</u> při shýbání při cirkumdukci obtížná flexe v kloubu	65. bod měchýře – šu ku 9. bod jater – jin pao 64. bod měchýře – tíng ku

Bolesti stehna

1/ mimořádná dráha:	neurčena
2/ hlavní body:	neurčeny
3/ vedlejší body:	
<u>a/podle lokalizace</u> zevní strana	30. bod žlučníku – chuan tchiao 32. bod žlučníku – sia tu 54. (40.) bod měchýře – wej čung 34. bod žlučníku – jang ling čchuan 32. bod žaludku – fu tchu
vnitřní strana	10. bod ledvin – jin ku 8. bod jater – čchu čchuan 1. bod ledvin – jung čchuan 8. bod ledvin – tíao sin
zadní strana	54. (40.) bod měchýře – wej čung 50. bod měchýře – čcheng fu 30. bod žlučníku – chuan tchiao 51. bod měchýře – jin men
přední strana	10. bod ledvin – jin ku
<u>b/ podle vyzařování</u> k hýždí ke kolenu	4. bod žen mo – kuan juan 33. bod žaludku – jin š'
<u>c/podle modalit</u> s kontrakturami	3. bod sleziny – tchaj paj 10. bod ledvin – jin ku 51. bod měchýře – jin men
s otoky	

Bolesti kolena

1/ mimořádná dráha:	tchaj mo, kardinální bod 41. žlučníku - lin čch'
2/ hlavní body:	8. bod jater - čchu čchuan 54. (40.) bod měchýře - wej čung 30. bod žlučníku - chuan tchiao
3/ vedlejší body:	
<u>a/ podle lokalizace</u> přední strana	36. bod žaludku - zu san li extra bod uprostřed čéšky
zadní strana	54. (40.) bod měchýře - wej čung

vnitřní strana	8. bod jater - čchu čchuan 30. bod žlučníku - chuan tchiao 8. bod jater - čchu čchuan 10. bod ledvin - jin ku 7. bod jater - si kuan
v hloubi kloubu zevní strana čéška	35. bod žaludku - tu pi 35. bod žaludku - tu pi 45. bod žaludku - li tuej
<u>b/ podle vyzařování</u> bolesti se šíří do stehna	33. bod žaludku - jin š' 36. bod žaludku - zu san li 57. bod měchýře - čcheng šan
<u>c/ podle modalit</u> bolest omezuje flexi	8. bod jater - čchu čchuan 54. (40.) bod měchýře - wej čung 11. bod měchýře - ta ču 35. žaludku - tu pi 45. bod žaludku - li tuej
při flexi i extenzi je doprovázen otokem	
s vystřelováním bolesti a píchavými bolestmi se slabostí v kolenou	10. bod ledvin - jin ku 17. bod tračnicku - tchien ting (budivě) 16. bod tří ohňů - tchien ju 34. bod žlučníku - jang ling čchuan 9. bod sleziny - jin ling čchuan
s bolesti při chůzi	39. bod žaludku - sia lien 36. bod žaludku - zu san li
scházení ze schodů při intermitentní klaudikaci při současných bolestech horních končetin	6. bod plic - kchung cuej

Bolesti lýtka

1/ mimořádné dráhy:

2/ hlavní body:

neurčeny
58. bod měchýře - fej jang
36. bod žaludku - zu san li
34. bod žlučníku - jang ling čchuan

3/ vedlejší body:

a/ podle lokalizace

nad tibíí a peroney

2. bod sleziny - ta tu
3. bod sleziny - tchaj paj
5. bod sleziny - šang čchiou
57. bod měchýře - čcheng šan
58. bod měchýře - fej jang
57. bod měchýře - čcheng šan
56. bod měchýře - čcheng tín
9. bod ledvin - ču pin
56. bod měchýře - čcheng tín

nad zevní stranou lýtka

nad zadní stranou lýtka

nad Achillovou šlachou

b/ podle vyzařování

k noze	60. bod měchýře - kchun lun 36. bod žaludku - zu san li
<u>c/ podle modalit</u> s otokem	36. bod žaludku - zu san li 60. bod měchýře - kchun lun
s parézou pocit těžké nohy	56. bod měchýře - čcheng ťin 5. bod sleziny - šang čchiou

Bolesti hlezna

1/ mimořádná dráha:

2/ hlavní body:

tchaj mo, kardinální bod 41. bod žlučníku - lin čch'
jsou dva lan men (extra body), nad vrcholem nejvíc
vybíhajícího výstupku vnitřního a vnějšího kotníku

3/ vedlejší body:

a/ podle lokalizace
nad ohybem nártu

5. bod sleziny - šang čchiou
36. bod žaludku - zu san li
41. bod žaludku - ťie si
60. bod měchýře - kchun lun
62. bod měchýře - šen mo
na vrcholu zevního kotníku
62. bod měchýře - šen mo
3. bod ledvin - tchaj si

v okolí zevního kotníku

b/ podle vyzařování
do nohy
do lýtka

43. bod žlučníku - sia si
60. bod měchýře - kchun lun

c/ podle modalit
s otoky

2. bod ledvin - žan ku

Bolesti nohy

1/ mimořádná dráha:

2/ hlavní body:

3/ vedlejší body:

neurčena

3. bod jater - tchaj čchung

a/ podle lokalizace
hřbet nohy

5. bod sleziny - šang čchiou
6. bod ledvin - čao čaj
44. bod žaludku - nej tching
40. bod žlučníku - čchiou su
63. bod měchýře - ťin men
64. bod měchýře - ťing ku
65. bod měchýře - šu ku

zevní strana nohy

vnitřní strana nohy

pata a pod patou (ostruh)

2. bod sleziny - ta tu
3. bod sleziny - tchaj paj
61. bod měchýře - pchu šen
5. bod sleziny - šang čchiou
6. bod ledvin - ta čung

ploska nohy

44. bod žaludku - nej tching
 5. bod tří ohňů - waj kuan (otoky!)
 31. bod žlučníku - feng š'
 60. bod měchýře - kchun lun
 44. bod žaludku - nej tching

b/ podle vyzařování

do lýtka
 do plosky
 do prstců

60. bod měchýře - kchun lun
 1. bod ledvin - jung čchuan
 43. bod žlučníku - sia si
 60. bod měchýře - kchun lun

c/ podle modalit

u dnaveho onemocnení
 s otoky a chladnými nohama
 s většími edémy

54. (40.) bod měchýře - wej čung
 3. bod ledvin - tchaj si
 62. bod měchýře - šen mo
 2. bod ledvin - žan ku

nelze postavit nohu na zem

39. bod žaludku - sia tu su

d/ podvrtnutí nártu

vedlejší body

5. bod sleziny - šang čchiou
 6. bod ledvin - čao chaj
 40. bod žlučníku - čchiou su
 62. bod měchýře - šen mo

Bolesti prstců

A/ Bolesti nejsou dnaveho původu

1/ mimořádná dráha:

jang wej, kardinální bod je 5. bod tří ohňů - waj kuan

2/ hlavní body:

57. bod měchýře - čcheng šan

2. bod jater - sing t'ian

3/ vedlejší body:

a/ podle lokalizace

body mimo dráhy, obdobné tygřím bodům na prstech rukou, aplikují se podle toho, který prstec bolí pa feng (4 extra body, leží půl cunu kardinálně od okraje meziprstních řas)

palec

2. bod sleziny - ta tu

kuej jen (extra bod, leží na palci, půl cunu proximálně od středu nehtového lůžka)

druhý prstec

tu jen (extra bod, leží na hřbetě nohy nad středem metatarsofalangeálního skloubení)

bolesti jednoho kloubu

44. bod žaludku - nej tching

3. bod jater - tchaj čchung

b/ s propagací do nohy

43. bod žlučníku - sia si

c/ podle modalit

s otokem

60. bod měchýře - kchun lun

62. bod měchýře - šen mo

s ledovými nohama

3. bod ledvin - tchaj si

bolí při extenzi a flexi

39. bod žlučníku - suan čung

palčivé
58. bod měchýře - fej jang
44. bod žaludku - nej tching

B/ Bolesti jsou dnaveho původu

1/ mimořádná dráha:

čchung mo, kardinální bod je 4. bod sleziny

2/ hlavní body:

3. bod jater - tchaj čchung

54. (40.) bod měchýře - wej čung

3/ vedlejší body:

2. bod sleziny - ta tu

3. bod sleziny - tchaj paj

2. bod jater - sing tian

44. bod žaludku - nej tching

1. bod ledvin - jung čchuan

61. bod měchýře - pchu šen

Bolesti v oblasti hlavy

Z neviscerálních bolestí sem spadají bolesti v oblasti tváře, bolesti ušní a bolesti zubní. Bolesti tváře se dělí na sedm částí.

Bolesti tváře

A/ Bolesti v oblasti orbitální

1/ mimořádná dráha:

tu mo, kardinální bod je 3. bod střeva – chou si

2/ vedlejší body:

a/ bolesti lokalizované do očních bulbů

v hloubce

16. bod tří ohňů – tchien lou

11. bod sleziny – t'in men

14. bod žlučníku – jang paj

na povrchu

(konjunktivitis)

5. bod tří ohňů – waj kuan

2. bod měchýře – can ču

9. bod plic – tchaj juan

2. bod žlučníku – t'ing chuej

21. bod žlučníku – tien t'ing

se zarudlýma očima
s mžitkami

43. bod žlučníku – sia si

43. bod žlučníku – sia si

40. bod žaludku – feng lung

60. bod měchýře – kchun lun

se svěděním

37. bod žlučníku – kuan ming

38. bod žlučníku – jang fu

1. bod měchýře – t'ing min

14. bod žlučníku – jang paj

s křečemi

2. bod jater – sing tian

10. bod tří ohňů – tchien t'ing

60. bod měchýře – kchun lun

s otoky

3. bod ledvin – tchaj si

5. bod srdce – tchung li

4. bod tračníku – che ku

b/ bolesti v okolí očním

bolesti orbity	4. bod žlučníku – cha jan
bolesti obočí a víček	4. bod žaludku – s'paj 11. bod sleziny – tin men 41. bod žaludku – tie si
bolesti brýlovité vnitřní koutek oční	15. bod žen mo – tiou wej 67. bod měchýře – č'jin 3. bod tračníku – san tien 64. bod měchýře – ting ku
zevní koutek oční	38. bod žlučníku – jang fu 15. bod žen mo – tiou wej
bolest obou koutků očních, bolesti převážně arteriálního původu, nesnesitelné bodavé bolesti potraumatické bolesti, palčivé slzení	10. bod tří ohňů – tchien ting

C/ Bolesti nosu a vedlejších dutin

1/ mimořádná dráha:

žen mo, kardinální bod je 7. bod plic – lie čchue

2/ hlavní bod:

4. bod tračníku – che ku

3/ vedlejší body:

bolesti hluboké	24. bod tu mo – su liao 27. bod tu mo – jin liao 18. bod měchýře – kan šu
povrchní bolesti při furunkulu	39. bod žlučníku – suan čung 62. bod měchýře – šen mo 27. bod tu mo – jina tia
bolesti s hnisavou erupcí	23. bod tu mo – šang sing 3. bod jater – tchaj čchung 62. bod měchýře – šen mo

D/ Neuralgie trojklanného nervu

Tato indikace je pro akupunkturu velmi vhodná a často likviduje záchvaty jednou provždy. Méně dobré jsou však výsledky u případů, které byly podrobeny chirurgickému zásahu a při oboustranných neuralgiích. Tradiční akupunktura přitom zakazuje zásah na straně bolesti.

1/ mimořádná dráha:

žen mo, kardinální bod je 7. bod plic – lie čchue

(Začneme tlumivým zásahem na 7. bodě plic na straně bolesti, což by mělo postačit k energetickému vyrovnání. Jestliže nedojde ke zmírnění obtíží ani po užití vhodných vedlejších bodů, je nutno přezkoušet pohmat tepů – zejména tep dráhy žaludku, který mívá flank či boční fenomén na straně bolesti. Když po akupunktuře tento fenomén nevymizí, nutno regulovat tep žaludku podle běžných pravidel.)

2/ hlavní body:

40. bod žaludku – feng lung (budivě na opačné straně)
38. bod žlučníku – jang fu (tlumivě, když je tep žlučníku silný)

3/ vedlejší body:

bolest v horní čelisti	6. bod žaludku – tu liao (budivě na opačné straně) 7. bod žaludku – ti cchang (budivě na opačné straně)
bolest v dolní čelisti	17. bod tří ohňů – i feng (budivě na opačné straně) 18. bod střeva – čchuan liao (budivě na opačné straně)
bolesti hlavně nad lící	2. bod jater – sing tian 5. bod srdce – tchung li 44. bod žlučníku – čchiao ju

bolesti horního rtu

17. bod žlučníku – wan ku
4. bod tračníku – che ku

E/ Bolesti jazyka

1/ mimořádná dráha:

neurčena

2/ hlavní body:

5. bod plic – čch'ce
23. bod žen mo – lien čchuan

3/ vedlejší body:

obtíže s mluvením
a suchost v ústech
otok jazyka
pocit sevření v hrdle
po kousnutí do tváře

po kousnutí do jazyka
při ragádě jazyka

5. bod tří ohňů – waj kuan
23. žen mo – lien čchuan
18. bod tu mo – chou ting
37. bod žlučníku – chuang ming
38. bod žlučníku – jang fu
41. bod žaludku – tie si
3. bod jater – tchaj čchung
5. bod tří ohňů – waj kuan

F/ Bolesti čelisti

1/ mimořádná dráha:

neurčena

2/ hlavní body:

43. bod žlučníku – sia si

3/ vedlejší body:

hlavně v horní čelisti

hlavně v dolní čelisti

25. tu mo – šuej kou
22. bod tří ohňů – er liao
24. bod žen mo – čcheng tíang
9. bod střeva – tien čen

G/ Bolesti dásní

1/ mimořádná dráha:

neurčena

2/ hlavní body:

2. bod tří ohňů – jie men

3/ vedlejší body:

krvácení z dásní

9. bod plic – tchaj juan

Bolesti ušní

1/ mimořádná dráha:

jang wej, kardinální bod je 5. bod tří ohňů – waj kuan

2/ hlavní body:

4. bod tračníku – che ku
23. bod tří ohňů – er men
2. bod žlučníku – tching chuej

3/ vedlejší body:

a/ podle lokalizace
před boltcem

22. bod tří ohňů – er liao
11. bod plic – šao šang
11. bod tračníku – čchu čch'
17. bod žlučníku – wan ku
10. bod tří ohňů – tchien tíng

za boltcem

b/ podle vyzařování

nahoru
dolů

2. bod žaludku – sia kuan
7. bod žaludku – ti cchang

c/ podle modalit

po úderu při zánětu středouší	6. bod ledvin – ta čung 62. bod měchýře – šen mo 4. bod tračnicku – che ku
s výtokem ze zvukovodu	2. bod žlučníku – tching chuej 2. bod žaludku – sia kuan 17. bod tří ohňů – i feng

Bolesti zubní

1/ mimořádná dráha:	jang wej, kardinální bod je 5. bod tří ohňů – waj kuan tu mo, kardinální bod je 3. bod střeva – chou si
2/ hlavní body:	60. bod měchýře – kchun 1. bod tračnicku – šang jang 7. bod plic – lie čchue 4. bod tračnicku – che ku
3/ vedlejší body:	
<u>a/ podle lokalizace</u>	
horní zuby	3. bod žaludku – tia čche 41. bod žaludku – tie si 3. bod ledvin – tchaj si
dolní zuby	16. bod tračnicku – tú ku 2. bod jater – sing tian 2. bod tračnicku – er tien 24. bod žen mo – čcheng tian
<u>b/ podle vyzařování</u>	
do boltce	23. bod tří ohňů – er men
<u>c/ podle modalit</u>	
při karies	17. bod tří ohňů – i feng
s pyorheou alveolární	11. bod tračnicku – čchu čch´ 7. bod střeva – č´čeng 10. bod tračnicku – šou san li 17. bod tří ohňů – i feng
při chladných nápojích	2. bod tračnicku – er tien 3. bod tračnicku – san tien 4. bod tračnicku – che ku
při chladných nápojích a kousání	2. bod žlučníku – tching chuej
při pití teplých nápojů	3. bod žaludku – tia čche 41. bod žaludku – tie si 44. bod žaludku – nej tching
s otoky	41. bod žlučníku – lin čch´
páchne z úst	7. bod oběhu – ta ling
s abscesy	62. bod měchýře – šen mo (budivě)
s uvolněnými zuby	11. bod tu mo – šen ču (budivě)

Bolesti v oblasti krku

Tento úsek dělíme na tři oddíly, totiž na bolesti, které se týkají šijního úseku kraniálně od vertebra prominens, dále bolesti, které se soustřeďují kolem vertebra prominens a konečně tortikolis.

Bolesti kraniálně od C7

1/ mimořádná dráhy:

tu mo, jestliže je maximum bolesti kraniálně od C7, kardinální bod je 3. bod střeva – chou si
čchung mo, kardinální bod je 4. bod sleziny – kung sun
jang wej, kardinální bod je 5. bod tří ohňů – waj kuan
3. bod střeva – chou si

2/ hlavní body:

3/ vedlejší body:

a/ podle lokalizace
přední strana krku

23. bod žen mo – lien čchuan
5. bod plic – čch'ce
8. bod žaludku – ta jing
10. bod střeva – nao šu
36. bod měchýře – fu fen
10. bod měchýře – tchien ču
20. bod žlučníku – feng čch'
17. bod žlučníku – wan ku
15. bod tu mo – feng fu
2. bod tří ohňů – jie men

převážně na šíji

b/ podle vyzařování
od záhlaví k boltcům

16. bod tu mo – nao chu
17. bod žlučníku – wan ku
14. bod tu mo – ja men
1. bod tračnicku – šang jang
38. bod žlučníku – jang fu

stoupající do hlavy
jako obojek
pásovité bolesti

c/ podle modalit
s křečemi
s otokem

2. bod jater – sing t'ian
17. bod střeva – tchien žung
45. bod žaludku – li tuej
30. bod žaludku – čchi čchung

s pocitem škrčení

Bolesti přímo na C7

1/ mimořádná dráha:

tu mo, kardinální bod je 3. bod střeva – chou si

2/ hlavní bod:

25. bod tu mo – šuej kou

3/ vedlejší body:

jsou stejné jako v předchozí kapitole, kromě toho navíc,

10. bod měchýře – tchien ču
20. bod žlučníku – feng čch'
15. bod tu mo – feng fu

Tortikolis

1/ mimořádná dráha:

tu mo, kardinální bod je 3. bod střeva – chou si

2/ hlavní body:

3. bod střeva – chou si
16. bod střeva – tchien čchuang
7. bod střeva – čcheng /“velké nabodávání“/

3/ vedlejší body:

10. bod tří ohňů
24. bod žen mo – čcheng t'iang

	25. bod tu mo – šuej kou
	36. bod měchýře – fu fen
	18. bod tračnicku – fu tchu
	65. bod měchýře – šu ku
bolesti k rameni	14. bod tří ohňů – tien liao

Bolesti v zádech

Bolesti v zádech se nám rozpadají na dva oddíly, na bolesti podle páteře, tedy ve střední čáře a bolesti zadní plochy hrudníku včetně krajiny lopatek.

Bolesti ve střední čáře

1/ mimořádná dráha:	tu mo, kardinální bod je 3. bod střeva – chou si
2/ hlavní body:	25. bod tu mo – šuej kou 9. bod tu mo – č'jang

Bolesti zadní stěny hrudní a lopatek

1/ mimořádná dráha:	tu mo, kardinální bod je 3. bod střeva – chou si
2/ hlavní body:	25. bod tu mo – šuej kou 38. bod měchýře – kao chuang 11. bod měchýře – ta ču
3/ vedlejší body:	
<u>a/ podle lokalizace</u>	
nad žebry	41. bod měchýře – ke kuan 11. bod tu mo – šen ču
nad lopatkou	62. bod měchýře – šen mo 21. bod žlučníku – tien t'ing
vnitřní okraj lopatky	39. bod měchýře – šen tchang
bez přesné lokalizace	38. bod žlučníku – jang fu 43. bod žlučníku – sia si 67. bod měchýře – č'jin 3. bod tří ohňů – čung ču
ve výši pátého žebra	3. bod tří ohňů – čung ču
<u>b/ podle vyzařování</u>	
k lopatce	13. bod měchýře – fej šu 11. bod tračnicku – čchu čch'
kolem hrudníku dopředu	11. bod tračnicku – čchu čch'
<u>c/ podle modalit</u>	
při sehnutí	5. bod jater – li kou 64. bod měchýře – t'ing ku
při otáčení	19. bod sleziny – siung siang
s křečemi	38. bod měchýře – kao chuang 3. bod sleziny – tchaj čch' 11. bod tračnicku – čchu čch' 5. bod plic – čch'ce 60. bod měchýře – kchun lun

Bolesti bederní páteře

Bolesti bederní

1/ mimořádná dráha:	jang tia, kardinální bod je 62. bod měchýře – šen mo čchung mo, kardinální bod je 4. bod sleziny – kung sun tu mo, kardinální bod je 3. bod střeva – chou si
2/ hlavní body:	4. bod tu mo – ming men 54. (40.) bod měchýře – wej čung
3/ vedlejší body:	
<u>a/ podle lokalizace</u>	
oboustranně po stranách páteře	23. bod měchýře – šen šu 21. bod měchýře – wej šu 31. bod měchýře – šang liao 47. bod měchýře – č'š'
v příčném pásu	49. bod měchýře – č'pien 50. bod měchýře – čcheng fu
bolesti v okolí bodů	24. bod měchýře – čchi čaj šu 26. bod měchýře – juan šu
/nejprve nabodneme oba body tlumivě, potom, rovněž tlumivě, 6. bod žen mo – čchi čaj a 4. bod žen mo – kuang ming, po dobu 25 dechů/	
<u>b/ podle vyzařování</u>	
do hýždě	30. bod měchýře – paj chuan šu
doleji než do hýždě	30. bod žlučníku – chuan tchiao
do hýždě a na vnitřní plochu stehna	6. bod ledvin – ta čung 36. bod žaludku – san li
do kyčle	40. bod žlučníku – čchiou su
bolesti v podobě pásu kolem beder	67. bod měchýře – č'jin
<u>c/ podle modalit</u>	
úleva při předklonu	10. bod tří ohňů – tchien ťing
zhoršení při předklonu	3. bod sleziny – tchaj paj
žádný pohyb bez bolestí	34. bod žlučníku – jang ling čchuan
zhoršení při záklonu	51. bod měchýře – jin men
zhoršení při předklonu i záklonu	52. bod měchýře – fu si 2. bod sleziny – ta tu
zhoršení při otáčení s kontrakturami svalů paravertebrálních	57. bod měchýře – čcheng šan 7. bod oběhu – ta ling 10. bod plic – ju tí
s křečemi ileolumbálních svalů	7. bod ledvin – fu liou

Bolesti v křížích

Tyto bolesti bývají obvykle difuzní. Jestliže vyzařují do křížové oblasti odjinud, dejme tomu z bederní oblasti, pak použijeme body pro tu nebo onu oblast. Jestliže jsou však omezeny přísně na křížovou krajinu, uložíme nemocného na břicho. Lékař přiloží obě ruce dlaněmi na hýždě tak, aby se špičky prstů opírali o hřeben kyčelní kosti a zatlačí odspoda nahoru. To umožní přesně určit místní bolestivost, kterou většina nemocných sama udat neumí. Někdy se při tomto manévru objeví několik bolestivých míst, které stimulujeme tlumivě.

Bolesti kostrče

- 1/ mimořádná dráha:** neurčena
2/ hlavní bod: 1. bod tu mo – čchang čchiang

Jestliže jde o stav po luxaci nebo subluxaci v kloubu sakrokokcygeálním, je nutné nejdříve odstranit tuto poruchu a pak zasahovat jehlami.

Bolesti přední stěny hrudní

Bolesti povrchní

- 1/ mimořádná dráha:** není určena
2/ hlavní body: 9. bod plic – tchaj juan
3/ vedlejší body:
- a/ podle lokalizace
v jednom nebo dvou mezižebřích
9. bod plic – tchaj juan
- vystřelující v oblouku
odzadu dopředu
11. bod tračnicku – čchu čch’
16. bod žen mo – čung tching
21. bod sleziny – ta pao
- bolesti celého hrudníku
3. bod srdce – šao chaj
7. bod oběhu – ta ling
2. bod jater – sing tian
- b/ podle vyzařování
do podpaží
nad sternum
40. bod měchýře – i si
11. bod měchýře – ta ču

Bolesti sternální

- 1/ mimořádná dráha:** není určena
2/ hlavní bod: 18. bod žen mo – ju tchang
3/ vedlejší body:
- a/ podle lokalizace
pouze nad sternem
21. bod žen mo – suan tí
15. bod žaludku – wu i
11. bod měchýře – ta ču
- přesahují okraje sternu
- b/ podle modalit
s pocitem otoku
9. bod plic – tchaj juan
38. bod žlučníku – jang fu
- c/ podle vyzařování
stoupá k vrcholu hrudníku
10. bod plic – ju tí

Bolesti prsu

1/ mimořádná dráha:	není určena
2/ hlavní body:	6. bod ledvin – čao chaj 15. bod žaludku – wu i 3. bod žen mo – čung tí
3/ vedlejší body:	
při ovulaci	31. bod měchýře – šang liao 10. bod plic – ju tí
s otokem	1. bod střeva – šao ce
s abscesy	62. bod měchýře – šen mo
při menses	/viz kapitolu bolesti při menses/

Bolesti v prekordiu

Jsou situovány v přední stěně hrudní, nejčastěji vlevo a nemocní je často přisuzují srdečním potížím. Je tedy samozřejmé, že si před terapií ozřejmíme skutečný stav věcí moderními vyšetřovacími technikami a odlišíme je tak od anginózních bolestí.

1/ mimořádná dráha: čchung mo, kardinální bod je 4. bod sleziny – kung sun
/Jestliže u nemocného při pohmatu tepu zjistíme výrazný nadbytek jangu, stimulujeme budivě pravostranný kung sun, tedy na opačné straně. Jestliže s jistotou nemůžeme vyloučit srdeční původ potíží, je vhodné utlumit 6. bod oběhu – nej kuan a eventuálně k němu přidat tlumivě 5. bod sleziny – šang čchiou, tentokrát na levé straně/.

2/ hlavní body: 42. bod měchýře – chun men
16. bod ledvin – chuang šu
38. bod žlučníku – jang fu /pokud není dráha žlučníku v nedostatku/

3/ vedlejší body:

bolesti píchavé	43. bod žlučníku – sia si
bolesti vystřeluj	15. bod měchýře – sin šu
bolesti vadí při dýchání	15. bod žen mo – tíou wej
srdeční palpitace	10. bod plic – ju tí
tachykardie	10. bod měchýře – tchien ču 20. bod žlučníku – feng čch'

sevření na hrudi	
dva cuny nad bradavkou	17. bod měchýře – ke šu
dva cuny pod bradavkou	18. bod měchýře – kan šu
obtížný dech a oprese	21. bod sleziny – ta pao
bolesti vyvolané kašlem	13. bod měchýře – fej šu 40. bod měchýře – i si
s plynatostí	2. bod ledvin – žan ku
tlak u srdce	25. bod ledvin – šen cang
s chvěním rukou	3. bod srdce – šao chaj 33. bod žaludku – jin š'
se zvracením	8. bod oběhu – lao kung

Bolesti stěny břišní

Zde pojednáme pouze o těch bolestech, které nejsou zaviněny poruchou viscerální, která by se promítala na stěnu břišní, tedy o bolestech přímo v pokrývkách břišních.

Bolesti ve střední čáře

1/ mimořádná dráha:	čchung mo, kardinální bod je 4. bod sleziny – kung sun
2/ hlavní body:	3. bod sleziny – tchaj paj
3/ vedlejší body:	
s kontrakturou m. rectus abd.	2. bod sleziny – ta tu
s povrchními kontrakturami	
nad pupkem	11. bod tračnicku – čchu čch, budivě na druhé straně
pod pupkem	4. bod sleziny – kung sun, tlumivě na stejné straně
s hlubokými kontrakturami	3. bod sleziny – tchaj paj
	2. bod jater – sing tian
s křečí stěny břišní	10. bod tří ohňů – tchien ťing, tlumivě vlevo

Bolesti viscerální

Tyto bolesti přisuzuje tradiční medicína poruchám v souladu mezi vnitřními orgány. Bývají obvykle uloženy hlouběji než bolesti neviscerální, které jsme popsali v předchozím úseku.

Je přirozené, že při rozhodování o způsobu akupunkturního zásahu vyšetříme rovněž pacienta zvyklým způsobem, abychom se vyvarovali možnosti přehlédnout třeba náhlou příhodu břišní, kdy je metodou volby operativní zásah, nebo srdeční či mozkovou, kdy je indikována intenzivní ústavní péče.

Postup je tu stejný jako u bolestí neviscerálních až na to, že všeobecné postupy – jak byly výše dopodrobna popsány – zde neplatí. Jediné, co můžeme v rámci tradiční medicíny učinit je pokus o vyrovnání tepu ať ve smyslu basální terapie podle teorie pěti elementů nebo některými zásahy na hlavních bodech jednotlivých drah.

Dále při stupujeme k použití hlavních bodů, které právě tak, jako u neviscerálních bolestí, nesmíme vynechat a k nim vybíráme vedlejší body podle lokalizace, vyzařování nebo jiných modalit. V praxi se tímto postupem dá docílit znamenitých výsledků, protože je ideálním kompromisem mezi tradičně prováděnou akupunkturou a akupunkturou moderní. Podle tradičního dělení si popis léčby těchto bolestí rozložíme do tří částí: bolesti hlavy a krku, bolesti hrudní a břišní dutiny.

Bolesti hlavy a krku

Bolesti hlavy

Tradiční medicína nerozeznává různé typy bolestí hlavy podle klinických nebo nosologických jednotek jako na západě a její úsilí je zaměřeno spíše všeobecně na terapii bolestí jako takových, bez ohledu na jejich původ. U většiny bolestí hlavy však bývá tep nad orgánem jater snížený a nad orgánem žlučníku zvýšený. I tam, kde nenalezneme tep žlučníku v nadbytku, učiníme dobře, když léčbu zahájíme jeho tlumením přes 38. bod žlučníku – jang fu a zásah doplníme budivým nabodnutím 8. bodu jater – čchu čchuan /není-li ovšem tento tep v nadbytku/.

1/ mimořádná dráha:

nadbytek jangu

jang wej, kardinální bod 5. bod tří ohňů – waj kuan

nadbytek jinu

jang tiao, kardinální bod 62. bod měchýře – šen mo

2/ hlavní body:

žen mo, kardinální bod 7. bod plic – lie čchue

7. bod plic – lie čchue

10. bod měchýře – tchien ču

18. měchýře – kan šu

3/ vedlejší body:

a/ podle lokalizace a vyzařování

temeno hlavy

62. měchýře – šen mo /při pocitu kongesce/

1. bod tu mo – čchang čchiang

15. bod tu mo – feng fu

2. bod ledvin – žan ku

záhlaví

7. bod plic – lie čchue

10. bod měchýře – tchien ču

záhlaví do šíje a krku

5. bod tří ohňů – waj kuan

bolesti v kruhu okolo čela

15. bod ledvin – čung ču

14. bod žlučníku – jang paj

extra bod uprostřed čela nad tu mo

9. bod měchýře – ju čen

spánky

59. bod měchýře – fu jang

8. bod žlučníku – šuaj ku

20. bod tří ohňů – tiao sun

18. bod tu mo – chou ting

38. bod žlučníku – jang fu

u kořene nosu

27. bod tu mo – jin tiao

4. bod žlučníku – chaj jen

krajina orbitální

/při bolestech v očích viz kapitolu očních bolestí

v neviscerálních bolestech

s očima zarudlýma

43. bod žlučníku – sia si

otok kolem očí

5. bod srdce – tchung li

s občasnou slepotou

43. bod žlučníku – sia si

40. bod žaludku – feng lung

před boltcem

11. bod plic – šao šang

22. bod tří ohňů – er liao

11. bod tračníku – čchu čch'

za boltcem

10. bod tří ohňů – tchien ting

v uchu

17. bod žlučníku – wan ku

do tváře

40. bod žaludku – feng lung

/budivě na opačné straně bolesti/

pouze v polovině hlavy

krajina čela a spánku

1. bod žaludku – tchou wej /budivě na opačné straně/

bez jasné lokalizace

9. bod plic – tchaj juan

v obočí

41. bod žaludku – tie si

62. bod měchýře – šen mo

na temeni jako přilba

15. bod ledvin – čung ču

b/ podle modalit

tupá bolest bez lokalizace

22. bod tu mo – šang sing

3. bod srdce – šao chaj

5. „tygr“ – šao kukchung /mimo dráhy, nad středem prvního mezičlánekového kloubu malíku na hřbetní straně ruky/

s obtížným dechem s těžkou hlavou	62. bod měchýře – šen mo 9. bod žaludku – žen jing 3. bod sleziny – tchaj paj
hlava na prasknutí bušení v hlavě nesnesitelná bolest, že musí ležet	62. bod měchýře – šen mo 9. bod oběhu – čung čchung 60. bod měchýře – kchun lun
s bolesti v krku a pocitem sevření	1. bod ledvin – jung čchuan 6. bod žen mo – čchi chaj
s trismem s rýmou v nose jako při neuralgii trig s nauzeou nebo zvracením	18. bod tu mo – chou ting 19. bod tu mo – paj chuej 19. bod tu mo – paj chuej 22. bod tu mo – šang sing 10. bod tračnicku – šou san li
se závratěmi	11. bod tu mo – šen ču 13. bod žen mo – šang kuan 36. bod žaludku – san li 6. bod žen mo – čchi chaj 4. bod žen mo – kuan juan
s horkostí v těle se zácpou s intrakraniálním přetlakem	4. bod žen mo – kuan juan 3. bod sleziny- tchaj paj
z nerv. přepětí ovariálního původu	7. bod plic – lie čchue 6. bod oběhu – nej kuan 7. bod oběhu – ta ling 12. bod ledvin – ta che 31. měchýře – šang liao 3. bod sleziny – tchaj paj
se zarudlým obličejem	67. bod měchýře – č' jin 3. bod tří ohňů – čung ču 41. bod žaludku – tie si
horkost v hlavě se změnou vnímání času s fotofobií	22. bod tu mo – šang sing 5. bod tří ohňů – waj kuan 60. bod měchýře – kchun lun

Bolesti v krku

A/ Bolesti anginózní

1/ mimořádná dráha:

tu mo, kardinální bod 3. bod střeva – chou si
jang tiao, kardinální bod 62. bod měchýře – šen mo

2/ hlavní body:

11. bod plic – šao šang
1. bod tračnicku – šang jang
4. bod tračnicku – che ku

3/ vedlejší body:

s horečkami
s abscesem

62. bod měchýře – šen mo
62. bod měchýře – šen mo
2. bod tračnicku – er tien
4. bod ledvin – šuej čchuan

se suchosti v krku	5. bod plic – čch'ce 2. bod jater – sing tian
s otoky v krku	2. bod střeva – čchien ku 11. bod tračnicku – čchu čch' 2. bod ledvin – žan ku 18. bod tu mo – chou ting 23. bod žen mo – lien čchuan
s nemožností polykat tuhou stravu	3. bod tračnicku – san t'ien 4. bod tračnicku – che ku 21. bod žen mo – suan t'í
tekutou stravu	17. bod střeva – tchien žung 20. bod žen mo – chua kaj 2. bod ledvin – žan ku 4. bod jater – čung feng

B/ Bolesti neanginozního původu

jde o bolesti, které nemají doprovodný klinický náleží a jsou většinou pokládány za neurotické. Podle tradiční medicíny jde o poruchu toku energie.

s pocitem trnu v krku	1. bod tří ohňů – kuan čchung 2. bod tří ohňů – jie men 3. bod tračnicku – san t'ien
s otokem krku a čípku, nebo podobným pocitem	23. bod žen mo – lien čchuan 18. bod tu mo – chou t'ing
pocit bolestivého klubka stoupající do krku	21. bod žen mo – suan t'í 17. bod žen mo – šan čung
bolesti znemožňující hlasitý hovor, ale bez afonie	22. bod žen mo – tchien tchu 9. bod žaludku – žen jing

Bolesti v jícnu

1/ mimořádná dráha:

2/ hlavní body:

tu mo, kardinální bod 3. bod střeva –chou si
9. bod sleziny – jin ling čchuan
18. bod měchýře – tu šu

3/ vedlejší body:

bolesti jsou neustálé	10. bod měchýře – tchien ču 20. bod žlučníku – feng čch'
při polykání	21. bod žen mo – suan t'í 23. bod žen mo – lien čchuan
s křečemi	17. bod měchýře – ke šu 6. bod ledvin – ta čung 2. bod jater – sing tian
s váznutím potravy nebo regurgitací	6. bod ledvin – ta čung 2. bod jater – sing t'ian
s pocitem sevření	18. bod tu mo – chou ting

s pocitem pálení

7. bod plic – lie čchue
11. bod plic – šao šang

Bolesti v oblasti hrudní

Bolesti při angině pectoris

Zde akupunkturu provádíme jen spolu s běžnou medikamentózní léčbou. Výsledky jsou úměrné stavu koronárního oběhu. Celkové vyrovnání tepů a tedy dosažení homeostázy je zde důležitější než cokoli jiného. Hlavně si všímáme tepu oběhové dráhy, protože zásahy na bodech dráhy srdce by mohli vést ke komplikacím.

1/ mimořádná dráha:

nadbytek jin

čchung mo, kardinální bod je 4. bod sleziny - kung sun

nadbytek jang

tchaj mo, kardinální bod je 41. bod žlučníku - lin čch'

2/ hlavní body:

6. bod oběhu - nej kuan

17. bod měchýře - ke šu

3/ vedlejší body:

drásavá bolest jen v hrudi

25. bod ledvin - šen cang

5. bod ledvin - tchaj si

bolest sestupná po paži
až k malíčku

5. bod srdce - tchung li /budivě vpravo/

1. bod tří ohňů - kuan čchung

bolest vyzařující do zad

60. bod měchýře - kchun lun

15. bod měchýře - sin šu

bolest vyzařující doprava
do hrudníku

25. bod ledvin - šen cang

40. bod žaludku - feng lung

40. bod žaludku - feng lung

bolest pronikavá
s palpitacemi a srdečním
tepem v nedostatku
u nervového přepětí
ruce a paže chladné

9. bod srdce - šao čchung

36. bod žaludku - san li

2. bod ledvin - žan ku

5. bod ledvin - tchaj si

Bolest plic, pohrudnice a průdušek

Rovněž u těchto bolestí, které zpravidla doprovázejí organické změny a procesy ve jmenovaných orgánech, je akupunktura jen pomocným prostředkem, i když někdy velmi účinným.

1/ mimořádná dráha:

žen mo, kardinální bod je 7. bod plic - lie čchue

2/ hlavní body:

13. bod měchýře - fej šu

7. bod plic - lie čchue

3/ vedlejší body:

A/ bolesti stálé nevyvolávané kašlem:

a/ podle lokalizace:

s pícháním do boku přesně
určitelným

2. bod ledvin - žan ku

4. bod střeva - wan ku

v celém hrudníku

a šířící se do stran	10. bod tří ohňů - tchien ťing 5. bod plic - čch'ce
vyzařující do zad	10. bod plic - ja tí 12. bod měchýře - feng men
b/ podle modalit:	
s obtížným dechem	17. bod žen mo - šan čung 4. bod tračnicku - che ku 11. bod tračnicku - čchu čch'
s vykašláváním hlenů s teplotami	1. bod plic - čung fu 62. bod měchýře - šen mo
c/ podle příčiny:	
zánět pohrudnice	44. bod měchýře - i še 45. bod měchýře - wej cchang 14. bod jater - čchi men
zánět průdušek	8. bod plic - ťing čchu
<u>B/ bolesti jen při kašli:</u>	
všeobecně	22. bod žen mo - tchien tchu 11. bod tu mo - šen ču 18. bod měchýře - kan šu
na hrudníku a v bocích vyzařující do zad hlavně v průdušnici	10. bod plic - ju tí 4. bod tračnicku - che ku 9. bod plic - tchaj juan
s bolestivým kašlem	2. bod jater - sing ťian 60. bod měchýře - kchun lun
se suchým kašlem	12. bod žen mo - čung wan 10. bod tu mo - šen tao

Bolesti v oblasti břišní

Při určování příčiny bolesti břišních bychom samozřejmě uvítali možnost přesné identifikace. Protože to však není v praxi vždycky možné, rozdělíme si bolesti na určité regionální oblasti podle toho, ke kterým orgánům má daná bolest vztah. Vyloučení náhlé příhody břišní eventuálně nádorového onemocnění je samozřejmě nutným předpokladem před zahájením léčby.

Pojednáme tedy o bolestech v oblasti břišní v pěti kapitolách: bolesti žaludeční, bolesti žlučnickové a hepatické, bolesti střevní, bolesti ledvin a měchýře a bolesti v oblasti malé pánve a orgánů pohlavních.

Bolesti žaludeční

1/ mimořádná dráha:	čchung mo, kardinální bod je 4. bod sleziny - kung sun
2/ hlavní body:	21. bod měchýře - wej šu 21. bod žen mo - suan tí 45. žaludku - li tuej
3/ vedlejší body:	
<u>a/ podle lokalizace</u>	
tupá bolest v epigastriu	9. plic - tchaj juan 15. žen mo - ťiou wej
příčný pás nad plexus	

solaris	12. bod žen mo - čung wan 15. bod žen mo - tiou wej
<u>b/ podle vyzařování</u> do zad	15. žen mo - tiou wej 31. bod žaludku - pi kuan
<u>c/ podle modalit</u> zvětšují se při tlaku na stěnu břišní	36. bod žaludku - san li 10. bod ledvin - jin ku
zmenšující se při tlaku na stěnu břišní se zvracením	13. bod žen mo - sang wan 12. bod žen mo - čung wan 16. bod žen mo - čung tching
se zvracením hned po jídle a pocitem oprese	13. bod měchýře - fej šu 15. bod žaludku - wu i 4. bod tračnicku - che ku
s křečemi	11. bod tračnicku - čchu čch' 10. bod žaludku - šuej tchu 13. bod žen mo - šang wan
s křečemi v oblasti pyloru s dilatací žaludku	21. bod ledvin - jou men 18. bod měchýře - kan šu 20. bod ledvin - tchung tu
s pocitem křečovitého stahu	2. bod sleziny - ta tu 3. bod sleziny - tchaj paj
s pocity palčivosti s ptózou žaludku	18. bod měchýře - kan šu 23. bod žaludku - tchaj i 8. bod žen mo - šen čchue
pro bolesti nespí se zvracením a migrénou	1. bod sleziny - jin paj 7. plic - lie čchue 9. plic - tchaj juan
se stísněností a nafouklým břichem	3. bod jater - tchaj čchung 10. žen mo - sia wan
s habituální zažívací poruchou	22. měchýře - san tiao šu 9. bod sleziny - jin ling čchuan
s aerofagií	36. žaludku - san li 8. bod žen mo - čchi chaj 12. bod žen mo - čung wan 3. bod jater - tchaj čchung
"potrava nechce projít žaludkem"	10. bod plic - ju tí 9. bod sleziny - jin ling čchuan 21. bod žaludku - liang men 3. bod jater - tchaj čchung
bolesti při zažívací poruše	10. bod plic - ju tí 10. bod tračnicku - šou san li 12. bod žen mo - čung wan
chlad v žaludeční jamce porucha trávení vína	9. bod sleziny - jin ling čchuan 6. bod oběhu - nej kuan

Bolesti jater a žlučníku

Bolesti v oblasti žlučníku

1/ mimořádná dráha:

2/ hlavní body:

čchung mo, kardinální bod je 4. bod sleziny - kung sun

38. bod žlučníku - jang fu

2. bod jater - sung t'ian

5. bod jater - li kou

3/ vedlejší body:

a/ podle vyzařování

do žaludeční jamky

do celého břicha

b/ podle modalit

se zvracením

zvracení a hořko v puse

zácpa a acholická stolice

s nafouklým břichem

s křečemi

dietní chyba

se žloutenkou

12. bod žen mo - čung wan

25. bod žaludku - tchien šu

6. bod ledvin - ta čchung

14. bod jater - čchi men

36. bod žaludku - san li

24. bod měchýře - ž'jue

19. bod měchýře - tan šu

11. bod tračnicku - čchu čch'

38. bod žlučníku - jang fu

3. bod jater - tchaj čchung

25. měchýře - ta čchang šu

5. jater - li kou

6. bod ledvin - ta čung

6. bod sleziny - san jin t'iao

36. bod žaludku - san li

8. bod oběhu - lao kung

12. žen mo - čung wan

7. bod oběhu - ta ling

4. bod střeva - wan ku

Žlučnickový záchvat

1/ mimořádná dráha:

2/ hlavní body:

čchung mo, kardinální bod je 4. bod sleziny - kung sun

2. bod jater - sing t'ian

38. bod žlučníku - jang fu

3/ vedlejší body:

a/ podle lokalizace

jen v nadbřišku

šíří se po celém břiše

šíří se do malé pánve

b/ podle vyzařování

do hrudníku

do břicha

c/ podle modalit

se zácpou

3. bod sleziny - tchaj paj

27. bod měchýře - siao čchang šu

5. bod jater - li kou

9. bod sleziny - jin ling čchuan

23. bod měchýře - šen šu

3. bod tračnicku - san t'ien

2. bod tračnicku - er t'ien

11. bod tračnicku - čchu čch'

se zvracením	22. bod měchýře - san tiao šu
s nadmutým břichem	13. bod jater - čang men
s křečemi	3. bod jater - tchaj čchung
	25. bod měchýře - ta čchang šu
	12. bod žen mo - čung wan
s krví ve stolici	6. bod ledvin - ta čung
	57. bod měchýře - čcheng šan

Bolesti střevního původu

V této části pojednáme o střevních bolestech, dále o bolestech hemoroidálních a konečně o bolestech análních.

Bolesti střevní v pravém slova smyslu

1/ mimořádná dráha:	jin wej, kardinální bod je 6. bod oběhu - nej kuan čchung mo, kardinální bod je 4. bod sleziny - kung sun
2/ hlavní body:	8. bod sleziny - ti tí 5. bod jater - li kou
3/ vedlejší body:	
<u>a/ podle lokalizace</u>	
v okolí pupku	24. žaludku - tchien šu 10. bod ledvin - jin ku 6. bod žen mo - čchi čaj 1. bod ledvin - jung čchuan 9. bod sleziny - jing čchuan
přímo v pupku	14. bod ledvin - s'man
v hypogastriu	6. bod sleziny - san jin tiao 8. bod střeva - siao čaj
šíří se do boků	14. bod jater - čchi men
podél tračnicku	3. bod tračnicku - san tien
<u>b/ podle modalit</u>	
s nadmutím břicha	3. bod jater - tchaj čchung
s borborygmy	6. bod žen mo - čchi čaj
se silným průjmem	9. bod sleziny - jin ling čchuan
se slabým průjmem	23. bod měchýře - šen šu 26. bod žaludku - waj ling 27. bod žaludku - ta tu
s teplotami	62. bod měchýře - šen mo
s krví ve stolici	57. bod měchýře - čcheng šan
s křečemi	8. bod střeva - siao čaj 4. bod žen mo - kuan juan 13. bod žen mo - šang wan
s napjatým břichem a zvracením /vhodnější konzultace s chirurgem/ bolesti řezavé	2. bod jater - sing tian 17. bod měchýře - ke šu 23. bod měchýře - šen šu
občasné bolesti s pocitem, jako by se měl roztrhnout	40. bod žaludku - feng lung 16. bod ledvin - chuang šu
s poruchou trávení	10. bod plic - ju tí

Bolesti hemoroidální

1/ mimořádná dráha:	jin wej, kardinální bod je 6. bod oběhu - nej kuan
2/ hlavní body:	54. (40.) bod měchýře - wej čung 1. bod tu mo - čchang čchiang 1. bod sleziny - jin paj
3/ vedlejší body:	
bolest šubavá a stálá	23. bod měchýře - šen šu 25. bod měchýře - ta čchang šu 43. bod žlučníku - sia si 11. bod tračníku - čchu čch' 11. bod tračníku - čchu čch'
se zácpou	
po slehnutí	
občasné bolesti s kruhy	
pod očima	38. bod žlučníku - jang fu
s krvácením z hemoroidů	18. bod měchýře - kan šu 7. bod ledvin - fu liou 5. bod sleziny - šang čchiou 57. bod měchýře - čcheng šan
bolesti, které vzdorují	
nabodnutí předchozích bodů	er waj - body mimo dráhy, 4 cuny kraniálně od středu volární zápětní rýhy - dva na každé straně

Bolest anální

1/ mimořádná dráha:	jin wej, kardinální bod je 6. bod oběhu - nej kuan
2/ hlavní body:	30. bod měchýře - paj chuan šu 31. bod žaludku - pi kuan 15. bod měchýře - sin šu
3/ vedlejší body:	
pocit tíhy v anusu	10. bod plic - ju tí 1. bod tu mo - čchang čchiang 25. bod měchýře - ta čchang šu
pocit stažení či palčivosti	7. bod plic - lie čchue 2. bod jater - sing tían
anální fisura	nejdříve nabodneme 30. bod měchýře - paj chuan šu a pak stříbrnou jehlu na zevní konec fisury
pruritus analis	7. bod ledvin - fu liou 2. bod jater - sing tían 9. bod srdce - šao čchung 1. bod žen mo - chuej jin 8. bod jater - čchu čchuan

Bolesti ledvin a měchýře

Chronické bolesti lithiatického původu

1/ mimořádná dráha:

nadbytek jin /častěji/ nadbytek jangu	jin tiao, kardinální bod je 6. bod ledvin - čao čaj jang tiao, kardinální bod je 62. bod měchýře - šen mo
2/ hlavní body:	4. bod ledvin - ta čung 23. bod ledvin - šen šu
3/ vedlejší body:	
bolesti příčně nad ledvinami šíří se do břicha	4. bod tu mo - ming men 2. ledvin - žan ku 2. bod jater - sing tian
stoupá až nad Th12 šíří se do nohou s chladnými údy s hematurii	22. bod měchýře - san tiao šu 47. bod měchýře - č'š' 3. bod ledvin - tchaj si 1. bod ledvin - jung čchuan 6. bod sleziny - san jin tiao

Bolesti při ledvinné kolice

Nabodáváme pouze dva body, z nichž první by měl většinou stačit. Jakmile křeče ustanou, přecházíme na výše uvedené body podle modalit.

Hlavní body:	4. bod ledvin - ta čung 60. bod měchýře - kchun lun
---------------------	--

Bolesti měchýře bez bolestivého močení

1/ mimořádná dráha:	jin tiao, kardinální bod je 6. bod ledvin - čao čaj
2/ hlavní body:	28. bod měchýře - pchang kuang šu 2. bod jater - sing tian 4. bod ledvin - ta čung
3/ vedlejší body:	
<u>a/ podle vyzařování</u>	
do podbřišku k pupku	5. bod jater - li kou 12. bod ledvin - ta che 4. bod žen mo - kuan juan
do konečníku	31. bod měchýře - šang liao 6. bod sleziny - san jin tiao
<u>b/ podle modalit</u>	
s pocitem tíhy	3. bod žen mo - čung tí 4. bod žen mo - kuan juan
vystřelující bolesti močení obtížné, ale nebolí	9. bod ledvin - ču pin 4. bod žen mo - kuan juan 24. bod měchýře - čchi čaj šu 2. bod žen mo - čchu ku 31. bod měchýře - šang liao
s hematurii	4. bod žen mo - kuan juan 24. bod měchýře - čchi čaj šu
s teplotami	62. bod měchýře - šen mo

Bolesti při močení

1/ mimořádná dráha:	jin tíao, kardinální bod je 6. bod ledvin - čao čaj
2/ hlavní body:	6. žen mo - čchi čaj 3. bod žen mo - čung tí 6. bod oběhu - nej kuan
3/ vedlejší body:	
obtížné a bolestivé močení	31. bod měchýře - šang liao 26. bod měchýře - kuan juan šu
s kalnou močí	4. bod žen mo - kuan juan 13. bod jater - čang men 14. bod jater - čchi men
s vystřelujícími bolestmi	8. bod ledvin - tíao sin 7. bod ledvin - fu liou 2. bod jater - sing tían
s hematurií	23. bod měchýře - šen šu 7. bod ledvin - fu liou
s teplotami	62. bod měchýře - šen mo

Bolesti močové trubice

1/ mimořádná dráha:	jin tíao, kardinální bod je 6. bod ledvin - čao čaj
2/ hlavní body:	2. bod žen mo - čchu ku 5. bod plic - čch'ce 3. bod jater - tčaj čchung
3/ vedlejší body:	
s křečemi	2. body ledvin - žan ku 2. bod jater - sing tían 4. bod ledvin - ta čung
s velmi tmavou močí	18. bod ledvin - š'kuan 4. bod žen mo - kuan juan
s nepatrnou zástavou moče	9. bod sleziny - jin ling čchuan 26. bod měchýře - kuan juan šu
s mimovolnou inkontinencí	64. bod měchýře - tíng ku /budivě/

Bolesti malé pánve a pohlavních orgánů

Vzhledem k různé etiologii bolestí pojednáme o bolestech v malé pánvi, dále o bolestech pohlavních orgánů a konečně o bolestech, které mají vztah k menstruačnímu cyklu.

Bolesti v malé pánvi

1/ mimořádná dráha:	jin tíao, kardinální bod je 6. bod ledvin - čao čaj
2/ hlavní body:	
a/ všeobecně	5. bod jater - li kou 8. bod sleziny - ti tí 8. bod jater - čchu čchuan

b/ podle pohlaví
ženy

4. bod žen mo - kuan juan
6. bod žen mo - čchi čaj
30. bod žaludku - čchi čchung

Bolesti pohlavních orgánů

U žen se to týká bolestí mimo menstruační cyklus, o těch je pojednáno zvláště.

A/ bolesti ovariální

1/ mimořádná dráha:

jin tíao, kardinální bod je 6. bod ledvin - čao čaj

2/ hlavní body:

12. bod ledvin - ta che

5. bod jater - li kou

3/ vedlejší body:

stálé, neovlivnitelné polohou

30. bod žaludku - čchi čchung

28. bod měchýře - pchang kuan šu

pouze ve stoje, v leže mizí

6. bod sleziny - san jin tíao

9. sleziny - jin ling čchuan

1. bod jater - ta tun

3. bod jater - tčaj čchung

s krvácením mezi menses

30. bod žaludku - čchi čchung

B/ bolesti dělohy

1/ mimořádná dráha:

jin tíao, kardinální bod je 6. bod ledvin - čao čaj

2/ hlavní body:

5. bod jater - li kou

6. bod sleziny - san jin tíao

3/ vedlejší body:

se zánětem /hrdla dělohy/

4. bod žen mo - kuan juan

7. bod srdce - šen men

2. bod ledvin - žan ku

s krvácením

25. bod žaludku - tchien šu

29. bod žaludku - kuej laj

s křečemi

4. bod ledvin - ta čung

3. bod ledvin - tčaj si

62. bod měchýře - šen mo

6. bod žen mo - čchi čaj

prudké občasné bolesti

14. bod ledvin - s'man

nesnesitelné bolesti

19. bod ledvin - jin tu

C/ Bolesti pochvy

aa/ bolesti pochvy bez pruritu

1/ mimořádná dráha:

jin tíao, kardinální bod je 6. bod ledvin - čao čaj

2/ hlavní body:

1. bod žen mo - chuej jin

1. bod tu mo - čchang čchiang

7. bod plic -lie čchue

3/ vedlejší body:

s vyzařováním do podbříšku

4. bod žen mo - kuan juan

5. bod žen mo - š'men

16. bod ledvin - chuang šu

se zánětem

9. bod sleziny - jin ling čchuan

s pocitem tíhy	31. bod měchýře - šang liao
	8. bod jater - čchu čchuan
s otokem	6. bod sleziny - san jin tiao
s otokem a poruchami menstruace	60. bod měchýře - kchun lun
s pocitem sevření	39. bod žlučníku - suan čung

bb/ bolesti pochvy s pruritem

1/ mimořádná dráha:

2/ hlavní body:

jin tiao, kardinální bod je 6. bod ledvin - čao chaj
2. bod jater - sing tian
9. bod srdce - ša čchung /budivě/

3/ vedlejší body:

s pichlavými bolestmi
s bělotokem

32. bod měchýře - ch'liao
4. bod žen mo - kuan juan
28. bod měchýře - pchang kuan šu
5. bod jater - li kou
30. bod žaludku - čchi čchung
8. bod srdce - šao fu
7. bod žen mo - jin tiao

s krvácením mezi menses
bolesti v okolí vulvy
s nadměrným pocením

D/ bolesti prostaty

1/ mimořádná dráha:

2/ hlavní bod:

3/ vedlejší body:

vyažují do celého břicha
s pocitem tíhy
s obtížným močením
doplňkový bod

jin tiao, kardinální bod je 6. bod ledvin - čao chaj
3. bod žen mo - čung tí
18. bod ledvin - š'kuan
31. bod měchýře - šang liao
10. bod sleziny - sue chaj
4. bod že mo - kuan juan

E/ bolesti varlat

1/ mimořádná dráha:

2/ hlavní body:

3/ vedlejší body:

se zánětem
občasné bolesti
po poranění

jin tiao, kardinální bod je 6. bod ledvin - čao chaj
5. bod jater - li kou
23. bod měchýře - šen šu
12. bod sleziny - čchung men
7. bod ledvin - fu liou
4. bod sleziny - kung sun

F/ Bolesti pyje

1/ mimořádná dráha:

2/ hlavní body:

3/ vedlejší body:

bolest je jednostranná
hluboká
bez bližší lokalizace

jin tiao, kardinální bod je 6. bod ledvin - čao chaj
jang ti - extrabod na spodní straně kořene pyje
6. bod sleziny - san jin tiao
1. bod jater - ta tun
2. bod jater - sang tian
3. bod žen mo - čung tí

Bolesti ve vztahu k menses

Tradiční medicína zakazuje naboďování během menstruace, pokud krvácení neustalo. Jedinou výjimkou je naboďnutí tzv. "genitálního" bodu 60. měchýře, který leží v úrovni 60. bodu měchýře - kchun lun, ale těsně za zevním kotníkem. Při poruchách menstruace bývá na pohmat bolestivý. Tento bod lze tedy naboďovat i během menstruace, při zvláště bolestivém průběhu, tlumivě, stříbrnou jehlou.

1/ mimořádné dráhy:

u nullipar

jin tiao, kardinální bod je 6. bod ledvin - čao čaj

u matek

tčaj mo, kardinální bod je 41. bod žlučníku - lin čch'

2/ hlavní body:

60. bod měchýře - "genitální kchun lun"

60. bod měchýře - kchun lun

6. bod ledvin - čao čaj

3/ vedlejší body:

a/ podle lokalizace

A/ abdominální

v podbříšku

10. bod sleziny - sue čaj

v nadbříšku

12. bod ledvin - ta che

11. bod tračníku - čchu čch'

B/ lumbální

nad hřebený kyčelních

23. bod měchýře - šen šu

kostí v pásu

2. bod ledvin - žan ku

po hřebený kostí kyčelních

6. bod sleziny - san jin tiao

podél bederní páteře

3. bod sleziny - tčaj paj

31. bod měchýře - šang liao

C/ bolesti prsů

při stisku bolesti ustávají

23. bod žaludku - tčaj i

při stisku není úleva

15. bod žaludku - wu i

b/ podle modalit

bolesti před krvácením

6. bod ledvin - čao čaj

bolesti po krvácení

38. bod měchýře - kao chuang

zejména první den menstruace

nepravidelná menses

6. bod sleziny - san jin tiao

opožděné menses

25. bod žaludku - tchien šu

10. bod sleziny - sue čaj

41. bod žlučníku - lin čch'

nedostatečné menses

6. bod sleziny - san jin tiao

10. bod sleziny - sue čaj

62. bod měchýře - šen mo

4. bod tračníku - che ku

nadměrné menses

6. bod sleziny - san jin tiao

4. bod tračníku - che ku

menses se sedlou krví

15. bod sleziny - ta cheng

prodloužené menses

1. bod sleziny - jin paj

6. bod sleziny - san jin tiao

s křečemi	2. bod jater - sing tian
s celkovou únavou	5. bod jater - li kou
s poruchou charakteru	5. bod ledvin - šuej čchuan
se závratěmi	6. bod ledvin - čao chaj
	35. bod žlučníku - jang tiao

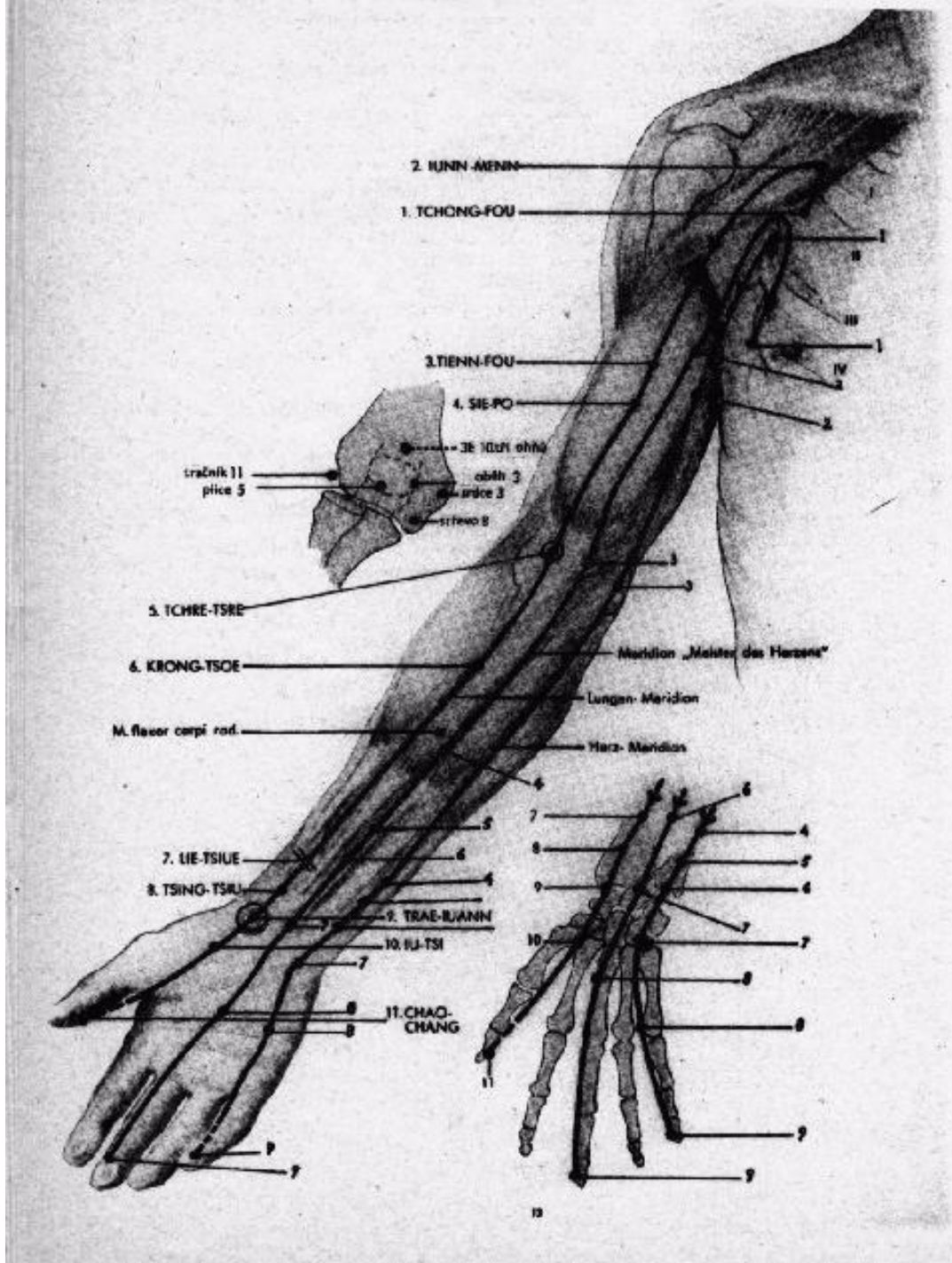
Část pátá

Polohy aktivních bodů

Pro lepší přehlednost volíme uspořádání tabulkové. Průběhy a symptomatologii jednotlivých drah jsme vyčerpali výše, nyní se seznámíme s anatomickou polohou jednotlivých bodů. Na tomto místě je třeba říci, že anatomické údaje se u některých bodů poněkud liší, i když většina autorů se snaží o jakousi jednotnost v popisech a lokalizacích aktivních bodů. Proto se u některých částí drah /dráha ledvin, dráha žaludku a dráha měchýře/ liší i číslování jednotlivých bodů, jak by měly za sebou následovat ve směru toku energie čchi. To nechť vážené čtenáře nemýlí, protože u každého bodu je udán čínský název, takže nemůže dojít k omylu, jestliže někteří autoři udávají různá čísla podle rozdílných číslovacích technik. My jsme volili pro tento účel - popis poloh aktivních bodů pro tradiční medicínu - úmyslně citaci podle německého klasika akupunktury a zakladatele její budovy v poválečných letech - doktora G. Bachmanna, už také proto, že on sám většinu svých údajů přebíral od klasiků francouzských /Champhraulta a de la Fuiye/ a z něho též čerpal klasický sovětský autor V. G. Vogralik. Připojené tabulky sestrojil jiný známý akupunkturista a neurální terapeut E. W. Stiefvater a my jsme je zvolili hlavně pro názornost a přehlednost, i když máme výhrady k jejich přesnosti. Popis poloh bodů je volen podle Bachmanna.

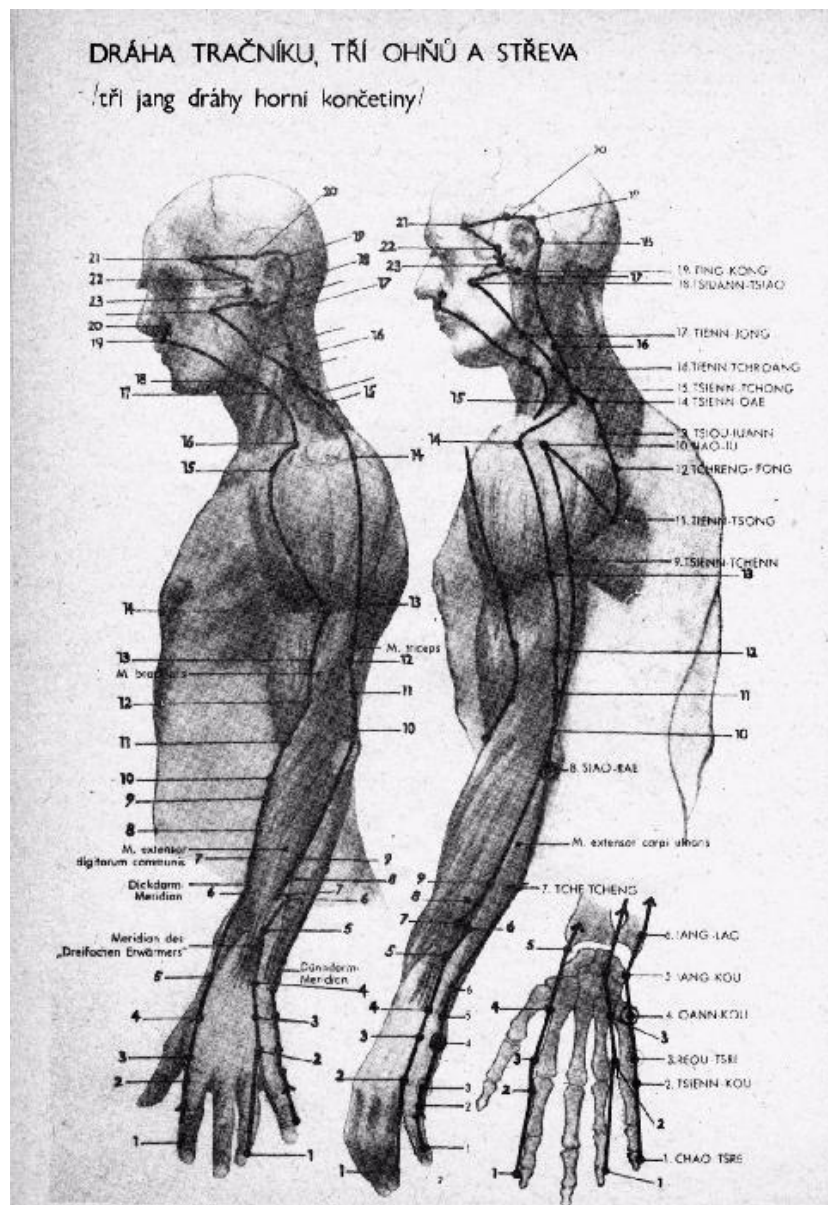
Pokud jde o české či slovenské názvosloví, autor si dovolil nevolit zkratky názvů jednotlivých drah při zmínkách jednotlivých aktivních bodů a nahradil je číslem, jak za sebou následují, a genitivem názvu dotyčné dráhy, kde úmyslně tyto názvy krátil - například místo běžného názvu tenké střevo pouze: "střevo" - čili "dráha střeva", protože pro tlusté střevo máme výstižný a stručný název "tračník". Místo obvyklého pojmenování "tří ohříváčů" jsem volil název tří ohňů jednak proto, že je to kratší a také proto, že významově lépe vystihuje stav věcí, jak jej pojímá tradiční medicína, kde by bylo možné uvažovat i třeba o názvu tří krbů, nebo tří pecí, prostě pojem tří ohříváčů je pro významosloví v tomto smyslu příliš temperovaný. Jinak - na rozdíl od Bachmanna, který začíná dráhou srdce - přidrželi jsme se klasického čínského vzoru a ponechali jako začáteční dráhu plic.

DRÁHA PLIC, OBĚHU A SRDCE /tři jin dráhy horní končetiny/

Dráha plic

číslo	název	lokalizace
1.	čung fu	v druhém mezižebří na prodloužení přední axilární čáry
2.	jun men	nad předchozím, v prvním mezižebří
3.	tchien fu	na m. biceps, 3 cuny kaudálně od přední axilární čáry
4.	sia paj	na spojnici přední axilární čáry a středu loketního ohybu, 1 cun pod tchien fu
5.	čch'ce	uprostřed loketního ohybu, zevně od šlachy bicepsu
6.	kchung cuej	na mediálním okraji m. brachioradialis, 1 cun proximálně od středu spojnice loketního a zápěstního ohybu
7.	lie čhue	nad art. radialis, 1.5 cunu proximálně od zápěstní rýhy
8.	ťing čchu	nad art. radialis, 1 cun proximálně od zápěstní rýhy
9.	tchaj juan	nad art. radialis, v úrovni processus styloideus radii
10.	ju tí	na vnitřním okraji thenaru u proximálního konce prvního metakarpu
11.	šao šang	na druhém článku palce 2mm ulnárně od úhlu nehtového

Dráha tračnicku

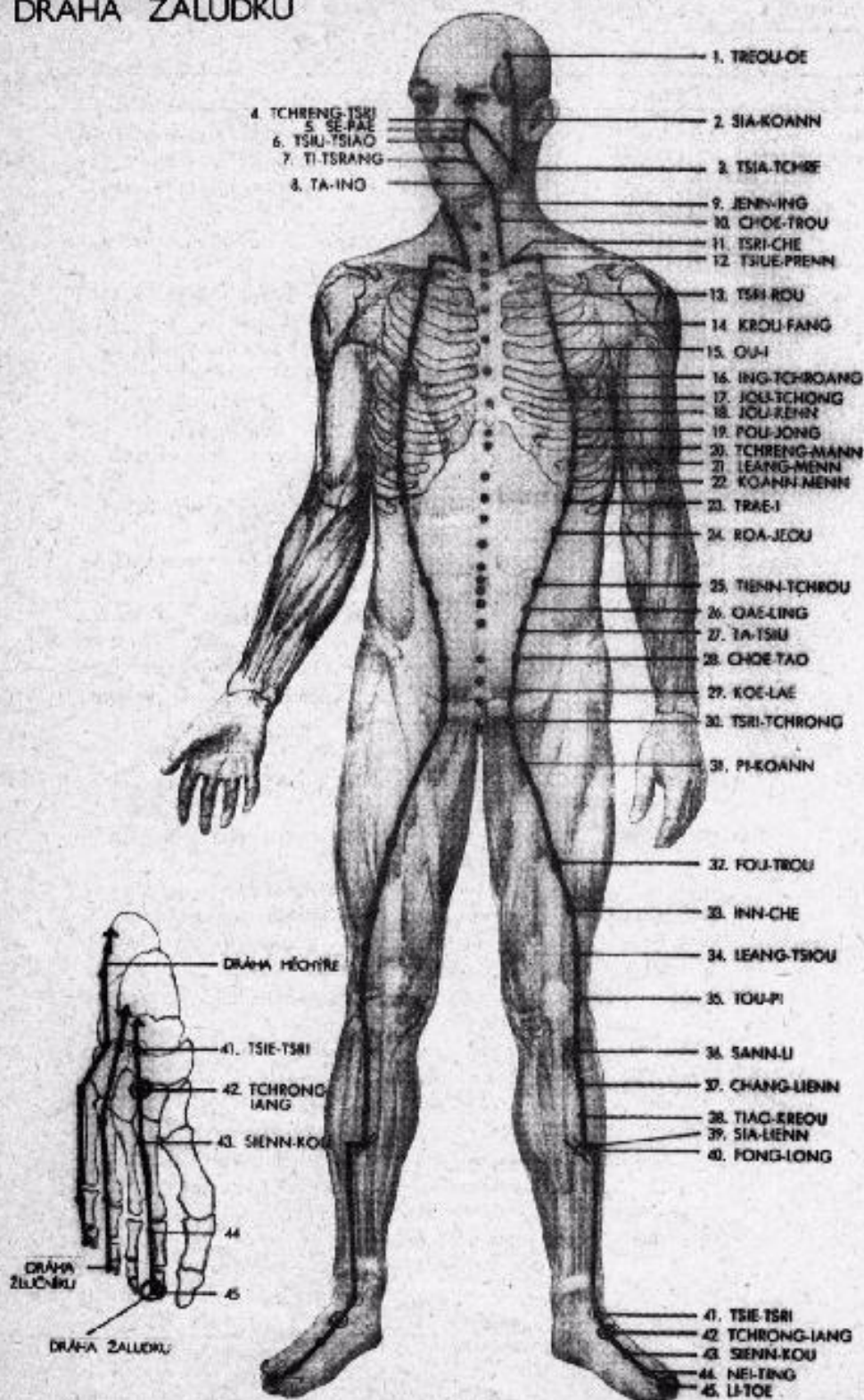
číslo	název	lokalizace
1.	šang jang	na koncovém článku ukazováku 2mm radiálně od úhlu nehtu
2.	er tien	na radiální straně ukazováku těsně distálně od báze základního článku
3.	san tien	na radiální straně ukazováku, těsně proximálně od hlavice druhého metakarpu
4.	che ku	v úhlu mezi prvním a druhým metakarpem na hřbetu ruky těsně distálně od báze druhého metakarpu
5.	jang si	na radiální straně zápěstní rýhy, 2 cuny proximálně od che ku
6.	pchien li	3 cuny proximálně od jang si na spojnici mezi ním a čchu čch'
7.	wen liou	na úrovni předchozího, na okraji m. extensor digg. comm.
8.	sia lien	1 cun proximálně nad wen liou
9.	šang lien	4 cuny distálně od 11. bodu tračnicku
10.	šou san li	3 cuny distálně od 11. bodu tračnicku
11.	čchu čch'	při ohnutém lokti na zevním konci loketního ohybu
12.	čou liao	2 cuny proximálně od hrotu epicondylus lateralis humeri
13.	wu li	uprostřed vzdálenosti mezi zevním koncem loketního ohybu a úponu m. deltoides
14.	pej nao	při dolním úponu m. deltoides na zevní ploše paže
15.	tien ju	při vodorovně zvednuté paži leží tento bod v malé prohlubíně před akromionem
16.	ťu ku	na přední ploše ramenního kloubu, na akromioklavikulárním skloubení
17.	tchien ting	uprostřed postranní plochy krku a uprostřed šíře m. sternokleidomastoideus
18.	fu tchu	na spojnici ústního koutku s tchien ting na předním okraji m. sternokleidomastoideus
19.	che liao	nad horním rtem několik milimetrů pod křídly chřípí
20.	jing siang	několik mm laterálně od nazolabiální rýhy, kde končí zevně u nosního chřípí

Dráha žaludku

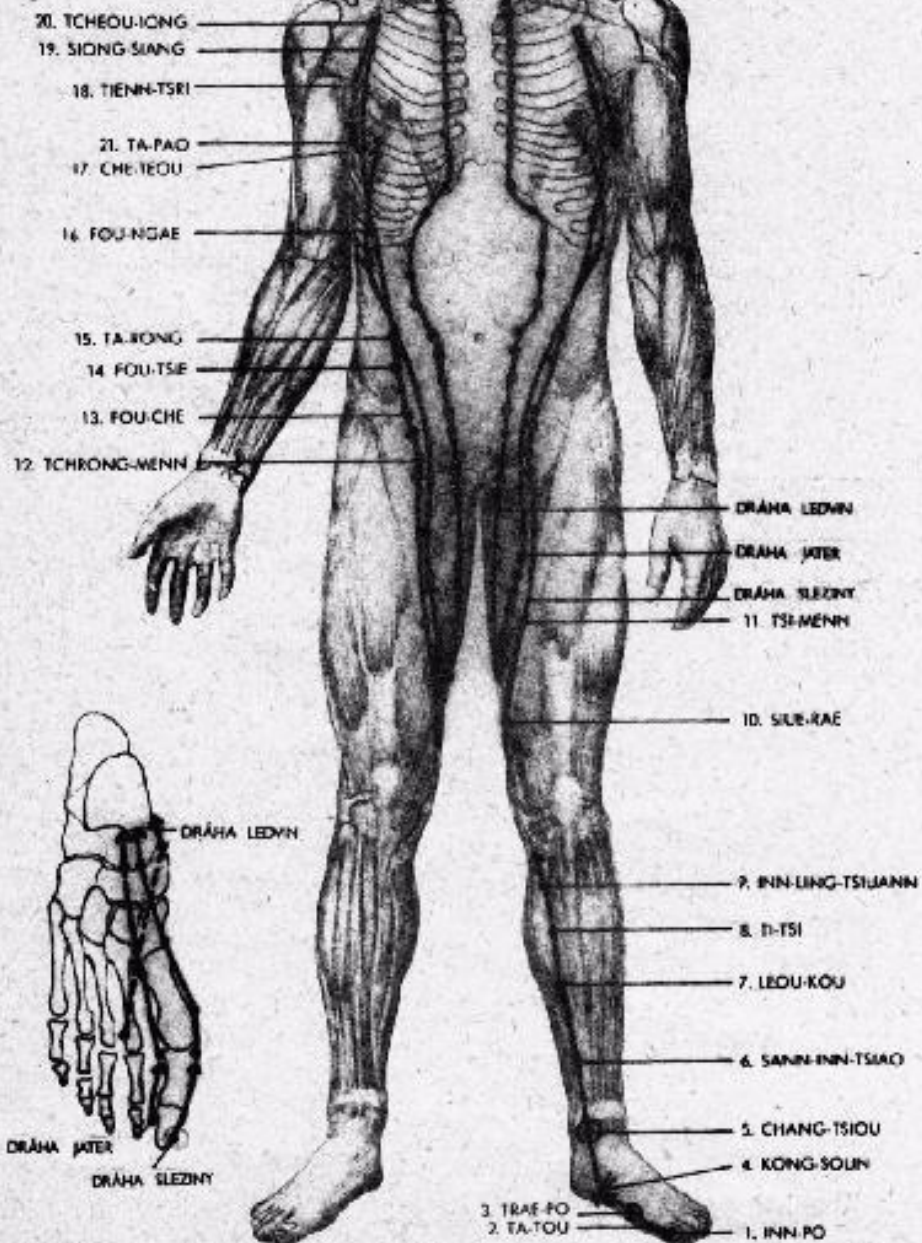
číslo	název	lokalizace
1.	tchou wej	v horní části spánkové krajiny, 4 cuny nad a 1 cun za okrajem /zevním/ orbity
2.	sia kuan	uprostřed a při dolním okraji arcus zygomaticus
3.	ťia čche	nad úhlem mandibuly při zadním okraji m. masseter
4.	čcheng čchi	nad dolním okrajem orbity, kde jej kříží kolmice jdoucí středem pupily
5.	s'paj	2 cuny kraniálně od zevního koutku úst /nad foramen infraorbitale/
6.	ťu liao	1 cun laterálně od křídla nosního
7.	ti cchang	půl cunu laterálně od koutku úst
8.	ta jing	na dolním okraji mandibuly při předním úponu m. masseter
9.	žen jing	na předním okraji kývače v úrovni cartilago cricoidea
10.	šuej tchu	na předním okraji kývače v úrovni Adamova jablka
11.	čchi še	na horním okraji klavikuly mezi sternálním a klavikulárním úponem kývače
12.	čchu pchen	na horním okraji klavikuly zevně od klavikulárního úponu kývače, 4 cuny od střední čáry
13.	čchi chu	na spojnici střed klíčku - mamilla nad prvním žebrem
14.	kchu fang	na stejné čáře jako předchozí v prvním mezi žebří
15.	wu i	v druhém mezižebří na stejné pozici
16.	jing čchuang	v třetím mezižebří na stejné pozici

17.	žu čung	uprostřed mamily /pouze moxa/
18.	žu ken	v pátém mezižebří pod mamilou
19.	pu žung	v šestém mezižebří v úhlu mezi 6. a 7. žebrem
20.	čcheng man	v úhlu sedmého mezižebří
21.	liang men	v úhlu osmého mezižebří
22.	kuan men	v úhlu devátého mezižebří
23.	tchaj i	pod ním, pod obloukem žeberním
24.	chua žou	na vnitřním okraji m. obliquus abdominis uprostřed mezi 23. a 25. bodem žaludku
25.	tchien šu	2 cuny laterálně od pupku
26.	waj ling	2 cuny laterálně od střední čáry, 1 cun distálně od 25. žaludku
27.	ta ťu	2 cuny laterálně od pupku procházející střední čáry, 2 cuny distálně od 25. bodu žaludku
28.	šuej tao	2 cuny od střední čáry na rozhraní dolní a střední třetiny vzdálenosti pupek - symfýza
29.	kuej laj	2 cuny laterálně od střední čáry, 4 cuny distálně od 25. bod žaludku
30.	čchi čchung	pod horním okrajem os pubis 2 cuny laterálně od střední čáry
31.	pi kuan	v dolním úhlu Scarpova trojúhelníka na vnitřní ploše stehna
32.	fu tchu	uprostřed přední plochy stehna nad m. vastus intermedius
33.	jin š'	3 cuny proximálně od horního konce pately
34.	liang čchiou	2 cuny proximálně od horního okraje pately
35.	tu pi	laterálně od lig. patelae v úrovni štěrbin kloubní
36.	cu san li	1 cun laterálně od dolního konce orista tibiae
37.	šang ťu su	5 cunů distálně od 36. bodu žaludku při zadním okraji m. tibialis anterior
38.	tchiao kchou	8 cunů distálně od 36. bodu žaludku
39.	sia ťu su	9 cunů distálně od 36. bodu žaludku
40.	feng lung	7 cunů distálně od 36. bodu žaludku, 2 cuny laterálně od přední hrany tibie
41.	ťie si	v nártním ohybu mezi talem a os naviculare pedis, mediálně od m. extensor digg. longus
42.	čchung jang	na nártu v úhlu mezi basemi II. a III. metatarsů
43.	sien ku	těsně proximálně od hlavice II. metatarsu
44.	nej tching	těsně distálně od báze II. prstce na zevní straně
45.	li tuej	laterálně od báze nehtu II. prstce

DRÁHA ŽALUDKU

DRÁHA SLEZINY, JATER A LEDVIN

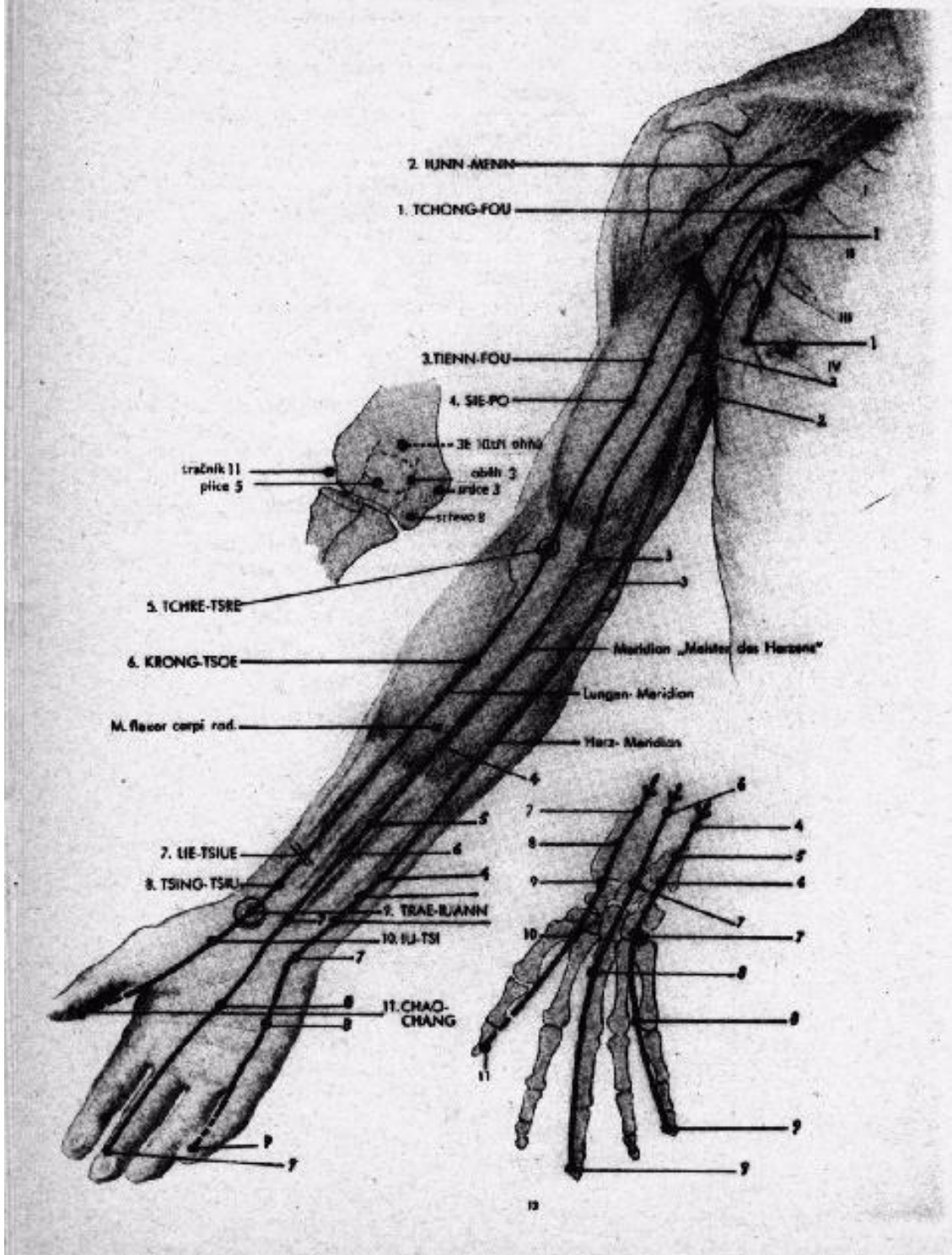

17

Dráha sleziny

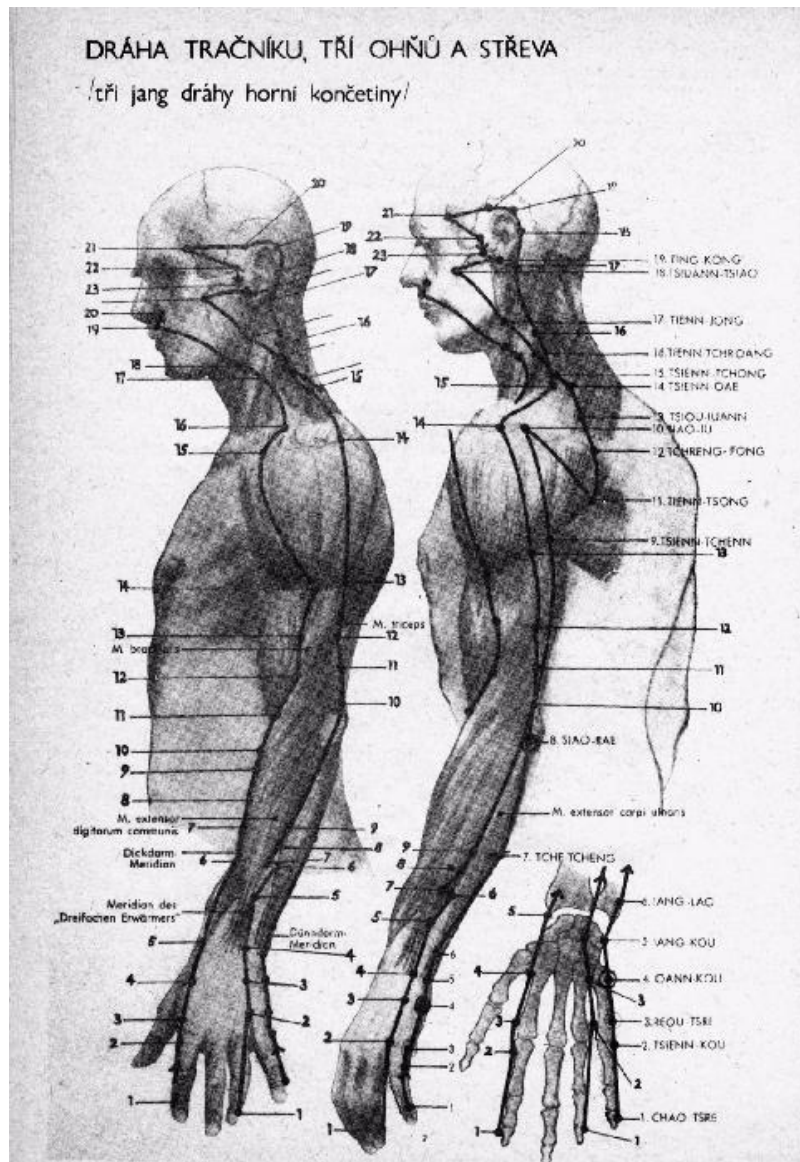
číslo	název	lokalizace
1.	jin paj	2mm mediálně od báze nehtu palce nohy
2.	ta tu	na vnitřní straně palce nohy, těsně distálně od báze základního článku
3.	tchaj paj	na vnitřní straně nohy, těsně proximálně od hlavice I. metatarsu
4.	kung sun	na vnitřní straně nohy, těsně distálně od báze I. metatarsu
5.	šang čchiou	v prohlubince před a pod vnitřním kotníkem navnitř od šlachy m. extensor hallucis
6.	san jin ťiao	u vnitřní hrany tibie, 4 cuny proximálně od výběžku vnitřního kotníku
7.	lou ku	při vnitřním okraji tibie uprostřed vzdálenosti malleolus a horní okraj kondylu tibie
8.	ti ťi	na vnitřním okraji tibie 5 cunů pod štěrbinou kolenního kloubu
9.	jin ling čchuan	v úhlu mezi diafýzou a kondylem tibie
10.	sue chaj	na vnitřní ploše stehna, 2 cuny nad horním okrajem pately
11.	ťi men	6 cunů proximálně od 10. bodu sleziny na vnitřní ploše stehna
12.	čchung men	na horním okraji os pubis 4 cuny laterálně od střední čáry
13.	fu še	4 cuny laterálně od střední dráhy, ve výši horní hranice dolní třetiny vzdálenosti pupek - symfýza
14.	fu ťie	1.5 cunu pod úrovní pupku, 4 cuny laterálně od střední čáry
15.	ta cheng	4 cuny laterálně od pupku
16.	fu aj	4 cuny laterálně od střední čáry, 3 cuny nad ta cheng
17.	š'tou	v 6. mezižebří na kolmici probíhající 2 cuny laterálně od mamily
18.	tchien si	ve 4. mezižebří na téže kolmici
19.	siung siang	v 3. mezižebří na téže kolmici
20.	čou žung	v 2. mezižebří na téže kolmici
21.	ta pao	v 6. mezižebří v přední axilární čáře.

DRÁHA PLIC, OBĚHU A SRDCE /tři jin dráhy horní končetiny/

Dráha srdce

číslo	název	lokalizace
1.	tí čchuan	na přední axilární čáře při dolním okraji třetího žebra
2.	čching ling	na vnitřní straně m. biceps brachii, na rozhraní horní a střední třetiny vzdálenosti před. záhyb axilární – ohyb loketní
3.	šao chaj	půl cunu laterálně od hrotu mediálního epikondylu humeru směrem k ohybu loketnímu
4.	ling tao	1,5 cunu proximálně od zápěstního ohybu při radiálním okraji m. flexor carpi ulnaris
5.	tchung li	půl cunu distálně od předchozího, čili jeden cun proximálně od zápěstního ohybu
6.	jin chung	v ulnárním konci zápěstního ohybu při hrotu proc. styloideus ulnae
7.	šen men	na vnitřním okraji os pisiforme
8.	šao fu	na hypotenaru při bazi pátého metakarpu, při sevřené dlaní mezi špičkami prsteníku a malíku
9.	šao čchung	2mm radiálně od baze nehtového malíku ruky

Dráha střeva

číslo	název	lokalizace
1.	šao ce	na zevní straně posledního článku malíku ruky asi 2mm ulnárně od baze nehtové
2.	čchien ku	v prohlubince mezi bazí a diafýsou základního článku malíčku ruky na ulnární straně
3.	chou si	v prohlubince mezi diafýsou a hlavicí pátého metakarpu na ulnární straně - při sevřené pěsti na konci kožního záhybu
4.	wan ku	v prohlubince mezi bazí pátého metakarpu a os hamatum na ulnární straně
5.	jang ku	v prohlubíně mezi os pisiforme a proc. styloideus ulnae na ulnárním okraji
6.	jang lao	na zevní straně ruky těsně proximálně od baze proc. styloideus ulnae
7.	č'čeng	na zevní hraně předloktí uprostřed spojnice vzdálenosti: proc. styloideus - proc. coronoides
8.	siao chaj	v prohlubíně mezi apophysis coronoidea a olecranon ulnae
9.	t'ien čen	při připažené paži leží tento bod 1 cun nad axilární řasou na zadní ploše ramene
10.	nao ju	při dolním okraji spina scapulae vedle acromionu
11.	tchien cung	uprostřed fossa infrascapularis lopatky v úrovni hrotu Th4
12.	ping feng	ve fossa suprascapularis kolmo nad předchozím
13.	čchu juan	uprostřed spojnice 10. bod střeva a trnem Th2
14.	t'ien waj ju	3 cuny laterálně od hrotu Th1
15.	t'ien čung ju	2 cuny laterálně od hrotu C7
16.	tchien čchuang	na zadním okraji kývače kolmo 2 cuny pod dolním úponem boltce
17.	tchien žung	za úhlem mandibuly v prohlubíně před předním okrajem kývače
18.	čchuan liao	při dolním okraji jařmového výběžku při předním okraji m. masseter
19.	tching kung	uprostřed předního okraje tragu v prohlubni

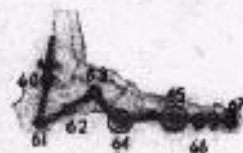
DRÁHA MĚCHÝŘE

1. TSING-MING
2. TSOANN-TOU
3. MEI-TCHONG
4. TSIU-TCHAE
5. OU-TCHOU
6. TCHRENG-KOANG

7. TRONG-TIENN
8. LO-TSRI
9. IU-TCHENN
10. TIENN-TCHOU

11. TA-TCHOU	36. FOU-FENN
12. FONG-MENN	37. PRO-ROU
13. FEI-IU	38. KAO-ROANG
14. TSIUE INN-IU	39. CHENN-TRANG
15. SINN-IU	40. I-SI
16. TOU-IU	41. KO-KOANN
17. KO-IU	42. SOU-MENN
18. KANN-IU	43. IANG-KANG
19. TANN-IU	44. I-CHE
20. FI-IU	45. OE-TSRANG
21. OE-IU	46. ROANG-MENN
22. SANN-TSIAO-IU	47. TCHÉ-CHÉ
23. CHENN-IU	48. PAC-ROANG
24. TSRI-RAE-IU	49. TCHÉ-PIENN
25. TA-TCHRANG-IU	50. CHANG-TSIAO
26. KOANN-IUANN-IU	51. TSIE-TSIAO
27. SIAO-TCHRANG-IU	52. TCHONG-TSIAO
28. PRANG-KOANG-IU	53. FIA-TSIAO
29. TCHONG-IU-IU	54. ROE-IANG
30. PAF-KOANN-IU	
50. TCHRENG-FOU	
51. INN-MENN	60. KROUN-LOUN
52. FOU-TSRI	61. PROU-CHENN
53. OE-IANG	62. CHENN-MO
54. OF-TCHONG	63. TSINN-MENN
55. RO-IANG	64. TSING-KOU
56. TCHRENG-TSINN	65. CHOU-KOU
57. TCHRENG-CHANN	66. TRONG-KOU
58. FEI-IANG	67. TCHÉ-INN
59. FOU-IANG	
60. KROUN-LOUN	

Dráha měchýře

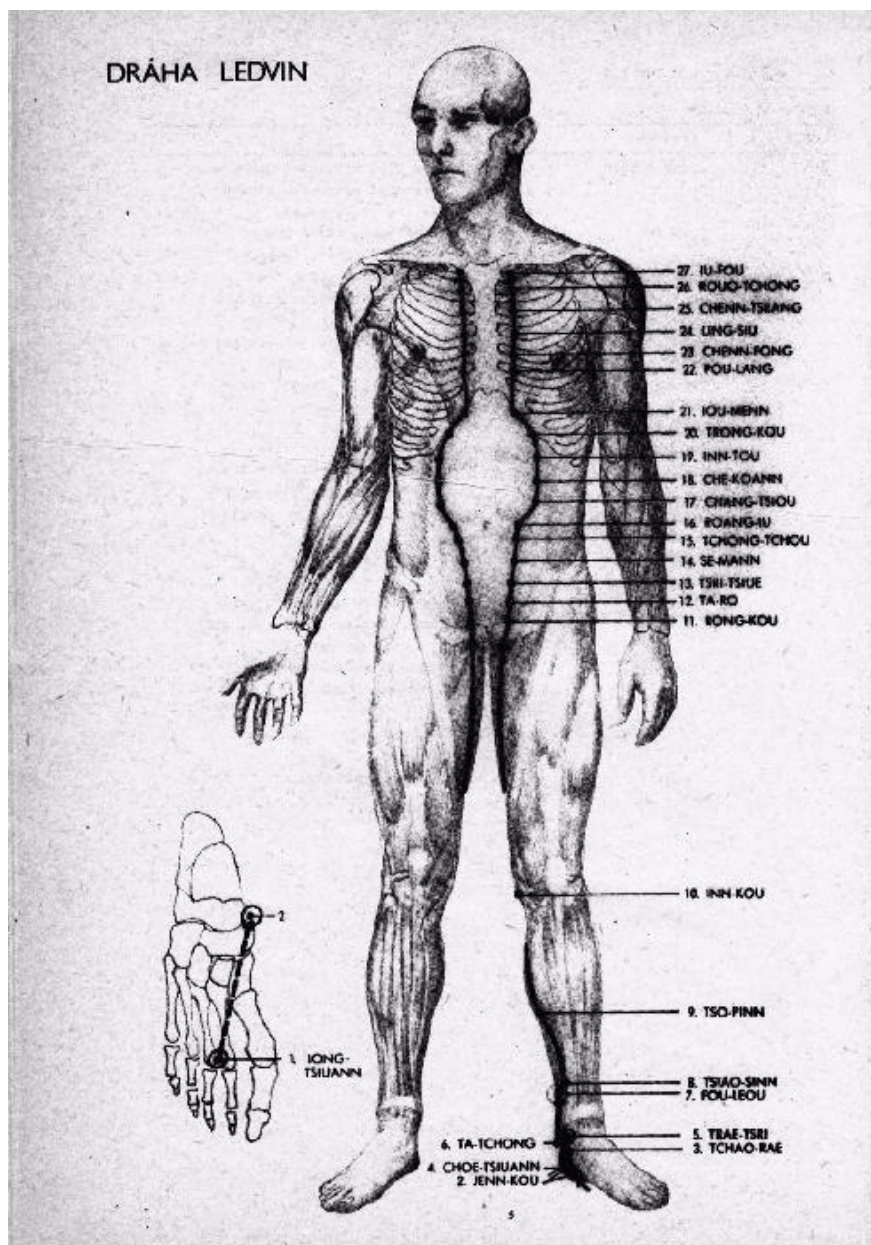
číslo	název	lokalizace
1.	ťing ming	ve vnitřním horním úhlu orbity nad vnitřním koutkem očním
2.	can ču	na vnitřním okraji obočí
3.	mej čchung	na hranici vlasů 2 cuny od střední čáry
4.	čchu čhaj	2 cuny od střední čáry a 2 cuny za předchozím mej čchung
5.	wu čchu	2 cuny od střední čáry a 2 cuny od předchozího čchu chaj
6.	čcheng kuang	2 cuny laterálně od střední čáry nad sutura mezi os frontale a parietale
7.	tchung tchien	2 cuny od střední čáry na nejvyšším bodě lebky, kde dráhu měchýře kříží spojnice mezi oběma nejvyššími body obou boltců
8.	luo čchue	2 cuny laterálně od 19. bodu tu mo – paj chuej v úrovni sutura lambdoidea
9.	ju čen	2 cuny od střední čáry na linea nuchae suprema
10.	tchien ču	po linea nuchae těsně vedle úponu m. trapezius 2 cuny od střední čáry
11.	ta ču	2 cuny od trnu Th1 v prvním mezižebří
12.	feng men	2 cuny od trnu Th2 v druhém mezižebří
13.	fej šu	2 cuny od trnu Th3 v třetím mezižebří
14.	ťue jin šu	2 cuny od trnu Th4 ve čtvrtém mezižebří
15.	sin šu	2 cuny od trnu Th5 v pátém mezižebří
16.	tu šu	2 cuny od trnu Th6 v šestém mezižebří
17.	ken šu	2 cuny laterálně od trnu Th7
18.	kan šu	2 cuny laterálně od trnu Th9
19.	tan šu	2 cuny laterálně od trnu Th10
20.	pchi šu	2 cuny laterálně od trnu Th11
21.	wej šu	2 cuny laterálně od trnu Th12
22.	san ťiao šu	2 cuny laterálně od trnu L1
23.	šen šu	2 cuny laterálně od trnu L2
24.	čchi chaj šu	2 cuny laterálně od trnu L3
25.	ta čchang šu	2 cuny laterálně od trnu L4
26.	kuan juan šu	2 cuny laterálně od trnu L5
27.	siao čchang šu	3 cuny laterálně od střední čáry v úrovni prvního sakrálního otvoru v jamce nad crista sacralis lateralis
28.	pchang kuang šu	3 cuny laterálně od střední čáry v úrovni druhého sakrálního otvoru nad štěrbínou sakroilického kloubu
29.	čung lu šu	3 cuny laterálně od střední čáry v úrovni třetího sakrálního otvoru na dolním konci sakroilického kloubu
30.	paj chuan šu	2 cuny laterálně od střední čáry v úrovni čtvrtého sakrálního otvoru
31.	šang liao	1 cun laterálně od střední čáry na prvním sakrálním otvorem
32.	cch' liao	1 cun laterálně od střední čáry nad druhým sakrálním otvorem
33.	čung liao	1 cun laterálně od střední čáry nad třetím sakrálním otvorem
34.	sia liao	1 cun laterálně od střední čáry nad čtvrtým sakrálním otvorem
35.	chuej jang	1 cun laterálně od střední čáry při dolním okraji os sacrum
36.	fu fen	na kolmici vedené při mediální hraně lopatky laterálně od trnu Th2
37.	pcho chu	na téže kolmici laterálně od trnu Th3
38.	kao chuang	na téže kolmici laterálně od trnu Th4
39.	šen tchang	na téže kolmici laterálně od trnu Th5
40.	i si	na téže kolmici laterálně od trnu Th6
41.	ke kuan	na téže kolmici laterálně od trnu Th7
42.	chun men	na téže kolmici laterálně od trnu Th9
43.	jang kang	na téže kolmici laterálně od trnu Th10
44.	i še	na téže kolmici laterálně od trnu Th11

45.	wej cchang	na téže kolmici laterálně od trnu Th12
46.	chuang men	na téže kolmici laterálně od trnu L1
47.	č' š'	na téže kolmici laterálně od trnu L2
48.	pao chuang	na téže kolmici laterálně od trnu L3, při horním okraji gluteus maximus
49.	č' pien	na téže kolmici laterálně od trnu L4, jeden cun pod pao chuang
50.	čcheng fu	uprostřed gluteální rýhy mezi gluteálním svalem a zadní plochou stehna
51.	jin men	uprostřed spojnice mezi 50. a 54. bodem měchýře
52.	fu si	v horní zevní oblasti zákolení při vnitřním okraji m. biceps femoris
53.	waj jang	v kolenním ohbí dva cuny laterálně od jeho středu
54.	wej čung	uprostřed zákolenního ohbí
55.	che jang	ve střední čáře zadní strany lýtky, dva cuny pod 54. bodem měchýře
56.	čcheng t'in	na stejné čáře uprostřed lýtky
57.	čcheng šan	na stejné čáře na dolním konci m. triceps surae
58.	fej jang	laterálně od 57. bodu měchýře nad m. soleus
59.	fu jang	uprostřed mezi 58. a 60. bodem měchýře
60.	kchun lun	v úhlu mezi kalkaneem a zadním okrajem maleolus externus
61.	pchu šen	na kolmici vedoucí 60. bodem měchýře a dolním okrajem patní kosti uprostřed
62.	šen mo	2 cuny pod maleolus lateralis pod proc. trochlearis
63.	t'in men	na zevní straně nohy nad šterbinou mezi talem a os cuboideum
64.	t'ing ku	u proximálního konce pátého metatarsu
65.	šu ku	na zevní hraně nohy na rozhraní diafýzy a hlavice pátého metatarsu
66.	tchung ku	distálně od baze základního článku malíčku nohy na zevní straně
67.	č' jin	zevně od baze nehtu malíku nohy

Dráha ledvin

číslo	název	lokalizace
1.	jung čchuan	na plosce nohy mezi hlavicemi druhého a třetího metatarsu uprostřed přední a střední třetiny délky plosky
2.	žan ku	na vnitřní hraně nohy těsně pod tuberositas osis navicularis pedis
3. (6)	čao chaj	na vnitřní straně nohy těsně pod hrotem maleolus internus asi 1 cun distálně od něho
4. (5)	šuej čchuan	na vnitřní ploše kalkaneu jeden a půl cunu distálně od tchaj si
5. (3)	tchaj si	v úhlu tvořeném zadním okrajem vnitřního kotníku a kalkaneem
6. (4)	ta čung	za předchozím v úhlu tvořeném kalkaneem a předním okrajem Achillovy šlachy
7.	fu liou	na vnitřní hraně tibie 3 cuny kraniálně od nejvyššího výběžku maleolus internus
8.	t'iao sin	při vnitřní hraně tibie, půl cunu nad 7. bodem měchýře
9.	ču pin	při zadní hraně tibie uprostřed vzdálenosti vnitřní kotník – zákolenní ohbí, před dolním koncem gastrocnemiu
10.	jin ku	na vnitřním okraji zákolenního ohbí mezi šlachami mm. semimembranaceus a semitendineus
11.	cheng ku	na horním okraji symfýzy, 1 cun laterálně od střední čáry
12.	ta che	na kolmici 2 cuny nad předchozím bodem
13.	čchi sue	na téže kolmici 3 cuny nad horním okrajem os pubis
14.	s' man	na stejné kolmici na úrovni 5. bodu žen mo, 4 cuny nad horním okrajem os pubis

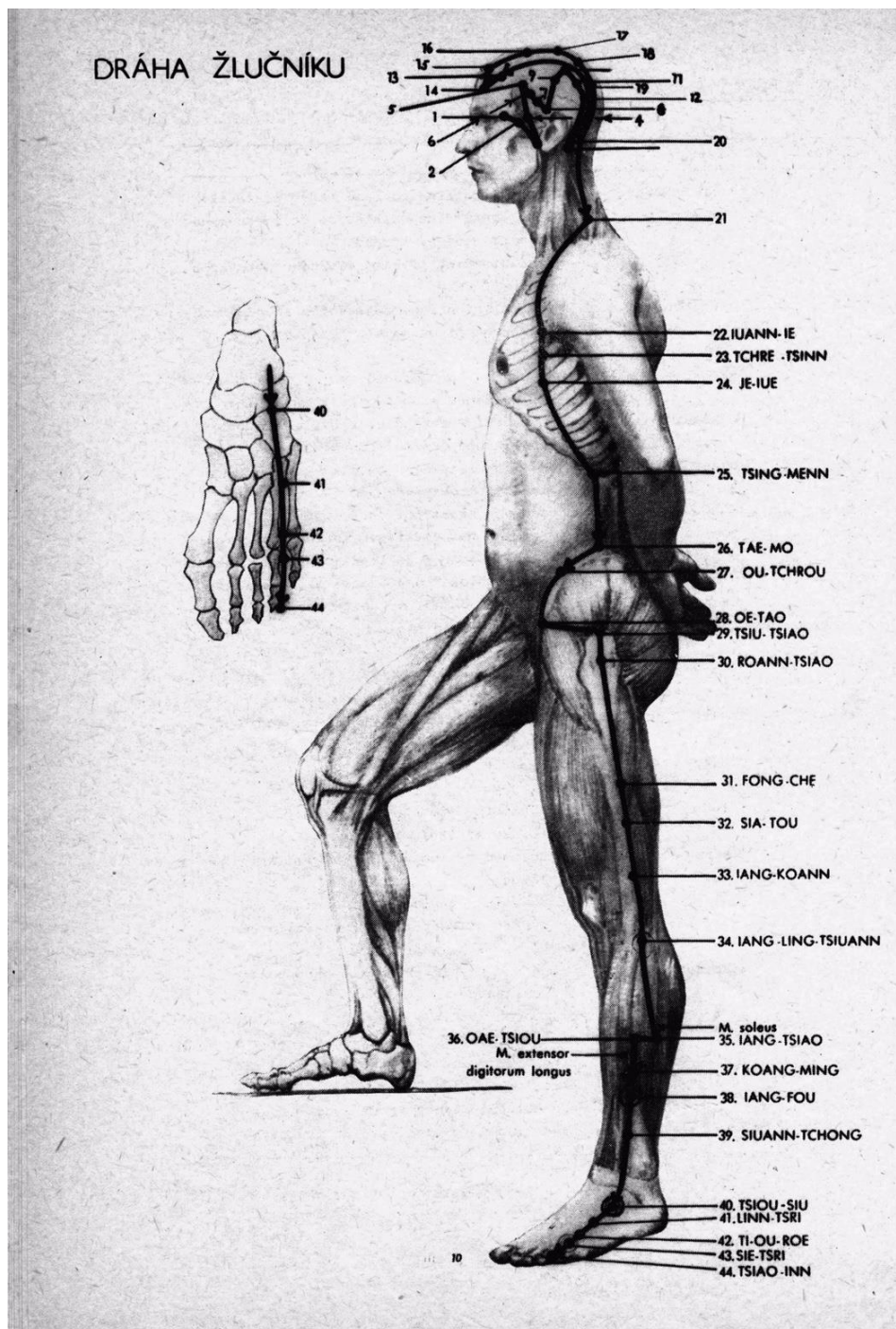
15.	čung ču	na stejné kolmici na úrovni 7. bodu žen mo, jeden cun po úrovni pupku
16.	chuang ju	jeden cun laterálně od pupku
17.	šang čchu	na stejné kolmici jeden cun nad úrovní pupku
18.	š'kuan	na stejné kolmici 3 cuny nad úrovní pupku
19.	jin tu	na stejné kolmici na úrovni 12. bodu žen mo /tento bod leží jeden cun nad středem vzdálenosti pupek – xifoideus/
20.	tchung ku	na stejné kolmici v úrovni 13. bodu žen mo
21.	jou men	na stejné kolmici v úrovni dolního hrotu xifoideu
22.	pu lang	dva cuny laterálně od střední čáry v 5. mezižebří
23.	šen feng	dva cuny laterálně od střední čáry v 4. mezižebří
24.	ling su	dva cuny laterálně od střední čáry v 3. mezižebří
25.	šen cang	dva cuny laterálně od střední čáry v 2. mezižebří
26.	ju čung	dva cuny laterálně od střední čáry v 1. mezižebří
27.	ju fu	na dolním okraji sternoklavikulárního skloubení, 2 cuny laterálně od střední čáry

Dráha žlučníku

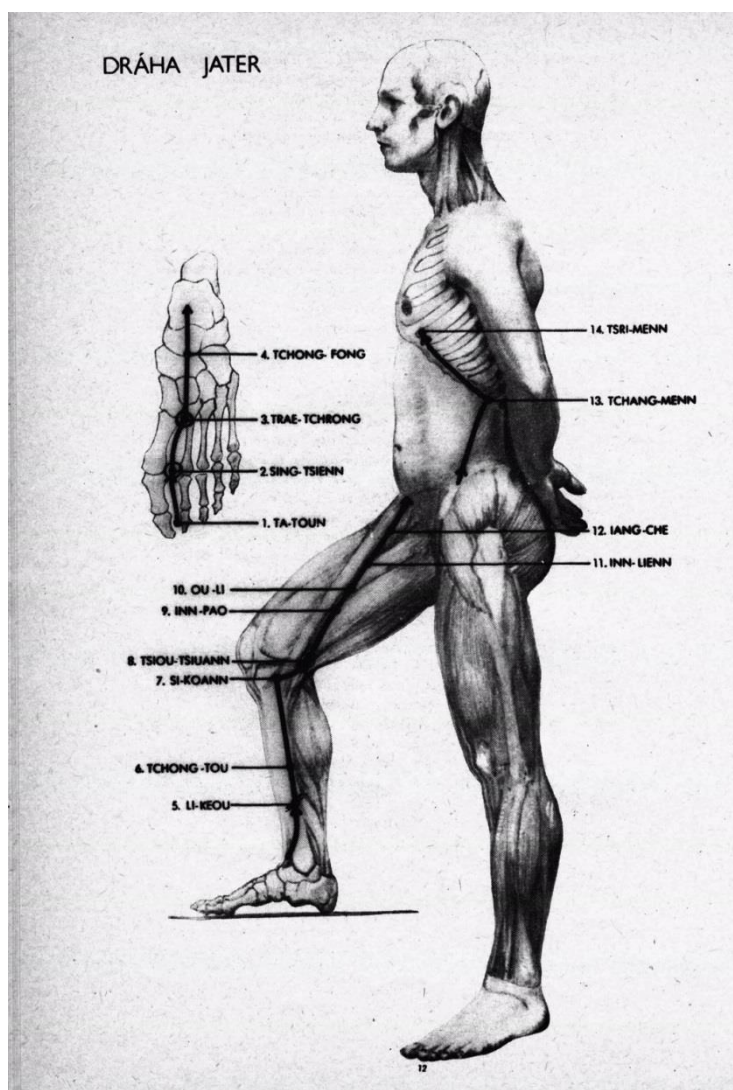
číslo	název	lokalizace
1.	tung c'liao	v úhlu tvořeném zevním okrajem orbity a os zygomaticus
2.	tching chuej	před úponem boltce ve výši spodního okraje insicura intertragica
3.	šang kuan	na horním okraji arcus zygomaticus přímo nad 2. bodem žaludku
4.	chan jan	jeden cun distálně od 1. bodu žaludku, při žvýkání se pohybuje přední část temporomandibulárního svalu, při jejím předním okraji
5.	suan lu	v horní třetině spojnice 4. - 7. bodu žlučníku
6.	suan li	v dolní třetině spojnice 4. - 7. bodu žlučníku
7.	čchu pin	v místě, kde se kříží horizontála vedená vrcholem boltce s vertikálou vedenou jeho předním úponem
8.	šuaj ku	1,5 cunu nad vrcholem boltce, při žvýkání zde končí pohyb m. temporalis
9.	tchien čchung	0,5 cunu za předchozím, na kolmici vedené zadním okrajem boltce, 2 cuny nad linií vlasů
10.	fu paj	pod a za předchozím, na zkřížení myšlené horizontály vedené obočím a vertikály vedené hrotem mastoideu
11.	čchiao jin	ve výši horního úponu boltce, uprostřed spojnice mezi 10. a 12. bodem žlučníku
12.	wan ku	za a pod hrotem mastoideu v jamce, která se objeví při předklonu hlavy
13.	pen šen	na kolmici vedené zevním koutkem očním půl cunu nad hranici vlasů
14.	jang paj	na kolmici procházející středem pupily jeden cun nad obočím na čele
15.	lin čchi	na téže kolmici půl cunu nad hranicí vlasů
16.	mu čchuang	jeden cun nad 15. bodem žlučníku
17.	čeng jing	na temeni v místě, kde se kříží sagitála vedená středem pupily s frontálou vedenou předním úponem boltce
18.	čcheng ling	1,5 cunu za 17. bodem žlučníku
19.	nao kchung	1,5 cunu nad 20 bodem žlučníku
20.	feng čch'	pod os occipitale v prohlubině zevně od úponu m. trapezius uprostřed vzdálenosti hrot mastoideu a střední čára
21.	ťien ťing	před předním okrajem trapeziu mezi m. splenius a m. scalenus v úhlu, kde plece přechází v šíji, uprostřed spojnice mezi tu mo 13 a tří ohně 14
22.	juan jie	ve třetím mezižebří na přední axilární čáře
23.	čche ťin	ve 4. mezižebří na téže čáře
24.	ž'jue	v 5. mezižebří na téže čáře
25.	ťing men	při volném konci 12. žebra
26.	tai mo	na vrcholu hřebenu kyčelní lopaty, kolmo na 25. bod žlučníku
27.	wu šu	3 cuny před 26. bodem žlučníku před spina ilica anterior superior v úrovni 4. bodu žen mo
28.	wej tao	půl cunu pod předchozím bodem
29.	ťu liao	při flexi kyčelního kloubu na zevním konci ohbí, jinak uprostřed vzdálenosti mezi spina ilica anterior superior a nejvyšším bodem tronchanter major
30.	chuan tchiao	v místě nejvyššího vyklenutí trochanter major v místě největší šíře planum trochantericum
31.	feng š'	na zevní ploše stehna na zadním okraji m. vastus lateralis uprostřed vzdálenosti trochanter - kolmo
32.	sia tu	4 cuny pod předchozím bodem
33.	jang kuan	těsně nad epikondylus lateralis femoris na zadním okraji fascia lata
34.	jang ling čchuan	v prohlubině před a pod kapitulum fibulae
35.	jang ťiao	uprostřed délky zevní plochy lýtky na předním okraji m. soleus

36.	waj čchiou	v úrovni předchozího bodu uprostřed vzdálenosti mezi 35. bodem žlučníku a přední okraj tibiae
37.	kuang ming	3 cuny středem délky zevní strany lýtka při zadním okraji m. extensor digg. longus
38.	jang fu	4 cuny nad zevním kotníkem při zadním okraji m. extensor digg. longus
39.	suan čung	3 cuny nad zevním kotníkem, 1 cun pod předchozím bodem
40.	čchiou su	ventrokaudálně od zevního kotníku v úhlu mezi bazemi 4. a 5. metatarsu
41.	ti wu chuej	v úhlu mezi hlavicemi 4. a 5. metatarsu
42.	sia si	distálně od baze základního článku čtvrtého prstce
43.	čchiao jin	zevně od baze nehtu čtvrtého prstce

Dráha jater

číslo	název	lokalizace
1.	ta tun	2 mm fibulárně od baze nehtu palce nohy
2.	sing tien	distálně od baze základního článku palce nohy na fibulární straně
3.	tchaj čchung	v úhlu mezi bazemi prvního a druhého metatarsu
4.	čung feng	na vnitřní straně hřbetu nohy dva cuny před okrajem malleolus internus, mediálně m. extensor digg. longus
5.	li kou	při mediálním okraji tibie 5 cunů nad vnitřním kotníkem
6.	čung tu	uprostřed vzdálenosti malleolus internus a horní okraj hlavy tibie při zadním okraji tibie
7.	si kuan	1 cun před úhlem, který tvoří diafýza s hlavou tibie pod kolenním kloubem
8.	čchu čhuan	při flexi kolenního kloubu na mediálním konci ohybu kolenního
9.	jin pao	na vnitřní straně stehna 4 cuny nad vnitřním epikondylem femuru mezi m. sartorius a m. vastus medialis
10.	wu li	na vnitřní straně stehna zevně od adduktorů, 3 cuny pod 30. bodem žaludku
11.	jin lien	1 cun nad 10 bodem jater
12.	ťi maj	pod dolním okrajem symphysis, 2.5 cunu laterálně od střední čáry
13.	čang men	při volném okraji 11. žebra
14.	čchi men	v 6. mezižebří dvě žebra pod mamillou

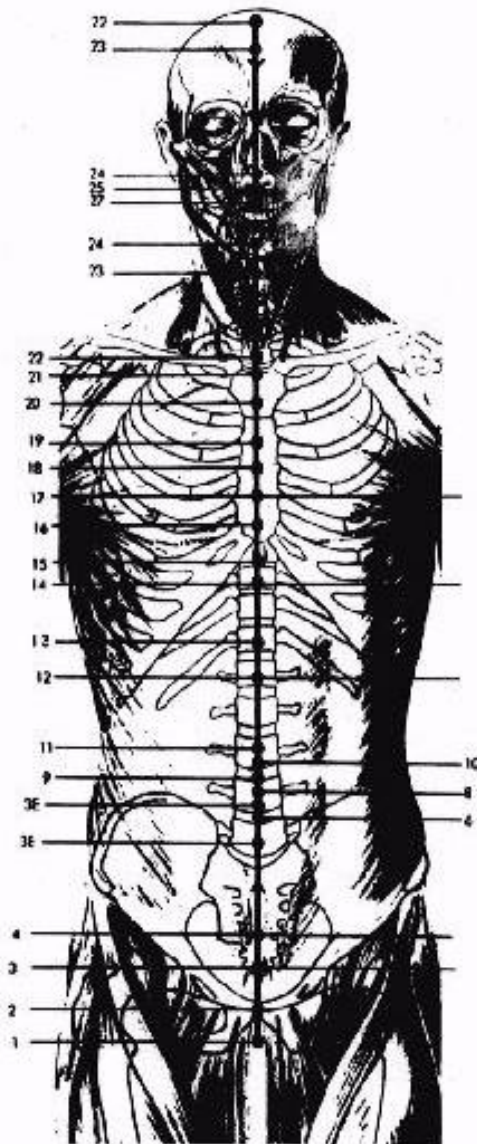
Žen mo

číslo	název	lokalizace
1.	chuej jin	na hrázi uprostřed mezi anusem a zadní komisurou vulvy nebo úponem šourku
2.	čchu ku	těsně nad horním okrajem symfýzy ve střední čáře, všechny body leží ve střední čáře
3.	čung tí	4 cuny pod pupkem /tyto cuny představují pětiny vzdálenosti pupek - symfýza/
4.	kuan juan	3 cuny pod pupkem
5.	š'men	2 cuny pod pupkem
6.	čchi chaj	1,5 cunu pod pupkem
7.	jin tíao	1 cun pod pupkem
8.	šen čhue	střed pupku - pouze moxovat
9.	šuej fen	1 cun nad pupkem /zde jsou cuny sedminami vzdálenosti pupek - xifoideus/
10.	sia wan	2 cuny nad pupkem
11.	t'ien li	3 cuny nad pupkem
12.	čung wan	4 cuny nad pupkem
13.	šang wan	5 cunů nad pupkem
14.	t'ú čchue	6 cunů nad pupkem
15.	t'iou wej	při hrotu xyfoideu
16.	čung tching	na přechodu corpus sterni a proc. xyfoideus
17.	šan čung	v úrovni 4. mezižebří, u muže uprostřed mezi mamillami
18.	ju tchang	v úrovni 3. mezižebří
19.	c'kung	v úrovni 2. mezižebří
20.	chua kaj	nad synchondrózou mezi manubriem a corpus sterni v úrovni úponu druhého žebra
21.	suang tí	na manubriu sterni v úrovni úponu prvního žebra, jeden cun pod 22. bodem žen mo
22.	tchien tchu	uprostřed incisura jugularis
23.	lien čchuan	na rozhraní přední stěny krční a podbradí při dolním okraji jazyčky
24.	čcheng tíang	uprostřed mentolabiální rýhy

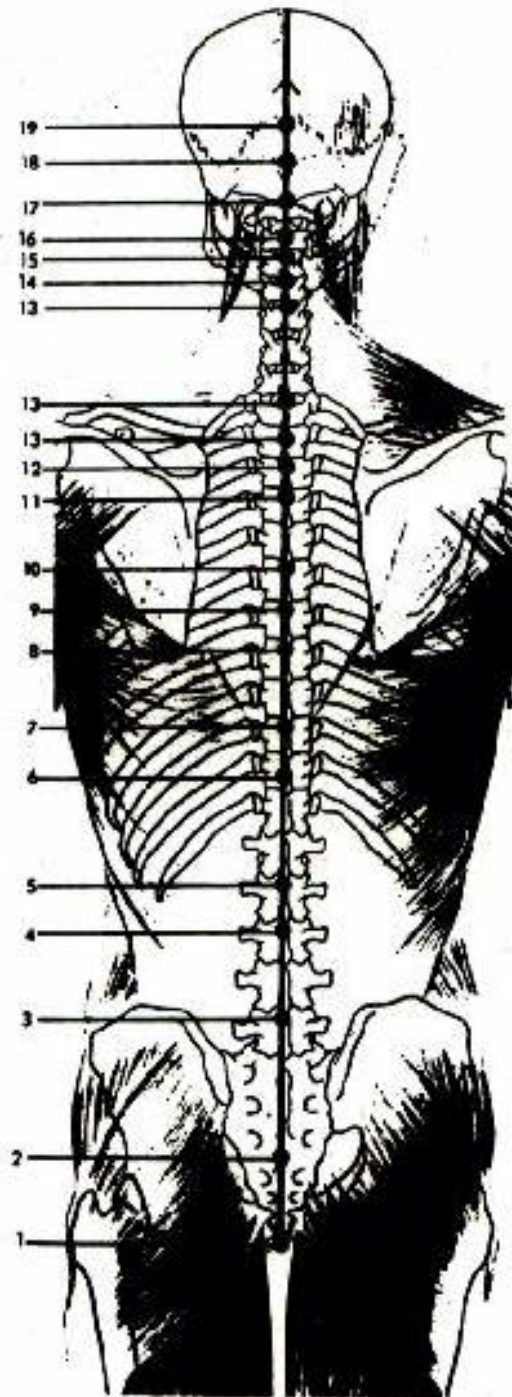
Tu mo

číslo	název	lokalizace
1.	čchang čchiang	na hrázi uprostřed mezi anusem a kostrčí
2.	jao ju	uprostřed canalis sacralis
3.	jang kuan	pod trnem L4
4.	ming men	pod trnem L2
5.	suan šu	pod trnem L1
6.	t'í čung	pod trnem Th11
7.	t'ing šu	pod trnem Th9
8.	č'jang	pod trnem Th7
9.	ling tchaj	pod trnem Th6
10.	šen tao	pod trnem Th5
11.	šen ču	pod trnem Th3
12.	tchao tao	pod trnem Th1

13.	paj lao	pod trnem C7
14.	ja men	pod trnem C3
15.	feng fu	pod trnem C2
16.	nao chu	pod protuberantia ossis occipitalis
17.	čchiang tien	nad protuberantia ossis occipitalis
18.	chou ting	uprostřed mezi protub. occip. a lambd. švem
19.	paj chuej	ve střední čáře nad lambdovým švem
20.	čchien ting	na nejvyšším bodě lbi mezi vrcholky boltců
21.	čchuang chuej	na švu mezi os frontale a os parietale
22.	šang sing	2 cuny za hranicí vlasů nad čelem
23.	šen tching	na hranici vlasů nad čelem
24.	su liao	na špičce nosu
25.	šuej ku	mezi nosem a horním rtem ve střední čáře
26.	tuej tuan	na horním okraji červeně rtu uprostřed
27.	jin tiaó	v ústech na horní dásni uprostřed mezi a nad řezáky

Obr. 6. 23. Mínořádná dráha BEN MO

Obr. 8. 24. Nimořádáná dráha TU MO

Seznam literatury

1. Bachmann G.: Akupunktur eine Ordnungstherapie
K. Haug Verlag, Ulm 1959
2. Bachmann G.: Leitfaden der Akupunktur
K. Haug Verlag, Ulm 1959
3. Bischko J.: Einfurung in die Akupunktur
K. Haug Verlag, Heidelberg 1970
4. Bischko J.: Akupunktur fur Fortgeschrittene
K. Haug Verlag, Heidelberg 1973
5. Brodde A.: Ratschlage fur den Akupunkteur
Pflaum Verlag, Munchen 1963
6. Busse R. a P.: Akupunkturfibel
Pflaum Verlag, Munchen 1965
7. Capra F.: The Tao of Physics
Shambhala Publ, Boulder/Co 1976
8. Conelly D. M.: Traditional Acupuncture - the Law of five elements
Columbia House, Maryland USA 1979
9. Fuye de la R.: Traité de l'Acupuncture
Libr. le Francois, Paris 1956
10. Fuye-Schmidt H.: Die moderne Akupunktur
Hippokrates Verlag, Stuttgart 1952
12. Hammer L.: The extraordinary acupuncture meridians
Amer. J. of Acupuncture, vol 8, 1980 č. 2
13. Hashimoto M.: Japanese Acupuncture
Thorson Publ. 1966
14. Huard et Wong: Chinesische Medizin
Kindlers Universitatsverlag, Munchen 1968
15. I GING Buch der Wanglungen
překl. R. Wilhelm, Diederich Verlag Dusseldorf
16. Kajdoš V.: Akupunktura a čínská pulsová diagnostika
Praktický lékař 50, č. 8, 1970
17. Kajdoš V.: Mimořádné dráhy a jejich použití v akupunkturistické praxi
Praktický lékař 62, č. 8, 1982
18. Kajdoš V.: Syntetická metoda akupunktury
Praktický lékař 60, č. 7, 1980
19. Kajdoš V.: Vlastní zkušenosti s akupunkturou
Praktický lékař 49, č. 13, 1965
20. Konig Wancura: Neue Chinesische Akupunktur
Maudrich W. Verlag 1975
21. Lao c': Tao Te ťing
Diederichs Taschenausgabe 1969
22. Lavier J.: L'acupuncture Chinoise
Marabout Service 1966
23. Nguyen van Nghi: Pathogenese und pathologie der Energetik
Med. lit. Verlag, Uelzen 1975
24. Niboyet J. E. H.: Le traitement des algies par l'acupuncture
Lafitte, Paris 1959
25. Mann F.: The treatment of disease by acupuncture
Heinemann W., London 1964
26. Mann F.: Acupuncture the ancient Chinese art of healing

27. Mann F.: Heinemann W., London 1964
The meridians of Acupuncture
Heinemann W., London 1964
28. Ruseckij I. I.: Korotkoje rukovodstvo po kitajskom igloukalyvaniji
Kazaň 1962
29. Vogralik V. G.: Osnovy kitajskogo lečebnogo metoda čen cu tĕrapiji
Gorkovskoje knižnoje izdatělstvo 1961
30. Vymazal J.: Akupunktura
Zdrav. nakl., Praha 1965